

Slova pravdy 1901 ročník 11.

- č. 1 - Důležitý hovor v hostinci u „Hulů“ v Bavorově na Šumavsku „O socialismu, Husitech a Táboritech“. Burian Josef, 1901
- č. 2-3 - Husova návštěva u matky jeho v Husinci (z pověstí kolem Husince) Loudavý Mikeš + Rozhledy. Burian Josef, 1901
- č. 4 - Sociální povinnosti našich obcí. Bücher Karl, Rouček Jaroslav + Liberální a nevěrecká fraseologie. Burian Josef, 1901
- č. 5 - Víra jako víra, heslo lživé. Šimek Josef + Víra nevěry. Burian Josef, 1901
- č. 6 - Encyklika O křesťanské demokracii (Upravil Rudolf Vrba.) + Lev XIII., Vrba Rudolf, 1901
- č. 7 - Sociální demokraté a socialismus Husův, Vikleřův a Táborů. Burian Josef + Knihy, jejich světlé a stinné stránky. Vlach Josef, 1901
- č. 8-9 - Pastor Samuel Rabidius a Mistr Jan Hus, čili, rozmluva o tom, zdali jsou helveti žáci Husovi. Burian Josef, 1901
- č. 10 - Na prahu věčnosti. Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů. I. Smrt Lutherova. Oliva Václav, 1901
- č. 11 - Na prahu věčnosti. Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů. II. Smrt Kalvínova. Oliva Václav, 1901
- č. 12 - Na prahu věčnosti. Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů. III. Smrt Husova. Oliva Václav, 1901
- č. 13 - Na prahu věčnosti. Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů. IV. Smrt Zwinglioiva. Oliva Václav
- č. 14-16 - Po oslavách Husových. Sahula Jiří, 1901
- č. 17 - Vůdčí hvězdy. Ideál – vzpruha skutků. Přátelství. Zčeštila M. G., 1901
- č. 18 - Vůdčí hvězdy. Svědomí, měřítko našeho jednání! Zčeštila M. G. + Advent a Narození Páně na Slovácku. Volařík Konstantin, 1901

Ročník XI.

Číslo I.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Důležitý hovor

v hostinci u „Hulů“ v Bavorově
na Šumavsku

„O socialismu, Husitech a Táboritech“.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Sociální demokrat Arthur Žbánek rozjímá: Čertova Šumava. Jaký to nepokročilý lid! Běhá to do kostela, kleká a žebróní na Bohu, aby mu dal po smrti nebíčko. Pan páter si tu vykračuje jako polobůh, staří a mladí mu ruce líbají. Čert by tu vydržel. Toť je hotové tmářství.

V tom vkročil do hostince Matěj Matulka a pozdravil slovy: Pochválen buď Ježíš Kristus. Arthur Žbánek vyskočil, jakoby ho had byl uštkl, a zvolal: »To je hnízdo, a zde má jeden apoštolovat!« A obrátiv se k příchozímu, pravil: »Jak pak se jmenujete?« »Matěj Matulka.« »To jste věru pravý Matěj, když ještě věříte s katolíky a jako pes se dřete, v naději, že vám bude Bůh na onom světě vystrojovati hody. Kdo pak vám dokázal, že je Bůh? Kdo vám dokázal, že máte duši, a to nesmrtelnou? Viděl jste Boha, viděl jste duši svou?«

Matulka: »A kdo pak dokázal, že není Bůh, že není duše lidská nesmrtelná? Žádný z vás.

Někteří z těch lidí, podle nichž se vy, Arthure, chováte, napsali tlusté knihy, aby dokázali, že není Boha, ale právě ty tlusté knihy dokazují, že vaši mužové sami nevědí, zdali je Bůh čili nic. Nevíte, že i nevěrec Schoppenbauer ku kříži lezl, když přišly naň hrůzy smrti?«

Arthur Žbánek: »Je viděti, že jste z předpotopních, zatemnělých lidí.«

Matulka: »Ne tak zhurta. Nemyslete, že jenom ve vašem klobouku jest rozum; jest také, a mnohem zručnější v beranici. Ale prosím, čím pak jste vlastně, že se tak nad nás vypínáte?«

Žbánek: »Jsem švec z Prahy (a hrdě), jsem sociální demokrat.«

Matulka: »Hledte si raději ševcoviny, o vysokých věcech nemluvte. Vždyt jim nerozumíte.«

Žbánek: »Hle, toho chrapouna, on mne dává poučení. Kdybyste znal historii, věděl byste, že sociální demokracii pěstovali již naši předkové: Veliký Mistr Jan Hus a naši velikáni Táborité.«

Matulka: »A to povídá vaše věda?«

Žbánek: »Arciže! Celý svět o tom ví, jen pod vaši huňatou čepici se osvěta nedostala.«

Matulka: »A vy myslíte skutečně, že vaše sociální demokracie jest totožna se socialismem Husa a Táborů?«

Žbánek: »Liší se pramálo.«

Matulka: »Ale dovolte: znáte Husovo učení a Táborů?«

Žbánek: »Jako sebe.«

Matulka: »Budeme viděti. Pravda, Jan Hus a Táborité hlásali právě jako vy, že mají býti všechny věci vidomé lidem do spolku, ale kterým lidem? Pouze spravedlivým. O hříšnicích tvrdili, že ztrácejí hříchem všechen nárok na majetek, že nemají práva ani na duši ani na tělo své, ani na stravu, kterou jedí, ani na vodu, kterou se napájají, ani na vzduch, který lapají. Nemají tedy nic a nic ani osobně ani do spolku. Socialismus Husův a Táborův byla obec svatých členů a spravedlivých. Jako svatí Boží měli nad sebou neviditelnou hlavu Pána Ježíše a pravili o sobě, že bojují za zákon Boží, a přijímali mnohé pravdy křesťanské, kterých vy nepřijímáte. Socialisti podle vzoru Husova věřili, že jest jeden Bůh, a vy pravíte, že žádného není; oni věřili, že jest jeden Bůh ve třech osobách, a vy pravíte, že ani v jednu osobu božskou nevěříte; oni věřili, že, kdo nevěří v Boha a v nesmrtelnost duše, žije jako hovado, a vy pravíte, že nevěra jest vymoženost vědy, že při vás nebude žádného náboženství, žádného duchovenstva, žádného chrámu. Socialisté Táborští věřili, že jsou pod Bohem, a že sluší jeho zákon plniti, vy však Boha za svého Pána neuznáváte, ale několik židů v Berlíně a ve Vídni, ku vlastní hanbě vaší, že jako křesťané despotii židů podléháte. Ti vám jako svým poddaným diktují daně na podpory prý a na stávky; ale jak ty stávky vypadají? Poslední vaši stávku nařídili vaši pohlaváři židé, a kdo by tomu uvěřil, proti bohatým židům, tak

zvaným uhlobaronům, a když ti uhlobaroni za krvavý peníz vyprodali všechny smeti, veleli vaši vladařové židé konec stávky, a ubozí sociální demokraté zkráceni o mnoho tisíc — aniž sobě polepšili. Není-liž to hanebné otroctví? Boha nad sebou míti nechcete, a židům jako polobohům se klaníte!«

Žbánek: »Z vás, Matulko, mluví pan páter, a jakž by také mohl jinak mluvití otrok kněžourů? My se židům neklaníme, ale my víme, že mají pro náš blahobyt pochopení, a proto s nimi držíme.«

Matulka: »Ale zda byste věřil, že i židé o vás, ač vás drou, také tak mluví? Jistý rabín tvrdil před lety, as r. 1895 ve své: *Israelitische Wochenschrift* v Magdeburce: »Sociální demokracie jest jedinou silnou hrází proti antisemitismu. Liberalismus (bývalý otrok židův) jest mrtev.« A tak vidíte, židé spoléhají na vás, že je budete proti křesťanům brániti, a vy spoléháte na ně; ale i židé i vy nepřejete českému národu. Vždyť jste internationalisté.«

Žbánek: »Třesky plesky! Židé jsou naši přátelé. Oni nás dobře vedou, abychom i my si mohli pochutnávatí na dobré pečení.«

Matulka: »Ale vy mně pořád skáčete do řeči. Vždyť jsem vám ještě nevyložil, čím se liší váš socialismus od toho starého Husova a Táborů.«

Žbánek: »I tak tedy u dása mluvte. Mne nepředěláte.«

Matulka: »Pravil jsem, že jste sobě na místo Boha postavili žida, který vás vodí na provázku, kam chce. Jest to skutečná hanba. Též slyšte dále: Ti staří socialisté čeští věřili, že jsou vykoupenci Kristovi, že Kristus Pán ustanovil pro ně svátost sedmeru, a že milost Boží je jim k ruce, aby spravedlivě žili, a na konec k Bohu se dostali. Ale nedosti na tom! Socialističtí Táborové soudili, že má každý zákona Božího šetřiti, a kdo by nechtěl, ten že se má k tomu dohnati a připuditi. Vždyť pak víte, že ustavili zákon, že všickni hříchové smrtelní mají býti násilně staveni, že mají býti věrní přinuceni, k nebeské večeri choditi, a kdyby nechtěli, že mají býti k tomu dohnáni i násilím (nepochybně výpraskem). Oni se tedy, jak vidíte, přiznávali ku mravnosti náboženské, a proto všecku bezbožeckou a hříšnou chamrad' podle svého způsobu kárali, trestali, vraždili, upalovali, ač tisícům z věrných křestanů křivdu činili. Ale vy, sociální demokraté, jste svoji. Žádný vám nemá co poroučeti, ani Bůh v nebi, ani ďábel v pekle. Vy se Boha nebojíte, jako Prušáci, a ani satanáše. Každý z vás je pán: občan Žbánek je pán, občan Nožička je pán, občan Rataj je pán, občan Ryška je pán, občan Liška je pán atd., avšak neledajaký, ale naprostý, nebo jak někteří učenci praví, absolutný, on nemá nad sebou nikoho. Sociální demokrat smí činiti se svou duší a se svým tělem co chce, neboť má v tom

neobmezenou svobodu. Hle, tedy vidíte, pane Žbáňku, jak se od těch socialistů českých rozcházíte!«

Žbánek: »Táborští komunisti nebo socialisti byli v tom praví copafi, zpátečníci, bez ducha a rozumu, neznali, co je svobodomyslnost a co pravá svoboda. Zatemnělci byli, a já bych věru v té věci Janu Husovi ani Žižkovi rukou nepodal.«

Matulka: »To jste tomu dal! Prve jste je vyhlásil takřka za předky a jako předchůdce sociální demokracie. Hle, jak sám lezete do pasti, že se socialismus Táboritů, před vaší soudnou stolicí tmářů, od vašeho socialismu šlakovitě liší. Než ještě jsem nedomluvil. Pořáde mne, pane Žbáňku, vyrušujete. Já jsem chtěl doložit, že vy žádného rozdílu mezi dobrým a zlým nepřijímáte, a proto se žádné nepravosti nehrozíte a jste před obličejem Táboritů společností hříšníků, a běda vám, kdyby Žižka za vašeho času žil, cepy jeho a palcáty by mezi vámi šeredně řádily.«

Žbánek: »Dejte mi již s tím pleskáním pokoj. Časy jsou jiné, a nikoliv, jako byly za časů cepů a palcátů. My jsme mužové nové doby, nových zásad, mužové snášeliví, mužové svobodní. Ať žije každý, jak se mu líbí. Rozumíte tomu, vy klerikále, kterýž vězíte v žlutých koženkách a v modrých punčochách.«

Matulka: »Vaší snášelivostí se nechlubte, ta vyznívá velmi pěkně z vašich časopisů, které srší ohněm a sirou na katolíky a na katolické

duchovenstvo, ale denně se plazí před židovstvem. Kdybyste mně raději domluvití dal. Staří Husité i Táborité vždy toho dbalí byli, aby rodina jejich byla uspořádána podle zákona Božího, rodičové aby dítky svědomitě vychovávali, děti však aby poslouchaly, jak to Pán Bůh velí. Proto věřili, že sám Bůh ustanovil manželský sňatek, že jest manželství svátost, že je nezrušitelné, a že za živobytí manželova nesmí žena v manželství nové se uvázati, aniž muž za živobytí ženy. Ale jak vy si svůj budoucí socialistický stát zařídíte? Vaši předáci nám to povídají. Vy nejenom Boha ze svého státu a z celého života svého vyhostíte a odklidíte, alebrž také z rodiny. Ale co říkám z rodiny? Vždyť prý u vás nebude rodinného života. Muž a žena se sejdou dohromady, jak se jim zalíbí, ze své vůle, beze všech forem sňatku, bez kněze, ale také bez pana hejtmana, a když se svého spolužití nabaží, půjdou od sebe, zase podle své vůle, beze všeho dovolení nějakého úřadu, neboť prý ani úředníků, ani advokátů, ani kněží prý v socialistickém státě nebude. Ale, pane Zbáňku, nevíte, zdali v tom divotvorném státě nebude také rabínů a šábesu? Jen se neškareďte! Ale brány věčné! Co tomu řeknou ženy? Budou chtějí žítí s muži jako dobytek, a jako dobytče od muže odcházeti? Pochybuji, neboť ještě jste důstojnost žen tolik nesnížili, aby jako nevěstka sebe zahazovala! Ale co se stane s dětmi z takového sňatku? Marná starost! Ty budou na útraty státu cvičeny a vychovávány a živeny. Pantátové

se nebudou o ně starati. Všecky děti budou společny, anť bude všecko společné. Ale za to budou všickni ku práci ruční zavázáni. Pracovati prý budou jen 2¹/₂ hodiny, pak bude samé obveselování, samé radovánky, traktace, vzdělávání se. Toť bude rozkošný život pro všecky loudavce, ale také pro všechny lenochy. Jen jestli se matky k tomu nakloní, aby své děti svěřily státnímu vychování, ač dobře pochopují, že jsou již nyní sem tam lotrovští otcové, kteří by rádi všechny děti odevzdali obci, aby je živila.«

Žbánek: »Přestaňte, vy nerozumíte sociální demokracii.«

Matulka: »Ó, velmi dobře. Sociální demokracie pod komandem židů jest nepřítelkyní katolíků, nepřítelkyní církve, jest bezbožecká, vyhání Boha ze všech útulků: ze státu, ze škol, z rodiny, a vydírá víru i z duše jednotlivce. Kdyby měly zásady její obdržeti vrch, stalo by se z člověčenstva dobytčí stádo, ale ještě něco horšího, zuřivé a divoké stádo šelem.«

Žbánek: »Nepopírám, že nevěříme ani v Boha, ani v ďábla, ani že je duše lidská nesmrtelná, ani v soud, ani v peklo, ani v nebe, ani v Boha zákonodárce, ani v Boha soudce, my jsme svobodni na Bohu a na církvi kterékoliv nezávisli, naši vůdci navrátili nás sobě samým, a tak ukázali nám svůj ráj svobody nezávislé. Nechte si svého nebíčka a nám nsšeho nebe.«

Matulka: »Nu, pane Žbánku, o nebi s vámi besediti nebudu. Když prý slyšelo jedno zvíře

z něhož děláme jaternice, o nějakém nebi, ptalo se ihned: Jsou-li tam záchody. Kdo o sobě myslí, že se od hovada ničím neliší — tomu mluvíti o křesťanství a o nebi, bylo by slámu mlátiti. Já jsem vám dokázal, co jsem dokázati chtěl, »že se socialismus Táborů a váš od sebe liší, jako nebe a dudy.« Až přijdete do Prahy, řekněte Pražanům, že je mám až na malé výjimky v podezření, že pod jejich klobouky jest málo rozumu, neboť jinak by se nemohlo v Praze tolik šeredných sekt a spolků podvratných rojiti. S Bohem, pane Zbáňku!

Matěj Kostrbálek, hospodář v Pašalíkově.

Rozhledy.

Veselá volební vojna. Již to jde do tuhého. Volební ruch přechází znenáhla ve volební boj — a záhy snad — bohužel — změní se ve volební pranici. Daleko do toho není. Sociální demokraté odhodili všecku svobodu — rovnost — volnost — a bouchají do toho jen což. — O násilnostech sociálních demokratů píše »Česká Demokracie« v č. 28.: »Ze Zdib (v okr. Karlínském) se nám sděluje: V těchto dnech měly se v naší obci konati volby volitelů, k čemuž ale přičiněním sociálních demokratů nedošlo. Když totiž nastal den voleb, rozestavili se mezinárodní agitátoři

před obecní úřad a násilím zabráňovali vchod každému voliči, o němž věděli, že nenáleží k jejich straně. Z toho povstal křik, neboť voliči nechtěli se násilím podrobiti. Za těchto okolností se ovšem volby konati nemohly, i bylo usneseno, že k příštím volbám dožádáno bude okresní hejtmanství o četnickou assistenci.«

A v čísle 33. píše »Česká Demokracie« o schůzi, která se konala dne 25. listopadu v Pavlově, a dodává: »Klidně k domovu jdoucí bratři byli přepadeni soudrubby a známým surovcem a rváčem sociálním demokratem Alexandrem Kratochvílem pobodáni. Br. Oktábec má těžké zranění nožem na levé části hrudníku, br. Svoboda má šatstvo celé rozřezané a ruku probodenu. Pohled na řinoucí se krev nešťastných obětí mstivosti soudruhů rozčilil sbromážděné dělníky, kteří odsoudili rázně mravní vyspělost soc.-demokratických vychovanců. Posláno pro lékaře a věc oznámena četnictvu.«

Za to se jim sociální demokraté odměňují nevybranými slovy. »Zahájili jste — tak píší v čísle 322. o národních socialistech, boj všemi prostředky surovosti, násilím a perfidnosti, nedbali jste našeho výstražného hlasu. Budeme za to nemilosrdně s vás strhovati ten národní a vlastenecký závoj, jímž jste chtěli zakrývat své špatnosti, aby veřejnost nepoznala, jakými jste vlastně ptáčky. Žádný den bez nového škandálu z domácnosti mladočeského dělnictva.«

Upříti se nedá — a z voleb volitelů již jest

jisto, že sociální demokraté jsou na ústupu. Národní socialisté prolomili organizaci sociálně-demokratickou, způsobili v ní trhliny takové, že se již nezacelí. Odtud ten šílený vztek sociálních demokratů. Však ani sláva národních socialistů nepotrvá dlouho. V náboženském obledě nezadají si nic se sociálními demokraty. Budoucnost kyne jedině straně křesťansko-sociální, protože ta strana má program, jehož zásady jsou nejsolidnější a schopny, aby obrodily společnost lidskou a **postavily spravedlivý společenský řád. Do řad křesťanských sociálů půjdou všichni národní socialisté, kteří náboženské přesvědčení si podrželi, a neodstraší je od toho žádné fráze, jimiž se agitátoři národních socialistů ohánějí.** Již ani to slovo „klerikál“ netáhne. Křesťansko-sociální strana jest samostatná a reformy její na poli sociálním budí u všech rozumných lidí oprávněnou důvěru. Snad se strana v nynějším volebním boji nedomůže ještě žádného mandátu — ale to nevadí.

Zájem pro tu stranu jest očividný.

V Třebechovicích bude užší volba mezi křesť. sociálem a sociálním demokratem, ve Slezském předměstí zvítězili křesť. sociálové, v Semilech přišli našinci do užší volby. I z jiných stran docházejí dosti potěšitelné zprávy, zejména z Moravy. Zkrátka: Kde katolíci jen trochu činnosti jeví a nějakých obětí jsou schopni — — všude zásady naše vítězí.

Mohou si vyplakat oči pro Hilsnera. Co už »Právo Lidu« a »Zář« naronily slz pro Hilsnera, nelze ani popsati. Ba, kdyby prý i nad slunce jasněji (tak píše »Zář« v č. 47.) byla vina Hilsnerova prokázána, nebylo prý by pro slušného křestana příčin k jáсотu při tak truchlivém dramatu. A svět už snad brzo skončí — — protože základy sociálně-demokratických domněnek se bortí. Slyšte! Neúcta, nevážnost a nevíra ku vědě slaví prý dnes své orgie u národa tak osvěceného. Lid již nechce té vědě věřit — to je bída pro sociálně-demokratické žvanily, kteří každou domněnku — — ba často i hloupost — — prohlašovali za dokázanou vědu. Časy se mění. I ten hlas »věhlasných vědátorů« lékařských — i ta smečka židovských listů nezakřiduují skutečnost, která se stala. Lid křestanský otevírá oči — dá Bůh, že brzo procitne zúplna.

Prolhanost sociálně-demokratických listů.

»Právo Lidu« přineslo v čísle 323 vylhanou lokálku o vsdp. kanovníku Dru. Jos. Burianovi. Na zaslanou opravu — — neměli ti »pravdomluvní« vědátoři žádné odpovědi —, tak že byl vsdp. kanovník nucen jim zaslati opravu úřední, která spojena jest s dosti značnými výlohami. Tak to dělají tito povedení »hlasatelé« a »zastanci« pravdy s každým. Lhou, až se práší — ale opravy nepřijmou — — leda úřední. Chudý člověk ovšem k takovým výlohám se neodhodlá — a tak zůstane u těch oprávců světového řádu pravda

»přibita na pranýři« a lež slaví triumfy. Tot ovšem morálka dle jejich povědomé »vědy«.

Protestanté helvetského vyznání urážejí a hanobí katolickou církev napořád. Stálé a neurvalé útoky helvetských časopisů nutí nás, abychom své stanovisko k nim zásadně změnili. Není čísla v »Hlasech ze Siona« — a také v »Husu«, které by nesršelo jedovatou záští proti církvi katolické a veškerému katolickému zřízení. Nemůžeme déle mlčeti. Stálé útoky nutí nás k obraně a k odvetě. Budeme ukazovati na »klerikalismus« helvetský, na nesnášlivost, jevící se vůči nám, na troufalost, s jakou stále a stále do nás buší. Necht' neříkají, že my jim kalíme vodu. My jsme dosud mlčeli — — — oni stále štváli. Více si to líbit nedáme. Ano — dvojctihodný pane Šádku.

Helvetská starost o Španělsko. Starost helvetů jde daleko. Nejen nás mají na mušce — ale i do Španěl zabíhají — aby »nějakou mouchu« na katolických poměrech tamějších našli. A světe slyš! Ve Španělsku jest 21.000 katolických farních kostelů, 62 biskupských chrámů — 100 velikých klášterů — 133 seminářů a 2000 poustev. Celkem prý jest tam 154.517 osob stavu duchovního a řeholního. Tot se ví — následek toho dle helvetského rozumu musí býti hrozný! Jest tam nejvíce žebráků a analfabetů. Vše prý padá do bezedné kapsy — — — mrtvé ruky, která dle obyčejné fráze helvetské neseje, nežne — neshromažďuje do stodol — a přece jest dobře

živa —. Nejvíce bolí »Hlasy ze Siona« — těch 2000 poustev. Brr! Za našich dob něco tak středověkého! Takhle postavit do Španělska dvojctihodného pana Šádka — — a celou kumpanii pastorů — a toť se ví — že by pak bylo všude světlo — analfabeti by zmizeli — — a žebrotě by byl učiněn konec. A což kdyby se tak to jmění »mrtvé ruky« těm dvojctihodným pastorům a jejich ženám svěřilo — hoj! to by byly časy! Ta »živá ruka« by to dovedla jináče upotřebit — — než ta »mrtvá« — — není-li pravda, dvojctihodný pane Šádku? — — — — —
— — — — —

Pryč od Říma ve Francii. »Hlasy ze Siona« namlouvají svým trpělivým čtenářům, jakoby hnutí proticírkevní ve Francii nabývalo — úžasných rozměrů. Chápu se každého projevu — — každé nepatrnosti, jen aby mohly říci: Hle — s církví Římskou to jde s kopce. Helvetský pastor Pellier sbíral zprávy — o jednotlivých odpadech, aby se s tím mohl pochlubit — a co shledal? V Madrangách 20 let buší do církve katolické — po způsobu helvetském — — a odpadlo od víry toliko 100 osob; jakého zrna — — dovede si odpověděti každý.

V okolí Traignacu prosilo prý asi 40 osad o evangelické kázání. Ti tedy ještě nepřestoupili. Dvojctihodný pan pastor Pellier chytrácky dokládá: »Mnozí z nich pozbývají nepochybně zmužlosti (t. j. nedají se k odpadnutí svěsti.

Pozn. r.) — — a vracení se — — — —
— — k děravým cisternám romanismu.«

Dvojctihodný pane — ráčíte se mýliti. Lépe byste učinil, kdybyste upřímně a otevřeně vyznal: »Oni zůstávají hodnými — věrnými katolíky — — a váží si své staré — dobré víry.«

„Svatováclavství“ se jim nelíbí. Komu? Inu těm našim bratřím v rozkolu. Pánům helvetického vyznání, jak »Hus« v čísle 10. píše, není věcí lhostejnou, jestliže prý celý náš život staví se pod ochranu světců římsko-katolických. Náš český jazyk jest prý svatováclavský, naše česká koruna jest prý svatováclavská, sbírky na Ústřední Matici jsou prý svatováclavské, kaple na Staro městském náměstí jest prý svatováclavská atd. Co prý to znamená? To znamená prý stoupající vliv českého klerikalismu.

Tak vida, katolíci, jichž jest valná většina v zemi, k vůli několika tisícům helvetů nesměli by se ani hlásiti k svému milému patronu svatému Václavu. Věříme — věř me, že dvojctihodným pánům každá památka na staré časy, kdy národ byl u víře jednolité, se nezamlouvá. Trnem v očích jest jim připomenutí, že vírou oteckou jest v Čechách víra katolická — — helvetismus že byl později do Čech z Němec zavlečen. Doufáme, že ty časy se již více nevrátí. aby cizáci helvetští z kaple svatováclavské udělali stáj pro koně. Takového pokoření — dá Bůh — lid český se více nedočká.

Ročník XI.

Číslo 2. a 3.

Cena 8 haléřů.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

**Husova návštěva u matky jeho
v Husinci.**

Sebral z pověstí kolem Husince Mikeš Loudavý.

Rozhledy.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Matka Husova jsouc samotná v jizbě takto rozjímá: Jen jestli se Jan sem dostaví. Slyšela som od Kříšťana Prachatického, že je nyní na Kozím Hrádku, a poslala som tam Jakeše Jednookého s prosbou, aby mne navštívil. Snad přijde. Ale Jakeš se nenavracuje, snad byl na cestě od nějakého rytíře loupežného napaden. Bohu buďtež díky, že aspoň ten nejhorší z nich Žížka jest nyní čeledínem u krále Václava. Hodí se k sobě jak náleží. Žížka loupežil na venkově, a král Václav dopouští loupežiti v Praze i po venkově. Ale hle! Jakeš již je zde. Nu, Jakeši, přijde Jan?

Přijde, a za malou chvíli ho uvidíš.

Děkuji ti srdečně za milou zprávu tvou.

Matka Husova očekává ho ve dveřích, a uviděvši syna svého volá: To je dobře, Jeníčku, že jsi přišel. Již som téměř neufala, že se sem dostavíš. Praha je daleko. Když som však slyšela, že kážeš na Kozím Hrádku, tuť mně to nedalo, i poslala som tam Jakeše, aby tě vyhledal a

jménem mým tě žádal, bys navštívil starou matku svou. Nebyl jsi právě na zámku, i řekli jemu že jsi právě někde u lesa anebo za ploty anebo v polích a že tam lidu kážeš. Když se vrátil Jakeš, radovala som se z blízkého příští tvého.

Nu, jen když jsi, Jeníčku, zde u věrné matky své, která tě tak pečlivě po katolicku vychovala, a ke všemu dobrému navěsti se snažila. Budeš as, Jeníčku, hladov, napekla som pro tebe mazancův, jak ty rád jídáš, také som upekla kuře, aby jsi se v pokoji u své staré matky nasytil. Tak jen se posaď, Jeníčku, a jez podle chuti. Jest ti od srdce přáno.

Hus. Velice rád pojím něčeho u tebe, matko, a návštěva u tebe mi vrátí poněkud odcházející ode mne pokoj, jež jsem míval zde v klidném tomto domku za dob mladosti své.

Hus si pochutnává na mazancích a na pečeném kuřeti. Když se nasytil, ptala se matka: Ale, Jeníčku, co pak tam na Kozím Hrádku děláš? Není ti tam smutno? Hle, já som zaslechla, že tam v Praze s velikými pány, rytíři a panoši, a s paními, šlechticami a měšťankami toho nejvýbornějšího druhu obcuješ, že je ti nakloněn pan arcibiskup, ano i král a královna. Jakž tedy zvykáš na tu venkovskou samotu?

Hus. Máš pravdu, matko, v Praze jsem míval milé bydlo, ale nyní mi tam hoří pod nobama. Pražané sú zle rozvášnění, a já vidím, že nastávají v Cechách bouře, zvláště v městech Pražských. Proto jsem se uchýlil na venek podle vůle

královy, ať prý přítomnost má v Praze sama podněcuje k nepokojům. Příčinu k rozeštvání však dalo ohlašování odpustků za peníze potřebné ku válce Jana XXIII. papeže naproti Ladislavu Napulskému. Jak vidíš tedy, matko, trvám nyní na Kozím z nezbytí, a nikoliv dobrovolně.

Matka. Ale, Jeníčku, vždyť to není pravda, že se prodávaly v Praze odpustky za peníze, a ty sám jsi na to důkazem. Vždyť jsi r. 1393 tedy právě toho roku, když kázal král Václav Jana z Nepomuku pro zpovědní tajemství mučiti a sám ho hořícími pochodněmi trýznil, aby na něm vynutil, z čeho se královna zpovídala, na Vyšehrad putoval, svátosti přijal, a pak teprv podle své možnosti na dobré účely almužnu dal. Hle, tedy odpustky se neudělovaly a neudělují za pouhé peníze, alebrž jen těm, kdož se pokáním k jejich dosažení přispůbili, a nikoliv neka-jicníkům. Proč jsi tedy, Jene, kázal naproti odpustkům a tak Pražany rozvášnil, tak že, sem slyšela, došlo až ku krveprolití?

Hus. Nejsem sám, kterýž jsem kázal naproti odpustkům, nýbrž 30 let přede mnou kázal proti nim i zbožný Viklef v podobných případnostech, jako byly v Praze.

Matka. Víím o tom, ale konal-li on bouřlivě naproti papeži, neměl jsi tak činiti ty; víím také že ten tvůj zbožný Viklef, také strašně horlil naproti duchovenstvu, zvláště naproti řeholnímu, a že spílal jemu, poklesky jednotlivců na všečen stav přenášel a proti spravedlnosti zveličoval.

Ten tvůj zbožný Viklef lál duchovenstvu a volal je k nápravě, ale sám na nápravu sebe sama nepomýšlel, byl hněvivý, mstivý, nade všecko pyšný, neústupný a nepoddajný, biskupů a papeže neposlušný. A tohoto odpadlého kněze ty nazýváš zbožným, a vyslovil's také přání, že bys rád tam byl, kde je duše Viklefova, a tohoto odpadlého kněze ty si bereš za vzor? Kdo pak dal tobě právo kárati proti všemu řádu duchovenstvo veskero, ano i papeže?

Hus. Když papež jedná nesprávně, může ho kárati každý, když je lepší než on, aťby byl muž anebo žena. Ano ten, kdož by byl v Církvi nejhodnější, ten je papežem!

Matka. Co to mluvíš, Jene? Tot by byl krásný pořádek. Tedy i ta nejprostší bába by směla papeže kárati a trestati, když by jí napadlo, že jest papež horších mravů než ona, anebo že jest ona hodnější, nežli papež? Ale, Jene, kam dáváš rozum? Kdo pak by měl rozhodnouti, zdali ta dotčená kárající bába jest hodnější, anebo káraný papež? Nahlížíš, že tvé mluvení, ač jsi mistr a bakalář, jest zpozdilé? Jenom přemýšlej! Podle tvého učení mohl by tě kterýkoliv žák tvůj kárati, ano tobě snad i metlou vyprášiti, kdyby za to měl, že jest lepší nežli ty, mistře a bakaláři. Byl jsi tedy, synu, okolnostmi přinucen, opustiti Prahu. Ale co děláš na Kozím Hrádku?

Hus. Konám tam, co každý kněz konati má, kážu slovo Boží.

Matka. V kterémto kostele kážeš?

Hus. Všady! V lese, za ploty a kdekoliv jinde, jdu také za lidem, kde se shromažďuje, na příklad, když slaví někde posvícení, jenom ne v kostele.

Matka. A proč nekážeš v kostele, jako jiní kněží?

Hus. Protože mne vyobcoval papež a arcibiskup z Církve, jsem v klatbě, a proto nedovolí žádný plebán, abych směl v jeho kostele kázati.

Matka. A což jsi učinil, nešťastný Jene, že jsi v klatbě?

Hus. Kázal jsem proti záповědi papežově a biskupově a konal jsem služby Boží, ač mi to bylo zakázáno.

Matka. A proč jsi neposlechl rozkazů vrchnosti duchovní, vždyť jsi se zavázal přísahou, když jsi byl na kněžství svěcen, a když tě učinili bakalářem a mistrem, že chceš arcibiskupa poslouchati a jeho nástupce, proč tedy neposloucháš?

Hus. Na to ti, matko, odpovídám, že sluší více poslouchati Boha, nežli lidí, jak sú řekli apoštolé, když sú jim bránili, kázati Pána Ježíše.

Matka. Ale ty nevíš, ač jsi mistr a bakalář, že řekl Kristus Pán k apoštolům: »Kdo vás slyší mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá?« Poslouchaje tedy arcibiskupa svého, Pána Ježíše posloucháš. Jak tedy mluvíš zméteně, tvrdě, že neposlouchaje papeže a arcibiskupa, posloucháš Pána Boha!

Hus. Ale, matko, což jsi zapomenula, že řekl Kristus Pán k témže apoštolům: »Jdouce do

celého světa, učte všechny národy? A opět kašte evangelium všemu stvoření.« Hle, tedy mne zapovídá arcibiskup kázati, a Kristus Pán velí, abych kázal. Z toho tedy jde, že má každý kněz a jahen kázati kdekoliv a kdykoliv, neboť má býti slovo Boží svobodné. Má-li tedy kněz znalost zákona Božšho a jestliže vnitř v sobě cítí popud, aby kázal, musí kázati přese všechnu záповěď papežovu nebo arcibiskupovu. Vždyť víš snad, matko, že kněz a diakon obdržuje přímo od Boha poslání, neboli pravomoc ku kázání slova jeho, a nikoliv od papeže anebo arcibiskupa.

Matka. Ale, Jeníčku, co to mluvíš? To by byl pěkný pořádek, aby směl kterýkoliv kněz anebo diakon, jak by se mu zlíbilo, se rozběhnouti, po všem světě se toulati, do každého kostela se vtírati, a tam kázati po svém smyslu. Zda nenablíš, mistře a bakaláři, že by tou cestou nastaly v Církví ty nejhorší zlořády, a plné, hrozné bezvládí a spousta taková, že až hrozno pomysli? Vmysli se jenom, Jeníčku, trochu hloubeji do tohoto učení svého, a představ sobě, že by se rozběhl náš plebán po všem světě, aby kázal kdekoliv a kdykoliv, a aby se rozběhli farářové a plebáni Pražští a všichni řeholníci po celém světě, brány věčné, kdož by nám svátostmi přísluhoval, kdož by nám kázal a nás těšil? Snad shledáváš již, Jene, že takového nepořádku, takovéto spousty nemohla chtítí Moudrost věčná. Klameš se tedy, Jene, anebo jsi od tohoto ci-

záka, Viklefa, klamán, že máš takový nerozum za pravdu Boží.

Hus. Jinak tomu není. Bůh tak velí. Se mnou souhlasí mistři na universitě v Praze, šlechtici a šlechtičny, měšťané i měšťanky, i sám král a královna. Vždyť jsi snad slyšela, že psali král i královna papeži, aby slovo Boží bylo všady bez překážky hlásáno.

Matku. I kdyby s tebou šli všichni mistři a doktoři, všechen dvůr královský a všechen lid pražský, nepravda zůstává nepravdou. A proto ti pravím, že nedobře děláš, že se, jak mi Křišťan pravil, po Viklifovi pitvoříš. Či snad čteš, že se pustil Viklef po celém světě, aby kázal? Nikoliv! On pěkně pohodlně dřepěl na své bohaté faře až do své smrti, a ty, Jene, sám jsi již 12 let knězem a ani ti na mysl nevstoupilo, abys se pustil do světa celého kázat.

Hus. To jest míněno o těch plebánech, kteří nemohou na svém místě zdárně působiti. Aspoň tak učí Viklef.

Matka. Dovol, Jene, to je výklad ničemný. Kdo pak ti dal právo, abys takto kroutil Písmo svaté? Kde pak čteš v Písmě svatém: Kdyby kněz na svém místě nemohl více působiti zdárně, anebo byl nespokojen, ať se rozběhne po celém světě a káže kdykoliv a kdekoliv? Což nevíš, že již za časů apoštolských byli kněží i biskupové v stálém místě osazeli, a že jim nebylo volno, kdykoliv by byli chtěli, do světa odběhnouti a svěšené sobě stádečko opustiti? Nevíš, že byl

sv. Evodius a sv. Ignác mučenník stálým biskupem v Antiochii? Je ti snad neznámo, že byl ustanoven sv. Titus za biskupa v Krétě a že neměl dobrého bydla mezi křesťany? V Písmě však nečeš, že by se byl odtud pryč odebral. Ejhle, jaký nerozum mi povídáš, Jene!

Hus Snad máš pravdu, matko, ale v tom nejsi na pravdě, když mi vytýkáš, že neposlouchám papeže a arcibiskupa. Vždyť ani nevím, zdali ten nyní vládnoucí papež je skutečně papežem, aniž že nynější arcibiskup v Praze jest arcibiskupem. Nebot k tomu náleží, aby byl z počtu vyvolených a aby byl bez smrtelného hříchu. Ale nikdo neví o sobě ani o jiném, zdali by byl z počtu vyvolených, a zdali by byl ve stavu milosti, tak i já nevím, je li nynější papež papežem a pražský arcibiskup arcibiskupem, anť kdo není vyvolen, není ani údem Církve, jakž by mohl býti jejím pohlavárem? Nad to máš, matko, věděti, že papež není hlavou Církve, ale Kristus Pán, kterak se tedy smí mně vytýkati, že papeže neposlouchám?

Matka. To je pěkné nadělení! Všechn svět vyznává, že jest papež hlavou Církve Kristovy, jen ty se domníváš, že papeže poslouchati nemusíš, a tak se na papeže vyvyšuješ. Znáš snad lépe víru, nežli všechn katolický svět?

Hus. Máš viděti, matko, že jest Církev sbor vyvolených svatých, údové její jsou tedy pouze ti, kdož jsou předzřívání k životu, a jelikož, jak jsem ti již řekl, žádný o sobě neví, ani

o jiném zdati by byl z počtu vyvolených, leč by Bůh zjevil jemu, neznají se zde na světě vyvolení, aniž jsou všichni vyvolení již křesťané. Mnozí z nich jsou mohamedáni, židé, ba i pohané, a přec jsou údové Církve podle vyvolení. Zase mnozí, kteří se zovou křesťané a jsou také pokřtěni, nejsou údové Církve, peněvadž nejsou k životu věčnému předzřizeni. Podle toho, jak vidíš, není papež hlavou Církve, a já ho poslouchati nejsem povinen.

Matka. Podle všeho, jak mi tuto vykládáš, Jene, jest Církev smyslům našim nedostihlá, čili neviditelná. A pro koho ji tedy ustanovil Kristus Pán?

Hus. Pro kohož jiného, nežli pro lidi.

Matka. Já, prostá žena, bych spíše soudila, že neviditelná Církev se hodí spíše pro neviditelné duchy, nežli pro viditelné lidi. Ale, Jene, kde stojí v Písmě, že zařídil Kristus Pán neviditelnou Církev?

Hus. Ta byla dříve, nežli se Kristus Pán vtělil, a počala již Abelem spravedlivým.

Matka. Ale, Jene, když byla tebou popsána Církev před Kristem Pánem, jak mi vysvětlíš, že pravil Kristus Pán ku sv. Petrovi: »Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám Církev svou, a brány pekelné nepřemohou ji?« Vždyť slibuje, že Církev svou teprv vzdělá, ty však, Jene, tvrdíš jemu na odpor, že již byla před ním v Starém Zákoně.

Hus. To se musí tak rozuměti, že dává Kristus Církvě dávno byvší nějakou úpravu, ale nikoliv, jakoby ji chtěl teprv v budoucnosti vzdělati.

Matka. Jakou pak úpravu? Vždyť Církev neviditelná nepotřebuje žádné viditelné úpravy. Mně se však, Jene, zdá, že nevíš vlastně kudy kam; neboť takové odpovědi, jakou tu své matce dáváš, bych se byla do mistra a bakaláře nikdy byla nenadála. Ale já vím ještě něco jiného proti tvé bludné z Viklefa přijaté víře o Církvě. Ty pravíš, Jene, že je Církev neviditelná. Ale já čtu v Písmě: »Zhřešil-li by bratr tvůj proti tobě, jdi a potresci ho mezi tebou a jím samým. Uposlechl-li by tebe, získal jsi bratra svého. Pakli že by tě neuposlechl, vezmi s sebou dva nebo tři, aby v ústech dvou neb tří stálo všeliké slovo. A jestliže by jich neuposlechl, řekni Církvě. Kdo by však Církvě neuposlechl, budiž tobě jako pohan a publikán.« Ale prosím tě, Jene, pro Boha, jak to navlékneš, abys, když někdo z věřících neuposlechne, řekl o něm Církvě? Kde pak je ta tvoje neviditelná Církev? Snad někde v měsíci, nebo na slunci anebo na hvězdách? Ale i kdyby tam byla, kde tu neviditelnou Církev nalezněš, ant' díš, že jest zraku lidskému nepřístupna? Nesoudíš, Jene, že těmi slovy Páně jest učení tvé o Církvě na hlavu poraženo?

Hus. Nikoliv, matko! Kristus Pán praví, že kde jsou dva neb tři ve jménu jeho, tam je také on, a ti již činí Církev. Zbožný Viklef dí dokonce, že již jeden vyvolený činí Církev.

Matka. Ale dovol, Jene, slova tvá nemají rozumného základu. Vždyť Kristus Pán praví, že mají býti podruhé při kárání chybujícího bratra dva neb tři svědkové, a ti by již podle tvého výkladu činili Církev, a pak by nebylo zapotřebí vyhledávati ještě Církve. Církev přece není jeden člověk, anebo dva neb tři, ale je, jak ty sám pravíš, sbor. Kam se tedy má obrátiti ten, kdož chce polepsiti bratra svého? Kde jest ta tvá Církev?

Hus. Nechme toho, matko, já vím, že zde uniknouti není tak snadno. Ale zbožný Viklef je toho hoden, abychom mu věřili.

Matka. Tak tedy, Jene, nahlížíš, že kulhá učení tvé o Církvi bojující, jakoby byla sbor pouze předzřízených, že má v sobě odpory, jichž by jsi jako mistr a bakalář neměl přehlédnouti. Ale, synu, řekni mi, kterak pak se člověk dostane do tvé neviditelné Církve?

Hus. Vyvolením Božím, matko, a ne křtem vodným.

Matka. To je pěkné nadělení! Já ubohá jsem byla pokřtěna, a podle tvého učení nebyla som přijata do Církve, a ty, Jene, jsi pokřtěn od plebána prachatického, a přece nejsi údem Církve. Pro Boha! jsem snad dosud pohanka, a ty, Jene, jsi pohan, nejsme-li oba z počtu vyvolených. Jaký to hrozný Písmu i rozumu odporný blud! Ale dovol, Jene, podle tvého bludného učení o Církvi a jejich členech není na vůli člověka vejíti do Církve.

Hus. Tak jest a nejinak.

Matka. Ale, Jene, jest ta tvá Církev samospasitelná, a musí každý členem jejím býti, kdo chce býti spasen?

Hus. Arcize! Tak je a nejinak učí Viklef ve svém spise o Církví.

Matka. Ale, Jene, podle tvého neboli Viklefova učení není nikterak na vůli člověka, státi se členem Církve, a ty pravíš, že musí každý k ní přináležeti, kdo chce býti spasen. Není-liž takovéto učení proti všemu řádu a proti všemu rozumu? Říci: Ty musíš býti údem Církve, chceš-li býti spasen, a zároveň tvrditi, že není nijakž na vůli člověka, býti členem téže Církve, jest učení tvrdé, tyranské, kteréž není a nemůže býti pravdivo.

Hus. A přece, matko, není jináče. Je to tajemství a my ho nedovedeme vyzkoumati.

Matka. Nikoliv, Jeničku, to není žádné tajemství, ale nevyzpytatelné poblouzení a bláznovství, a jestliže máš i tento blud z cizáka Viklefa, pak jsi jednal nerozumně, že jsi se ho nestřežil více, než morové rány, a chybil jsi velice, že jsi neposlechl Angličana Stokesa, jenž tvrdil, že každý, kdož čte spisy Viklefovy, neomylně v kacířství upadá. Aspoň nyní se bludu tohoto chraň. Ale, Jene, ač tvrdíš, že jest Církev sbor vyvolených svatých, toho přece nezapřeš, že jsou v Církví lidé dobří i zlí. Kteří tedy aspoň podle zdání jsou z počtu vyvolených a kteří z počtu předzvěděných?

Hus. Otázka tvá jest těžká, ale přes to jsi ji mohla již sama rozluštit, neboť jsem ti řekl, že jest mnohý vyvolený pro tento čas nešlechtný, a zase mnohý předzvěděný jest přítomně spravedlivý, doloživ, že nikdo neví o sobě ani o jiném, zdali by byl z počtu vyvolených.

Matka. Podle toho by bylo také možno, aby spravedlivý plebán byl z počtu předzvěděných ku věčné zátratě, a plebán nešlechtný z počtu vyvolených. Od koho z těch dvou mám žádati svátosti? Od kněze nešlechtného anebo od kněze spravedlivého?

Hus. Ty mi, matko, dáváš otázky, že by nad nimi žaslo sedm mudrců. Zde ti nemohu dát odpověď případnou. Za jedno vím, že praví zbožný Viklef, že člověk předzvěděný jest ďablem vteleným, a k tomu bych tě nechtěl odkázati; za druhé vím, že člověk hříšný ztrácí právo, přísluhovati svátostmi. Prosim tě, matko, nesužuj mne tak horkými otázkami.

Matka. Ale já zase z tvé odpovědi soudím, že jest učení tvé o Církví, o jejích poblavárech a členech pravdě odporné a zjevně lživé. Než, milá Jene, ty hlásáš mnoho jiných bludů, zejména o svátostí sedmeře. Ovšem, že pravíš, že jest svátostí sedm, ale ty nejsi se všech stran pravověren ani o jedné. Tak tvrdíš stran svátosti pokání, že kněží nemají moci, hříchů odpouštěti.

Hus. Také že nemají. Hříchů odpouští toliko Bůh svémocně, Kristus podsvémocně, ale kněží nikoliv.

Matka. A ty mistře v Israeli, nevíš, že řekl Kristus apoštolům svým: »Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, komu je zadržíte, zadržány sú.« Těmi slovy dává Kristus Pán apoštolům patrně moc, hříchy odpouštěti, a ovšem i jejich nástupcům v úřadě.

Hus. Učený Viklef vykládá tato slova jinak, a já také s ním. Máš tedy věděti, že slova Kristova znamenají tolik, jako: Kterým ohlásíte, že jsou jim hříchy odpuštěny, tomu budou ohlášeny, a nikoliv, že by kněz v pravdě hříchy odpouštěl.

Matka. Dovol, mistře Huse, takový výklad jest urážka nekonečně moudrého Spasitele našeho, neboť kdyby byl chtěl říci, co ty a tvůj Viklef tvrdí, byl by užil slov jiných, jimiž by byl naznačil, že kněží nebudou míti moci k odpuštění hříchů. Patrně jsi se dal, milý bakaláři, opět do bludu zavésti svým zbožným Viklifem. Ufám, že uznáváš, že jsi vyslovil nemotorný blud. Než, mistře Jene, ty také tvrdíš, že jest možná, aby byl člověk ku věčné zátratě předzvěděn ve stavu spravedlnosti, ale řekni mi, jaký jest as rozdíl mezi skutky vyvoleného člověka a předzvěděného? Miluje Bůh spravedlivého, jenž jest předzvěděn více nežli vyvoleného, jenž tone přítomné?

Hus. Na to ti mohu dáti ihned odpověď. Cokoliv koná dobrého vyvolený ve stavu milosti, slouží ku zásluze jemu, k rozmáhání milosti a ku slávě Boží v nebesích; kdyby však konal i nejhorší darebnosti, nebudou jemu nikdy počítány ku věčné zátratě, byť i zradil Krista, jako

Jidáš, anebo ho zapřel, jako sv. Petr, neboť nemůže vyvolený ztratiti zakladné milosti Boží, kteráž jest předzřízení, aniž synovství Božského, a proto ho miluje Bůh, i když jedná zločinně, tou láskou, kterouž ho milovati bude v nebesích na věky, jak praví učený Viklef. Naproti tomu se přičítají všichni hříchové ku věčnému zatracení těm, kdož jsou předzvěděni, a jejich dobré skutky, byť byly nejdokonalejší, nejsou jim ku zásluze, na nejvyšš zaslubují sobě, aby je Bůh v pekle méně trestal, jak učí Viklef. Z toho poznáváš, matko, že Bůh nenávidí předzvěděného, byť byl spravedlivý, tou nenávisť, jakouž ho bude nenáviděti věčně v pekle.

Matka. Ale, Jene, toť jest učení bludné, ano, zlořečené, neboť ono dává vyvoleným výsadu ku páchání nejhorsích zločinů, a zase podlamuje při těch, kdož jsou předzvěděni, všechnu chuť ku konání dobrých skutků, nebo, nač by se trápili a sebe zapírali, když ty, Jene, hlásáš, že jich Bůh nemiluje, i když jsou spravedliví, a vyvoleného že milovati nepřestává, i když páchá nepravosti. Jene, kam jsi to zaběhl? Vždyť sám učíš, že jest Bůh nejvyšš spravedlivý a svatý, a já som tě také učila, že přesvatý Bůh nenávidí zlých a že miluje dobré, ty však s Viklefem učíš právě naopak! Věř, Huse, že toto tvé učení jest netoliko bludné, ale také neuvěřitelně nesmyslné a naproti Bohu rouhavé. Jene, kam jsi dal rozum, že jsi tak rouhavé a nesmyslné učení z Viklefa sobě vypůjčil. Ó, já nešťastná matka, čeho som se dočkala! Hle poslala

som tě do Prahy, abys tam získal vědomosti, a někdy abys katolickou víru a Církev Boží bránil, ale ty, nešťastný synu, víru katolickou mrháš, a Církev Boží zamítáš, a hlásáš tak potvorné učení, že by se za ně musil každý stydět, ano, praví se o tobě, že nebylo od Aria počínaje horšího kacíře nad tebe!

Hus. Matko! ty nechápeš do hloubky učení Viklefova a mého. Viklef je světu ohlásil, a otevřel také oči mé. Ty zapomínáš, že jest předzřízený od věčnosti vyvolen, aby byl nebešťanem, a proto ho Bůh nepřestává milovati, i kdvž hřeší, a miluje ho více, nežli předzvěděného, jenž v milosti ne-setrvává, a proto v pekle se octne.

Matka. Viklef že ti oči otevřel, Jene? Zastřel ti je, abys neviděl propast bludů, do nichž se slepě vrháš. Odpověď tvá také nevyvracuje, že by učení tvé nebylo bludné i rouhavé. Viklef tvůj tě šeredně oklamal a do bezcestí neuvěřitelných zavedl. Nad to, Jene, ty ještě jiné bludy hlásáš, které otravují mravní život člověka.

Hus. A jaké pak, matko?

Matka. Jene! Ty učíš podle cizáka Viklefa, že hřích smrtelný tak otravuje život člověka, že všechny jeho skutky, i nejlepší, dokavad je ve hříchu, jsou veskrze hříšné. Mníám, že takovýmto učením porážíš sebe sama. Vždyť napomínáš a v tom tě chválím, aby se lidé káli, své svědomí zpytovali, hříchů želeli a dopodrobna se zpovídali; avšak všechny tyto skutky, poněvadž jsou ve stavu hříchu konány, jsou sami hříchové. Jakž by

tedy možná bylo, úfám, že to chápeš, aby člověk cestou hříšných skutků ku Kristu se navracel? Nemyslíš, že jsi těmito bludy Pražany klamal? Divím se velice, že ti Pražané za pravdu dávají, o nichž bych se byla nadála, že od r. 1348, čili od dob zřízení university více pokročili v rozeznávání pravd od bludů.

Hus. Ty přepínáš, matko, nebo tak to není míněno, neboť učený Viklef chtěl tímto způsobem naznačiti, jak zhoubný je hřích smrtelný, ale nikoliv, že by se neměl lid káti a dobrými skutky se připravovati ku přijetí milosti Boží.

Matka. Tím jsi, Jene, nic nevyvrátil a dáváš svou odpověď pouze na jevo, že jsi zapleten v bludy odpadlého kněze Viklefa. Snad ani nechápeš, jakého dosahu učení toto jest, neboť jestliže bys důsledně myslil, poznáš, že podle něho jest hříšník pro hřích smrtelný zcela neschopen, jakykoliv dobrý skutek konati. A tak, jak vidíš, ty a Viklif odjímáte hříšníkům všechnu snahu, aby konajíce dobré skutky k Bohu se vraceli, nebo hřichem se putuje do pekla a nikoliv do nebeského ráje. Ale, Jene, ty také podle Viklifa hlásáš, že kněz ve hřichu smrtelném nekřtí, nesvětí a neposvěcuje, t. j. že svátostmi neplatně přislubuje. Hle, Jene, zde najednou odebíráš knězi o své újmě pravomoc, kdežto jinde tvrdíš, že ji má přímo od Boba, a dopouštíš, aby směl kněz kázati i naproti zákazu biskupovu, ba i papežovu a vykonávati kněžské úkony. Jene, nejsou v tom kruté odpory? Kde máš na to Písmo, že ztrácí

kněz pro hřích smrtelný kněžskou svoji moc?
Nikdež!

Hus. Do slova to ovšem není v Písmě, ale můžeme se toho domyslit na základě jistých míst v Zákoně Páně.

Matka. Ty tedy patrně nemůžeš z Písma dovésti, že kněz ztrácí pro hřích smrtelný kněžskou svoji moc, anebo aspoň právo, ji vykonávati. Ty tedy ubíráš kněžím moc kněžskou naproti Písmu, a zamítáš i pravomoc biskupů a papežů, ale sám si dovoluješ rozsuzovati, co by bylo věrou, ačkoliv v Písmě nečteš, že by byl Jan Hus obdržel od Boha takovou moc. Ba, Jene, ty odpíráš papeži, že by byl jako nástupce sv. Petra hlavou Církvě, ač blásá o tom Písmo a všecken život katolické Církvě. Co pak jsi nečetl v Písmě, co dí Kristus Pán ku sv. Petrovi: »Ty jsi Petr t. j. skála, a na té skále vzdělám Církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou?« A opět: »Tobě dám klíče království nebeského, cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi, a cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi.« Slovy těmito dává Kristus Pán sv. Petrovi patrně pravomoc v království Božím na zemi, t. j. v Církvi svaté. A tu moc, kterouž sv. Petrovi slíbil, tu jemu také dal slovy: »Pas ovce mé, pas ovce mé, pas beránky mé.« Ale jako chtěl Kristus Pán, aby Církev jeho trvala až do skonání, tak bude trvati také do skonání prvenství v Církvi, čili papežství. To také kázal prachatický plebán. Ty tedy, Jene, hanebně bloudíš, že Kristus Pán neustanovil sv. Petra za

hlavu Církvě, a že Římský papež není jeho nástupcem.

Hus. Ale, matko, proč se tak z prudka do toho všeho ženeš, vždyť jsi slyšela, že jest Církev sbor vyvolených, jehož jedinou hlavou neviditelnou jest Kristus Pán, a v tom se mnou a s Viklesem souhlasí sv. Augustin, tento největší učenec Církvě

Matka. Ale, Jene, sv. Augustin nejenom že není s vámi, on vám přímo odporuje. Což nevíš, že sv. Augustin učí, že jest Církev bojující viditelná, nevíš, že uznával nejvyšší autoritu Římského papeže u věcech víry? Jak můžeš tedy, Jene, říci, že jest sv. Augustin s tebou, a s tvým ošklivým svědkem Viklesem?

Hus. Přes to však nemožu jinak, leč říci, že papež není hlavou Církvě. Souhlasím v tom s učeným Viklesem, kterýž dojistá sv. Augustina dobře vykládá. Ale, matko, já ti pravím o papeži ještě smutnější věci. Papež netoliko není hlava Církvě, aniž náměstek Kristův, ale jest náměstek ďáblův, a z ďábla jest také jeho pravomoc, kterou vykonává.

Matka. Jene, co to pravíš? Tvoje učení je pořád horší, ano přímo ďábelské! Ty se vynášíš tím, že podle Písma kážeš, kde, pro Bóh, čteš v Písmě, že jest papež náměstek ďáblův? Nikde! Ne z Písma máš toto učení, ale z bezbožného odpadlíka Viklefa!

Hus odpovídá podrážděně: Já ti, matko, ještě více řeknu: Papež jest hotový Antikrist.

Matka. To jest patrná lež s dvoji stránky. Předně víme, že Antikrist přijde teprv na konci světa před druhým přístím Páně, a o tom za druhé nikdo neví, kdy bude konec světa, a kdy přijde Pán Ježíš, ani andělé Boží, jak bys ty, bakaláři, mohl o tom věděti? Odtud jest patrná lež a hanebná šalba, že jest papež Antikrist.

Hus. Ale, matko, což nevíš, že se podle výpočtu učenců všechen svět ku konci schyluje?

Matka. Bláznoviny! Výpočty takové jsou falešné, a také škodlivé a nebezpečné, proto je Církev také zakazala. Nikoliv, svět nejde ke konci, ale jde to, Jene, s tvými rozumy ke konci. Ó, zmoudři přece, nešťastný synu!

Hus. O tom, že bude brzy konec světa, zvěstovali již před 136 lety učení mužové na universitě v Paříži, a jest ti také známo, že i zbožný Milič blízký konec světa předpovídal.

Matka. Věz, Jene, že, kdyby všichni učenci tohoto světa brzký konec světa blásali, i odpadlík Viklef a ty s ním, Pán Ježíš se nedostaví podle vašich výpočtů, ale přijde, až bude svatá vůle jeho.

Hus. Ale, matko, Antikrist nebude osoba jednotlivá, ale bude souhrn osob Kristu Pánu odporujících, ten nejhlavnější a nejhorší mezi nimi jest papež. On se vynáší nade všecko, což slove Bóh, t. j. nad božstvie Kristovo i nad jeho člo- věčenstvie, a sedě na místě sv., chce, aby bylo jemu klaněno. On také velí, aby bylo držáno za víru, o čem on rozhodl, že má býti věreuo, a

poroučí, aby bylo jeho zákonů více posloucháno, nežli zákona Božího. Zákony svými chce zákon Boží vyhostiti z Církve, i Krista Pána a sebe na jeho místo postaviti. Hle tedy, matko, není-liž papež Antikrist?

Matka. Ale, Jene, všechno, což tuto povídáš, jest čirá nepravda a hanebná lež. Zvláště lhavo jest, že se papež nad Boha vyvyšuje, že chce, aby bylo jemu klaněno, že chce zákon Boží vyhostiti z Církve a sebe na místo něho postaviti. Rci, Jene: který papež vyslovil o sobě, že jest bůh pozemský? Rci: který papež chtěl zákony svými zákon Kristův odstraniti? Či nečítáš papežských listů? Nevíš, že nás napomínají, abychom všichni Kristu Pánu sloužili a jemu se klaněli a jeho zákona dokonale šetřili? Jakž tedy může býti pravda, že jest papež Antikrist a odpůrce Kristův? Právě naopak, ty, Jene jsi odpůrce Kristův, neboť ho neposloucháš, k vůli odpadlíku Viklefovi všechnu Církev zamítáš, a zavrhuješ všechno zařízení její Kristem Pánem ustavené, a tvrdíš, že to všechno z ďábla jest. Ne papež, ale ty, Jene, jsi Antikrist čili protivník Kristův. Ach, já nešťastná matka, čeho som se na tobě dožila! Ty jsi odpadlík od víry, odpadlík od jednoty Církve, máš prý již také svou církvíčku v Praze a své, jak pravíš, evangelické duchovenstvo! Jene, ty tvrdíš o sobě, že pravdu Boží hlásáš, zatím kážeš zjevné a strašné bludy, a jsi zjevný bludař a kacíf. Proto běhají za tebou, jak slyším, valdenští kacífi, poněvadž prý tak

strašně boucháš do Círky římské, kterouž zoveš synagogou satanášovou, a do papeže, jež zoveš Antikristem, zvláště prý se jim líbí, že kážeš, že spravedlivým náležejí všechny věci vidomé.

Hus. Ne všechno jest bludné, čemuž učí kacíři. I ti valdenští mnoho pravd přednášejí. Pravda je, že kážu na Kozím Hrádku, že hříšníci ztrácejí právo na všechno, což mají, biskup že přestává býti pro hřích biskupem, papež papežem, král králem, a majetník majetníkem; pravda, že hlásám, že spravedlivým náležejí všechny věci vidomé, ale rozuměj, matko, jenom před Bohem.

Matka. Nač a proč hlásáš, Jene, tak nebezpečné věci? Proč ten ubohý lid mateš? Z toho vzejdou v zemi dojísta strašné bouře, zvláště, anť jsi, nešťastný synu, všechno království již rozeštal. Bože můj, Bože můj, čeho som se dočekala! Jeničku, slituj se nad sebou, a nad svou starou, ubohou matkou, která tě zrodila, mlékem svým napájela, nad tebou jako nad svou zřítelnicí bděla, tebe po katolicku odchovala, sama strádala, jen abys mohl na školách vysokých sebe vzdělati a Církvě prospěti i svému národu. Ó, slituj se! Navrať se do lůna katolické Círky, kterouž jsi svodem Viklefovým opustil!

Hus. Není možná. Roztržka mezi mnou a papežem a Církví katolickou nedá se více zaceliti. Jest všechno pozdě! Nad to, což by mému návratu řekl král a královna, šlechticové a šlechtičny, měšťané a měšťanky a všechen lid, jimž jsem učení, které ty, matko, bludným zoveš, jako

pravdu Boží a neklamnou přednášel, a hlásal, že papež a jeho duchovenstvo káže lži a bludy. Ne, není možná, odvolati nelze. Bylo by to pro mne zahanbení veliké a nesnesitelné.

Matka. Nešťastný Jene, tak chceš k vůli lidu, abys nebyl zahanben, svoji duši zahubiti? Což jsi zapomenul na slova Páně: »Co je platno člověku, kdyby celý svět získal, a na duši škodu trpěl, jakou dá výměnu za ni?« Co ti zpomohou před soudnou stolicí Boží ti šlechtici a šlechtičny, ano i král a královna? Budou tě moci chrániti před Bohem? A ty bys chtěl, abys nepozbyl cti před nimi, zadati duši svou? Ó, navrať se, Jeníčku, matce své, navrať se do lůna katolické Církve pro lásku k Matce Boží, kterouž, jak slyším, ctíš a velebíš. Navrať se, navrať!

Hus. Matičko má, není možná, než hle, čas prchá, musím zpět na Kozí Hrádek. S Bohem!

Matka v pláči. S Bohem, nešťastný Jene!

Rozhledy.

—

Socialní demokracie na ústupu. Co tu bylo chlouby, že svět takorůzka obratem ruky stane se socialně-demokratickým — a hle! Dle vši pravděpodobnosti socialní demokraté ztratí své bývalé zástupce na říšské radě. Lid věru dobře prohlédl již tu socialně-demokratickou »vědu«, na jejímž základě chtějí stavěti socialně demokratický ráj, a nejednou pocítil socialně-demokratickou »svobodu«, před níž každý zdaleka se křížuje. Co vymohli socialní demokraté na říšské radě pro lid? Nic! Pomáhali nanejvýš nepřátelům českého národa šlapati po našich nezadatelných právech — nazývajíce státní české právo »sežloutlým pergamenem«. Každý rozumný Čech a katolík od této společnosti s nechutí musí se odvrátit. Nápravy ovšem jest potřebí — ale tu nápravu nepřinesl vyžilý liberalismus, tu nápravu neprovede nevěrecký a židovský socialní-demokratismus — ta náprava může se díti toliko na *základech křesťanských*.

Na obzoru — jako ranní jitřenku — vidíme **zásady křesťanského socialismu**, jenž tím více poroste, čím více zapadati bude socialní demokracie a národní socialismus. *Křesťanskému socialismu v novém století kyne budoucnost. Nuže*

vy mužové nadšení pro obrod společnosti lidské — ruce k dílu! Oheň musí prostoupiti naše srdce — totiž oheň lásky a obětavosti pro věc křesťansko-socialní. Bez obětí to nepůjde. V řadách našich musí býti heslo: Práce — a obětavost. Veškeré šplhárství — ramenářství — prospěchářství — ctižádostivost — musí pryč. Lidé s dvojným obličejem v našich řadách nemohou míti místa. Takové přenechme rádi těm stranám, které pracují na základech zbankrotilého a nevěreckého socialismu. U nás musí míti každý čisté ruce, jako má dobré svědomí. Socialista Dr. Soukup v Konviktském sále chlubně se pronesl, že nad Prahou v době nedaleké zavane rudý prapor. Máme za to, že se mýlil. Zavane prapor — ale ne rudý, nýbrž prapor se znamením kříže na důkaz, že lidstvo se vrátilo k Bohu — a opustilo nevěreckou socialně-demokratickou židovinu.

Romanismus a náboženská svoboda.

Návrh na zavedení náboženské svobody v Německu pobouřil nemálo *«Hlasy ze Siona»*. Jsou *«Hl. ze S.»* tak svobodomyšlné, jako liberálové vůbec a socialní demokraté zvláště, kteří svobodu osobují pro sebe — pro jiné násilí. Hnuší se poctivému člověku, slyší-li, když něco k odůvodnění strannických falešných důsledků — užívá lži. *«Hlasy ze Siona»* píše v čísle 33: »To, co klerikálové (t. j. katolíci) rozumějí svobodou svého náboženství a své církve — není na konec ničím jiným, než úplným podrobením státu Církvi římské. Takové svobody jim však žádný sebevědomý

stát dopřátí nemůže, nechce-li se snížit na pouhého klerikálního *holomka*!! (Jak je to krásně helvetsky řečeno!! Ale důkaz, dvojctihodný pane Šádku — důkaz!!)

Nejvyšší správa církve římské spočívá v rukou cizince, jemuž jsou, a to svým svědomím, členové jeho církve zavázáni bezvýminečnou (br!!) poslušností a jehož skutečný nebo domnělý zájem může býti každé chvíle v přímém odporu se zájmy dotčené státní moci, cizince, jehož jediný pokyn stačí, aby odepření poslušnosti zákonům a poddanosti zřízením státu se stalo náboženskou povinností a to i v záležitostech ryze světských (!!) — — — atd. (Přejeme dobrého chutnání dobromyslným čtenářům »Hlasů ze Siona« — — nebo kdyby bylo pravdou, co píší »Hl. ze S.« — pak by musil nastat již konec světa — — — takto ale jest to stará liberální povídačka — — na flašinetu helvetském, které žádný katolík — ale i žádný vzdělaný protestant nevěří.)

»Podobně vypadalo by to s paritou — — — — o náboženské svobodě. Tak poslední oba odstavce návrhu toho stanoví zrušení všeho obmezování veřejných missií a náboženských řeholí. Co se první věci týká, znamená tato parita, ježto evangelická církev veřejných missií nezná v tom způsobu, jak jsou míněny, pouhou výsadu pro bojovné klerikální kohouty, aby mohli volně a bez překážky provozovati proselytářství mezi lidem katolickým.« (Zase moc krásně řečeno.

Helvetský pisálek ukázal skryté čertovo kopýtko — a odkryl se jako fanatický nepřítel svobody náboženské, týká-li se vykonávání náboženství lidu katolického.

My se ptáme: Kdo pak posílá z Němec tisíce zlatých do Čech na — — — — proselytismus protestantský? Co chce těch 40 pastorů v Čechách, kteří jsou sem vysláni z Němec? Kdo napadá církev a zřízení katolické v kázáních, v řečech atd.? Kdo fanatisuje protestantský lid proti katolíkům v časopisech na př., jako »Hl. ze S.«? Kdo vyučuje ve svých školách dítky na základě náboženském a jiným toho odpírá? Kdo požívá vlastně výsad? Ano, protestanté to jsou, kteří u nás výsad požívají — v Německu ale stejnou svobodu katolíkům odpírají! Fuj! Hanba! A to činí na začátku století XX.)

Stud pojímá člověka, pší-li »Hlasy ze Siona«, že ve jménu svobody náboženství má býti do Německa uveden nejúhlavnější nepřítel a škůdce t. j. řády katolické. Nesmyslněji lháti nemůže již nikdo.

Korunou nesmyslu jest, co »Hlasy ze Siona« pší na konec svého článku: »Německo jest ryze katolickým státem pod svrchovaností papeže, kde kněží poroučejí a ostatní poslouchají a platí. To jest konečný cíl klerikálních tužeb po náboženské svobodě.«

Věru — náleží k tomu veliký apetit, snese-li žaludek helvetského čtenáře tolik balamucení a ohlupování. V jedné z příštích brožur přineseme

historické doklady o snášelivosti protestantské, o inkvisici protestantské — o té *svobodě*, kterou protestantismus popřával jinověrcům. Povíme si o snášelivosti Luthera, Kalvína atd. Kamkoliv protestantismus vstoupí, všude snaží se dobytí nadvlády, svobodu má v ústech (ovšem jen pro sebe), nikoliv ale ve skutečích. Kde jsou evangelíci v menšině, stále papouškují o útiscích, kde jsou ve většině, tam jsou diktatory a utiskují katolíky, jak mohou. Zcela přípačně naznačil Slavata ve svých »Pamětech« (I. 44) snahy protestantů: »Jinověrci nejprve chtějí, aby nebyli ve svých svědomích stěžováni; když toho dosáhnou, chtějí míti s katolíky rovnost v kostele, a když konečně i toho se jim dostalo, vyhánějí katolíky z kostela ven.«

Ano — taková jest ta svoboda protestantů.

V rukou židů. Tisk, a hlavně sociálně-demokratický, jest v rukou židů. Je-li tisk velmocí, pak tuto velmoc udržují židé, a za otroky, kteří tuto velmoc pomáhají udržovati, mají sociální demokraty. V čele hlavního sociálně-demokratického listu ve Vídni stojí žid Dr. Adler. Z tohoto listu běře duševní pokrm »Právo Lidu«, »Zář« atd. V čele sociálně-demokratického listu »Arbeiterschutz« stojí žid Dr. Sigmund Kaff; v čele listu »Gewerkschaft« jest žid Dr. Bruno Karpeles, odpovědi v tomtéž listě obstarává Dr. Ingwer, redaktor časopisu »Neue Gählichter« jest žid Hugo Heller, v čele orgánu sociálně-demokratických ob-

chodních příručí jsou židé Pick a Austerlitz. V čele sociálně-demokratického časopisu »Wahrheit« v Linci jest žid Spielmann, časopisu »Arbeiterwille« v Štýrském Hradci žid Schacherl, časopisu »Volks-wacht« žid Lev Freundlich; za sociálně-demokratickým časopisem »Volksfreund« v Brně stojí žid Dr. Louis Czech; za časopisem »Morgenpost« ve Friedlandě žid Ervín Hammerschlag, za časopisem »Volksstimme« ve Warnsdorfě žid Moric Schnitzer, za časopisem »Naprzod« v Krakově žid Becker atd. To jsou zástupci sociálně-demokratického tisku v našem katolickém Rakousku. V cizině mají židé sociální demokracii rovněž tak v brsti jako u nás. Za hlavním orgánem »Vorwärts« v Německu stojí židé Pinkus Singer, Schönlanck, Kurt Eisneck, za časopisem »Sächsische Arbeiterzeitung« do nedávna žid Dr. Marcus Helphand atd. Nevidíme se potom, že sociální demokraté staví se všude v řady nepřátel katolického náhoženství, kdežto o židovskou víru ani nezavadí. Židé přece nebudou horliti pro uvědomění katolické! To jest ale bolestno, že již dávno neprohlédli falešnou brhu, jaká se s nimi provádí, a těmto svým židovským vůdcům neukázali dvěře. Mezi miliony skutečných dělníků kolik procent nalezneme židů? Sotva jedno procento! Pevně doufáme, že nadejde den, kdy svedené dělnictvo procitne ze svého poblouzení, a pod praporem křesťansko-sociálním hájiti bude své křesťanské přesvědčení a svá práva.

Co jest „Jesuitismus“? Na jedné české universitě, asi tisíc mil za Prahou, působí profesor,

o němž kdysi prohlásil jeho slepý nohsled a chvalořečník, že by byl schopen založiti nové náboženství. Řekl sice mnoho a dokázal, že v patolízalství nemůže míti vůbec žádného konkurenta, ale významné jest, že to řekl, a pak, že to řekl o svém »pánu« a »mistru«. Tentýž profesor při přednáškách vykládá, jsa filosof, rozličné pojmy, názvy a fráze. Nedávno vyjádřil se o tom, co jest »Jesuitismus«. Jest prý to snaha, klamati sebe a jiné. Výborně, pane profesore! Pak jste sám tomu »Jesuitismu« propadl za oběť. Jesuité neklamou sebe, neboť drží se pravd pevných, od Krista zůstavených, církví hláсанých. Těmto pravdám věří, za tyto pravdy nasazují zdraví — i život. Pro klam a podvod by to rozumný člověk nedělal. Oni neklamou jiné, protože procítěné a uznané pravdy hlásají bez obalu, líbí-li se to nevěreckým profesorům, a vůbec všem nevěrcům a liberálům aneb nelíbí. Ale vy, ctěný pane profesore, klamete sebe. Z lůna katolické církve přešel jste k helvetům, ač i s těmito ve všem nadržíte. Navazujete obrod českého národa stále na česko-bratrství, ač vám jiní dobře a správně dokázali, že se mýlíte. Tím klamete sebe. V poslední době postavil jste se na pole právní, ač sám právníkem nejste, a obhajoval jste věc, do které vám nebylo nic. Staří, zkušené právníci kroutili hlavou nad těmi důkazy, ale vy jste vedl »svou« dále, jako byste byl právníkem prvního řádu, a tím klamal jste jiné. Propadl jste tudíž za oběť »Jesuitismu«, ovšem tomu vašemu. Kdo jest ten profesor?

Ročník XI.

Číslo 4.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Socialní povinnosti našich obcí.

Dle Dra. Karla Büchera

podává Jaroslav Rouček.

Liberální a nevěrecká fraseologie.

Podává Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Pře časem zaveden byl v našich městech chvalitebný zvyk, za parních letních dnů kropiti dlažbu ulic vodou, aby tu nashromážděný prach nesedal na plíce chodců, na skla výkladních skříní a na hedvábné vlečky velkoměstských dam.

Avšak od časů daleko dřívějších, kropena bývá ta naše městská dlažba slzami ubožáků bloudících ulicemi těch našich měst, slzami skrápějícími ten prach socialní bídy, jenž sice nesedá na hedvábnou vlečku a brusselské krajky bezcitného kapitalismu, za to ale sedá na srdce každému člověku, jehož srdce zůstalo dosud srdcem křesťana a nedalo se přestavěti v kamenný, několikapatrový činžák bohaté bezcitnosti, od jehož portálu odhání každou jiskru soucitu ten známý livrejovaný portýr 19. století, jehož jméno jest *egoismus*.

Jestliže jednotliví členové společnosti lidské shromažďují se ve svazek obce, pak činí tak zcela přirozeně za tím účelem — odmyslíme-li účely mravní — aby tam našli ochrany proti těm nepřátelským vlivům své existence, jež by nedolala síla jednotlivce. Jestliže však všichni čle-

nové obce přispívají k jejímu utvoření, zachování, zdokonalování a rozvíjení, má zajisté i obec z druhé strany přísnou povinnost přispívati k zachování a zdokonalování těch, kteří ji samu zachovávají a zdokonalují.

A tu když pohlédneme na dnešní moderní, pokročilé obce, hlavně na moderní naše velkoměsta, vidíme, že tu obyčejně hrají obce žravou úlohu velikého žaludku blásícího se neustále o *potravu z mozolů a kapes poplatníků*, nepřispívajícího ale ničím, aby ty — buď přímo, neb nepřímo poplatnické cévy, jím stále vyssávané nechuravěly, neb docela nedokonalý následkem chudokrevnosti.

Palčivým bodem komunálního programu jest především otázka bytů.

Naše města totiž vzrůstají zakládáním nových čtvrtí a ulic, a obec má tu za úkol, aby určila jich polohu i stavební plány. Obec má tedy na dosavadní způsob provádění staveb vliv zajisté závažný, a přece vyrůstají nové stavby v našich městech způsobem pohodlí i zdraví obyvatelstva *naprosto škodlivým*. Naše stavební pozemky se totiž neustále zdražují hlavně následkem stavební spekulace, jež cenu pozemků zařaděných do stavební čáry vyhání do nesmírné výše — a proto se dnes u nás staví na rozloze pokud možno malé, aby se uspořilo peněz za místo stavební, za to ale jako náhradou pro jich majetnsky vyhánějí se domy do výšky několika pater, poněvadž

tam nahoře ve vzduchu se Pánu Bohu za stavební místo neplatí . . .

A tím se stává, že z našich ulic určených k pronajmutí na místě pohodlných domů vyrůstají *žalářnické věže*, v jichž tmavých vlhkých sklepních neb podkrovních děrácích, žijí bídný život lidé pomáhající k blahu a výstavnosti obce. Zdražování stavebních pozemků má za výsledek nejen stavbu domů pro nájemníky naprosto nezdravých, nýbrž *s jich zdražováním stoupá též cena nájemného*, jež nutí nájemníka, aby se buď obmezil na byt nejmenší a nejnezdravější a ohrožoval tak zdraví své rodiny, aneb, aby k vůli snadnějšímu zaplacení nájmu přijímal podnájemníky a ničil tak uzavřenost svého rodinného života a pracoval tak ku své zkáze mravní.

Proto nesmí obec považovati provádění staveb za věc *ryze obchodní*, nýbrž jest povinna zakročití proti stavebním spekulantům a stanoviti maximální cenu pozemků stavebních, ač nejlépe by bylo, kdyby obec ve svém obvodu všechny pozemky skoupila a pak je postupovala za mírnou cenu s nutně potřebnými přírůžkami ne stavební spekulaci, ale těm, kteří pro vlastní potřebu stavěti chtějí. Rovněž jest nutno, aby obec dohlížela nejen na výši nájemného, nýbrž i na vlastnosti najímaného bytu.

Neboť jestliže se dnes na trzích našich zabavuje a zničuje zkažené maso neb mléko a prodavač těchto věcí zdraví škodlivých přísně se trestá — jest též třeba, aby takoví *domácí páni*,

takoví obchodníci lidským masem, kteří pronajímají byty nezdravé, vlhké a tmavé byli přísně trestáni jako škůdcové lidských životů.

Obec má též pečovatí o pracující lid.

Proto nesmí podnikatelé nalézající se v obecních službách libovolně určovatí délku pracovní doby, výšku mzdy a ostatní podmínky práce, nýbrž obec má všechny práce jí potřebné prováděti ve své vlastní režii, by tak sama rozhodovala o *slušné existenci svých dělníků*.

K témuž účelu má obec organisovati sprostředkování práce.

Neboť za dnešních poměrů jest nutno, aby všechna poptávka po práci i její nabídka soustředěna byla na jediném právním místě, aby tak zabráněno bylo vyděračství soukromých poptávareů jakož i řádění různých agentů, kteří zvláště na hladké půdě velikých měst pod záminkou zaopatření práce prodávají nezkušené, mladé ženské pohlaví za «peníz ďablův» do bídných doupat prostituce. Rovněž jest obec povinna převzítí péči o »nezaměstnané«, což důležito jest zvláště za dnů dnešních, kdy v zimní době mizí práce i rukám nejpričinlivějším.

Až dosud mluvil jsem o některých povinnostech obce k její obyvatelům potud, pokud platí o nich známá písnička:

»pak když odevzdají zbraň —

pár let platí v obci daň

a nyní přicházím k poslední z povinností obce,

k povinnosti, která jí nastává, když ti, kteří jí platili pár roků daň at přímo či nepřímou — přestávají navždy platit daně, kdy o nich platí zase ta druhá písnička která zní:

»pak doktora zavolají —
nu — a pak je pochovají . . .«

Jenom, že i v tom pochovávání je veliký háček a proto třeba uvažovati i o té chvíli, již vyjadřuje známá píseň »Až nás na Volšany povezou . . .« **Nebot útraty spojené s pohřbíváním v našich městech stále vzrůstají** a častokráte se stává, že po úmrtí živitele rodiny v těch dělnických našich sklepeních nic jiného nezůstává než slzy pozůstalých a láhvičky od medicíny. A měl-li dělník za živa právo na kus chleba od obce, pro niž pracoval, má snad též právo, aby mu ta obec dala zadarmo aspoň kousek hlíny po smrti, aby několika prkny přikryla ty ruce jeho vychladlé, jež v její službách si zmozolil.

Až dosud naše liberální městské rady přenechávaly péči o pohřby chudáků milostivě a vlastenecky různým těm klerikálním arimathejským spolkům, avšak dnes, kdy chudoba stále a stále vzrůstá, jest třeba, aby obce samy se staraly o bezplatné pohřbívání svých nemajetných občanů.

Mají-li ovšem tyto vážné úkoly směřující ku povznesení obecního prospěchu, tedy i ku prospěchu těch nejnižších tříd v dnešní obecní ústavě spravedlivě prováděny býti, jest nejvyšší nutnou

změna této ústavy a sice v ten smysl, aby řízení obecních záležitostí nebylo privilegiem několika jednotlivců, náležitých obyčejně zásadám liberálním a tím samým i sobeckým, nýbrž aby nějak spravedlivě zabezpečeno bylo účastenství v obecní správě i těm, kteří až dosud z něho nespravedlivě vyloučení byli a kteří právě od něho nejvíce pomoci potřebují a také žádají.

Bojujeme-li za rozšíření volebního práva pro své sněmy a pro svou říšskou radu (volby v V. kurii) ve Vídni, pak musíme pracovati všemi silami o dosažení téhož práva pro své domácí sněmy, pro svou domácí obecní radu. Pak zajisté bude vyloučeno již předem, osobní prospěchářství a nepotismus, který v posledním čase tak hnusně se dral na veřejnost a nastane tu poctivá spekulace morální ku prospěchu obecného blaha, pak přestane tu svítit ta známá liberální zlodějská lucerna a zaplame tu v plné záři bílá hvězda práva a pravdy.

A konec — ten je nejdůležitější! — Konec komunálního programu jest vlastně refrainem celého našeho křesťansko-socialního programu, respective každé jeho řádky, každého jeho bodu . . .

Jako celý svět, jako celá říše a jako celá země tak musí i celá obecní správa státi na zásadách ryze křesťanských — křesťanství musí býti psáno nejen na křestních listech, ale i v srdcích našich slovutných pánů konšelů. Při každém jednání o obecních dodávkách musí jim tanouti na mysli ta »dodávka poslední«, v níž

tělo své dodají hrobu a duši Bohu, neboť nade všemi obecními protokoly stojí ten věčný protokol »desatera Božích přikázání«, protokol, který i s pány obecními a městskými rady i s pány primatory (bez ohledu na jich primatorský řetěz) jednou zaváděti bude ten nejvyšší řiditel obecní i soukromé politiky!

Budujme tedy od základu!

Liberalní a nevěrecká fraseologie.

Ukázka ze spisu „Schutz und Trutzwaffen
im Kampfe gegen den modernen Unglauben —“.

Podává Dr. Josef Burian.

1. Náboženství jest dobré jen pro obyčejný lid.

Pro obyčejný lid t. j. pro lid bez vyššího vzdělání jest náboženství nutným prostředkem, aby byl udržován v mezích pořádku a slušnosti. Vzdělaný člověk nepotřebuje náboženství, aby spořádaně žil.

O d p o v ě ě. Buď jest náboženství pravdou, anebo není pravdou. Je-li pravdou, pak zavazuje ta pravda všechny lidi, tedy i vzdělané. Není-li pravdou — anebo jen poloviční pravdou, — bylo by vskutku hanebností — chtít, aby prostý lid nepravdou a podvodem byl držen v mezích pořádku. To by znamenalo: Uživati špatných prostředků k dosažení dobrého účelu.

A kdeže to »vyšší vzdělání« začíná? V které třídě školní? Již na gymnasiu? Na reálce? Anebo až na vysokých školách? U kapitalisty, jenž denní moudrost čerpá z »Nár. Politiky« anebo z »Nár. Listů«? U dělníka, jenž prošel sotva obecnou školu a pak místo kostela — chodí si pro to »vyšší vzdělání« do sociálně - demokratických schůzí — naslouchaje, jak se uráží vše, co na Boha pamatuje? U dělníka sociálně demokratického, jehož duševním chlebičkem jest »Právo lidu«, »Zář«, »Rašple«, »Červánky«?

Denní zkušenost i rozum s dostatek dokazují, že náboženství jest potřebno všem lidem — tedy i vzdělaným, aby mravně žili. Neodehrávají-li se skandální historiky nejhoršího druhu — na př. Panamské podvody, banka Římská atd. právě v kruzích, jež se chlubí tím »vyšším vzděláním«? Avšak tyto kruhy vzdělců jsou bez náboženství.

2. Náboženství — věci ženského pohlaví.

Náboženství jest dobré pro ženské pohlaví. Muž hledí si práce, žena at se modlí.

Odpověď. I žena musí pracovati; zahálka ženy byla počátkem všech neřestí. Práce z vůle Boží konaná jest jednou částí náboženství, druhou částí jest modlitba a bohoslužba. Muž i žena musí míti celé náboženství — a nikoliv toliko jeho část. Modli se a pracuj.

Jest ale velice neslušné, tvrdí-li někdo, že náboženství jest dobré jen pro pohlaví ženské. Jest to neslušné buď vůči ženám anebo vůči mužům.

Jest to neslušné vůči ženám, uznává-li někdo náboženství za blud — a tvrdí li, že ten blud jest dosti dobrý pro ženy; neslušné vůči mužům, uznává li kdo náboženství za pravdu, a přece od této pravdy muže odvrací.

3. Náboženství — vynálezem kněží.

Náboženství vynalezli kněží.

Odpověď Ale, drahoušku, odkud pak pocházejí ti kněží?

Podle toho musili by býti kněží již dříve, než tu bylo náboženství a než se uctíval Bůh. To by bylo zrovna tak, jako by někdo tvrdil, že železné dráhy jsou vynálezem železničních úředníků.

4. Náboženství — řemeslem.

Kněží musí tak kázat, to jest jejich řemeslo. Za to jsou placeni.

Odpověď. Professor matematiky (počtů) musí také učit. Za to jest placen. Jest proto ale nauka o počtech pochybná?

Ovšem katoličtí kněží musí také učit, ale nikoliv, že by je k tomu donucovaly peníze — nýbrž proto, že je k tomu nutí pravda. A oni tak kážou, i když proto by byli uvrženi do žaláře — i když by proto ztratili život. Události v Číně to dosvědčují.

5. Náboženství — a věda.

Náboženství a víra nesnášejí se s moderní vědou.

Odpověď. Baco Verulamský praví, že p o v r c h n í vědění snad od Boha odvádí, důkladné vědění ale že vede k Bohu.

P a s t e u r, jak známo, byl velikým učencem. Nemohli toho nevěrci pochopiti, jak takový muž vědy může býti horlivým katolíkem. P a s t e u r jim odpověděl: Právě proto, že jsem důkladně studoval, mám víru jako prostý bretoňský sedlák, a kdybych ještě více mohl studovati, měl bych také víru bretoňské selky."

Po Pařížské výstavě r. 1867 psal jeden učenec svému příteli: Víte-liž, komu při slavnostní schůzi udělování cen dostalo se největší pochvaly? Byl to P. S e c c h i, jeden z knížat hvězdářství. (Jak známo, byl P. Secchi Jesuitou.) — Byl jsem toho večera u stolu s elitou (s výborem) největších cizozemských učenců, s vynálezcem stereoskopu — Weatstonem, s prvním chemikem Belgie — Staasem, s učiteli z Portugal, z Anglie, z Ameriky. Z těchto pravých učenců, kteří v službě vědy sešedivěli, ani jeden nepomýšlel na to, náboženství snižovati anebo je nahrazovati přírodními vědami, jako to činí učení »brkoslavové«. Nikoliv, praví učenci jsou pokorní a sklánějí se před majestátem Božím. (Le jeune Apologiste, str. 56.)

Císař Vilém II. pravil při stoletém jubileu technické vysoké školy v Charlottenburgu (v říjnu 1899):

»Podivuhodné jsou výsledky techniky v našich dnech, ale byly tím umožněny, že Tvůrce nebe i země vštípl člověku schopnost i snahu, vždy

hlouběji v taje svého stvoření vnikati a síly a zákony přírody vždy více poznávati, aby sloužily blahu lidstva.

Tak přivádí i technika, jako každá vážná věda, vždy zase zpět ke zdroji všech věcí, k všemohoucímu Tvůrci a v pokorném díku musíme se před ním skláněti.*

6. Víra v Boha výsledkem nevědomosti.

Nevěrecký profesor Schneider, žák nevěrce Häckla, praví v knize »Der thierische Wille«, str. 138.:

»Hádankou v přírodě byl původ povstání víry v Boha. Tam, kde zjev, pokud bylo možno, byl vyzpytován, zcela přirozeně taková na spekulaci založená víra, musila nutně ustoupiti.« —
». . . Hlavy omezené a na myšlení líné vysvětlují přírodní zjev Bohem.*

O d p o v ě ě. Nadávkou ještě nikdo nic nedokázal, ani tedy nevěrecký učenec Schneider, jenž velikým věřícím přírodozpytcům minulosti i přítomnosti nesahá ani po kotníky.

Podle nevěreckého učence Schneidra náleželi by k omezeným a na myšlení líným hlavám, na př. z hvězdářství: Koperník, Keppler, Tycho de Brahe, Newton, Herschel, Arago, Leverrier, Mädler, Lamont, De Vico, Secchi, Braun, Heis, samí to mužové věřící v Boha;

z fyziky a chemie: Huyghens, Biot, Euler, Ampère, Cauchy, Davy, Liebig, Faraday,

Clausius, Maxwell, Thomson, Wüllner, Perntner, Röntgen, samí to mužové věřící v Boha;

ze zemězpytu a palaeontologie: Lyell, Quatrefages, Barrande, Osvald Heer, Oskar Fraas, Lapparent, Mivart, samí to mužové věřící v Boha;

z fyziologie, zoologie a antropologie: Linné, Haller, Cuvier, Baer, starší Agassiz, Jan Müller, Bernard, Eduard van Beneden, abbé Carnoy, Hubert Ludvig, Pasteur, Pantel, Bosius Schwan, Ranke, Hirtl, Ganglbaur, samí to mužové věřící v Boha.

Nevěřící přírodozpytci domnívají se, že vysvětlili blesk, když dokazují, že povstává elektřinou; domnívají se, že objasnili pohyby nebeských těles, když znají tak zvané zákony Kepple-rovny, domnívají se, že vyzpytovali celý svět, když prokázali chemické a fyzikální síly a zákony vývoje.

Ale ptejme se dále po příčině těch příčin, odkud hmota? Odkud síla? Odkud život? Odkud zákony? Odkud podivuhodný, účelný pořádek v přírodě?

Pak strkají hlavy dohromady, a přece odpovědi dáti nemohou. Hádankou to zůstává těm nevěreckým učencům; není pro tuto hádanku žádné jiné rozumné rozřešení, leč **Bůh**.

7. Náboženství a polní hospodářství.

...Můj soused se modlí, já se nemodlím; chodí do kostela, já zůstávám doma. A přece mám na

svém poli zrovna tolik stébel, jako on na svém. Jaký jest tu rozdíl? Náboženství a modlitba tu nezpomáhají, ale hnojení.

Odpověď. Rozdíl jest tento:

a) Vy jste vůči Bohu hrubým člověkem, neznajícím žádného způsobu, váš soused ale, když se modlí a Bohu děkuje, podává důkaz, že ví, co jest slušnost k Bohu, nejvyššímu pánu.

b) Váš soused požívá darů nebeského Otce jako dobré dítě, v pokoji a s radostí; vy připomínáte mi mladíka, jenž dává se otcem živiti, ale otce svého ani slušně nepozdraví.

c) Třetí rozdíl dostaví se později. Soused k svým stéblům obdrží ještě odměnu nebeskou, ovšem té se vám pro urážení Boha sotva dostane.

8. Já jsem svobodným myslitelem.

Nepotřebuji žádného náboženství, já jsem svobodným myslitelem.

Odpověď. Zdá se mi, že nejste ani svobodným, ani myslitelem. Myslete si na př. svobodně, že $4 \times 4 = 20$ aneb že jste mně aneb X. Y. dlužen 2000 K. Není-liž pravda, ve svém myšlení nejste svobodným, nýbrž **vázán na pravdy a skutečnosti.**

Zrovna tak my věřící jsme vázáni na zaručené skutečnosti zjevení a na nezvratné pravdy téhož.

V čem pozůstává pak ještě vaše svobodomyslnost?

Snad v tom, že dle libovůle jednu pravdu přijímáte — a druhou zavrhuje? Jednu skutečnost připouštíte a druhou, zrovna tak zaručenou, zamítáte? Tak »myslí« ovšem nezralé děti aneb zralí bláznové.

Když Thiers roku 1849 v pařížském parlamentě mluvil o svobodě vyučování, přerušil ho někdo s poznámkou, že církev jest nepřítelkyní svobody myšlení, tedy hlavního článku víry moderní společnosti. Na to odvětil Thiers: »Lichotím si, že náležím k moderní společnosti; také jsem mnoho studoval o tak zv. svobodě myšlení, ale vždy jsem sblídal, že náboženství bránilo v myšlení jen těm, kteří »k myslitelům« nepatřili.«

Oběžník místodržitelství ze dne 27. prosince 1900, číslo 217.982, dle něhož není dovoleno vychvalovati následující přípravky, jež jeví se jako léky tajné:

a) thé pro nemocné stížené úplavicí cukrovou od lékárníka Aussberga ve Wiesbadenu (vychvalováno pod názvem »Nemocní uplavicí cukrovou«, »Zuckerkrank«);

b) thé z truskavce proti suchotinám («Knöterichthee») od Arnošta Weidemanna v Liébenburgu (vychvalováno pod nadpisem »Suchotiny andělem zhouby«, »Ein Würgengel ist die Lungenschwindsucht«).

Ročník XI.

Číslo 5.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

„Víra jako víra“, heslo Iživé.

Napsal Jos. Šimek.

Víra nevěry.

Podává Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Známy jsou všeobecně ony četné, avšak nějakého podkladu úplně postrádající fráze, jimiž mnozí konejší své rozhárané a nepokojem zmítané srdce; jiní opět závidí mnohým, že tak spokojeni jsou ve své pravé víře, nepřejí jim toho klidu, pokoje a míru svatého, jenž rozhoštěn jest v duši jejich a vyplývá ze spojení s neomylnou církví Kristovou, s církví katolickou, a chtějí z míru a klidu toho učiniti vlnobití. Proto hledí je od téže církve všemožným způsobem odvrátiti, hany nejhorší na ni a na sluhy její — kněze vymýšlejíce, lži přímo ďábelské o nich roztroušující.

Mnohý zbožný a poctivý katolík v prvním okamžiku často ani neví, jak by na takové řeči odpověděl, neboť mlčeti není také vždy zlato, a tu již jásá protivník, neboť ví, že může nerozhodnosti, váhavosti jeho dobře ve svůj prospěch užiti. I podávám tuto jednu větu takovou s důvody její naprosté nicotnosti, bychom, kdyby snad i nám bylo někdy s ní co dělati, mohli ji se vši rozhodností, odhodlaností a rázností odmítnouti a vyvrátiti, a pak myslím, že tu i tam bude možno užiti těch důvodů, že jimi utvrdí se již kolísající katolické vědomí, a snad i vřelá slova důkův uslyšíme z duše, která nabyla útěchy, již dlouho hledané. Kéž by tak bylo! . . .

»Víra jako víra« zaznívá z paláců liberálních a ozvěna příšerně odráží se od chudých a rozedraných chatrčí, jichž obyvatelů mozoly dobře slouží hebounkým, v hedvábných rukavič-

kách zabaleným rukám liberálních svědců. Svůdcové tito nehledají si spojenců tak mezi sobě rovnými, ale oni zasévají símě zkázy do nejnižších vrstev lidu, neboť vědí, tam že dobře povede se jejich kapse. Nešťastný ten, kdo sedl jím na vějičku! Z počátku jest blazen, ale pak dřou s něho kůži. Než obratme se k slovům již proneseným: »Víra jako víra«. Jsou pravdiva? Možno je pronésti člověku, aby se ani nezachvěl? Nikoli. Pouhý rozum již praví, že odporuje si úplně pravda a blud, a víra zajisté jen jedna může býti pravá, ostatní vše jen pouhá lež, pouhý výmysl lidský. A k tomuto důvodu rozumovému přidružuje se ještě slovo tak nezvratné, tak mocné jako ten nejpevnější hrad, — což dím hrad — slovo mocnější, nežli sama nebesa, slovo Boží totiž, ústy sv. Pavla pronesené: »Jeden pán, jedna víra, jeden křest.« (Ef. 4, 5)

A která jest to ta »jedna«, totiž pravá, když za nynějších rozháraných poměrů skoro každý ten přemoudřelý chce míti svou zvláštní? Pomiňme všechny ostatní, jichž nepravost přímo bije do očí, a mějme na zřeteli pouze tři, které vystupují v popředí, totiž víru židovskou, protestantskou a víru svatou katolickou. Která z těch jest pravou?

Jest to židovská? Byla doba, kdy měli židé pravé náboženství, které jim sám Bůh zjevil a kterému je také vyučil, a již Abrahamovi slíbil, že z pokolení jeho vyjde mocný Vykupitel. Než, co činí židé? Oni odvracejí se stále od Boha svého, ale Bůh neodvrací se od nich. Posílá jim proroky,

kteří stále na příštího Vykupitele ukazují a je na něho připravují. Ale toho nevděku hrozného! Spasitel ukázal se, a ten vyvolený lid Boží zapuzuje ho: »Svoji ho nepřijali«. A nedosti na tom, že ho nepřijali, oni jej i ukřižovali. Rcete nyní sami, může býti židovství pravou věrou, když přívrženci jeho Boha svého tak hrozně zapřeli? Nemůže býti a není také. Vždyť splnila se zajisté slova Danielova (9, 26.): »A nebude to více lid jeho, ježto ho zapře,« a to důvod pádný; není to již lid Boží, lid vyvolený.

Snad tedy protestantismus má pravou víru? Pravím hned: ani ten ne. Nechci ukazovati na to, že protestantství nemá ani kněží, ani oběti nejsvětější, že nemá ani svátostí, ani církve Kristovy, že nemá ani svatých, neboť ti svatí, kteří jsou v protestantských kalendářích, jsou z dob, kdy ještě spojeni byli s církví katolickou, toliko připomenu původce a zakladatele protestantismu. A kdo to byl? Martin Luther, zvrhlý mnich, jenž porušiv přísahu učiněnou, protivil se náměstku Kristovu, hanobil ho ve spisech svých, rouhal se zřízením církevním, a mše svatá, ten střed veškeré bohoslužby křesťanské, sloužila mu za terč těch nejfrivolnějších vtipův a neomalených žertů, úšklebkův a posměškův. On to byl, který vylákal z útulku klášterního pannu, Bohu zasvěcenou, s níž žil v nedovoleném obcování. Psal mnoho, ale spisy jeho byly plny bezuzdných hanobení věcí nejposvátnějších, plny smyslné sprostoty, užívá takových výrazů, jakých by jistě nikdo přes rty své nevypustil.

A smrt jeho? Aj, to nebyla smrt posla Božího, tichá, klidná, sladká, v odevzdanosti do vůle Boží, ale jak v jednom listě proneseno bylo dosti odůvodněné mínění, ano téměř jistota, byla to sebevražda. A takové že vyvolil by si Bůh, aby byli hlasateli pravé víry svaté, aby byli zakladateli jeho svatého náboženství? Poslové Boží počínají si jinak; jsou svatí, svatě žijí a svatě také umírají. Nikdy nebylo ani nebude protestantství vírou pravou! A kdybychom ještě ptali se, jak dlouho protestantství trvá? Jest snad z doby, kdy žil Kristus Pán zde v tomto slzavém údolí, aby světlem útěchy plného učení svého učinil z něho ráj, ráj svaté rozkoše? Ne! Před rokem 1530, tedy před Luthrem nebylo ho tu; nemá tedy původu božského, od Krista.

A teď obraťme se k církvi katolické; oh, jaký rozdíl tu mezi ní a protestantstvím! Ona stojí tu na přepevné skále, již ani brány pekelné nepřemohou, na skále Petrově. Ona jest to, která založena byla od Pána Ježíše, vždyť má až dosud a míti bude stále, vždy svou viditelnou hlavu, kterážto jest náměstkem samého Krista. A mají ji protestanté?

Církev katolická má své kněze, neboť ona až dosud týmiž slovy a touž mocí posílá služebníky na vinici Páně, kterými poslání byli i sv. apoštolové. »Jdouce do celého světa, učte všechny národy, kažte evangelium všemu stvoření«, slova to samého Krista, ozývají se až dosud v církvi katolické. — Hledejme jich u protestantů!

A jaké nepřehledné množství jest těch, kteří ničím nedavše se odstrašiti, neohroženě vyznávali náboženství katolické a teď nesmírných radostí požívají v nebesích, jak nesčíslné množství jest svatých a vyvolených Božích, kteří byli členy církve katolické! A ten počet svatých stále se množí; církev svatá není neplodnou. Snad církev svatá takovým počtem světců se honosí, že každého, kdo jen trochu zbožnějším byl, za svatého prohlašuje? Odstup od nás taková myšlenka. Uplynou leta, staletí přejdou, nežli ten, kdo Boha svého miloval nade všecko, kdo povrhnuv statky svými, jediné jemu srdce své věnoval, kdo za něho i život dal, uznán jest jako hodný království nebeského. Život jeho s tou nejúžkostlivější péčí jest prozkoumán, a když shledán netoliko úplně bezúhonným, nýbrž i mravně vynikajícím, a když po smrti jeho aspoň čtyři pravé zázraky se udály, tehda teprve pronesen jest soud, při němž zašelestí to sladké slovo: světec.

Zdali však zázraky děly a dějí se v církvi katolické? Zalétněme hned na začátek církve svaté a postupujme až k dobám nynějším, a co uvidíme? Tam stojí svatí apoštolové a hlásají učení Kristovo, a ač toliko jednou řečí mluví, stejně rozumí jim jak Říman, tak Řek, jak Peršan tak Méd. Není to zázrak? Než ohlédněme se: tam vzkříšen jest mrtvý, tu úplně uzdraven nemocný od neduhu nezhojitelného; tam navrácen slepému zrak, chromému zdravý úd na jediné slovo, tu

bouře i vítr poslouchá. A tak dělo se nejen za svatých apoštolů, tak dělo se i později a děje se stále: Lúrdy jsou nám toho důkazem nezvratným.

Již samo trvání církve sv. jest zázrakem velikým. Jest známo, že vládne všude zákon o vzniku a zanikání. Co dnes bylo, zítra toho není. Dnes zdobí zahrádku naši krásný květ, a zítra, pozítří zbude z něho zčernalý list. Mocný buk pyšně rozkládal větve své a vzdoroval těm nejprudším vichřicím a bouřím, však uplynou leta, on zešl a slabý větřík jej porazí. Mladý jest člověk, krásně urostlý, a za nějaký čas jako shrbený stařec o berlách vleče se před námi. Mocné říše povstaly a vládly »po železu«, a dnes — nezbylo z nich nežli pouhé jméno. Ale církev svatá po celých 19 století stále trvá v plné své svěžesti a kráse i mohutnosti. Stolec Petrův netlí, nepráchniví, a ti starci velební, již sedí na něm, jsou nepřemožitelní. Bez počtu bylo pronásledování, která církev katolickou stíhala, ale nezdolala jí. Ať pronásledoval Decius, ať hrozně mučil Dioklecián, ať stavěl příšerné pochodně Nero, nic platno, církev bujela, rostla, rozšiřovala se. Proudý krve, které tekly z těl mučovníků, byly vydatnou vláhou pro símě křesťanské. Mohli tedy napsati Tertullian: »Sanguis martyrurum est semen christianorum — krev mučovníků jest semenem křesťanů«. I za našich dob mnoho jest nepřátel, kteří všemožným způsobem na církev svatou dotírají, jen aby ji zničili. Ale jak bláhové, jak pošetilé a malomocné jest jejich počínání! Uplyne doba, a nikdo nebude věděti o liberálech,

socialních demokratech, ale táž církev sv., která stojí teď v plné síle u jejich kolébky, bude státi v plné síle nezměněná u jejich zapadlého hrobu.

Byl jsem nedávno v místě dvě hodiny odtud vzdáleném. Jest tam kříž, jehož podstavec značně vysoký, jest z kamene neotesaného. Tak, jak ulomen byl balvan onen ze skály, i s mechem tak postaven tam, a na něj ozdobný kříž železný. O kříži tom, vlastně o jeho podstavci, vypravují si lidé tamější, ač tam dávno postaven není, a vědí také, za jakých okolností tam stojí, že »chtěli sice »páni«, aby byl podstavec otesán, ale žádný kamenník nemohl tak učiniti; kámen zůstatí měl tak, jak byl«. Šel jsem kolem kříže toho a zastavil se u něho. A když jsem chvíli naň pohlížel, zdálo se mi, jakoby pošeptal mi někdo tři slova: obraz církve Páně. A vskutku vhodný to obraz. Balvanovitý podstavec jest církev sama. Mnoho a mnoho jest za nynějších dob »kamenníků«, kteří kladivy urážek a lží do ní buší a dláty podvratných snah svých jí uškoditi se snaží, ale marně; ona zůstává stále stejnou.

Na balvanu vznáší se kříž, na němž obraz Spasitele a pod ním nápis: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus. A nad církví bdí živý Kristus, jenž chválen a veleben býti má až na věky, který jí chrání a nedá zahynouti. Proto marné snahy nepřátel.

Naše milá a drahá vlast zakusila také mnoho a vytrpěla pro víru, a myslím, že není hned tak

jiné země, jež by v ohledu tom ji předstihla. Brzy trpěla od nepřátel cizích, brzy pronásledována byla nepřáteli domácimi. Smutní byli to časové, kdy bořeny byly klášterní budovy, v nichž umění a vědy kvetly, když vypuzování byli z nich pokojní, avšak i učení mniši, kdy v rum obracovány byly velikolepé stavby chrámové, znesvěcovány oltáře a vraždění sluhové Boží — kněží. Ale víra pravá — a tu jsme také my zdědili — nevymizela přece z vlasti naší, církve ta nezanikla; jsou zajisté z národu našeho přemnozí svatí, přemnozí mučenníci, předkové to naši, kteří v bojích těch položili život za víru sv. a již došli koruny přestkvoucí v nebesích, kdež orodují za nás u Boha věčného. A byli by tito a všichni mučenníci vůbec v tak krutých časech, v tak trapných dobách rádi a s největší ochotou kladli v oběť životy své, kdyby nebyli bývali úplně přesvědčeni, že víra, za niž nejbroznějši muky trpí, za niž životů se zbavují, jest vírou pravou, vírou samým Bohem zjevenou? — I musíme tedy vyznati, že víra katolická jest jediná pravou vírou.

Ale snad všichni ti, kteří za víru katolickou umírali, byli lidé neučení, nevzdělaní, kteří hned vše za pravdu přijali? Aj, jak slabounká to námitka, jako pavučina dá se odstraniti. Svatý Pavel, abych jenom toho, jako knížete vládnoucího nad množstvím nesčítným, sobě podobným, uvedl, byl neučený? A náš svatý patron, sv. Václav, nebyl vzdělaný? Dosti již, vždyť jest to námitka

tonoucího, který i stébla se chytá. Co jest nám činiti? My držíme se houževnatě svaté víry katolické i církve, která víru tu hlásá. Jsou však mnozí, kteří dlouho se nerozmýšlejí a církvev katolickou opouštějí, kteří odpadají a dílem k bludařům jdou aneb dokonce židy se stávají aneb za bezkonnfessijné dávají se prohlásiti! Proč? Buďto pro vdavky aneb pro vyhlídku na lepší zaopatření aneb z chvilkového rozmaru, pro domnělou urážku aneb i z hrozné lehkomyšlnosti. Ale pro Bůh, co prospěje sebe lepší zaopatření, za něž prodal člověk věčnou pravdu a věčnou blaženost? Jak smutný bývá život odpadlíkův! A jak to s nimi dopadá v hodině smrti? Svěvolí svou připravili se o sv. zpověď, o nebeský chléb, o sv. pomazání; odtrženi jsou ze spojení s Kristem Pánem, klesají v hrob a na místo přísného soudu. (Freund-Sedlák str. 32.—33) Dle takových nikdy a nikdy se neřídme, ti vzali a vezmou ještě odplatu svou.

Víra nevěry.

Dle „Schutz und Trutzwaffen im Kampfe gegen den modernen Unglauben“. — Ukázku podává Dr. Josef Burian.

1. Nu tak — kde jest Bůh?

Moderní věda učinila obrovské pokroky, prozkoumala bezmála celou přírodu — ale Boha tu nenalezla. Není Boha.

Odpověď. Vzal jsem kapesní hodinky do ruky a prozkoumal jsem je co nejpečlivěji —

a ku podivu, nenalezl jsem v nich žádného hodináře. A přece vím, že hodinář jest, byť bych ho nikdy neviděl. A co jsou nepatrné hodinky proti velikému, nesmírnému, světovému orloji!

2. Největší učenci nechtějí o Bohu nic věděti.

Vezměte si do ruky spisy moderních učenců — a všichni hudou jednu píseň: — Není Boha.

O d p o v ě ě. Ne všichni učenci popírají Boha. Jsou také velicí učenci a jsou věřící.

Připouštím, že nevěřící učenci ve svém oboru jsou na slovo vzatí. Ale dále nic více... Nebo proč nechtějí uznati Boha za původce světa? Jediný důvod, který uvádějí, jest: »Kde začíná nadpřirozenost (supranaturalismus) — tam přestává věda.« Dobře. Pravím zase já: Pánové, podejte důkaz toho, co tvrdíte. Odpovídají: To se samo sebou rozumí. Cože? To se samo sebou rozumí? To jest důkaz? Jakoby se samo sebou rozumělo, že věda a zdravý rozum lidský nepřináležejí k sobě! Věda praví: Buď musím uznati, že jest Bůh — anebo nemohu uvéstí žádné poslední příčiny pro svět a pro spořádání světa. A zdravý lidský rozum zcela správně soudí: Musí býti poslední příčina věcí. Vše má svou příčinu — uznávám, že Bůh jest. Není li to očividný nerozum, řekne-li kdo: Nikoliv, nechci připustiti Boha — protože bych jinak svými myšlenkami dospěl mimo svět a tím nad hranice vědy? — Neúprosný zákon příčinnosti žádá příčinu světa, která stojí mimo svět a nad světem. A tímto zákonem příčinnosti dáti se věsti, to že by nebyla žádná věda více?

Takováto rozum ubíjející věda byla by Kainem, jenž svého bratra Abela — totiž zdravý lidský rozum — zabil kyjem nesmyslných frází.

3. Nesmrtelnost duše.

a) Mrtvola zůstává mrtvolou.

Odpověď. Život zůstává životem. Máme oba pravdu: Tělo jest mrtvolou, duše jest životem.

b) Mrtvola zůstává mrtvolou, není jiného života.

Odpověď. To mi připadá zrovna tak chytře, jako kdyby někdo řekl: Modrá barva zůstává modrou barvou — a není vůbec žádných jiných barev. I když tělo jest bez života, proč pak by duše neměla míti žádný jiný život?

c) Ale jinak není: Mrtvola zůstává mrtvolou a dost!

Odpověď. Pak mi aspoň řekněte: Co jest to smrt? Smrt jest rozklad živoucí bytosti v její části. Duše jest bytostí duchovou, jednoduchou, nemá tudíž žádných částí; nemůže tudíž ze sebe ani umřítí.

d) Smrtí jest všemu konec.

Odpověď. Ano, to by si tak mnohý rád přál, nebo by se nemusil báti ani soudce — ani trestu. Pochybnosti, je-li věčnost, nepochodí z rozumu, ale ze zkaženého srdce, jež rozumu působí bolení hlavy.

4. Pytevní nůž.

Lékaři pytvali již tak mnohý mozek, ale duše nenalezli.

Odpověď. Ale, ale — který rozumný člověk

bude v mrtvém těle hledati živou duši? Vyletěl li pták z klece, hledá ho tam jen blázen. V ten den, až pod pytevním nožem najde někdo duši — stanu se nevěreckým hmotařem — neboť pak by byla duše hmotou — a ona jest přece duchem.

5. Náboženství jest zbytečné.

Náboženství a víra v Boha jsou pro lidský život zbytečnými. Jen kdyby každý rozumně a slušně žil a své povinnosti věrně plnil — pak by mohlo lidstvo zcela dobře žíti bez Boha.

Od p o v ě ě d. a) Ano, kdyby toho »k d y b y« nebylo, šlo by to krásně. Navrhují ale především, aby se odstranila policie, trestní zákonník a soudy; nebo »kdyby« — jak páni nevěrci krásně šveholí — »jeden každý rozumně a slušně žil a své povinnosti věrně plnil« může lidstvo žíti bez policie, bez soudců, bez trestu.

b) Tedy mravnost bez náboženství!

Není-li nade mnou Boha, jsem Bohem sám. Kdože chce mi potom ukládati povinnosti? Nejsm nikomu zodpověden, ano, mohu se sám od toho, co se zove povinností, dispensovati (vyjmouti). Rozumně žíti — můj Bože! Co to znamená? Anarchista na př. považuje za velmi nerozumné, aby pracoval a suché brambory loupal — když bohatí ležáci na ústřicích si pochutnávají a žampaňským zapíjejí — a on má za to, že by největším nerozumem bylo, aby taková nerovnost dále trvala.

c) Nade vši pochybnost liberální professor národního hospodářství Emil de Laveley se táže:

Může civilisovaná společnost trvale býti bez náboženství? Jest mravnost bez víry v Boha a v nesmrtelnost duše pravou mravností? A odpovídá: Rozhodně ne. »Bez těchto obou pravd nic nemůže rozumně mi brániti, abych nehledal svou rozkoš a svůj prospěch také na útraty blaha jiných . . . Mohu-li se obohatiti beze strachu, že bych s trestním zákonem přišel v rozpor, proč bych to neučinil? Lesk zlata přikryje brzo skvrnu na mravním charakteru člověka. Není pro mne žádného rozumného důvodu, proč bych se zdržel neslušného jednání, věrolomnosti — ano i krádeže, pokud to jen zůstává bez trestu — a přináší mi to prospěch. — Čest? Co pak záleží rozkošníku na ní? — Svědomí? Bez Boha není svědomí . . . Bez náboženství byl by návrat v barbarství nevyhnutelným.» (Sr. Stimm. v. M. L. sv. 36, str. 271.)

d) Někdejší španělský ministr Don Alejandro Pival y Mon vyjádřil se na katolickém španělském sjezdu r. 1889 následovně: »Nevěrec, jenž si sám na svoji moudrost dává patent, hlásá se stolice učitelské: Není žádného Boha!

Udiveně naslouchá té řeči vrchnost, upravuje si to pro své svědomí a praví: Není žádné spravedlnosti! — Slovo to nachází ozvěnu v uších zločince, a on k sobě dí: Není žádné viny! — Uvažuje o slově tom žárem vášně prodchnutý jinoch a důsledně soudí: Není žádné ctnosti! — Obrací na sebe to slovo také poddaný a praví: Není žádného zákona.

Sestoupí-li tato nauka až v prach ulic, poteče

krev a v děsném hluku rozbouřených davů bude slyšeti: Pryč s Bohem! Pryč s nebem! Pryč s věčností! Věda dokázala, že to vše jest sen — jest lež. Nežádáme ničeho — leč peklo — — a rozkoše, které do pekla vedou!

6. Náboženství a škola.

Náboženské vzdělání nahradí se důkladným školním vzděláním. Nabudou-li děti jen moderního vzdělání a vychovají-li se v laické (světské) mravouce, není jim třeba náboženského vyučování, aby se staly řádnými lidmi.

O d p o v ě ě. Ano — ano, to jest tak nejlépe viděti ve Francii. Jako ovoce školy bez Boha vyrůstá tam pokolení mladistvých zločinců.

Bonjean, soudce při Seinském soudu, píše: Francie jde záhubě vstříc — — —. Hlavní vinou znemravenění — jest patrně bezbožecká výchova.

Laické (světské, státní) školy, praví Guillot, učinily hrozný bankrot — nebo s ideálem náboženským mizí každý jiný ideál; lidé nevlastenečtí vyrůstají na tomže stromu — jako lidé bezbožectí. Mravní bankrot doznávají všichni, praví protestant Buisson, jenž sám 20 let pro sesvětštění škol pracoval.

V Paříži jest mravní zkáza mládeže, náležející třídě dělnické, přímo hrozná. Hanebnosti dříve neznámé jsou na denním pořádku. Ode dvou anebo tří let počet odsouzených pod 16 let se ztrojnásobil.

V Itálii r. 1889 tvořil počet mladistvých zlo-

činců pátý díl všech odsouzených; 5.500 nebylo ani 14 let starých! Vyučování náboženství se na školách neuděluje; jedinou knihou mravoučnou, která se ve vyšších třídách vykládá, jest ústava státu.

7. Klid bezbožeckých nevěrců.

Říká se, že nevěrci nemají žádného klidu ve svém nitru. Jako dlouholetý bezbožec ujišťuji vás, že ničeho z výčitek svědomí a neklidu nepozorují, jak to kněží a kazatelé často ličí. Také při smrti nevěrců jsem nepozoroval žádného neklidu, žádné hrůzy.

Odpověď. a) Voltaire zmítal se úzkostí a bolestí na smrtelné posteli, brzo hořekuje, brzo jméno Boží nadarmo bera. Svíjel se jako červ, když naň šlápne. Opět a opět žádal, aby mu přivedli kněze Gaultiera — — ale bezbožectví přátelé o tom nechtěli ani slyšeti. Blížil se poslední okamžik. Nový nával zoufalství jej oznamoval: „Cítím ruku, která se mne chápe a před soudnou stolicí Boží táhne!“ Pak ztrnule se dívaje pronášel hrozná slova: „Dábel jest tu — — chce se mne uchopiti — — vidím jej — — vidím peklo — — ó skryjte mi peklo!“

— — — Tak skonal. Lékař jeho Dr. Tronchin psal svému příteli Bonnetovi: „Myslete na zuřivost Oresta. Tak zemřel Voltaire. Skonal furielemi (běsy) trýzněn“.

b) Jsou ovšem také nevěřící, kteří pokojně umírají. Neboť jest uměle vyvolaný klid, zejména při chladné pýše, jak lze viděti při odsouzených zločincích, kteří — — aniž by brvou hnuli, kráčejí k šibenici. Jest hrobový klid, při němž umrtvené — — znectěné svědomí bez pohnutí trvá — — a milost Boží — tak často odmítnutá — bez účinku zůstává. Jest klid před bouří, kde Bůh mlčí — — až pak zasedne na soudnou stolicí a duše — zneužívající milostí — — žádného mimořádného podnětu neobdrží.

Ročník XI.

Číslo 6.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Encyklika sv. Otce papeže Lva XIII. O křesťanské demokracii.

Upravil

Rudolf Vrba.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Prve než podáme doslovné znění této nejnovější encykliky Lva XIII., učiníme několik poznámek. Předem připomínáme, že obsah encykliky této hlavně má na zřeteli poměry v Belgii, Francii a Itálii. Nepostrádá však svého významu i pro nás, naše poměry a poměry v Německu. Jest známo, že útoky na náboženství, víru a katolickou církev v poslední době vedou se takovou měrou se všech stran, že se zdá, jakoby sám antikrist byl šel mezi lid a působil zde hromadná odpadnutí k nevěře. Kněžstvo katolické, jsouc tu se všech stran napadáno jako psanec nynější společnosti, počalo se brániti; hlavně mladší duchovenstvo žádalo, že kněz musí se přizpůsobiti poměrům a požadavkům nové doby a jíti mezi lid. Dnes nesmí kněz sedět snad za pecí a vzdychat a zbožně naříkat nad zkažeností světa, on musí jíti do boje, mezi lid. Aby pak v tomto boji sám nepodlehl, jest nutno, by neztrácel ze zřetele hlavně cíl svého působení: to jest získati duše pro království nebeské, vše ostatní jest vedlejší.

Staly se ale případy, že v tomto boji někteří kněží zbloudili, jako nešťastný kněz Daens v Belgii. Daens jest dnes úplně v náručí sociálních demokratů a církev na dobro opustil. Aby v těchto sporných otázkách nebyli katoličtí mužové v pochybnostech, čeho se mají držeti a čeho se vystríhati, vydal papež Lev XIII. jmenovanou encykliku o křesťanské demokracii. Držíme se zde překladu z kolínské »Volkszeitung«, která pořídila překlad z »Osservatore Romano«.

Encyklika zní:

Záhady otázky sociální zabývají nyní všechny vynikající duchy a způsobily v národech již mnohé roztržky. Tyto roztržky o názorech v sociální otázce mají svůj původ v pochybených směrech a základech, dle kterých různé tábory sociální otázku luští. Sociální spor byl zostřen rozvojem strojní výroby a pak agitací nepokojných lidí, kteří zášť mezi majetnými a nemajetnými rozšívají. Dnes jest sociální otázka pravým bolestínem všech států. Všem těmto záležitostem jest věnována encyklika o sociální otázce, která jest vydána 15. května r. 1891.

Encykliku tu uznali i nekatolíci, pochopujíce, že církev jest povolána starati se o zájmy všech tříd, hlavně chudiny. Katolíci pak čerpali z této encykliky sílu ku sledování svých cílů a náležité poučení. Různé spory byly mezi nimi odstraněny a mnozí osvědčili praktickými činy, že pochopili rady naše. Nabádání jsouce naší jmenovanou encyklikou, zakládali katolíci hojně podpůrné kato-

lické dělnické spolky, Raiffeisenovy záložny a podobné podniky. Tato činnost katolických mužů na poli sociálním neměla z počátku žádného názvu. Zprvu ujímal se název křesťanský socialismus, ale všude se neujal. Někde se jmenovali tito mužové křesťanskými sociály, jinde křesťanskými demokraty. Ačkoliv první název našel souhlasu, bývá druhý název u mnoha dobromyslných lidí uvítán s odporem. Mnozí se totiž obávají, že se tím nepřímo podporuje státní vláda demokratická a před ostatními vládami se takto vychvaluje. Obávají se, že křesťanství se tu užívá ku prospěchu nemajetných a ku škodě ostatních tříd, konečně jakoby se za tím skrývalo nebezpečí obmeziti dosud stávající občanské a duchovní vrchnosti. Poněvadž veřejný spor ten o tuto otázku nabývá netušených rozměrů a vede se mnohdy s neobyčejnou náruživostí, cítíme svou povinnost, abychom sporné tábory smířili, když v té věci jasně vysvětlíme, čeho se zde katolíci přidržeti mají. Nikoho není dnes tajno, čeho se chce dopracovati sociální demokracie a jaké cíle má křesťanská demokracie. Sociální demokracie touží pouze po hmotném blahobytu zde na zemi, věc duchovní jest jí ničím. Proto má nad státem panovati massa lidu, veškeré rozdíly tříd mají se odstraniti a všechny pozemské statky mají všem stejnou měrou býti přístupny. Proto žádá za odstranění panovníků a všelijaké vládní moci a za odstranění soukromého majetku.

Křesťanská demokracie však se musí již pro

své jméno opíráti o zásady nauky Kristovy a chce-li pozvednouti chudší třídy, musí dbáti toho, aby zachránila duše ke věčnému životu stvořené. Nic nemá býti více posvátnějším než spravedlnost; právo vlastnictví musí prohlašovati za nedotknutelné, musí dbáti různosti stavů a povolání, bez nichž spořádaný stát býti nemůže, a konečně musí toužiti po onom stavu lidské společnosti, jak jej ustanovil sám Bůh. Takovým způsobem nemůže býti pranic společného mezi sociální demokracií a mezi křesťanskou demokracií. Obě se od sebe liší jako uznávání zákonů Božích a popírání jich se strany sociální demokracie.

Bylo by však omylem, kdo by chtěl pojem křesťanské demokracie vykládati ve smyslu politickém. Pravda je, že slovo to — demokracie — znamená lidovládu. Zde v tomto případě však má ten smysl, jako blahodárné křesťanské působení na lid. Zákony přírody i zákony evangelíí nepodléhají změnám lidským a proto nesmí záviseti na tom neb onom způsobu vlády, naopak dají se spojití s každou vládou, pokud tato sama není proti zákonu přírodnímu a božskému. Předpisy Kristovy, Boha a bližního milovati, nemohou podléhati změnám vládním. Tak vždy učila církev, tak vždy papežové jednali se státy, ať byla v nich vláda jakákoliv. Z té příčiny nemůže žádný katolík, který chce pracovati ku zdaru chudiny, jistou vládu chváliti před jinou. Z té příčiny musí křesťanská demokracie zbaviti se ještě jiné předhůzky. Že se totiž v zájmu lidu nižšího dává

příliš strhnouti a zanedbává zájmy tříd lepších, a právě tyto třídy mají neméně význam pro stát a společnost jako třídy chudé. Křesťanský příkaz lásky zakazuje jednoho více milovati na úkor druhého, naopak žádá milovati stejně všechny, jelikož jsme všichni údy jedné rodiny, dítkami jednoho otce a všichni jsme vykoupeni jedním Spasitelem a povoláni k téže věčné spáse. Sv. apoštol praví: Jsme jedno tělo, jeden duch, jako že jste povoláni k jedné naději. Jeden pán, jedna víra, jeden křest. Jeden Bůh a otec všech, který vládne vším a jest ve všem a ve všech nás. (Ef. IV. 4—6). Poněvadž široké vrstvy lidu jsou úzce spojeny s třídami majetnými, starají se tyto třídy o blaho chudiny a bez jich spolupůsobení by se ani věc nezdařila.

Dále upozorňujeme, že pod názvem křesťanská demokracie se roztrušuje názor, jakoby mělo ustati všecko poslušství a odstraniti se měla každá právní vláda. Přírodní a božské právo žádají, aby každý byl poslušen představených státu, pokud příkazy jejich nejsou proti mravnosti. Povinnost tu koná každý katolík dobrovolně z vlastního svědomí a cti, jak sv. apoštol praví: Každá duše budiž vyšších mocností poslušna. Odporuje sám sobě, kdo chce slouti křesťanem a při tom zároveň odpírá poslušnost těm, kteří mají ve státě vládu a v církvi hodnostenství, především pak biskupům, které Duch sv. dosadil ku řízení církve Boží. Kdo jinak smýšlí a jedná, ten patrně zapomněl slov apoštola: buďtež poslušni va-

šich představených a podvolte se jim. Oni jsou na stráži, poněvadž musí účty skládati za duše vaše. Slova ta má si každý katolík vštípati hluboko do srdce. Obzvláště kněží nemají přestávati slovem i příkladem i nabádáním lid k plnění jich přídržovati.

Po těchto výkladech doufáme, že nebude mezi katolíky žádného sporu o významu slova křesťanská demokracie. Pakli opustíme názory oněch lidí, kteří v tom nejsou prosti jisté náruživosti a výstřednosti, jistě nikdo nezavrhne ony snahy, které na základě přírodního a božského zákona po tom tíhnou, aby poměry pracujícího lidu byly zlepšeny, aby každý dělník dospěl hmotné samostatnosti, aby v rodině i ve veřejnosti zastával se mravu, ctnosti a náboženství, aby sami cítili, že jsou lidé a nikoliv hovada, že jsou křesťané a nikoliv pohané, aby konečně po tom jednom nutném toužili, k vůli němuž jsme všichni stvořeni. A to jest snahou oněch mužů, kteří chtějí lid vysvoboditi ze spárů socialismu. Výslovně klademe váhu na konání ctností a náboženství. Mnozí totiž omylem tvrdí, že sociální otázka má jen význam hospodářský, hmotný, kdežto přece opak pravdou jest, že má význam mravní, náboženský a proto její luštění se musí díti dle předpisů mravouky a náboženství. Dejme dělníku dvojnásobnou mzdu, zkrátme jemu pracovní dobu o polovici, zaopatřme jemu laciné potraviny, nebude všechno nic platno, jestliže dělník ten bude poslouchati oněch oludných zásad, které

ho odvádějí od Boha a svadějí k nemravnosti, jeho výdělek se rozuteče. (A to je svatou pravdou. Kdyby socialista vydělal za týden 30 zl., nebude mít v pondělí zase nic, všecko probije v hospodě. Pozn. pisatele.)

Skutečnost přece dokazuje, že dělníci, kteří mnoho vydělají a málo pracují, přece nic nemají, jestli nemravný a prostopášný vedou život a o kostel a náboženství nezavadí. Vezměme člověku ony dobré vlastnosti, které nauka křesťanská do duše vštěpuje, vezměme mu starostlivost, skromnost, spořivost, vytrvalost v práci a jiné dobré vlohy a uvidíme, že takový člověk nikdy nebude šťasten. Proto jsme nikdy nezanedbali katolické muže, kteří v oboru tom pracují, nabádají, když zakládají dělnické auebo jiné sociální spolky, aby tak činili na základě náboženství.

Snaha katolíků pomáhati chudým jest tím chvályhodnější, poněvadž od pradávna církev tak činila.

Dle příkazu křesťanské lásky, která spravedlnost všude má doplniti, máme každému dáti, což jeho jest, nikomu nesmíme brániti ve výkonu jeho práv, nýbrž máme se slovem i skutkem podporovati, pamětlivi jsouce slov Kristových: nový zákon dávám vám, milujte se vespolek, jako jsem miloval já vás. Potom vás všichni poznají, že jste mými učeníky, jestliže jeden každý druhému lásku prokazovati budete. Snaha ta musí v přední řadě býti namířena na statky duševní, pak ale také na statky vezdejší. Když učenci Janovi Krista se tá-

zali, jsi-li Ty to, kterého čekati máme, odvětil jim Kristus, poukávav hlavně na příkaz lásky k bližnímu: že slepí budou viděti, chromí choditi, hluchí slyšeti, malomocní budou očištěni, mrtví vstávati a chudým se bude evangelium hlásati.

Když Kristus vykládal o posledním soudu, pravil, že bude hlavně hleděti na to, jak kdo jinému lásku prokázal. V tom rozumu mají se pojímati slova jeho: hladověl jsem a vy jste mi dali jísti, žíznul jsem a vy jste mne napojili, byl jsem cizím a vy jste mne pohostili, byl jsem nahý, vy jste mne oděli, byl jsem nemocen, vy jste mne navštívili. Tyto skutky lásky k bližnímu sám Ježíš Kristus také konal a zářivé příklady nám dal. Vizme, jak při pohledu na zástup hladových pravil: Líto jest mi těchto lidí, a jak hned zázračně rozmnožil chléb. A proto napsal sv. evangelista: Kamkoliv přišel, všem dobré činil.

Náuku Kristovu o lásce k bližnímu apoštolové všude rozšiřovali a sami svědomitě plnili. Křesťané proto založili řadu podniků, kterými lidskou bídu odstraňovali. Podniky ty a zařízení neustále se rozšiřovaly a hlásaly slávu křesťanské civilizace, vzdělanosti, takže každý rozumný doznal tento účinek nauky Kristovy, jelikož je přece známo, že člověk nejraději jen sám na sebe hledí a o jiné se nestará. Křesťanství všude zavedlo almužnu. Kristus nařídil, kdo má víc, než je třeba, dej almužnu. Socialisté nechtějí almužny, poněvadž prý člověka ponižuje. Kdo však dává almužnu dle

ducha Kristova, tu se nestane, aby dárce zpyšněl a chudý almužnou byl pokořen. Almužna utužuje svazky společnosti lidské. Nikdo není tak bohat, aby nepotřeboval pomoci jiného, nikdo není tak chud, aby nemohl nabídnouti jinému svých služeb. Jest člověku vrozeno, že důvěrně žádá pomoc od jiných a sám požádán ku pomoci spěchá. Láska a spravedlnost úzce dle ducha Kristova spolu spojeny udržují stavbu společnosti lidské a spojují její jednotlivé údy i celek.

Ještě lépe než okamžitá almužna působí taková zařízení, která trvale napomáhají k odstranění bídy. Především jest třeba, v dělnictvu pěstovati smysl pro spořivost dle pořekadla, aby každý staral se a pamatoval na své stáří.

Hledejme získati pro sociální opravy především takové muže, kteří zaujmají vynikající postavení ve společnosti lidské. Když takových mužů nezískáme, tak těžce něčeho lze dosáhnouti. Čím více vážných občanů s námi spolupůsobí, tím více dosáhneme. Všude máme hlásati, že každého jest povinností odpomáhati bídě. Ve státě nesmí nikdo žíti tak, aby on sám jen tučněl, nýbrž má žíti pro dobro všech, aby tak ti, kteří mají, přispívali těm, kteří nemají.

Náboženství učí, že vše, čeho dostaneme, od Boha jsme obdrželi. Kdo tedy u sebe zadržuje, co by měl dáti jiným, aby bídě odpomohl, urychluje společenský převrat, ten v pravdě špatně poslouží sobě i státu. Má-li tato křesťansko sociální činnost síliti a prospívati, nesmíme stará

dobrá zařízení ničiti neb nahrazovati novými. Naopak nutno jest spojití veškeré síly, poněvadž setba sociálních demokratů všude hrozivým způsobem vzhází. Slovem i písmem rozeštvou masy lidu, tupí náboženství, neznají žádných povinností, chtějí jen samá práva, obracejí se na onen lid, který ničeho nemá a jehož zásluhy každým dnem rostou, kteří slepě za nimi jdou. Církev i stát jsou v nebezpečí a každého poctivce jest povinností oba chrániti. Jest proto nutno, abychom se vystříhali všech zbytečných sporů, kterými se duch nadarmo rozčiluje. Nehádejme se na schůzích neb v novinách o věci, které jsou jen významu podřízeného a které luštiti jest velice obtížno, a k jichž porozumění jest mnoho studia zapotřebí. Mýliti se jest lidskou slabostí, kdo však celým srdcem touží po pravdě, ten uvažuje klidně a zdrželivě o otázce, která dosud rozluštěna není. Ve sporných otázkách mají však katolíci vždy dbáti hlasu apoštolské stolice. Všudy mají katolíci ve spojení a v podřízení svých biskupů vystupovati.

V celé této záležitosti musí obzvláště duchovní si osvojiti bohaté vědomosti, lásku a opatrnost. Často jsme vyzvali duchovenstvo, aby šlo mezi lid a v něm působilo. Ovšem třeba jest k tomu veliké obezřetnosti. Vizme pokorného sv. Františka, neb otce chudiny sv. Vincence a jiné světce, jichž památku církev oslavuje; starali se neustále o chudinu, takže sami na sebe při tom zapomínali. Velikou zásluhu si mohou kněží

a katoličtí mužové získati, když lid při každé vhodné příležitosti varují, aby se stranil všech bouřlivých výstupů a ctil práva jiných, konal rozkazy představených, vážil si rodinného života, hledal útěchu v náboženství. Velmi prospěšno jest při tom stále ukazovati na vzor svaté rodiny v Nazaretě.

Konečně neustaneme napomínati jednotlivce a katolické spolky, aby náležitě ctili své biskupy a jich poslušni byli. Necht' se nikdo nedá sváďeti přílišnou horlivostí, která by zavedla až k zřejmé neposlušnosti, taková horlivost není čistá a bohulibá. Tato napomenutí dáváme proto, aby nikde nebyla porušena kázeň v církvi pod rouškou, že se bojuje za dobro a právo. Necht' katolíci ukáží světu, že pořádek, pokoj a blaho národů nejlépe prospívají pod vedením církve, ona jest to, která všude a všem lidem hlásá, aby každý konal své povinnosti, božskými zákony uložené, aby chudás i boháč spojeni byli láskou, aby ducha sílila v trpkostech života. Připomínáme zde vše to slovy sv. apoštola Pavla: Prosím vás, obnovujte naše smýšlení: Kdo dává at dá ve vši prostotě, kdo jest představeným, at jest dbalý svého úřadu, kdo koná milosrdenství, učíň tak s myslí veselou. Láska budiž bez pokrytectví. Nenávidějte zla, pečujte o dobro. Neochabujte v horlivosti. Buďtež trpěliví v neštěstí, vytrvalí v modlitbě. Buďtež jedné mysli mezi sebou. Neoplácejte zlé zlým. Konejte dobré nejen před Bohem, ale i před lidmi.

Dáno v Římě 18. února 1901.

Doufáme, že jsme dobře vystihli smysl encykliky o křesťanské demokracii. Vysvítá z ní na jevo, že papež Lev XIII. napomíná hlavně duchovenstvo a všechny katolíky, kteří jsou činni na poli sociálním, aby ničeho nepodnikali, co by vzbudilo odpor církevních představených a co by rušilo kázeň a jednotu katolíků. Máme zkušenost tu, že obzvláště mladší lidé, kteří počsnají působiti, mívají ukrutně mnoho rozumu a jdou ve své vášnivosti tak daleko, že jim je všecko špatné až na to, co činí oni sami. Takovým však počínáním zmaří se často dílo, které pracně bylo po dlouhá léta zbudováno, a proto jest nám katolíkům především třeba svornosti.

Rozhledy.

Komedie začala. »Hlasy ze Siona« v čísle 7. píše: Komedii s rakouskými národy hrají už od mnoha let klerikálové (!!), jen že hrají ji ustavičně za kulisami — a to má větší důležitost než představení, které na jevišti před p. t. publikem hrají zase jiní herci — — atd. Ale — ale dvojctihodný p. Šádku — to zase byla jednou trefa — — — na slepo! Kdo pak jsou ti národové rakouští? Jakého po většině vyznání? — — Katolického. (Vy ovšem po svém způsobu katholicismus zaměňujete klerikalismem.) — A tito

národové po většině katoličtí — dle vašeho patentu — nesmějí katolicky cítit — katolicky jednat — — katolicky žít — — hů, hů — to jest dle vašeho pojmu »klerikalismus«; — — — každý protestant může a jest povinen dle své víry žít — podle vašeho pojmu to není protestantský klerikalismus, každý žid může a jest povinen svou víru vyznávat a ji také vykonávat — — to dle vašeho pojmu není židovský klerikalismus — — — ale pryč s každým uvědomělým katolíkem. Tu komedii s rakouskými národy hraje vy — — protestantští klerikálové už od mnoha let — — jen že ji hraje ustavičně za kulisami — — — Hrajete ji již od dob před bitvou bělohorskou — — — Však již svítá — — lid se déle klamati nedá.

„Husův dům“ nechce býti rejdištěm proticírkevní agitace. V čísle 7. »Hlasův ze Siona« čteme právě tuto lokálku — a nevycházíme z udivení. Stojí tam psáno: Předseda pražského odboru »Husova domu« p. Kavka odešel s polku evangelických akademiků »Jeronym« propůjčení spolkové místnosti ku přednášce pana Fr. Urbánka, kazatele »neodvislých« a ohlášení této přednášky členstvu »Husovu domu«. Vidíte — milí katolíci — vezměte si příklad. Protestanté hájí si svůj »klerikalismus« zuby nehty — a nepřipustí nikoho — kdo by jen z daleka proti nim čelil. — A vy? — — — Trpíte, když leda jaký polovzdělaný holobrádek anebo odpadlý kněz vaši starou dobrou víru tupí — o ni se

otírá — — od ní odvádí. Ano — ano, vezměte si příklad a buďte stateční. Dvojtíhodnému panu Šádkovi ale připomínáme: Co nechcete, aby vám jiní činili, nečňte také vy jim.

Tohle se „Hlasům ze Siona“ povedlo. Píší: »Jeden malíř výborně maloval čerty. Žádný se mu v tom nevyrovnal. Jednou byl vyzván, aby také namaloval anděly. Poslechl a dal se do toho. Namaloval celou řadu andělů. Ale kdo se na ně důkladněji podíval, viděl vzdor zevnějšmu zdání zase jen samé čerty. — — Podobně dopadla výstava Husových pomníků. Vidíš před sebou řadu — — zdají se jako Hus — — ale Hus to není.« Pro rány Boží — — kdož pak jest to? Snad to nejsou také samí čerti? Tihle umělci! Tihle umělci! Mají malovat Husa — ale dle »Hl. ze S.« Hus to není — — — oni jsou to — — — —

Ročník XI.

Číslo 7.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

**Socialní demokraté a socialismus
Husův, Vikleřův a Táborů.**

Knihy, jich světlé a stinné stránky.

Píše Josef Vlach.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Socialní demokraté a socialismus Husův, Viklefův a Táborů.

Není nikomu neznámo, kdož poněkud hlouběji nahlédl v soustavu učení Viklifa a Chelčického, ano i v učení Amosa Komenského, že jsou v nich jisté stopy idejí socialistických, ve Viklifovi, Husovi, Chelčickém a v Komenském ideální, v Táborech však praktické.

Ideální stopy socialismu nalézáme ve Viklifovi, Husovi, Komenském a v Chelčickém,*) poněvadž tvrdí, že ztrácí člověk ve stavu hříchu smrtelného všechno právo na svůj majetek a na svoje důstojenství, ale zase naopak, že člověk svatý, zvláště, je-li předřízený, nabývá práva na všecké věci věci vidomé, ale že nenabývá práva občanského na věci, jež podle občanského práva jsou majetkem, ale to právo na všecky vidomé věci má býti rozuměno před Bohem, nikoliv před

*) On učí, že ztratil mnohem více Silvester, když přijal dotaci, nežli čeho jí nabyl.

zákonem občanským, že tedy ani svatí nenabývají občanského práva na věci vidomé.

Socialismus jejich byl tedy ideální. Avšak Táborové prohlásili právě na základě ideálního práva spravedlivých na všechny věci vidomé, že jim jako spravedlivým náleží všechny věci do spolku, a že mají také skutečně a v pravdě býti společny.***) A tak se také dalo, jak se praví, po tři leta na Táboře.

A však základ všech těchto teorií byl náboženský. Při všech nalézáme víru křesťanskou, s katolíky souhlasnou, až na odchylky arci do hloubky sáhající a zásady anarchie v životě církevním a občanském hlásající.

Viklif, Hus i Chelčický věřili, že jest jeden Bůh věčný, všudypřítomný, vševědoucí a osobní.

Hus i Chelčický věřili, že stvořil Bůh všechn svět viditelný a neviditelný v čase a nikoliv od věčnosti ze své svobodné vůle, a nikoliv proto, že by bylo v něm nezbytí stvořiti svět, a takový stvořiti, jaký stvořil, jakž se líbilo Viklifovi tvrditi, aniž že by se svět a Bůh lišili pouze v tom, že je svět stvořitelný, ale Bůh nestvořitelný, jak opět tvrdil Viklif, alébrž že Bůh jest věčný, svět však časný.

Hus, Chelčický i Viklif věřili, že je dvojí řád pravd, jeden pravd přirozených, roz-

**) Měli tedy Táborové za to, že jim, jakožto synům a dcerám Božím, náleží všechny věci vidomé netoliko před Bohem, ale také ve směru občanském.

umu lidskému dostižitelných, a druhý řád pravd nadpřirozených, síle rozumu lidského nedostižitelných.

Oni věřili, že cíl člověka není přirozený pouze, ale že jest nadpřirozený, že Bůh stvořil člověka ve stavu milosti, že mu zjevil v ráji pravdy náboženské, nadpřirozené, a že naplnil jeho rozum ihned při prvním počátku pravdami řádu přirozeného, že tedy nebyl člověk v počátku svém nedokonalý, ale dokonalý.

Bůh dal prvnímu člověku přikázání a do ráje ho postavil, aby zachovav přikázání, pojistil darův nadpřirozených i potomkům svým; ale on zhřešil jako hlava pokolení svého, a tak ztratil sobě i jim milost Boží a všechny dary uštědřené sobě, přenesl však také i hřích na všechny potomky své. Viklif tedy, Hus i Chelčický věřili, že jest potomstvo Adámovo hříchem stíženo.

Viklif, Hus i Chelčický věřili, že jest padlé člověčenstvo vykupitelné, a že se Bůh nad ním slitoval; Vykupitel ten že jest Kristus Pán, Bůh člověk v jedné, a to božské osobě.

Oni věřili, že ustanovil Kristus Pán církev, arci proti pravdě tvrdíce, že církev ta je sbor předřízených pouze; oni věřili, že ustanovil kněžství, ač se v této věci mnohými bludy obklopili. Viklif i Hus věřili v sedmero svátostí, ač o nich plné bezvadné víry neměli, oni věřili, že Bůh sám je milostí svou předchází, je provodí a snimi dobré skutky dokonává. Oni věřili v nesmrteľ-

nost duše a v odplatu po smrti podle skutků jednoho každého.

Avšak sociální demokracie se zřekla Boha, její budoucí stát bude bez Boha, všechny její ústavy budou bezbožské, míst bohoslužebných nebude, nebude u nich ani chrámu, ani oltáře, budou lidem, jakého od počátku světa nebylo, neboť, co svět světem je, nebylo nevěreckého národa, jako není národa a nebylo, kterýž by sestával ze samých darebů. Že na základech takových nelze ustaviti stálého řádu, toť ovšem sociální demokraté nechápou. Oni myslí, že nebude žádné tyranie, žádných pánů, žádných rozkazatelů, že půjde vše hladce beze všech obtíží, všichni že budou ku práci povinni, a všichni že budou v radosti srdce svého pracovati a se dřítí. Nebude žádných sluhů, a všichni budou svézákonními pány. Podklad tedy sociálního života starých předků našich Táborů a v jistém smyslu Husitů byl naprosto jiný, nežli našich sociálních demokratů.

Viklif, Hus a Chelčický, ano i Jednota bratrská hověje ideálnímu komunismu a tvrdíce, že mají spravedliví před Bohem všechny věci do spolku, a Táborové, kteří ideální komunismus přeměnili v praktický, byli přísní ve věcech života. Vždyt víme o nich, že sobě žádali, aby lid Boží byl spravován zákonem Božím, aby hříchové byli tresty přísnými staveny, víme, že také beze všeho kárali a trestali, což, jak soudili, nebylo podle zákona Božího, a že nešetřili v tom nikoho, at by

byl kdokoliv, pán anebo sedlák anebo měšťák, palcáty jejich řádily bez ohledu na osobu, ano bez ohledu, že tím ukrutným káráním popelem lehla města, brady, vesnice a dědiny. Máme také historické dokumenty, že jakož hleděli husité k tomu, aby netoliko obec byla řízena zákonem Božím, tak chtěli, aby i rodina byla v Zákoně Božím držána. Viklif i Hus a husité věřili, že jest manželský sňatek svátost a že tedy má býti věrnost manželská přísně zachovávána. Ano, i Chelčický, ač nechtěl míti, aby manželství bylo svátostí, prohlašuje, že jest ono Bohem ustanoveno v ráji a že nemá býti rušeno nevěrností a cizoložstvím, že rozvod sňatku není možno vysloviti podle vůle Páně ani pro cizoložství. Vše toto se již samo sebou rozumí zásadou husitů, že má býti obec řízena zákonem Božím, a také i rodina. Magna charta přísných Táborů a husitů byl tedy zákon Boží. Že tuto zásadu vykonávali zhusta proti zákonu Božímu, nebudiž zde poznamenáno.

Jinak ovšem si zařizují socialní demokraté budoucí socialistický stát svůj. Oni neuznávají nad sebou Boha, tudíž také nechtějí míti nad sebou zákona jeho. Jejich obec bude bezbožecká, rodina bezbožecká, pokud bude možno jí dočasně udržeti, neboť socialní demokraté jsou nepřátely rodinného života. Když se párek muže a ženy sejde, bude trvati po libosti, jako u zvíře, sejdou se a půjdou od sebe jako hovádka. Skutečného rodinného života, kterýž jest netoliko u křesťanů, ale

i při všech denominacích křesťanských, nebude; počne-li žena z takového libovolného a dočasného manželství, bude dítě dáno do vychování obecného, otec a matka nebudou žádnou měrou povinni, dbáti o zpložené dítě, ale zřízenci socialistického státu budou je míti ve vychování a vyučování, což všechno jest proti zákonu Božímu. Že takové nepřirozené řádění na dlouhé trvání nemá naděje, tuším, že každý rozumný člověk snadno uvážiti dovede.

Bude tedy socialistický stát netoliko proti řádům náboženství křesťanského, bude netoliko bezbožecký, ale naprosto proti Bohu. Na místě kostelů budou se vypínati do oblak komíny továren. Rodina bude zmařena a tak zmařeno božské ustanovení rodinného života.

Nebude žádného pána v theorii, ale v praxi bude žid čili židovstvo králem tohoto svedeného lidu a žid bude karabáčem popoháněti lenochy, aby pracovali za vyvolený národ. Vždyť pak již nyní žid jim velí, aby stávkovali, aby soukmenovci jeho plnili sobě poklady své žoky. Vždyť jsme viděli na své oči, jak ti generálové socialistických demokratů dělný lid do stávky vehnali, aby jejich soukmenovci vyprodati mohli, a to za drahé peníze mizerné zbytky uhlí a aby je zdražili a uhlokopům ještě přitížili. Nuže, toho se dostane tomu o křesťanskou víru oloupenému lidu dojista.

Socialisté našeho národa nebyli bezbožci, on nemají tedy v této stránce se socialistickými demo-

kraty nic společného. Socialisté našeho národa byli lidé jazyku svému a národu českému věrně oddaní, socialní demokraté jsou však sekta internacionální, na jazyku rodném a na vlasti jim nic nezáleží, pranic, oni jsou mezinárodní sekta, židům zaprodaná, a proto jsou právě tak internacionální, jako jejich vladařové — židé. O nich se může říci, co dí prorok Oseáš o nich: Mnoho dní seděti budou synové israelští bez krále a bez kněžete a bez oběti a bez oltáře a bez efod a bez therafin. Oseáš 3, 4. Opustil Boha a Bůh opustil je, půjdou cestou svou, aby okoušeli bídu, protože opustili Boha a dali se ve jeho zpyšnělých a bohatých židů.

Knihy, jich světlé a stinné stránky.

Mnoho již psáno bylo o různých knihách v novinách. Účinek toho byl však malý nebo snad i žádný, neboť bylo-li psáno o škodlivosti různých knih na straně jedné, byly mnohdy tytéž na stránce druhé tučným insertem doporučovány.

Z té příčiny umínil jsem si, podati čtenářstvu několik myšlének o volbě knih jak pro mládež tak i pro dospělé, jež tuto předkládám.

Není účelem této brožurky, dělati snad knihám nějakým reklamu a druhé zavrhovati. Nikolil Chci zmíniti se pouze všeobecně o účincích různých knih na mládež a dospělé.

Doufám, že najde těchto mých několik slov sluchu veřejnosti, a byl bych povděčen tomu, kdyby měla nějaký účinek.

Psáno na Smíchově v prosinci 1900.

J. Vlach.

Chceme-li pojednávat o knihách, nutno počítati u dítek nejmenších, jimž dávány jsou knihy obrázkové. Jest zajisté přáním každých rodičů, by kniha taková byla dítěti potěšením trvalým, mimo to býti má pomůckou, by toto učilo se znáti jména různých předmětů a zvířat.

Má-li těmto požadavkům vyhovovati, jest záhodno, by byla podobná kniha vypravena hezky a obrázky, různé předměty, podoby lidí neb zvířat obsahující, co možno přesně byly provedeny. Bohužel, mají mnozí pp. knihkupci knihy takové z Německa objednány, a obrázky v nich jsou větším dílem pouhou mazaninou, z níž rozeznati nelze, co představují. Jsou konečně též knížky, jež obrázky svými budí odpor dospělých, natož dítek. (Jednu z knih takových měl jsem v ruce, i obsahovala mimo jiné: dítě, držící v ruce nůžky, jimiž si ustříhuje prsty, nůž, jež si vrazilo do oka a t. p.)

Knihy podobné nemohou býti ovšem dítěti ni k zábavě, ni k poučení, a proto jest nutno, by rodiče neb kupující prohlédli si řádně knihu, již chtějí koupiti.

Knihy hezky provedené bude děcku zábavou a poučením, naopak knihu, jejíž obsah jest špatný, samo pohodí, sotva že listy obrátí.

Dále jsou na řadě knihy obrázkové s veršky, pro děti začínající choditi do školy. Při těchto,

mimo předešlé upozornění obrázků se týkající, nutno doložiti ještě následující: Rovněž jako knihy předešlé z Německa pocházející jsou namnoze obsahem svým nezpůsobilé mládeži naší, jsou knihy s textem z téhož pramene pocházející pro děti české ještě škodlivější. A proč? Děti, do školy chodící učí se tam též pravopisu; však jak ubohý bývá tento v knihách výše uvedených! A právě v tom vězí příčina takových knih škodlivosti.

Stalo se již mnohokrát, že při psaní ve škole učitel vytýkal děcku chybu pravopisnou, a za odpověď dostal, že v knížce obrázkové doma to je tak tisknuto.

Proto je nutno, by každý, kdo kupuje knihy podobné, žádal knihy nákladem českých knihkupců vydané, s verši pokud možno nějakým známějším spisovatelem psanými.

Pro děti dospělejší jsou knihy pohádkové a povídky.

Pokud se týče knih pohádkových, tu netřeba se ani šíře rozepisovati, máme jich v literatuře naší hojnost a pro věk každý. Nutno ovšem zřetel vzíti na to, že každá pohádková kniha nehodí se pro mládež a pro každý věk stejná, a nutno tudíž vybíratí ty, jež jsou mládeži přizpůsobené.

Důležito jest též promluvití o knihách povídkových pro mládež, jichž taktéž máme množství hojné.

A zde platí ještě více, že kniha taková jest pro věk každý různého druhu. Nehodí se na př. kniha pro 14letého osmiletému a p.

V první řadě jsou to knihy t. zv. indianské. Nechci tyto přímo zavrhovati, neboť i v podobných jest dosti příkladů mravoučných, knihy ty však možno dáti mládeži dospělejší v stáří miní málně 12 let, kteráž dovede si již udělati úsudek o jich pravdivosti. Nejvýš škodlivy jsou pro mladší (8—10 let), jichž bujná fantazie tím se bouří, čímž stávají se politování hodné případy, jichž noviny bohužel dosti již zaznamenaly.

Máme konečně dosti knih opravdu vzdělávacích buď historických, cestopisných a j., neb zábavných pro chlapce i dívky, že možno si vybrati pro každý věk a dle každé povahy toho kterého dítěte.

Jedem pro mládež jsou t. zv. romány kravavé, jež konečně i dospělým nejsou užitečné, a jichž čtením již tolik zla ve světě bylo natropeno. Chraňme proto mládež před čtením knih takových, a zahlédneme-li knihu takovou u někoho, odstraňme mu ji a zakažme čtení podobné.

Že různé romány, knihy protináboženského obsahu, frivolní a t. p. nejsou mládeži pranic užitečné, je pro každého soudného člověka zcela pochopitelné.

Jako kniha špatného obsahu může mládeži škoditi, tak zase kniha dobrá jest nejlepším její učitelem a zábavou.

Zbývá promluvit ještě o knihách pro do-

spělé. A tu v první řadě nutno varovati před výše uvedenou četbou krvavou a frivolní, již podrývají se mravy, ba namnoze i zdraví nejen mládeže, i dospělých.

Ku konci budiž připomenuto, že též knihy protináboženské jsou na záhubu každého člověka, neboť kdo knihy podobné čte, je na cestě k bezbožství, a přirozeně též k znemrazení.

Naopak jsou zase knihy obsahu buď náboženského nebo slušně zábavného útěchou v různých chvílích života, a proto připomínám opět, by byl každý při volbě knih opatrný, a nemá-li kdo sám dosti v tom rozhledu, obrať se na zkušeného, jenž zajisté radou svou přispěje.

Rozhledy.

Útok na církev katolickou na říšské radě. Troufalost cházky Wolfovské a Schönererovské roste tou měrou, jakou mizí nutná odvaha těch kruhů, jimž především má záležeti na trvání Rakouska. Od několika let štvě se v Rakousku heslem »Pryč od Říma«, dojíždějí sem pastoři z Němec jako do nějaké pohanské země, aby obraceli katolíky na víru protestantskou, sbírají se peníze na agitaci a celé spousty nejhanebnějších brožur rozhazují se v katolických osadách na potupu církve a kněží. Tomu se říká »síla« evan-

gelia. V sobotu dne 23. února pokusil se prušácký pionér Dr. Eisenkolb heslo »Pryč od Říma« zanásti i do poslanecké sněmovny způsobem, kterým povrhovati musí každý vzdělaný člověk. V Lipsku vyšel hanebný pamflet namířený proti zpovědi a proti duchovenstvu katolickému. Z knihy sv. Alfonsa, určené jen pro kněze, zlovole vytrhává místa, aby blátem han a potup hoditi se mohlo po svátosti sv. pokání. Napadá kněze církve katolické tak neurvale, že jen zaslepený fanatik k tak nízkému kroku může se odvážiti. Hlasatelé »Pryč od Říma«, podporovatelé evangelického hnutí se k tomu odvážili. Pamflet byl v Rakousku konfiskován; aby na veřejnost se dostal, k tomu měla sloužiti interpelace Eisenkolbova, kde celý pamflet byl uveden. Sněmovna ovšem rozhodla jinak — a nepřipustila veřejné čtení interpelace. O hnutí německo-radikálním vědělo se dosud, že směřuje k otřesení autority církve katolické a k podvrácení základů Rakouska. Nyní víme, že také vypovědělo boj veřejné mravnosti, že jest jeho programem zanášeti nesnášlivost do společnosti a že pro tuto snahu svou žádá právo veřejnosti. Rádi bychom znali stát, kde by možná byla strana, která by si obrala za program surové a soustavné útoky na náboženství, na bytí státu a na veřejnou mravnost? U nás se tak děje — a buřiči bez všelikého odporu pracují dále na podkopnickém díle. Již jest svrchovaný čas, aby také se strany těch, jimž především a na výsost má záležeti, aby církev

úhony nevzala, rozhodný krok se stal na ochranu církve. Katolický lid s povděkem takový krok uvítá. Jest potřebí s **celým důrazem** na rozhodujících místech žádati za ochranu náboženství katolického, **státem uznaného**, proti bezmezné agitaci a neurvalým útokům. Protestanté a židé za okolností podobných by tak již dávno učinili. Nesmí nás stihnouti předhůzka, že v dobách pohnutých — jsme mlčeli a církev opustili!

„Hlasy ze Siona“ v čísle 8. překypují zase láskou a přízní k náboženství katolickému. Bez-mála celé číslo jest věnováno věcem katolickým. Ta starost! Ta láska! Ta snášlivost! To se ví, že všecko kroutí, překrucují — zrna či plevy — pan Brynych, nová římská vějička atd. — vše to pepřem helvetským se koření — a ovečkám »helvetským« k zažití předkládá. Dovolíme si v příští brožuře »Hl. ze S.« také něco pro potěšení podati. Chutnat to bude málo. O inkvisici protestantské si také pohovoříme. Adieu!

Ročník XI.

Číslo 8: a 9.

Cena 8 haléřů.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Pastor Samuel Rabidius

a

Mistr Jan Hus;

čili rozmluva o tom, zdali jsou helveti žáci
Husovi.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE,

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Je neděle. Pastor Samuel Rabidius měl ohnivou řeč, jak se právě sluší na kazatele čistého slova Božího, a posilnil svůj věřící sbor, sedě se svou paní za stolem, večerí Páně, t. j. chlebem a vínem podle helvetského vyznání.

Po skončených službách Božích, čili po kázání slova a po požití večere Páně, ubíral se pastor Rabidius se svou paní »Annou« domů. Přišed domů ptal se Rabidius ihned choti své: Nu, Anna, jak se ti líbila moje řeč? Je-li pravda, byl to stkvost? Anna: Líbila se mi, jako všechny řeči tvoje. Jsou všechny stejné, amyslím, že je zná všechen sbor, a ví, co budeš mluvit, dříve nežli ústa otevřeš. Hořela jsem studem nad ní. Na místo čistého slova Božího slyším z úst tvých samé láteření naproti katolické Církví, že prý jest ženka v zjevení sv. Jana předpověděna, kteráž prý svodí celý svět, že jest Sodoma a Gomorrha, synagoga satanášova, a shromáždění zlosynů, naproti katolíkům, že jsou modláři, že se klaní Matce Boží a Svatým, a hostii, a zvláště že prý

*

jest mše sv. zlořečené modlářství. Rabidie, ty musíš, jako muž studovaný a jako pastor intelligentní, vědět, že hlásáš samé lži, že takto náš lid helvetský klameš a podvádíš a jej k nenávisti naproti katolíkům popouzíš, fanatizuješ, a tak mšr náboženský podvracíš. Kdež pak zůstalo slovo Boží? Vždyť se chlubíš, že je kážeš čisté? Záleží snad čistota evangelia v stálém tupení mše sv., papeže a katolické Církeve, a víry katolické? V Písmě nemáš o tom ani slabiky, že jest papež antikrist, mše sv. že jest zlořečené modlářství, katolíci že jsou modláři, katolická Církev že jest synagoga satanášova, proč tedy lži tyto stále obříváš? Ty jen nadáváš, slovo Boží zaniká v tvém záští naproti Církvi. Což pak Písmo, o němž stále tvrdíš, že jest základem učení tvého, neobsahuje žádného slova Božího, že na místo něho ustavičně tupíš katolíky? Ty se chvástáš snášelivostí, zatím jsi fanatic až běda. Kdyby tak prorokování Viklifovo, Husovo, Lutrovo, a jiných se uskutečnilo, a katolická Církev zanikla, věru, Rabidie, ty bys podle svého zvyku neměl, o čem bys kázal. Nestydíš se, Samueli?

Rabidius. Pro Bůh, tak mluví žena helvetského kazatele? Ty jsi hotová katolička.

Anna. Nikoliv! ale spravedlivá helvetka, kteráž ví z Písma, že se nemá lháti, aniž naproti nevinným tak nestoudně láteřiti.

Rabidius se zakabonil, nic nemluvil, a zlostí všechn jsa naplněn, ihned, jak něco pojedl, odešel

do hostince, pít na zlost. Ale dnes se proti němu spikly brány pekelné. V hostinci »u zeleného štíra« seděl i Rabidioví známý horlivý katolík řídký učitel Bláha na Strakatých Mělčinách, tedy právě z místa, kdež Rabidius tak blahodárně působil. Rabidius si myslil: Počkej, učitelíku, teď jsem v ráži, musím ti jak náleží zasoliti. I vybuchnul hned: Hleďme, pan řídký v hospodě. Spíše bych se byl nadál, že bude doma seděti a na růženci se modliti, aby tím louskáním na růženci vymohl sobě na Marii ochranu, a vešel tak někdy pohodlně do království nebeského. Pan učitel odvětil: Kdybyste, dvojctihodný pastore, nemluvil o věcech, kterým za mák nerozumíte, čímž prozrazujete, že jste neomluvitelný nevědomec v obyčejích víry naší. Růženec není pouhé vypočítávání zrněk, ale rozjímání o těch nejdůležitějších pravdách křesťanských, a věru i vám, pane pastore, by prospělo, abyste se uměl řádně modliti na růženci, pak byste se naučil rozjímati o pravdách, kteréž v Písmě dobře jsou obsaženy, a pak by se snad vaše řeči staly aspoň poněkud slovem čistého evangelia, a nebyly by stálými nadávkami naproti nám, katolíkům. Rozuměl jste? Snad byste se naučil také pravdu milovati, před Bohem a Kristem Pánem klekati, snad i také Matku Boží ctíti.

Rabidius. Chtěl jste říci: Marii se klaněti. Pan učitel odpověděl klidně: Kdybyste, pane, neohříval dávno vyvrácených lží, kdežto dobře víte, že se Matce Boží neklaníme, ale ji po Bohu nejvíce uctíváme; a netupte Rodičku Boží, neboť

tupiti Matku Páně je znamení, že ani Kristu Pánu náležitou poctu nečiníte, neboť kdo nectí Matku Páně, jak by mohl v úctě míti Syna jejího? Když jeden z vašich missionářů jal se kolem Betléma tupiti nejsvětější Pannu (není tomu ani 50 let), povstalo mezi Araby veliké vzrušení, a jistý Arab oslovil missionáře takto: Jestliže jest Kristus Bůh, a Matka Páně ho zrodila, pak je ona Bohorodička, a náleží jí čest, jako Rodičce Boží. Missionář oněměl, vymlouvaje se, že prý chtěl pouze některé zlořády odkliditi, avšak od té chvíle se nikdy více neukázal v krajině této. Nemyslíte, že vás dvojíctihodného a učeného pastora tento neučený ale rozumný Arab náležitě poučil? Nad to vy helveti se právě toho dopouštíte, což na katolících tupíte, vždyť Husa za svatého pokládáte, a jemu náboženskou poctu prokazujete. Ba vy tupíce úctu Panně Marii a Svatým povinnou i Mistra Jana Husa odsuzujete a za modláře vyhlašujete.

Rabidius. V tom vězel Hus v temnostech, zpít jsa vínem ženky veliké, kteráž svodí celý svět.

Řídící Bláha. Vy ale, helveti, tvrdíte, že jste žáci Husovi, pak jste však také modláři.

Rabidius. V tom Husa nenásledujeme.

Řídící Bláha: V čem ho tedy následujete? Snad v jeho hněvu a zášti naproti katolické Církvi, ve fanatismu naproti papeži, ač se těšíte z příkladné snášelivosti a trpělivosti šlechtných katolíků.

Rabidius. S vámi není řeči a odběhl v neukrotitelné zlosti do svého obydlí.

Doma se mračil jako peklo, na paní svou ani nepohlédl, při večeři stále si přihýbal, tak že žena jeho přes tu chvíli očekávala, že povstane nějaké hromobití, ale měla naň napjato. Byl by najisto prohrál. Rabidius tudíž opatrně mlčel jako hrob a odebral se záhy na lože.

Usnul záhy. Tu se najednou dvěře otevřely a do světnice vstoupil M. Jan v té as podobě a postavě, jak ho namaloval malíř Brožík, jak myslím dosti nehistoricky, neboť Hus stojí tu před sborem kostnickým, jakoby dával všem naučení, jak mají Písmo vykládati a jak mají věriti, kdežto měl pouze odpovídati na předložené jemu obžaloby a bludy, jež ve svých spisech nahromadil. Rabidius poznal tedy Husa hned, jakmile se objevil, vždyť ho měl nakresleného v kopii obrazu Brožíkova. Všechn rozradostněn zvolal: S v a t ý H u s e, vítěz do mého skromného bytu a odkud mi to, že mne, pastora Rabidia, svou přítomností uctíváš?

Hus. Dej mi pokoj s takovým přivítáním, já odmítám od sebe, abys ty mne svatým nazýval. Či snad od té doby, co jste dali papeže na výměnek, jsi ty papež, a máš snad, arcí urvané právo, svatým dělati člověka?

Rabidius. Nehněvej se Huse, vždyť jsi snad nezapomněl, že tě naši husitští předkové netoliko za svatého měli, ale také jako světce ctili. Vždyť snad víš, že, aby čest tvého jména jako

kazatele slova Božscho ubájili, krutou válku občanskou vedli, tvoje jméno v kázáních a při službách Božích velebili, do kalendáře vkládali a o tobě i v knihách zápisních zmínku činili, ač jim to bylo od králů Českých zapovídáno, a tu přece uznati musíš, že hlas lidu je hlas Boží, čili jak latinář říká: »Vox populi, vox Dei.«

Hus. Snad také, Rabidie, víš, proč mne ti lidé tak velice ctíli? Hle, já ubohý jsem mezi jinými bludy také hlásal, že jest králům a velmožům volno zboží duchovenské zabrati, čili vlastně loupeží uchvátiti, ba že je to zásluhou, když velmožové, páni, rytíři, panošové a města poberou zboží církevní, které, jak jsem já nesprávně učil, zavadlo příčinu, jak jsem mínil, ke zkaženosti duchovenstva, ač bohatství není o sobě nic zlého, ale jeho nezřízené užívání. Ty snad také víš, Rabidie, že tito veřejní zlodějové se obávali, že budou musiti svůj lup z rukou svých loupežných vydati, když by moje učení, z Viklifa přijaté, bylo zavrženo, a proto jsem musil býti stůj co stůj knězem, který pravdě Boží učil, a na němž tato cháska nic bludného neshledávala. Vždyť je ti snad známo, že ti loupeživí přívrženci moji již za dnů mých zboží duchovenské uchvacovali, plebány katolické z far vyháněli, ba i zádušní jmění na se přitahovali, a já ubohý měl jsem býti štít, jímž se ti zlobobové chtěli hájiti. Proto jsem byl kněz svatý a kazatel svatý. Já měl příkrývati bezbožnosti jejich pláštěm své domnělé svatosti.

Bohužel! Při mně nebylo základu svatosti pravé. Chyběla mně pokora. Byl jsem naopak pyšný, hrdý, ctižádostivý, neústupný, nepoddajný, neposlušný, myslit jsem, aby všechna katolická Církev poslouchala mne a ne já jí, a aby věřila, jak jsem já hlásal, a ne jak zněla povšechna víra její. Z toho snad, Rabidie, vyrozumíš, že mi titul »svatý« nenáleží, neboť víš snad, že dle Písma: »Bůh se pyšným protivuje, pokorným dává milost svou.« Dále shledáš, že ti moji první ctitelé, tak zvaná šlechta husitská, s mým jménem humbug a podvod tropili. Však i vy, pastoři, a s vámi spřežená chasa lžihusitská provádíte klam a podvod s mým drahým národem českým, na svou vlastní hanbu, abyste ho od pravdy odvrátili, a jakýsi mlhavý husitismus za pravdu podstrčili. Ti jsou právě těmi nejhoršími škůdci národa českého, ježto jej hodlají vehnati do vzpoury náboženské, volajíce: »Pryč od Říma«, právě jako šílený a fanatický Němec Wolf, pracující k rozkladu národa českého, právě tak, jako jsem já pracoval. Než snad tímto věcem, Rabidie, ani správně rozuměti nedovedeš, poněvadž máš zakořenělé předsudky naproti Římu.

Rabidius. Dobře tedy, když nechceš, abych tě zval svatým, nebudu tě tak jmenovati, ale kde pro Bůh na onom světě dlíš? Když nejsi svatý, tedy v nebi nejsi, snad vězíš tedy v pekle?

Hus. Na tuto otázku ti odpovědi nedám, neboť Bůh mi dopřál, abych navštívil svoji vlast

a tebe, Rabidie, ale nedal mi posláni k tomu, abych odpovídal na všetečnou tvoji otázku.

Rabidius. Ale, Jene Huse, toho přece nezapřeš, že jsme my, helveti, tvoji žáci, a přišel jsi ke mně jako na zavalání, neboť jsem měl právě v tu chvíli spor s jedním Římským o tomto předmětu.

Hus. V tom však nejste na pravdě, že se za žáky moje vydáváte, neboť já vás za žáky své neuznávám, ale také uznati nemohu. Vždyt bys měl, Rabidie, věděti, že zemřel se mnou na hranici kostnické poslední busita, neboť já jsem nezůstavil po sobě žáků nežádých.

Rabidius. Ale, Jene, snad víš, že my, právě jako ty, učíme čistému evangeliu?

Hus. Nikoliv! Vy neučíte čistému evageliu a pravdám v něm obsaženým, ale evangeliu podle chuti každého z vás pastorů vyčistěnému, neboť neučíte tak, jak evangelium velí, ale jak diktuje svévolné vaše vykládání Písma. Vždyt jste tak daleko u vyčišťování evangelia dospěli, že již ani pravdám, jež jsou obsaženy v apoštolském vyznání víry, neučíte, ba mnozí z vás nevěří, že se Bůh zjevil, aniž přijímají článků víry řádu přirozeného, ba jsou dokonce mezi vámi, kteří Krista ani za Boha nepokládají, a přece o sobě tvrdí, že káží čisté slovo Boží.

Rabidius. Nevěreckých pastorů jest poskrovnu, a proto nám helvetům v tom křivdíš, když nevěru na pastory vůbec přenášíš.

Hus. Byl bych tomu rád, když bych mohl tento výrok svůj odvolati, ale, pohříchu není možná. Pravda svědčí proti vám, vy moji žáci nejste.

Rabidius. Ale toho přece, Jene Huse, zapřítí nedovedeš, že hoříme touže nenávisť naproti Římu, jako ty jsi hořel.

Hus. Bohužel, Rabidie, v tom pravdu mluvíš, ale to byl právě můj nejhorší zločin, že jsem nenáviděl Církve Boží a tupil duchovenstvo, autoritu jeho podvracel, jednotu Církve Páně rušil, ačkoliv jsem měl věděti, že nemůže býti důvodů, jež by mne, mladého kněze, opravňovaly rušiti jednotu, za kterou můj Vykupitel tak snažně při poslední večeři prosil, a ač jsem věděl, že jest to zločin ten nejhorší, dělati v Církvi rozkoly, před nimiž svatý apoštol takovým úsilím varoval.

Rabidius. Také jsi nenáviděl papeže, jej za Antikrista vyhlašoval a tvrdil, že jest papežství a moc jeho z ďábla, kněží římských že jsou poslové Antikristovi, čili vlastně ďáblové, způsob volby papežské že je z ďábla, a to činíme také my, jakž bychom tedy nebyli tvými žáky?

Hus. Bohužel, tak jsem skutečně činil, a tím národ svůj převelice poškodil, v té míře, jako nikdo, rozešťval jsem český lid, mír náboženský porušil, a byl jsem tou cestou příčinou rozmanitých rot divokých, které vlast moji soužily, vědecké a umělecké památky zničily, a co nezničily, do ciziny anebo židům prodávaly, města, vsi a

dědiny v prach a popel obracely, věrné katolíky mučily, upalovaly a do 300.000 věrných vyznavačů Páně nelítostně utratily. Hle, já ubohý Jan Hus jsem svůj národ, ježž jsem miloval, seslabil, a jeho bývalou jednotu podvrátil! Já ubohý jsem se nadál, že připravuji národu svému svobodu náboženskou, ale zbavil jsem jej pro vylhanou svobodu slova Božího svobody i náboženské i občanské. Všecko to jsem s onoho světa viděl, což jsem na národ český uvalil, byla to jedna částka mého trestu. Viděl jsem, ani se Pražané a Táborové po Čechách rozpustili, lid soužili, hrozné šacunky ukládali, dědinám poslední sousto chleba vydírali, a čehož nevydrali, pálili a ničili, viděl jsem ukrutnosti, nad nimiž by se i pohan zhroziti musil. Viděl jsem, kterak od těch dob, kde jsem já, nešťastník, v kapli betlémské bouřil, není v mé vlasti žádného pokoje, že povstávají nové a nové roty a sebe vespolečně potírají, viděl jsem, že moji domnělí žáci, přísnotu v mravech opouštějí, a se dávají do jha Kalvínova, Lutherova a jednoty bratrské, viděl jsem blížící se bouři za císaře Maximiliana II. a Rudolfa II., viděl jsem, jak cizinští a domácí zrádčové království České zrazují a do revoluce naproti zákonnitému králi Ferdinandovi II. násilně ženou, větroplacha Bedřicha Falckého, jemuž se i Amos Komenský dvořil, na trůn český volají a usazují; viděl jsem konečnou katastrofu v bitvě na Bílé Hoře, a to všecko já jsem zavinil! S hrůzou nevypověditelnou na toto všecko pomýšlím! Pravdu máš, Rabidie,

že mne následujete v mých nepravostech a zločinech, ale nikoliv ve víře mé, v kázni, jakou jsem já hlásal, a v službě Boží, kterou jsem já vykonával.

Rabidius. Ale dovol, M. Jene Huse, vždyť jde o tobě u nás helvetů a luteránů jeden blas, že ty jsi mistr náš a my že jsme žáci tvoji. Proč tedy nás tak tvrdě zamítáš? Vždyť jsme u víře z veliké části tvoji. Či jsi nesrovnal ještě učení své a naše? V čem jsme se od tebe odloučili?

Hus. Na to se mne tážeš, Samueli, to jsi znamenitý pastor, když myslíš, že iste vy, helveti, z veliké části u víře moji žáci. Rozjímej jenom čemu jsem učil já, a čemu učíte vy, a tak poznáš, že, pravíte-li lidu, že jsem já mistr váš, a vy moji žáci, tropíte s lidem českým podvody, a tou cestou mu bráníte, aby sám osobně přemýšlel, zdali vy, pastoři, pravdu mluvíte, čili nic. Arciť, když takovou hru s lidem tropíte, konáte zcela podle vzoru svého mistra, pana pátera Lutra. Vždyť víš, že napomínal Lutr svých věrných, aby pro ten čas lhali a klamali stran víry katolické, že mohou později své klamy a podvody odvolati. A nevíš snad, že se proti katolické Církvi spojil v jedno celý sbor kazatelů protestantských, kteříž sbírali lži naproti Církvi a naproti vynikajícím mužům do nesmírna? Znáš tuto prolhanou chášku, kteráž pode jménem centuriátorů naplňovala všechnen svět zlomyslnými smyšlenkami? Arci že znáš, vždyť až po tento den vybírají odtud pastoři své zlořečené anekdoty o katolickém duchovenstvu.

Či o těchto věcech praničeho nevíš? Arcit, když nic nečeš, leč svůj časopis: »Hrr na katolickou Církev«, kamž také zanášíš všechny smeti, všechnu zlost a všečen hněv naproti katolickému duchovenstvu a tak uhlazeně píšeš, že až nad tím trnu, že smíš tak psáti uprostřed nesmírné majority katolického lidu. Žena tvá Anna jest osoba poctivá a má pravdu v tom, že, kdyby zhylna katolická Církev, neměli byste vy, pastoři, o čem kázati, ale, raduj se, Rabidie, v tom je o vás postaráno, neboť katolická Církev jest Církev Kristova a k ní pouze bylo božskými ústy řečeno: »Brány pekelné nepřemohou jí.« Ona nezahyne.

Rabidius. Co to slyším o tobě? Tak jsi o Církvi římské neučil zde na zemi, neboť jsi ji satanášovi odkázal, a pouze Církev, pokud jest ona sbor vyvolených svatých za pravou Církev uznával, toť tě tam snad na onom světě ultramontáni o něčem jiném přesvědčili, že tímto odvoláváš, v čem jsi na sněmě kostnickém tak statečně a příkladně trval. Nestydíš se tam na onom světě před svými kollegy bývalými, před mistry pražskými, jimž jsi vítězoslavně psal, že jsi z třiceti kusů z tvých spisů řádně sebraných, ani jediného neodpřísáhl, leč by ti byl podán důkaz z Písma, že jsou nepravdivé.

Hus. Já ti řeknu, Rabidie, že to bylo konání ošemetné ode mne, neboť jsem doložil, aby těch kusů nepřijímali ve smyslu zlém, neboť v tom že jsou křivé, ale ve smyslu dobrém, a v tom že

jsou pravdivé, čili aby je přijali v tom smyslu, který já prý mám před Kristem Pánem, spravedlivým soudcem, k němuž jsem se také odvolal. Ale já, nešťastný kněz, jsem nepřidal, který smysl by byl v dotčených kusech dobrý a který zlý, a tak jsem také dopsal i o jiných spisech svých, a tak jsem položil svým přátelům léčky a neomluvitelnou nástrabu. Neboť jsem tím mnohé svedl, jakoby byly spisy moje jednou stránkou pravdivé a druhou křivé, a že jest na čtenářích, o nich rozsouditi, který smysl jest v mých knihách pravdivý a který křivý. Tou měrou byl arci se strany sněmu nemožný důkaz z Písma, že jsou kusy mé nepravdivé, neboť v tom znění jich nenalézáme v Písmě. Byla to ode mne lehkovážná hra, jako jsem za dob svého trvání v Praze podobnou hru prováděl slovy: že nemohu uznati bullu křižáckou Jana XXIII. za rozkaz Boží, jelikož mlčí o ní Písmo, v níž je všecko užitečné obsaženo. Kýž bych byl zmoudřel a bludy své odvolal, snad bych byl svou vlast před hroznou spoustou zachránil, ale pýcha mi nedala, hledal jsem vytáček, abych nemusil odvolati a abych nebyl před lidem zahanben, že jsem hlásal kacířství.

Rabidius zlostně: Tak jsi tedy svůj národ klamal.

Hus: Bohužel nejednou. O tom jsi se mohl dočísti ve spisech katolických, ale ty nedbáš, raději chováš děti své a kolébáš.

Rabidius: Toho však, M. Huse, zapřítí nemůžeš, že s námi helvety ve mnohých člancích souhlasíš, na př. v učení o praedestinaci, o předřízení a předzvědění.

Hus. Bloudíš, Rabidie. Moje učení o praedestinaci není arci katolické, ale od nauky vaší se převelice liší. Vždyť vy se v tomto učení řídíte podle vzoru svých patriarchů Lutra a Kalvína, ale já nejdu ani s Lutrem ani s Kalvínem. Já jsem zajisté hlásal, že nebude žádný zavržen a do pekla odsouzen, leč pro hříchy smrtelné, které spáchal, a nikoliv jako Lutr a Kalvín. Vždyť víš, že Kalvín učil, že Bůh se ustanovil od věčnosti na tom, jednu část lidstva spasiti a druhou do pekelné propasti zavrhnouti beze všeho ohledu na to, zdali by tak zasloužili. Podobně učí Lutr, že Bůh některé lidi ku věčné zátratě ustanovuje dříve, nežli se narodili. Oba však tvrdí, že Bůh sám působí v lidech, které chce zatratiti, hříchy smrtelné, a že pak ty hříchy, jež sám spáchal, na zavržených krutě tresce. Ty, Rabidie, jako blasatel čistého evangelia snadno nahlédneš, že jest učení těchto dvou tak zvaných reformátorů lživé, naproti Bohu rouhavé, spravedlnosti Boží odporné a podvratné; ale Bohu buďtež díky, tak jsem se já nezapomněl, v této stránce jsem Viklefa opustil, kterýž podobnou nauku zlořečenou lidu vtíral, jakoby byla pravdiva. Já jsem ovšem také tvrdil, že praedestínace dělí človēctvo do dvou stránek: do mystického tēla Páně čili do Círky jeho, jejížto údové jsou pouze vyvolení

svatí, a do temného těla satanášova, jehož údové jsou předzvěděni ku věčné zátratě, a že ti předzvěděni najisto do pekla buchnou: ale toho rouhání jsem se nedočinil, že Bůh pudí člověka neodolatelně k páchání hříchů smrtelných, které pak na předzvěděných tresce. Vždyť jsem učil, že má každý člověk vůli svobodnou, že se samovolně beze všeho násilí a beze všeho nezbytně rozhoduje buď k dobrému anebo ku zlému, a že ti, kdož budou zavrženi, pro své svévolně spáchané hříchy budou pokutováni.

Rabidius. Ale, Jene Huse, toho však zapřítí nedovedeš, že s námi v učení o vykoupení souhlasíš, že totiž Kristus pouze za vyvolené život svůj položil.

Hus. Toho ve spisech mých v té formě nešhledáš, že bych byl kdy učil, že Kristus Pán pouze za vyvolené života svého položil, neboť to jde již z mého učení o milosti Boží. Já jsem zajisté učil, že Bůh uštěďruje každému milost účinnou, že ho osvěcuje a ponouká, aby činil podle vůle Páně, já jsem také učil, že i předzvěděni obdržují milost posvěcující a dary s ní spojené, až na dar synovství Božího, podle kterého se stávají ti, jež Bůh obdařil milostí svou, syny Božími podle přijetí, a dědici království nebeského podle naděje, a v tom jsem se podstatně lišil od nauky katolické. Šlo zajisté z učení takového, jakoby Kristus Pán pouze vyvolené cele vykoupil, předzvěděné však toliko částečně. Tak vy však neučíte, pokud jako Kalvíni hlásáte: neboť vy

tvrdíte, že předzvědění ku věčné zátratě žádné milosti neobdrží, že jsou tedy pekelníci již za živa, neboť jako se v pekle nedostává milosti pekelníkům na onom světě, tak se jí nestávají také účastni ani předzvědění na této zemi, alébrž jedině a výhradně vyvolení. To trvám, Rabidie, jest podstatný rozdíl mezi učením mým a helvetů. S katolickou naukou není ono arci za jedno. Z toho seznáš, Rabidie, že v učení o praedestinaci nejsem váš, ale že jsou vaši učitelové cizáci Lutr a Kalvin, jakým právem se tedy Čechům ohlašujete, jakoby jste byli žáci moji?

Rabidius. Avšak byt bys s námi nešel plně v učení o praedestinaci, přece s námi souhlasíš, že jsou svátosti jen dvě: křest a večeře Páně!

Hus. Že vy helveti pouze dvě svátosti přijímáte, vím, než, Samueli, jestliže o mne díš, že i já jsem vyznával pouze dvě svátosti, pak mluvíš jako veliký nevědomec. Je mi arci známo, že někteří z vás pastorů také o Viklefovi vypravují, že přijímal pouze dvě svátosti, jako vy helveti, křest a večeři, ale to je zjevná nepravda, a to jest věru znamení neomylné, že vy pastoři nic kloudného nečtete a jenom staré, dávno vyvrácené bludy a lži ohříváte. Kdybyste aspoň byli četli »Trialog« Viklefův, seznali byste, že Viklef přijímal svátost sedmeru, a nikoliv svátosti pouze dvě, pět do přísna a dvě ve smyslu širším. Z toho vyváděli ti pastoři novou lež, že jsem i já pouze dvě svátosti vyznával, a nikoliv svátost sedmeru. Máš snad, jako domnělý žák můj, sebrané spisy mé?

Rabidius. Odpust, mistře Huse, to vš, když je člověk ženat a je obklopen dětmi, nemůže sobě poříditi žádoucí spisy.

Hus. Arci, arci, a proto jste dělali se spisy mými takový hlomoz, jakoby v nich byla obsažena trest veškeré nebeské moudrosti, abyste katolíky napálili, by odebírali knihy, které jste vy, jako domnělí žáci moji, odebírali byli povinni. Myslím, že jest málo pastorů, kteří by spisů mých dokonale znali, ač se mnou jako mistrem svým lidu českému doporučují, rovně jako vynášejí Písmo do nebe, ale je málokdy do rukou vezmou. Ale i kdybych byl vyznával pouze dvě svátosti, křest a večeři, přece bych nebyl s vámi, neboť vy jste ty svátosti zkomolili a ze všeho obsahu vyprázdnili a z nich pouhé nicotné obřady učinili. Milý Rabidie, dej si říci, vy helveti nejste moji žáci, ale ctitelé cizáckého učení.

Rabidius. Jestliže jsi, Jene Huse, vyznával svátost sedmeru, pak jsi vězel až po uši v temnostech středověku.

Hus. A jestliže ty, Rabidie, zamítáš svátost sedmeru, a pravíš, že učení to povstalo teprve ve středověku, pak se bez mučení přiznáváš, že jsi pořádný ignorant. Nevíš, že tou dobou, když Lutr zamítl svátost sedmeru, všechen křesťanský svět věřil, že jest svátostí sedm? Věřili tak křesťané na Východě a na Západě, jako až po tento den. Východ nepřijal této nauky od Západu dojista, vždyť učinil v IX. a XI. století rozkol. Avšak ve svátost sedmeru věří sekty východní, které te-

prve v V. věku povstaly. Byla tedy Církev nerozdělená v držení tohoto učení již v pátém věku všeobecně, aniž může býti určen čas, kdy ono povstalo. Jak bys tedy, Rabidie, směl tvrditi, že povstalo učení o svátosti sedmeře teprve v temném středověku?

Rabidius. Přes to však, že tvrdíš, že s námi helvety nesouhlasíš ani stran večere Páně, máš věděti, že náš veliký Amos Komenský praví, že Čeští Bratři, a ti jsou s námi stran velebné svátosti za jedno, nemají svého artikulu o této svátosti z Kalvína, ale od tebe, Jene Huse. Ty prý jsi učil, že jest Kristus ve velebné svátosti duchovně a mocně, ne však podstatně.

Hus. Nevěřím, že vy helveti souhlasíte stran velebné svátosti s jednotou bratrskou, neboť shledáváte v ní pouze znamení těla a krve Páně. O Amosu Komenském řeknu jen tolik, že chtěl slova má k svému smyslu přitáhnouti, avšak proti vší pravdě. Vždyť snad víš, že jsem já ve zvláštním traktátě, v Kostnici napsaném, vyznal, že jest ve velebné svátosti totéž tělo, které se z Marie Panny narodilo, a tatáž krev, která za nás na kříži vylita byla. Vyznal jsem v tomtéž traktátě, že jest v téže svátosti tělo a krev Páně na oltáři před podstatnějším. A tato nauka jest, jak snad víš, katolická, nikoliv helvetská. V této nauce nejste tedy, jak patrnó, moji žáci.

Rabidius. V tom aspoň jsi, Jene Huse, náš, že's prudce zastával dopisem svým v Kostnici, že má býti přijímáno pod obojí, a že's vinil

sněm Kostnický, že odsoudil sv. Pavla jako kacíře, protože prý učil přijímání pod obojí.

Hus. Pravdu máš, Rabidie, že jsem tak napsal, ale je ti snad také známo, že jsem tak psal v bázni a úzkosti, aby jednota mých přívrženců netrpkla, ale aby byla zachována. V Čechách jsem učil jináče, ani na mysl mi nepřistoupilo, že by bylo přijímání pod obojí ku spasení nevyhnutelné. Před odchodem svým do Kostnice jsem se dozvěděl o novém učení Jakoubkově, že totiž má býti laikům podáváno pod obojí, ale neproblásil jsem se ve prospěch jeho. Spíše jsem hlásal, že Kristus Pán posvětil eucharistii v Emausích pod jednou, a že také dvěma učeníkům pod jednou pouze způsobou podával. V postille své jsem takto napsal: „Sedmé že v přijímání v oplatce božieho těla hodné bývá poznání Krista, to v tom: Vzal jest chléb, požehnal a lámal, a podáváše jim. A otevřeně sta oči jejich a poznali sú ho. To die sv. Augustin, že praviv jim Písmo, posvětil jim chleba a tělo své.“ *) Z toho můžeš, Rabidie, poznati, že mně přijímání pod obojí vlastně málo na srdci leželo, ale spíše jednota, o kterou jsem se důvodně velice obával. Chybil jsem arci, neboť mi měla pravda veletí, a nikoli bázeň. Od té doby stal se arci kalich symbolem husitismu, ale snad víš, Rabidie, že to byla jednota jenom zevnitřní, vždyť znamenal kalich jinou víru o velebné svátosti - při kališních, jinou při Táborech,

*) Postilla, Erben II. 142, 143.

jinou u Chelčického a jinou při jednotě bratrské. Doufám, že mi rozumíš?

R a b i d i u s. Ó, předobře! Ale ty sám uznáš, že jsi nesprávně jednal, a abych ti pravdu zřejmě řekl: Jednal jsi nepoctivě, ba podvodně.

H u s. Pravdu máš, Samueli; a já se přiznávám, že jsem se tím proti Bohu a proti národu svému těžce provinil. Pýcha mne svedla. Ale tobo také nezapřeš, že v učení o velebné svátosti moji žáci nejste, a že zamýšleným pomníkem, kterýž k poctě mé jako patriarchovi svému postaviti hodláte, arci ne na útraty své, ale za peníze nemoudrých a falešných katolíků, pokrytě a podvodně jednáte. Patriarchové vaši jsou cizozemci Lutr, Kalvín a Zwingli, a nikoliv já, Mistr Jan Hus.

R a b i d i u s. Když tedy nemíníš, že jsi náš patriarcha v učení o svátostech, snad s námi jdeš v nauce, že se děje ospravedlnění pouze věrou. Aspoň mnozí z našich mužů učených do opravdy tvrdí, že's byl v tom pravý evangelík. Vždyť učíš, že bez víry nelze se líbiti Bohu.

H u s. Že bych byl toto učení kdy držel, je na cti utrhaní. Vždyť můžeš z mých spisů velmi snadno poučen býti, že k dosažení milosti posvěcující jest arci víra nevyhnutelna, neboť ona je kořen ospravedlnění; ale kromě víry že má hříšník v Boha doufati, že mu pro své milosrdenství odpustí, že musí býti hotov za hříchy dostiučiniti, jich želeti, z nich se dopodrobna zpovídati, t. j. pravé pokání činiti,

arci že jsem bloudil v tom, že kněží, řádně posvěcení a pravomocí opatření, hříchů v pravdě neodpouštějí, alebrž pouze ohlašují, že nám Bůh odpustil, ale vy luteráni a helveti tvrdíte, že se děje ospravedlnění pouze věrou, ale to ospravedlnění že není shlazení hříchů, ale pouze přikrytí, pro přičtenou nám spravedlnost Kristovu, hříšník jest podle vás před ospravedlněním černý jako mouřenín, a po ospravedlnění zůstává mouřenínem jako prve. Chápeš, Rabidie, že nejsem vás v učení o ospravedlnění?

R a b i d i u s. Chápu arci, že jsi byl v té věci od hlavy až k patě římským. Ale dovol, když jsi nevěřil, že víra samotná ospravedlňuje, pak vězíš asi také v římské temnotě stran potřeby dobrých skutků k životu věčnému, a tím se odvracíš od našich patriarchů Lutra a Kalvína.

H u s. Jakž bych mohl za pravdu dáti učení, že víra sama beze skutků do nebes uvádí, ant Písmo dí: Víra beze skutků jest mrtvá. Já jsem také zřejmě napsal: že ten, kdož nešetří přikázání Božích, do pekla buchne, a vyslovil: »Ó lháři, utrhači, hánce, smilnomlucvi, prázdnozpěvci, básníci, lájce, křivoradí neb zlorádce, pochlebníci, šeptáci . . . kterak vydáte svědectví před svým králem?« *) A opět jsem řekl: »Bez zachování přikázání není člověka spasení.« »Chceš-li vejíti do života, plň přikázání.« **)

*) Výklad. Erben I., 87.

***) Tamtéž. Erben I., 52—58.

Já jsem také napsal: »Ten zákon Mojžšův ukazuje, co máme činiti, a proroci ukazují, co máme věřiti, a psalmi, co máme modliti, abychom i právě věřili, a právě, co Bůh přikázal, činili.« *) Z toho, Rabidie, můžeš poznati, že jsem tak neučil, jako vaši reformátoři. Já jsem také učil, že jsou dobří skutkové možni, a když je konáme ve stavu milosti Boží, že jsou také záslužni, a že sobě jimi můžeme zasloužiti vzrůst milosti Boží, slávu věčnou a její rozmnožení. To však je tobě, Rabidie, známo. Avšak já jsem netoliko učil, že jsou skutkové dobří netoliko k dosažení života věčného potřební, ale také, že jsou velmožové tohoto světa povinni, násilím lid od hříchů odvracet, ale také ku šlechetnému životu puditi. Snad jsi slyšel, že tato zásada náležela ku programu mému reformačnímu, že má totiž lid podle zákona Božího život svůj zaříditi, a všichni hříchové smrtelní že mají býti násilně staveni. Moje učení o kázni lidu křesťanského nesouhlasí s vámi, ale jest vašemu učení naprosto protivno. Vždyť učíte, že víra sama ospravedlňuje a sama také do nebe uvádí; jak, Rabidie, není ti známo, jak váš reformátor Lutr své věrné vychovával? Roku 1523 se nestyděl říci: »Cesta k nebi jest úzká, musíš tedy býti subtilný, jinak neprojdeš, a skrze skálu neprolezeš.« »Vy tedy, kteří máte na sobě navěšeny dobré skutky, nebudete moci proniknouti. Přijdeš-li na onen svět obtěžkaný chmelo-

*) V úterý po velikonoci. Postilla. Erben II. 149.

vými pytly dobrých skutků, musíš je odložití, jinak neprojdeš (t. j. těsnou branou nebeskou).« »Z toho jde,« dí moralista Lutr, »že, kde vládne víra, tam že hřích nic neškodí.« Ba, Lutr až učil, že jsou dobré skutky ku spáse škodlivy: »Všecky skutky zákona jsou hříchové, a činí člověka horšího,« a přidává, že ten, kdo věří, nemůže býti zatracen, byť by páchal hříchy sebe větší, jak by často chtěl, jen když se nestane nevěrcem. Znáš tedy světoznámou reformační zásadu Lutherovu, milý Rabidie: »Hřeš statečně, ale věř statečněji, a raduj se v Kristu, kterýž jest vítěz nad hříchem i nad smrtí, má býti hřešeno, pokud trváme na světě... dostačuje, když jsme uznali skrze tajemství velebnosti Boží Beránka, který snímá hříchy světa. Od něho nás žádný hřích neoddelí, byť bychom tisíckrát a zase tisíckrát za den smilnili anebo vraždili.« Nu, Samueli, nejsou-li to příkladné zásady mravní, vhodné pro všecky, i ty nejhorší darebáky? Že z takového evangelia nemohlo vzejíti ovoce dobré, snadno nahlédneš. Lutr nám o tomto ovoci sám vypravuje, neboť dí, že jeho věrní jsou sedmkrát horší, nežli byli za papežství. Není ti také neznámo, že nazval Lutr Wittenberg, kdež tak horlivě své čisté slovo Boží hlásal, Sodomou a Gomorrhou, a že v posledních dobách svých jako furiemi honěný z této Sodomy utíkal? Snad jest ti také známo, že se Matěj Illyrský vyjádřil, že by bylo rodičům lépe, zavést syny své do bordelů, nežli na akademii wittenberskou? Reformátoři podle těchto zlo-

řečených zásad také žili. Ty, Samueli, dobře víš, že byl Lutr pýchou až k puknutí nabubřelý, že o sobě říkával: »Jsem doktor nade všemi doktory. Neustupuji nikomu. Jsem Isaiáš, a tím se také chlubím. Moje slovo jest Kristovo slovo, moje ústa jsou ústa Kristova.« V této pýše prokoval také zánik katolické Církve, a on sám chtěl toho docílit do dvou let! Touže pýchou byli nabubřelí Zwingli i Kalvín. Snad také, Rabidie, jsi se dočetl, jak hanebný život tito falešní reformátoři vedli. Lutr sám vyznává, že žere jako Čech a chlastá jako Němec. Víš o něm, že zrušil sliby Bohu učiněné, že sběhlou jeptišku proti všemu řádu za ženu pojal, že i s mnohými jinými jeptíškami souložil, že se nestyděl přejati klášter, kdež jako mnich přebýval, a jeho nadacemi sebe, souložnici svou a děti své živiti a tam jako Sardanapal svým choutkám hověti. Ty víš také, že sedláky proti velmožům do revoluce vedl, a napotom, jsa horší nežli pohanská hyena, velmože vybízel, aby je napořád vraždili. Ty také musíš vědět, že vládl Kalvín jako zuřivý despota v Ženevě, že 441 osob dal zavraždit, poněvadž se neřídily podle víry a podle vůle jeho; ty také o něm víš, že byl sodomita, paederast, cizoložník a smilník. Ty také víš, že dospěl Zwingli ve svém nemravném životě až k nestydatosti, a že se zlořečeným životem také vychloubal. Hle, to jsou, Rabidie, vaši velikáni, to jsou vaši mistři, a ne já ubohý Betlémský kazatel, jehož šošů se chytáte. Těm tedy stavte za svůj groš pomníky,

a nikoliv mně, jenž vás za své žáky neuznávám.

R a b i d i u s. Ať by byli tito naši reformátoři sebe horší život vedli, jen když nám pravdu pověděli a důkladnou reformu Církve uskutečnili.

H u s. To je pěkná reforma, která vám znehlehla křesťanství odebírá a žene k úplnému bezvěří. Jak můžeš, Rabidie, rozumně věřit, že by byl Bůh takové zločinné muže povolal k reformě Církve? Toho nezapřeš, že, než Lutr, Zwingli a Kalvín se jali reformovati podle smyslu a svévole své, uplynulo po Kristu Pánu patnácte set let. Podle toho, jak vy pastoři svým věrným hlásáte, odpadla prý Církev od Krista Pána, zákon Boží potlačila a nálezky své na místo něho ustavila. To však znamená jinými slovy, že ji Kristus Pán opustil, a slovo své: »Aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa« zrušil, anebo ji před úklady ďáblův chrániti nedovedl, a dopustil, aby vítězily nad ní brány pekelné, ačkoli slavně vyřkl: »Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám Církev svou, a brány pekelné nepřemohou jí.« Smíš-li, Rabidie, takové věci za pravdu míti bez neslychaného rouhání naproti Kristu Pánu?

R a b i d i u s. Uznávám, že je tu přetěžko uklouznouti, a já se pranic nedivím, že k takovýmto důsledkům dospíváš, ale i ty musíš říci, že jsi s Viklifem také prorokoval, že Církev zahyne, a oba jste jistili, že Církev je zkažena, že již ve třetím století zjedovatěla.

Hus. Ale ty také, Rabidie, všš, že, ač jsme oba pýchou, ctižádostí a neposlušností pověstni byli, že jsme slibů kněžských nerušili a coelibát věrně zachovávali a jinak zákonu Božímu se podrobovali. Než, přes to dšm, že nejste mými žáky ani podle symbolu (podle víry), ani podle kázně, a lišíte se ode mne zvláště kultem Bohu povinným, službou Boží. Ty zajisté všš, že jsem sloužíval denně mši svatou, a že jsem si v tom nedal brániti ani v Praze, ani v Kostnici, ač jsem byl v klatbě a vyobcován. Věřil jsem tedy, že jest mše svatá oběť nekrvavá Nového Zákona, tatáž oběť, kterou Kristus Pán na kříži obětoval, a tentýž obětník, jenom způsob oběti že je jiný, neboť na hoře Kalvárské byl krvavý, na oltáři ale nekrvavý. Já jsem vždy věřil a hlásal, že Kristus ustanovil kněžství, a že této oběti přináseti Bohu nemůže a nesmí, leč toliko řádně posvěcený kněz. Rabidie, nezlob se na mně, když ti řeknu, že vy protestanté se v tom židům podobáte. Židé jsou národ bez kněze, bez oběti a bez oltáře, neboť i vy žijete bez kněze, bez oběti a bez oltáře. Hle, tedy vy se ode mně co do kultu Bohu povinnému podstatně lišíte. Vy nejste moji žáci, proč se mi tedy na šosy věsíte? A jakž byste také mohli věřiti se mnou, že jest mše svatá oběť, jelikož nevěříte, že jest Kristus Pán v Eucharistii přítomen v pravdě a skutečně předpodstatněním? S onoho světa viděl jsem namalovaný obraz: Krista Pána na kříži, jak z něho řine jeho krev. Pod křížem stál Zwingli a Lutr.

Kristus Pán praví: »Totot jest krev má,« Zwingli: »To je znamení mé krve«, a Lutr dí: »To bude krev má«. A k tomu je poznamenáno: »Komu budeš, křestane, věřiti? Zwinglimu, Lutrovi anebo Kristu Pánu?« I ty se, Rabidie, jenž prý čisté slovo Boží hlásáš, rozhodni.

Rabidius. Již jsem se rozhodl: Mše jest zlořečené modlářství, a že jsi, Jene Huse, obětoval, byls modlářem, ty jsi modlářem, jelikož jsi uctíval Marii (Matku Boží) a Svaté, byls modlářem, jelikož jsi měl v úctě ostatky a obrazy, byls modlářem, jelikož jsi věřil v očistec, a že je dovoleno za věrné duše orodovati.

Hus. Hle tedy, Rabidie, ty sám celou haldu důkazů přinášíš, že nejste moji žáci, ale že jste přijali německé bludy za víru, a tím také zakončuji rozmluvu svou s tebou, Rabidie. Varuji tě, abys více nepronášel lži o katolické Církvi, jinak přijdu a náš hovor bude ostřejší.

V tom bouchla Anna dveřmi. Hus zmizel a Rabidius se probudil. Vstávej, Samueli, volala. Jsou tady z obce Branilové, abys posilnil večerí Páně starého Okrouhlíka. Tak? A jakou nemocí je stížen? Anna: Hlavníčkou. Tedy řekni, pravil Samuel, že jsem sám nemocen, že nemohu přijíti. Snad bych se sám nakazil i rodinu svou, pravil Samuel. Na to odvětila Anna: Dělej, jak se ti líbí, ale tvoje bázeň nebude ti sloužiti ke

cti. Hle, kněz katolický, když je k nemocnému volán, nešťtí se nakažlivých nemocí. Ale není ženat, odsekl Samuel.

Na Strakatých Mělčinách, 3. února 1901.

Napsala Dorotka Schánělová, žena obchodníkova na Strakatých Mělčinách, přítelkyně paní Anny, od nížto jsem vyslechla, jak byl muž její návštěvou Jana Husa vyznamenán.

Rozhledy.

Národní socialisté a odpadlík Smetana.

Již jsme nejednou na to poukázali, že naši tak zvaní »národní socialisté« v ohledu náboženském nic si nežadají se sociálními demokraty, ano že jsou ještě horší, ježto sociální demokraté aspoň nepokrytě se k svému bezbožectví znají, národní socialisté ale — tváříce se jakoby proti náboženství nebrojili — kde mohou přece je napadají. Zejména to platí o katolickém náboženství. V poslední době vzali si do programu oslavu odpadlého a z církve vyloučeného kněze Augustina Smetany. Na všech stranách pořádali přednášky na oslavu prý »toho velikána«; že při těch přednáškách vždy štulec dostala katolická církev, rozumí se samo sebou. Celá ta oslava odpadlíka

Smetany nebyla ničím — leč demonstrací proti církvi katolické, čili jak se nyní říká, proti »klerikalismu«. Kdo byl Aug. Smetana? Člověk, jenž neměl žádného národního přesvědčení, neboť v době, když už naši buditelé dávno psali česky, psal Smetana jen německy a to nejen jazykem, nýbrž i duchem německým. Tři knížky jeho filosofické nejsou ničím jiným než plagiátem a odvarem německého filosofa Hegla, jehož filosofie vyniká chvástavou fraseologií a klestila v Německu cestu k dnešnímu Momenismu, který káže rozbíjet české lebky. A průkopníka takové filosofie oslavují »národní« dělníci. Smetana národních zásluh nemá pražádných. Jako člověk byl mizernou povahou. Ve svých zápiscích rovněž německy psaných a od Bambasa přeložených sám se k tomu přiznává. Narodil se v Praze r. 1814; vystudovav gymnasium vstoupil ke křižovníkům, nikoliv z přesvědčení, nýbrž, jak praví, »aby rodičům ulehčil« (Zápisky str. 3), bobosloví studoval chatrně a obíral se více nevěreckými filosofy. Ačkoliv pochyboval o Božství Krista Pána (str. 14) a nenáviděl řeholních slibů přece pro »dobré, pohodlné a bezstarostné živobytí« (str. 40) složil slavné sliby i na kněze dal se vysvětit. Něco takového provést může jen zvrhlý bídák. Proto dobře sám se přiznává, »že sám před sebou úcty neměl« a nazývá se »komediantem« (str. 52). Ustanoven byv v duchovní správě, nikde nebyl spokojen, až udělali ho sklepmistrem, kterýžto úřad »srovnával se s jeho přesvědčením« (str. 68). Pěkné přiznání!

V klášteře hleděli Smetanovi všemožně vyhověti, nechali ho doktorát složiti. Ale zpurňý Smetanův duch dobrodiním nedal se zkrátiti, vyžádal si na konec, aby směl bydliti mimo dům. Měl radost, že nemusí chodit v klerice a že se nemusí modlit (str. 99). Na universitě r. 1849 přestal být sup-
lentem a docentury nedostal, suplentury na gym-
nasiu byl zbaven. Byl bez chleba. Do klášteřa se
vrátit nechtěl. Začal v listu »Union« bouřit proti
církví. Velmistr řádu třikrát ho žádal, aby se vrá-
til. Odpověděl v »Union«, že přestává býti knězem
i křižovníkem. Biskupský úřad třikrát vyzval Sme-
tanu k odvolání a když neposlechl, byl z církve
vyloučen. Umřel nesmířen s Bohem, ač se mu
přšležitost poskytla. A takového muže, který nemá
nijakého národního významu, který byl úplným
neznabožem s nevěrcem, oslavují »národní socia-
listé.«

Ročník XI.

Číslo 10.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Na prahu věčnosti.

Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů.

Píše **Václav Oliva.**

I. Smrt Lutherova.

Redakce a administrace **Praha VI.-90.**

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

I.

Smrt Lutherova. *)

Ideálem katolické Církev jsou slova Ježíšova: „*Jeden ovčinec a jeden pastýř*“ (Jan 10, 16.). Za tímto ideálem kráčela Církev po všechny věky; pro něj trpěla, pro něj bojovala. Dějiny svědčí o pravdě této na každé stránce.

Těžké a trudné doby přišly na Církev; celí národové opouštěli matku svou a nenávistí zasypávali tu, jež přinesla jim osvětu, kulturu, vzdělanost; s nenávistí katolické Církev spojila se nevěra; proto byla Církev dvojnásob pronásledována, tupena, překrucováním dějepisných fakt za nepřítelkyni lidstva problašována, ba ještě více, o statky, majetek olupována a v pravém slova smyslu od mocných tohoto světa ubíjena.

Nebylo století, nebylo věku a nižádné doby, kdy by Církev — království Boží na zemi — nebyla trpěla násilí. Pronásledovali ji mocnáři, nevěrci, jinověrci, pronásledovali ji lidé lakotiví, ctižádostiví, pyšní, zasazovali jí smrtelné rány vlastní synové, pošlí z jejího lůna, ale nevděční za její péči a lásku, *ubíjeli ji: kacíři. **)*

*) Srv.: Dr. Frt. Xav. Kryštůfek: „Smrt Lutherova“ v Čas. kat. duchovenstva“ 1892.; týž: Všeobecný církevní dějepis III. 132. ln.; Dr. Jos. Burg: „Protestantische Geschichtslügen“ I. 82. nn.; A. J. Philalethes: „Historická pravda o smrti Lutherově.“ Vídeň 1901.; Dr. Karel Lev Řehák: „Kde jest reformace?“ Týž zvláštní dvě brožury vydané proti evang. faráři Frt. Šádkovi v Ranné; Jan Vlach: „Farářova pravda a pastorovy lže.“

***) Doklady v díle: „Slovník kacířů“. od P. Fritze, hlavně v I. díle!

Výsledkem činnosti těch, kdož Církev tupili, pronásledovali a ubíjeli, jsou v každém ohledě nynější neutěšené poměry. Odpad od Boha — od pravdy, neboť Bůh jest pravda sama! — vede člověka k nihilismu nejprve theoretickému a pak praktickému. V Evropě ukázala se tato pravda do posledního puntíku. Odpad od Círky ve století šestnáctém — největší to kacírství, jež dějiny znají — započatý Martinem Lutherem dospěl k náboženskému nihilismu, indifferentismu a nevěře; strhl s sebou vedle víry i filosofii, nastala doba skepticismu, intelektuelního nihilismu, pantheismu, pessimismu; posléze dostavil se nihilismus praktický, politický a sociální.

Proto vším právem volá nadšeně *protestantský spisovatel* Novalis: »Byly to krásné, stkvoucí časy, kdy Evropa byla *jednotnou křesťanskou zemí*, kdy jedině křesťanství přebývalo v tomto dle lidských zákonů uspořádaném díle světa. Jeden veliký společný zájem spojoval nejzazší kraje této široce rozložené duchovní říše. Bez velikých statků světských řídila a spojovala jedna nejvyšší hlava veliké politické síly. Jak blahodárná, přiměřená vnitřní povaze člověka byla tato vláda, toto zřízení, dokazovalo mocné nadšené vzružení všech mohutností lidských, harmonický rozvoj všech vloh, neobyčejná výše, k níž povznegli se jednotlivci ve všech oborech vědy, života a umění a všude kvetoucí obchod se zbožím jak duchovním tak světským po celé Evropě až v nejzazší končiny indické ... Praktické živodatné křesťanství byla stará katolická víra.

Její vliv na život, láska k umění, bluboká humanita, nezrušitelnost manželství, její lidstvo potěšující a blahodárná činnost, útěcha v chudobě, poslušnost a věrnost byly nezvratnou známkou, že ona jediná má pravé náboženství...*)

Kacíři v niveč obrátili zásadu Kristovu „jeden ovčinec a jeden pastýř“, *v niveč obrátili štěstí národů* . . . A jakou obdrželi odměnu? Byli šťastní v životě? Nikoliv! Víme ze života všech kacířů, že ustavičná pochybnost, nejistota ve věcech víry a výčitky svědomí lomcovaly jejich nitrem.**)

*) Tato slova napsal Novalis r. 1799 v nedokončeném spise: „Křesťanství a Evropa.“ Protestanté, kteří spis Novalisův vydali, pravidlem toto místo vypouštěli. Teprve ve 4. vydání spisů Nov. lisových uveřejnil je Schlegel, jenž později konvertoval. Protestant Tieck ve vydáním *pátém* je zase vypustil. Charakteristická to známka, která protestanté potlačují všeliký volný posudek a nestranné uznání o katol. Církvi a papežství, ale zároveň i *charakteristická známka, která protestantům jde o historickou pravdu.* — Srv. spis: *Geschichtslügen* čl. 14.

**) Mnoho dokladů na př. o Lutherovi podává Döllinger ve svém spise: „Reformace“ I. 294.—359. Sám Luther dí: Bůh sám ví, jak nás to bolí, musíme-li slyšeti, že před časem, prvé než milé evangelium vzniklo, vše bylo pěkné, ticho a pokojno, nyní pak, když evangelium se mezi lidem rozšířilo, všechny záležitosti jsou otrěseny, celý svět rozničen a zruinován. Slyší-li to člověk, pozastavuje se nad tím a myslí, že neposlušnost poddaných naproti vrchnostem, vzpoura, válka, mor, zničení a zpusťování lidí, vojska, celých zemí a království, pohoršení a podobné nesmírné neštěstí vzešlo z učení evangelia;“ a jindy: „Přál bych si, kdybych té věci („reformace“) nikdy nebyl začal! A raději byl bych mrtev, než když mám na to zřítí, jak slovo Boží a jeho věrní sluhové jsou v opovržení“.

Byli šťastni ve smrti? Nikoliv! Dějiny podávají důkaz právě o opaku. Smrt kacířů bývala nešťastnou . . . A věčnost? . . . Jaký život, taková smrt a jaká smrt, taková věčnost!

Jedním z nejodvážlivějších, do jisté míry nejnebezpečnějších a nejnestydatějších kacířů byl *otec protestantismu a zakladatel jeho Dr. Martin Luther*, narozený dne 10. listopadu 1483 v Eislebenu v Němcích. A jaká byla jeho smrt? *Evangelíci*, či vlastně protestanti, líčí ji takto: «Příkladem, jak věřící křesťan umírá, jest nám reformátor náš Dr. M. Luther. *Jaký život, taková i smrt.* Hrabata Mansfeldští zvali Luthera, aby je navštívil a urovnal některé spory mezi nimi . . . Odhodlal se Luther vyhověti přání tomu a v špatném počasí zimním dne 23. ledna 1546 vydal se na cestu do rodiště svého Eislebenu, kde hrabata Mansfeldští sídlili . . . Dne 16. února přišlo k vyrovnání písemnému mezi hrabaty, dne 17. února pak k druhému . . . Tento den, 17. února, strávil Luther po většině na lůžku, večer pak súčastnil se při večeři s domácími. Po večeři šel do svého pokoje a modlil se, jak sluha superintendenta poznamenal: «Pane Bože, Otče nebeský! Račiž církve až do konce v čisté pravdě a stálosti pravého vyznání slova tvého milostivě zachovati, aby celý svět přesvědčen byl, že's mne k tomu poslal. Ach, milý Pane Bože! Amen.» Hned na to stěžoval si na bolesti na prsou; než po použití některých prostředků cítil polehčení. Okolo 10. hodiny vstoupil do ložnice své, řka: «Ve jménu Božím jdu na lože. V ruce Tvé po-

roučím ducha svého, Ty's mne vykoupil, věrný Bože.* Pak se položil k odpočinku, podav všem ruku na dobrou noc a řekl: Doktore Jonasi, mistře Coelie a vy ostatní, modlete se za evangelium Páně, aby se rozmáhalo, neb sněm v Tridentě a protivný papež zle se na ně hněvají. V noci o 1. hodině se probudil, cítě bolesti a vzdychal: Ach, Bože, jaké pocituji bolesti. Ach, milý doktore Jonasi, mám za to, že zde, kde jsem se narodil a pokřtěn byl, i umru. Přátelé jeho dali domácí vzbuditi a povolali dva lékaře, hraběte Albrechta a jeho manželku, takže v krátké době pokoj se naplnil . . . Okolostojící slyšeli vroucí modlitbu umírajícího: Ó, nebeský Otče, ačkoliv musím toto tělo opustiti a z tohoto života vychvácen býti, však přece jistě vím, že věrně u Tebe zůstanu a žádný mne nevytrhne z ruky tvé. Pak ještě říkal dva verše: Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný a Ont jest Bůh silný náš, Bůh silný k hojnému spasení; Hospodin Pán ze smrti vyvodí. Po té rychle opakoval třikrát za sebou: Otče, v ruce Tvé poroučím ducha svého. Ty's mne vykoupil, věrný Bože. Na to se utišil a Dr. Jonas se ho tázal: Ctihodný otče, chcete li v Kristu a v učení, kteréž jste kázal, setrvati a v něm umřísti? Načež Luther hlasitě a srozumitelně odpověděl: Ano. Pak se obrátil a usnul; asi za čtvrt hodiny z hluboka vzdechl a skonal. Bylo to 18. února 1546 mezi 2. a 3. hod. Velikého reformátora

církve nebylo více. Ten, kterýž . . . veškerému lidstvu ukázal zase cestu pravou, jak žítí a umřítí . . . odešel k Spasiteli svému. Veliký byl zármutek pro smrt jeho. Ještě za šera v den úmrtí Lutherova rozšířila se zpráva truchlivá po Eislebenu a povstal nářek veliký . . . (« *)

Potud protestanté o smrti Lutherově. Kdo jen poněkud obeznámen jest s dějinami, přesvědčil se bezpočtukráte, jak protestanté umí dějinnou pravdu překrucovati a ve prospěch své konfesse vyšperkovati. Proto není divu, že *takovémuto vyličení smrti Lutherovy nevěříme, a ani věřiti nemůžeme, platí-li, jak sami protestanté píší, zásada: Jaký život, taková smrt! Zběhlý mnich, odpadlík, kacír, člověk, jenž oženil se s bývalou jeptiškou, jenž tak krvavě pronásledoval sedláky, nemravné řeči vedl, že ani tisknouti se nemohou: ten, že by tak umřel jak bylo vyličeno?* A jak tedy zemřel Luther? Historické neklamné prameny vypisují smrt Lutherovu následovně:

*Poslední leta svého života trávil Luther v úplné rozmrzelosti a hořkosti. Vitemberk »kolébka reformace« stal se za hlásání »čistého evangelia« místem vši nemravnosti a nepravosti, takže sám Luther jmenuje jej »Sodomou«. **) Roku 1543 píše: »Ač dobrá polovina města oddána jest cizo-*

*) Tolik vypravuje zvláštní leták o smrti Lutherově vydaný evangel. maticí českou a. v. a rozhazovaný po drahách, v hostincích, v domech a osadách čistě katolických, ba i mezi katol. školní mládeží! Vytiskl Th. Böhm, Nové Město n. Met.! pod názvem: „Jak křesťan umírá!“

**) De Wette: Lutherovy listy. V. 753.

ložství, lichvě, krádeži a klamu — není žádného soudce těch věcí, ale všichni se tomu smějou, anebo docela souhlasí a činí totéž.* *Luther žil téměř se všemi dřívějšími přáteli, kteří mu při reformaci pomáhali, v nepřátelství a »patolízalové«, kteří s ním vycházeli anebo vyjítí chtěli, musili lichotiti a sloužiti Lutherově Kátě, ježto Luther sám ve všem jí poslouchal.**) *Protestantská církev byla v úpadku a ve stavu přímo žalostném. Knížata a sedláci zmocnili se všech církevních statků, užívali, co mohli, a o »čisté evangelium« zvláště pak o jeho kazatele se nestarali. Kazatelé umírali tu a tam hlady a kde vedlo se jim lépe, ustavičně se hádali a sváрили.**)**

*) Káta, bývalá jeptiška, manželka Lutherova, slula pravým jménem Kateřina z Bory. Významně o ní píše Dr. Řehák: „Co Káty se dotýká, neměla ona nikterak znamenitých darů ducha anebo snah vznešených. Byla ale na těle i na duchu žena zdravá, povahy silné, otrlé, spíše mužské, nežli ženské. I mohla tedy Lutherovi vyhověti, i také vyhověla jakožto žena i věrná pomocnice. Vytrvala pokojně, i když Luther při svých tělesných nemocech, při duševním trápení svědomí, a při své prchlivé i měnivé povaze často vzkypěl! Poslušnou ho však vždy nebyla! . . . Káta dělala Lutherovi také často zákulisní kázáníčko; začez on, posmívaje se jí, oslovoval ji „pane můj!“ anebo „milý pane Kátol!“ (str. 196.)

**) Döllinger: Reformace I. 306—348, III. 213—274, kdež vylíčen stav církve protestantské vlastními slovy Lutherovými! Protestant Köstlin dí: „Ustavičně a čím dále více zarmucovaly Luthra mravní stav v církvích čistého evangelia, tělesná svoboda, rozmrzelost nad slovem Božím a hříchy všeho druhu . . . sám dí, že nejhoršími nepřáteli lidstva, jsou jeho vlastní společníci“ (Martin Luther II. 581.) Luther napsal Jonasovi: „Nebylo by lépe s Německem.

Luther byl 63 roky stár a již velmi vyžilým. Sám dne 17. ledna 1546 píše příteli „že jest stár, vyžilý, nemožný, unavený, chladný a skoro na jedno oko slepý“ (De Vette: Lutherovy listy. V. 778.); trpěl na kámen.*) Koncem ledna 1546 odebral se do Eislebenu, aby byl soudcem mezi hrabaty mansfeldskými, (jež, špatně hospodaříce, přišli na mizinu a chtěli si tím pomoci, že měděné a stříbrné doly svých poddaných si přivlastňovali) a mezi lidem, jenž proti krádeži hrabat mansfeldských se hájil. Z Eislebenu psal „vroucně mluvané paní domácí Kateřině Lutherovně, doktorce . . .**“) „piju neuburské pivo . . . *chutná mi velmi dobře*“ Dne 14. února poslal jí několik pstruhů a oznamoval, že se brzy vrátí. V následujících dnech došlo ke smlouvě mezi hrabaty mansfeldskými a lidem. Luther ve sporu v Eislebenu posledně vystoupil jako úřední osoba, ale rozhodnutí jeho poškodilo velice křesťanskou rodinu, neboť přirknul hrabatům právo, že mohou stanoviti překážky manželské a lidi z církve vylučovati. Církev a svoboda církve, pro niž prý Luther započal reformaci, byla dána za podnož šlechtě a panovníkům. V posledním okamžiku pohřbil Luther sám dílo své!

*Luther zemřel náhle v noci ze dne 17. na 18. únor roku 1546, dle odhalení katolíkův oběsiv se, když byl před tím večer pořádně se najedl, napil a vesele pobavil. O smrti Lutherově máme zprávu očitého svědka, lékaříka eislebenského Jana Landaua. Landau sepsal r. 1546, a to ku přání svého strýce Jiřího Vicela, bývalého faráře v Eislebenu, zprávu o smrti Lutherově pro bohoslovce Kochlaea.***) Kochlaeus uveřejnil ji v Mohuči roku 1548*

i kdyby nyní Turci místo našich vládli; neboť veškerá šlechta a knížata pomýšlí jen na to, aby Německo si porobili a lid vyssáli; chtějí sami všechno mítí.“ (Köstlin II. 68.)

*) V bolestech těchto přával si, aby i papež a kardinálové podobně trpěli! Zbožné a křesťanské to přání! Srv. Burg d. c. 83 a De Wette I. 743.

***) Ostatní pro stud nemožno vytisknouti!

***) Vicel a Kochleus, jenž vydal větší dílo o „životě

pod názvem: „list mansfeldského měšťana“.) Místo jednající o smrti Lutherově zní: „Ve středu (17. února 1546) byl Luther *při večeři velmi vesel a rozesmál šprýmovnými anekdotami, jež vypravoval, všechny přítomné. Avšak kolem 8. hodiny naríkal si, že cítí, jak je mu trochu nevolno, jak o něm sděluje sepsaný list.**)* *Po půlnoci byli k němu náhle voláni oba eislebenští lékaři, z nichž jeden byl doktor a druhý mistr, kteří přišedše nenalezli u něho více žádné tepny čili pulsu. Předepsali mu klistýr a poslali k lékárníku, aby je připravil. Probuzen tedy lékárník či farmakopola o třetí hodině po půlnoci obdržel rozkaz, aby připravil klistýr a jej k Lutherovi přinesl. Když tento přišel a klistýr ohřál, myslel že žije. Ale když tělo obrátili, viděl že jest mrtvým, a pravil lékařům: „Jest mrtev, k čemu klistýr?“ Byl tu přítomen hrabě Albert a několik učených lidí. Ale lékaři pravili: „Dej mu klistýr, aby obživil, jestli v něm dosud duch se nalézá.“* Když rourku nasadil, vyšly do pytlíku klistýru jakési větry. Nebo celé tělo bylo naplněno šťavami z nadbytečného jídla a pití. Míval totiž kuchyň stkvěle zaopatřenou a víno sladké a exotické v hojnosti v přemnoha nádobách ve sklepě. Dí totiž, že Luther k obědu a k večeři píval jeden***) sextar vína sladkého a

a spisech Lutherových“ byli osobními přáteli a zůstávali tehdy v Řezně, odkudž odebrali se později do Eichstettu.

*) Dr. Mikuláš Paulus, kurát v Mnichově, dokázal, že Jan Landau jest spisovatelem „listu mansfeldského měšťana“. Landau byl snad jediným katolíkem v Eislevenu. Ta okolnost, že Landau jakožto věrný katolík za tehdejší doby v městě úplně protestantském po dlouhá leta lékárnictví provozoval, svědčí, jak byl nejen u protestantů oblíben, ale jak protestanté také mu důvěřovali — tedy, že byl osobou velmi spolehlivou! Srv.: Histor. Jahrb. der Görresgesellschaft sv. XV. 4; Dr. M. Paulus: Luthers Lebenssende und der Eislebener Apotheker Johan Landau. Mohuč 1896.

**) Jest to list Justa Jonase poslaný ku firstovi saskému dne 18. února 1546 či dle jiných „Historia“.

***) Asi 3 litry!

exotického. Když lékárník klistýr do těla vtočil, vylil se celý z těla na lůžko, které *stkvěle připraveno bylo*. I řekl lékárník k lékařům: „Klistýr nezůstává.“ A oni mu řekli: „Nech toho tedy.“ Onino oba lékaři *háдали se mezi sebou o způsobu smrti*. Doktor pravil, že to byla mrtvice: bylo viděti *zkroucení úst* a pravou stranu nasmahlou. Mistr však, který za to měl, že tak svatý muž rukou Boží mrtvicí zabít býti nemůže, pravil, že to byl dusivý kašel, a že cestou udušení nastala smrt. Když se toto stalo, přišli též jiní, všickni hrabata; Jonas seděl u hlavy mrtvého a *nařikal lomě a házeje rákama*. Otázán tedy, nařikal-li si Luther na nějakou bolest *včerejšího dne* (neboť byl již počátek dne následujícího, jenž byl čtvrtek a 18. únor) odpověděl on: Ah nikoliv, byl *zájisté* včera tak vesel, jako nikdy nebyval, ach Pane Bože, Pane Bože atd. Mezi tím hrabata přinesla vodu vzácné vůně, jíž by se třelo tělo mrtvého, jakož stávalo se před tím, kolikrátkoli za mrtvého byl považován, leže častokráte bez pohnutí a známky života, což i v Šmalkaldech se mu též přihodilo, když trápen byl kamenem, jak sám o tom latinsky napsal knížku, jejíž počátek jest: Když vstal jsem z mrtvých. Bylo tedy poručeno lékárníkovi, aby vonnou vodou onou natíral a třel tělo mrtvého. Ten ovšem ihned a hbitě rozkaz vykonal a natíral onou vodou hojně jednak nos, ústa, čelo, puls a levý prs. Ale i jasný kníže z Anhaltu Wolfgang nakloniv se nad mrtvolou, otázal se lékárníka, zpozoroval-li nějakou známku života? Onen odpověděl, že *naprosto není tu života*, protože ruce, nos, čelo, tváře, uši *tuhnou smrtelnou ztrnulostí*. Dotknuv se úst také otevřel je, jako se stává u těch, kdož omdleli, ale marně. Oči též otevřel a zase zavřel, byly ztrhány: *když tedy vše marno bylo, ustál od této práce*. Jonas pak, jak to shlédli, stanuv řekl: Ejhle, odpočívá tu muž, vizte jak spí, jenž řídil církev Boží, ó Bože, vzbud' jiného ku dobru církve tvé. A dodal: Jasní a urození pánové, nejlépe by nyní bylo, aby poslán byl rychlý jezdec ku knížeti vyvolenci a někdo sedna *napsal mu vše, jak se stalo*. — Měl Luther u sebe jakéhosi magistra, jenž mu sloužil. Ten od hrabat otázán, nařikal-li si Luther předešlého večera na nějakou bolest, odpověděl,

že tak byl vesel, jako divný čas vesel nebyl. Vypravoval totiž o komsi, jenž ďáblu se zaslíbil, maje veliký hlad, aby ho nasytil: Ďábel tedy zaopatřiv v hojnosti vybraná a upečená masa, jakmile spatřil, že se úplně najedl, žádal na něm jeho duši, již mu byl slíbil, protože jest již syt. On však odpověděl, že musí počkati až umře, nepřislíbil mu totiž tělo, ale duši. Naproti tomu však praví ďábel: Zda ten, kdož koupí koně, nepodrží si i uzdu koně? Když onen přisvědčil, pokračoval ďábel takto: Duše jest kůň, tělo uzda a po těchto slovech vzal jej s tělem i duší. Veselí byli tehdy všichni, kteří toto a mnoho podobného od něho slyšeli. Potom hrabata se postarala o cinkovou rakev, do níž vložena byla mrtvola a umístěna v jedné síni d' mu. Vystavena byla, aby ji všichni shléli. *Ale i malíř jakýsi z Halle* ihned byl povolán na rozkaz hrabat, aby mrtvého, jak byl, vymaloval. Když pak mnoho se sešlo lidu, řekl Jonas: O dobří přátelé, podívejte se na něho dobře. Patřte upřímně. To jest onen muž, jenž tu drímá, jenž mnoho tisíců tisíc lidí vykoupil (!) . . . *Malířovi* pak hallskému bylo poručeno v oné době, aby ještě jednou a lépe nežli dříve namaloval tělo mrtvého . . . *)

Potud zpráva měštana mansfeldského, jenž dle největšího badání, jak nahore praveno, nebyl nikdo jiný, než lékárník Landau sám. Co z této zprávy plyne?

Ve středu, — tedy večer před svou smrtí, — byl Luther při večěři velice vesel, a svými šprýmy obveseloval celou společnost. Kol 8. hodiny, jak sděluje *Historia***) počal naříkati na bolesti. *Po půlnoci* byli náhle k němu zavoláni dva lékaři, již shledali, že již puls Lutherův nebije, než přece napsali ihned recept, aby d' n byl „reformatorovi“ klistýr. *Lékařník* byl prořuzen o třetí hodině, aby klistýr připravil a Lutherovi přiložil. Když lékárník přišel a na rozkaz lékařův klistýr chtěl přiložiti, shledal,

*) Latinský text: Philalethes str. 99. n.: Dr. M. Pau'us: Lebensende . . . 3—7., český: Kryštůfek d. c.

**) „Historia“ jest oficielní zpráva o smrti Lutherově, již po společné úradě sepsali tři pastoři: Aurifaber, Justus Jonas a Michael Coelius.

že Luther již je mrtev; proto řekl lékařům: k čemu klistýr, vždyť je mrtev. Lékaři odpověděli: Co nyní? Jen přilož klistýr, snad jest ještě živ a přijde k sobě! Když lékárník nasadil rourku, slyšel, že do pytlíku naběhly větry, ježto „reformátor“ z dobrého pití a jídla byl jich pln. Míval Luther kuchyň velmi dobrou a hojnost sladkého a exotického vína. Když pak lékárník vpravil rourku do těla, vy-lilo se všecko z těla na postel, jež nádherně byla připravena. Lékaři hádali se o způsob smrti. Doktor Ludvík říkal, že je to mrtvice, neboť *obličej byl zkřiven a pravá strana černá*. Magister Šimon Wilde mínil, že dusivý katarh učinil životu Lutherovu konec. Po tomto přišla hrabata; Jonas *nařikal*. Přineseny voňavky a Luther byl jimi třen: marně. Luther měl služebníka, jenž knížeti Wolfovi z Anhaltu a jiným vypravoval historii o člověku a ďáblu, jak Luther ji večer, jsa rozjařen a vesel, byl vyprávěl. Za tím připravena cinková rakev. *Malíř z Hally byl povolán vymalovati mrtvolu Lutherovu. Týž malíř (mistr Lukáš Fortensgel) musil Luthera malovati podruhé...*

Zvláště pamětihodno jest v této zprávě: 1. že Jonas, jakmile vše bylo marno a Luther zůstal chladnou mrtvolou, řekl ku přítomným: „Vznešení pánové, nyní by bylo nejlépe vypraviti ke kurfirstovi rychlého posla, a aby mu někdo napsal, jak se vše stalo!“ Bylť Jonas smrti Lutherovou tak rozechvěn, že sám vřbec psáti nemohl. Proč? Bylo-li vše při smrti Lutherově tak, jak protesta: té líčí, proč Jonas tak se chvěl? 2. Že malíř *dvakráte* musil Luthera mrtvého malovati. Proč? Byla první malba příliš věrnou? *Zajisté „pánům“ se nelíbila.*

Ze zprávy měšťana mansfeldského vyplývá pravda, že *Luther umřel náhle za okolností zvláštních.*

Další zprávy vyslovují se o smrti Lutherově jasněji a určitěji. Uvedu z nich pouze dvě. Bozius*) píše: „Luther když se večer stkvěle navečeřel a vesel spánku se odevzdal, zahynul této nocí zardoušen. Slyšel jsem to, což dříve sotva tak známo bylo, svědectvím jeho služebníka,

*) „De signis Ecclesiae libri XXIV.“ Romae 1591. str. 514. Latinský text u Philaletha, český u Kryštofka.

který jsa chlapcem tenkrát mu posluhoval, a v dřívějších letech k našim se navrátil, že *Luther sám provazem bídnou smrt si učinil*; ale hned že byla všem domácím, kteří věc znali, přísaha dána, aby tuto událost neroznášeli pro čest evangelia.“

Služebník Lutherův*) vypravuje o smrti svého pána: „Povzbuzují sice k odvržení všeho strachu před lidskou nevolí neb urážkou a nabádají k náležitému vydání svědectví zbožné prosby: ale mnohem úsilovněji dohání mne k tomu úcta k nejvyššímu Božství a všem svatým. Víím dobře, že všudy jest vydávati slávu podivným skutkům Božím a mně poslouchati více rozkazu Božího nežli příkazu lidského. Tedy, ačkoli mně velmi těžce velikáni němečtí hrozili, abych nikomu ze smrtelníků *hrozný konec svého pána, Martina Luthera, neoznamoval*: nezatajím toho přece, ale zjevím to ke cti Kristově a vypravím ke vzdělání veškeré katolické církve, *co jsem sám viděl a mezi prvými zvěděl*, a knížatům v Eislebenu shromážděným oznámil, *nejsa nenávisť k nikomu hnán, ani láskou nebo přízní povzbuzen*. Stalo se tedy, když Martin Luther jednou mezi znamenitějšími velikány své chuti více popustil, *skoro opilý od nás spat veden* a na lůžko položen byl, že my přáli mu dobrého spánku, odešli pak do své komory a tam tiše usnuli, nic zlého neb osudného netušíce. Ale *druhého dne* navrátivše se ku pánu, kterému jsme při oblékání pomáhali, *viděli jsme — probůh! téhož svého pána, Martina vedle jeho lůžka visícího a bídně oběšeného*. Při tomto zajisté hrozném pohledu na oběšení byvše nesmírnou hrůzou zachvázeni, nerozpakovali jsme se přece dlouho; spěchali jsme k jeho včerejším spoluhodovníkům a knížatům, a oznámili jim bídný konec Lutherův. Oni ne menším nežli my strachem byvše zachvázeni, *začali všechno slibovati a mnoho domlouvati*; především abychom o věci stále a věrně mlčeli, by nic na jevo nevyšlo; pak abychom *ohyždnou mrtvolu Lutherovu provazu zbavili* a na lůžko položili, a konečně abychom mezi lidem rozšiřovali, že můj pán,

*) Zpráva tato nachází se ve spise Seduliově: „*Praescriptiones adversus haereses*“. Antverpy 1606, str. 210.

Martin, náhlou smrtí z tohoto světa odešel, což na prosbu oněch knížat, a ne jinak, nežli jakož onino strážcové u Božího hrobu, *velikými sliby jsouce porušeni*, byli bychom činili, kdyby jakási nepřemožitelná síla pravdy jinak nebyla přesvědčila, která sice ze strachu před lidmi, nebo z úcty, nebo nadějí na zisk někdy tlačena býti může, ale pro pichlavý osten náboženství nebo svědomí *navždy potlačena býti nemůže.*“

Zpráva Boziiova a zpráva služebníka Lutherova *mluví jasně již o samovraždě*. Ze slov Boziiových: „slyšel jsem to, což dříve sotva tak známo bylo svědectvím jeho služebníka“: vyplývá, že Bozius zprávu tuto slyšel přímo od služebníka Lutherova a že to, co posud dle *všech okolností a přesně známo nebylo*, (ale v podstatě tedy již dávno známo bylo!) on první přesně a dle všech okolností vypravuje.

Uvážíme-li zprávu měšťana mansfeldského o náhlé smrti Lutherově, a všechny její *podrobnosti*, uvážíme-li zprávu Boziiovu, zprávu služebníka Lutherova a *vzpomeneme-li, že hned po smrti Lutherově v Eislebenu byl jeden hlas o jeho samovraždě*, tak, že již při pohřbu 20. února r. 1546 veřejně s kazatelnou prohlásil Michal Coelius, že „ještě nebyl pochován a ani den mrtev a již byli lidé, kteří rozkřikovali prý, že byl mrtev v posteli nalezen“: *musíme za pravdu dáti novějšímu bádání historickému, že Luther skončil samovraždou.*

A. J. Philalethes, jenž smrtí a hlavně samovraždou Lutherovou *dopodrobna se obíral* a všechny námítky činěné jednak od protestantů, jednak i od některých katolíků (Dra Mikuláše Paulusa) *vyvrátil*, končí vývoody své takto:

„Pokud se *týče pohnutek k této samovraždě*, tu dovolávám se protestantských pramenů a dím: Luther byl již „starý sedřený muž“ (kuifirst Jan Bedřich saský), sám o sobě říkal, že jest „vyžilý, unavený a skoro na jedno oko slepý“, *prál si z tohoto zlého světa utéci* (Jonas) a nebál se odchodu z tohoto života. Zabýval se již dávno *myšlénkou na smrt*; byl „tohoto života syt a nad ním mrzut“ (Coelius) *toužil, aby rychle umřel a aby „dlouho nebyl trápen nemocí na lůžku.*“ *Zabýval se i myšlénkou na samovraždou,*

jak se dovídáme z jeho stolních řečí; proto Aurifaber byl mu od r. 1545 přidělen za „ochránce jeho života“.

Rozhodně účinkovalo na smutnou smrt Lutherovu faktum, že *trpěl hallucinacemi*. Myslí již ode dávna, od svého pobytu na Wartburce, že má co činiti s ďáblem. *Byl pevně přesvědčen, že ďábel se mu zjevil v rozličných podobách, jako na př. v podobě „velikého psa“*. Slyšel jej mluvit, rozmlouval s ním, zápasil s ním v noci, což je trojitě komplikovaná hallucinace smyslů: zraku, sluchu a hmatu. Každý psycholog a psychiatr musí uznati u něho částečné nezhojitelné šílenství.

Ďábel zjevil se dále Lutherovi, jak dovídáme se od jeho tělesného lékaře Dra Ratzbergera ústy Jonasovými, krátce před smrtí na pokraji studně; při večeri 17. února fantasoval Luther mnoho o ďáblu, o člověku, jehož duše propadla ďáblu. Mansfeldské páže vypravuje, že Luther, jak se domníval, spatřil „velikého psa“, že náhle zbledl a zvolal: „Již tak záhy?“ To nezni tak pravdě nepodobně.

Co tedy zbraňuje, abychom nepřijali, že Luther v oné noci z omrzlosti života, jež u něho se jevila, v návalu šílenství sáhl ku provazu a ruku na sebe položil?

Tak vypadá smrt Lutherova a jeho poslední okamžiky dle historické pravdy.*)

Jaký život, taková smrt, a jaká smrt, taková věčnost.

*) Zásahu největší o nabytí pravdy, kterak Luther se světa odešel, získal si velice zasloužilý farář Dr. Pavel Majunke a J. Kleis. Není proto divu, že protestanté à la Sádek nemohou jim přijíti na jméno!

Ročník XI.

Číslo II.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Na prahu věčnosti.

Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů.

Píše **Václav Oliva.**

II. Smrt Kalvínova.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

II.

Smrt Kalvínova. *)

Judskými městy a vesnicemi kráčel kdys cti-hodný, svatý muž. Ústa jeho zvěstovala pravdu, pokoj a lásku. Byl dobrodincem lidu: mrtvé křsil, slepým vracel zrak, hluchým sluch, malomocné očišťoval a z posedlých vymítal zlé duchy. Návodem zákonníků a fariseů byl chycen; plvali mu ve tvář, dávali mu políčky, bili jej a bičovali za smích a rouhání. Jako tygr, prve než zardousí kořist svou, s ní si pohrává, tak činili židé s Ježíšem. Oblékli jej v plášť šarlatový, do ruky dali třtinu místo žezla královského, klekali před ním posměšně a na hlavu vsadili — králi a největšímu dobrodinci svému — trnovou korunu.

Z Jerusaléma vedou Ježíše na horu Golgotu. Ježíš poset ranami od vlastních bratří, těch, jimž dobře činil, těch, jež nejvíce miloval, vysílen, zkrvaven a unaven nese dřevo kříže. Za několik okamžiků Pán všeho světa visí na kříži mezi nebem a zemí ve hrozných bolestech a strastech! — To jest odpověď k jeho pravdě, to jest dík za jeho lásku, to jest odplata za jeho dobrodiní!

Tak stalo se před 19 sty lety. Než krvavé toto drama, při němž země se třásla, skály pu-

*) Srv.: Časopis „Vlast“ XII. str. 1105—1109; Dr. Řehák: Kde jest reformace? 252. nn.; K té obraně „reformerův“ a „reformace“; Fr. Šádek: Na obranu reformátorů a reformace; A. J. Philalethes: Historická pravda o smrti Lutherově, Vídeň 1901; Petr Fritz: Ketzer-Lexicon; Šebesta: Dějiny církve křesťanské a j.

kaly a celá příroda chvěla, opakovalo se během času minulého, byť i ne do všech podrobností, několikrát, ne sice u Ježíše, Syna Božského, věčné Pravdy, ale u té, již pravdu Ježíš svěřil a odevzdal — u katolické Církve. Položme místo národa židovského odpůrce katol. Církve — hlavně kacíře od ní odpadlé, — místo Ježíše katolickou Církev, — Ježíšovu snoubenku, — místo země židovské střední Evropu a místo doby pontského Piláta dobu šestnáctého století, popatřme na události tehdejší: a najdeme tisícerych podrobností mezi ukřižováním Ježíše a zuřením proti katol. Církvi za doby tak zvané reformační.

Ze všech podrobností uvedu — ježto úplně stačí, — pouze jedinou. Proti Ježíši nejvíce měli namířeno a jej na smrt vydali zákonníci a fari-seové, kteří honosíce se zákonem Mojžíšovým, byli ve skutečnosti, jak Ježíš jim vytýkal, obílenými hroby, plnými puchu a zápachu: — v šestnáctém století vystoupili proti Církvi tak zvaní reformátoři, kteří, ač hlásali, že jediné jde jim o nápravu víry a *mravů*, sami ve skutečnosti, jak nezfalšovaná historická pravda ukazuje, byli obílenými hroby, *plnými puchu a zápachu mravního*. Že pravdu díím, vysvítá mezi jiným z památných slov znamenitého učence, horlivého kněze a obhájce katol. pravdy, faráře Dra. Majunkeho: »Zabývá-li se (historik) životem světců katolických, tu jakoby příjemný, lahodný vánek ho ovíval, *líčí-li však »velikány« tak zvané reformace, tu jakoby se hrabal zrovna v kloace*«, ze slov

protestantského pastora v Londýně Dra. Littledaleho: »naprosto nemožno, abychom dvojí názor měli o reformátorech. Reformátoři byli po většině tak náruživostem hovíci muži a takovými pokrytci, že i zástupy nevzdělaného lidu počínají se styděti za tyto čisté světce nového náboženství« a ze slov církevního listu anglikánského, jenž již v květnu r. 1872 napsal o reformátorech: »At zkoumáme život reformátorův, jak chceme, vyplyne vždy smutná jistota, že nebyli žádnými světci, spíše kromobyčejnými příklady všech náruživostí, nesvědomitými agenty své sobeckosti a své nesmírné pýchy.« (Srv.: Die kath. Bewegung in unseren Tagen. 1872. str. 253.)

Po Lutherovi »nejznamenitějším velikánem reformace« byl Jan Kalvín, narozený v Noyoně v Pikardii dne 10. července 1509, původce tak zvaných evangeliků reformovaných či helvetů. O jeho »reformaci« platí slova: *podobala se reformaci nejprvnějšího reformátora, knížete všech lhářů, ďábla v ráji*, jenž zákaz Boží prvním rodičům učiněný: »Ze stromu uprostřed ráje nejez . . . sice smrtí zemřeš!« *zreformoval* takto: »Nikoli nezemřete — ale budete (svobodní a osvětlení ovšem!) jako bohové!« Jen že na následcích »reformace« této — upl' celý svět!« (Řehák d. c. 38.)

V brožuře této chci ukázat: Jak zemřel Jan Kalvín, »reformátor«. Poukázal jsem v brožuře předcházející o smrti Lutherově, že i protestanté řídí se zásadou: jaký život, taková smrt — i ukáží nejprve, jak žil »velikán« a »bohatýr« »církvě

reformované a po druhé: jak zemřel. Rozumí se samo sebou, že pro omezenost místa nepodám celý život Kalvínův, nýbrž pouze hlavní momenty, body, jež souvisejí s jeho smrtí.

Kalvín, znamenáný pro sodomství jako Kain pro bratrovraždu, vypouští duši za velikých bolestí a přímo v zoufalství.

Že Kalvín v mládí dopustil se sodomského hříchu, byl na smrt odsouzen a pak zvláštním znamením znamenán, dokazují následující historická svědectví:

Karthusian *Surius* píše ve svém díle »*Commentarius brevis*« str. 322.: »Praví se, že tento Kalvín pro nečestný život ze své vlasti byl vyhnán; jiný tvrdí, že mezi rozpustilci svého rodiště byl nejrozpustilejší (inter dissolutos dissolutissimus), mezi vrtkavými a věrolomnými nejvěrolomnější. Čerpal jsem to z pramene velmi hodného víry.«

Gilbertus Genebrardus *) v »*Chronografiích*« či »*Universae historiae speculum*« str. 1163. u roku 1564 poznamenal: »Toho leta zemřel též Kalvín, a to to tak různými nemocemi, že by bylo neuvěřitelné, kdyby Bezo sám o nich se nebyl zminil«, pak uvádí ony nemoci jménem a dodává: »Zdali lhu, rozsud ty, Bezo, sám; neboť vypsals jsem to do slova z tvého díla, jež vyšlo v řeči francouzské. Já nevím, jestli Herodes strašnějším způsobem duši svou ďáblu odevzdal. — Ty sám jsi sebe odsoudil, ó Bezo! Proč nemlčíš o ta-

*) Auktor sluje Genebrardus a ne Genebrandus, jak po „Vlasti“, kdež stala se chyba tisku, opakuje Šádek!

kových věcech? Proč dbáš tak málo dobrého jména svého učitele?«

Bolsek, žák Kalvínův, jenž později stal se katolíkem, vydal v Lyoně r. 1571 životopis Kalvínův (*Histoire de la vie Calvin*), kdež (II. str. 102.) čteme, že spisovatel viděl *právní důkaz o veřejném potrestání Kalvínově za příčinou smilstva* v rukou ženevského městského písaře Berteliera. Bertelier byl prý schválně poslán do Noyonu, rodiště Kalvínovu, aby se dopátral úředních zpráv o zmíněné události. *Notáblové noyonští nejen ji uznali za pravdivou, nýbrž i způsobem zcela úředním potvrdili.*«

Spisovatel *Vilém Rassaeus* v díle: »*De justa reipublicae in reges impios et haereticos auctoritate*« (v Antverpách 1592 str. 363. n.) dí: »Kdo by ony kacíře považoval ještě za lidi a ne spíše, jak dí apoštol, za němou tvář! Učením apoštolů pohrdli a činy svatých biskupů a mučenků prohlásili za barbarskou mrzkost. Připomínám jen *Kalvína a Bezu*, ty dva vyvrhele, ty dvě sodomské ohavy. *První z nich byl pro strašné smilstvo odsouzen na smrt ohněm*; dříve však, nežli rozsudek byl vykonán, prchl. *Dokument jeho odsouzení uložen jest až dosud v archivu jeho rodiště.*«

Oratorián *Tomáš Bozius* vydal r. 1592 v Kolíně dílo: »*De signis Ecclesiae*«, jež i u protestantů velmi se cenilo, a kdež v knize první na str. 536. čteme: »*Byl snad Kalvín lepší Luthera? Ten, který jako mladík ve svém rodišti Noyonu pro sodomii byl zatčen a veřejným soudem na hranici odsouzen!*

Jen přimlouvám několika mocných děkoval, že rozsudek byl zmírněn, aby mu bylo *vypáleno na plece znamení* a on vypuzen byl z vlasti. Krásný, nadějný mladík! Možno si mysliti obavnější neřesti nežli onu, pro níž byl Kalvín pohnán před soud? A v Ženevě nezneužíval podobně svého sluby? Ten ukradl mu později ne nepatrnou částku peněz a utekl. Ale Kalvín vzdal se všeho stíhání z obavy, že by leccos přišlo na jevo. Známo jest též, že Jolandě, ženě měšťana Jakuba Bourgogna, opovážil se poradit, aby muže svého nechala umřít a o něj se nestarala; ví to kde kdo, poněvadž jakmile Bourgogne se uzdravil, žena ze strachu před Kalvínem ho přinutila, aby opustil Ženevu a přestěhoval se do Bernu. • *Protestant stralsundský superintendent Konrád Schlüsselburg* (v Theol. Calvin) vyznává: »Bůh, kterýž nebývá posmíván, zjevil ještě v tomto světě soud svůj *nad chťiči Kalvínovými*; ve hněvu svém navštívil jej a dříve, nežli odešel se světa, *hrozně potrestal*. Neboť Kalvín zemřel všivinou a z jeho . . . *lezli červi, a z rány povstal tak nestydatý zápach, že nikdo delší doby u něho nevydržel. To vytýkají veřejně Kalvínovi ve spisech a zároveň v nich o jeho nezřízeném životě, všelikých neřestech a sodomské chlípnosti hrozné věci vypravují*. Právě proto prý mu vrchnost vpálila znamení na záda. K tomu dosud *nikdo z Kalvínů důkladně a neodpověděl, aniž toho vyvrátil*.« *Stanislav Rescius* píše, co sám *kalvinista Theomar* o Kalvínovi hlásal. Dí: »*Kalvinista Theomar* dí, že *devět velmi ohyzdných*

neřestí vyčítají Kalvínovi jeho přívrženci; předně, že žádný z těch, co jich od Církve katolické odpadlo, tak neřádl jako on. Za druhé, že byl násilnický, ctižádostivý člověk; za třetí lakomec, za čtvrté bídny chlebař; za páté lichvář; za šesté karbaník; za sedmé prainfámni chlípník, jehož nestydaté činy široko daleko jsou známy. Ani Theomar neopovažuje se popírati, že Kalvín nečinil věcí, které ani jmenovány býti nemají. Proto prý i ze svatých patriarchů dělal si ušklebky, říká: »Což se to nedálo též v době Jakubově a Davidově?« Za osmé byl prý Kalvín mstivý, krvelačný a za deváté prchlý a vzteklý chlap.» (Ministro machia . . . V Kolíně 1592.)

Abraham Bzovius poznamenal: »Když Kalvín dlel v Noyonu, byl obžalován ze sodomie a málem byl by přišel o hrdlo. Biskup vyprosil mu zmírnění trestu; na výstrahu bylo mu na bedra vypáleno potupné znamení. Potom zřekl se (Kalvín) církevních důchodův a prchl do Paříže.« (*Gemina adversus Mel. Guldinastum Calvinianum replicatore defensio. Innomostí 1628 str. 68*)

Mučeník blah. *Edmund Kampián* píše: »Po celých 15 set let nemohou se reformovaní pochlubiti ani jediným městem, ba ani jedinou chalupou, v níž by učení jejich panovalo. Konečně vystoupil onen nešťastný mnich (Luther) zprzniv Bohu slíbenou čistotu, pak onen švýcarský gladiator (Zwingli) a znamenáný uprchlec zabral pro sebe Ženevu.« (*Decem rationes v Kolíně 1600.*) *Florimund Raemondus* v dějinách kacířů (Hlohov

1676, díl IV. str. 259.) dí: *„Mnoho lidí tvrdí a napsalo, že jakýsi boncurtský pan rada pro velikou a hanebnou nepravost zažaloval Kalvína, proti němuž rozsudek také byl vyřčen.“*

Doktor bohosloví, universitní professor a vrstevník Kalvínův, učený *Tomáš Stapleton* píše v *„Promptuarium catholicum“* (Kolín 1602. Pars quadrages str. 161.): *„Podívejte se do soudního archivu noyonského! Tam chovají až do dnešního dne dokument, jímž váš Jan Kalvín jest usvědčen ze sodomie. Shovívavosti však magistrátu a biskupa dostačilo, že mu vpálili znamení hanby na plece a vyhnali jej z města. Počestní potomci jeho rodiny nedocílili toho až do dneška, aby onen arch, který celé rodině působí takovou nečest, z archivu byl odstraněn. Když Kalvín opanoval Ženevu, držel si Adonise, kterého neřestně užíval. Kluk ukradnuv pánovi stříbrné náčiní prchl; Kalvín však nehnul ani prstem, aby byl stíhán...“*

Potud dějepisné zprávy o sodomii a necudném životě Kalvínově. Protestanté ovšem, jak ani jinak jim nemožno, zpráv těchto sice neupírají — protože ani nemohou, — ale snaží se váhu jich zeslabiti, a sdělení vyvraceti. Poněvadž *právních listin o sodomii Kalvínově více neexistuje* — ztratily se!*) — nezbývá jiné cesty, má-li pravda potvrzena býti, než *zkoumati věrohodnost spisovatelův a postaviti ji do náležitého světla*.

*) Jak se ztratily — těžko říci, ale pravdě nejspodobnější bude asi názor Kubešův: „Kalvínům podařilo se asi odstranit z noyonského archivu dokument o Kalvínově potrestání“.

Nejdůležitějšími svědky v záležitosti Kalvínově a nejvíce od protestantů napadanými jsou: kartusian Surius a oratorián Tomáš Bozius; ostatní, jak protestanté tvrdí, prý z těchto dvou zprávy své opisovali. (Srv.: Šádek.)

Vavřinec Surius, Kartusián, narodil se v Lübecku r. 1522 z rodičů protestantských. Blahoslavený Petr Canisius přijal jej v Kolně do lůna katol. Círve. (Ex haeretico catholicus me adjutore Coloniae factus čteme v listě sv. Petra ed. Braunsberger I., Frýburk 1896, 36.) Roku 1541 vstoupil Surius do řádu Kartusiánův a zemřel 23. května 1578. Po dobu 36 let trávil v klášteře kolínském žije pouze vědě a umrtvování sebe tak, že byl nejslavnějším členem toho řádu. Papež Pius V. vážil si ho velice, ba doporučil tohoto zbožného učence obzvláštní péči představeného řádu. Surius sepsal velikou řadu spisů i objemných, z nichž nejvíce od protestantů byl pomlouván a tupen: »Commentarius brevis rerum in orbe gestarum ab anno 1500—1566« (= Krátký komentář událostí světových od r. 1500—1566) vydaný v Lovani roku 1566 a přeložený záhy do němčiny a franciny. Bollandus napsal o činnosti Suriově: Nemo hactenus L. Surii Carth. studium et industrias adaequavit (= Nikdo až do této doby ve studiu a práci Vavřinci Suriovi, Kartusiánu se nevyrovnal.)

Surius vydal dílo své v Levné (= Lovani) r. 1566, dvě leta po smrti Kalvínově, v zemi, kdež, jak historie učí, názor kalvínský a nauka Kalvínova opanovala veškeré poměry, takže již několik

let před tím (r. 1559) kalvínci vystoupili se svým vyznáním víry v městě, *kdež vše proti katolíkům bylo rozbouráno.*

Uvážíme-li tedy: politické poměry, čas vydání spisu Suriova, nadvládu kalvínů, píli, zbožnost, svědomitost spisovatelskou, jeho učenost a mírnost: **není nižádné příčiny, proč bychom Suriovi věřití neměli!** Ze slov »praví se«, »jiný tvrdí« souditi, jak někteří protestanté by rádi světu namluvili, že *Surius vypravuje babské báchorky, rozplývá se v niveč mezi jiným i z toho důvodu, že za nadvlády kalvínské katolsci by se nikterak neodvážili tvrditi a vyprávěti to, čímž by hněv »vladařů« zajisté v největší míře na se uvalili — musily tedy tyto zprávy vyprávěti se mezi samými kalvínci. Ba opakem ze slov Suriových »jiný tvrdí« a »čerpal jsem z pramene velmi hodného víry« možno souditi, že *Surius čerpal zprávu svou z nějakého spisu, jenž se nám nedochoval.*)**

Tomáš *Bozius*, učený oratorián a znamenitý dějepisec (nar. 1548 v Umbrii), byl nazýván od svých souvěkovicův »*otcem všeobecných dějin*«. Byl mužem zbožným a pokorným; ve světové literatuře zaujímá ze své doby nejprvnější místo; málo spisovatelů vyniklo nad něj soudností, učeností, geniálností a hloubkou. Sami protestanté jako na př. *Zedlerův »Universallexikon«* (Lipsko 1773) toho doznávají. Z jeho spisů sluší pro naše pojednání uvéstí: »*Dei signis Ecclesiae Dei*« dílo, jež vyšlo

*) Podobného cosi přihodilo se i při pramenech o smrti Lutherově, jak důkaz podal farář Dr. Majunke.

r. 1591 v Římě a roku 1592 v Kolíně. Ve spise tomto v knize XXIII. kapitole 3. pojednává o smrti Lutherově, o nešťastné smrti Oekolampadově, Carlstadtově, Bucerově a Kalvínově hlavně dle Bezy a dle jeho francouzských životopisů (Bolseka).

Protestanté by rádi hodnověrnost Boziovu co nejvíce poškodili; proto s radostí velikou velice vrhli se na spisek mnichovského faráře Mikuláše Paulusa, jenž dí, že »oratorián Tomáš Bozius zaznamenal s přílišnou lehkověrností, co se v některých kruzích vypravovalo o Lutherově samovraždě, právě tak, jako bez všeliké kritiky jiným toho druhu pověstem uvěřil . . .« Jakou váhu mají uvedená slova Paulusova, jemuž jednalo se hlavně o to, aby očistil smrt Lutherovu, patrně z nejnovějšího spisu Philalethova: *»Historická pravda o smrti Lutherově (str. 140), kdež se dokazuje, že Paulus text Boziův špatně přeložil a tento špatný překlad dle svého názoru vyložil a končí se slovy: »Uvedené Mikulášem Paulusem důvody proti věrohodnosti Boziově svědčí pouze o neospravedlněném umenšování zásluh tohoto velikého a znamenitého dějepisce, jenž u fakt, která uvádí, udává i prameny, z nichž čerpal a tím zároveň ukazuje na jich úplnou hodnověrnost. Positivního důkazu proti věrohodnosti Boziově, nemůže uvést ani Paulus, ani Kolde . . .«*

Tím, co posud řečeno, myslím, že *dostatečně jest prokázána hodnověrnost jak Suriova, tak Boziova*. Tím bychom mohli o hodnověrnosti svědků

končiti; než, aby se nezdálo, že snad ostatní svědkové požívají méně hodnověrnosti, uvádím:

Dr. Gilbert Genebrardus, professor pařížské sorbonny, později arcibiskup aixský byl vynikajícím učencem. *Po třinácte let* každodenně studoval *nejméně čtrnácte hodin; nejznamenitější učenci byli jeho přáteli.* Sepsal mnoho učených děl, z nichž hlavně učeností vynikají: *Chronografie libri 4. seu Universae historiae speculum.*

Že *Bolsek*, žák Kalvínův nenalézá u našich protestantů milosti, nedivím se, protože hlavní pramen protest. historie „*Realencyklopädie für prot. Theologie und Kirche*“ napsala o něm a jeho dílu, životopise Kalvínově: „*Toto dílo, častěji vydané i za našich dnů jest snůškou pomluv, k nimž nedváží se vážný historik se odvolávati.*“ *Jinak však soudí nepředpojatí i sami protestanté.* Tak, abych alespoň jediného uvedl! Přísný kritik, *reformita, Galiffe*, jenž z nejbezpečnějších pramenů čerpal, píše o *Bolskovi*: „*Veliká většina fakt, jež tento lékař lyonský vypravuje, jsou úplnou pravdou.*“ (J. A. Galiffe: *Notices genealogiques sur les Familles genevoises III.*, 181.) Z ostatních svědků zmiňuji se ještě o *Stapletonovi*.

Tomáš Stapleton dle slov *Döllingerových* „nejlepší polemik staré církve,“ narodil se roku 1535. v Anglii. Za ukrutné *Alžběty* byl ze své vlasti vypověděn proto, že zdráhal se přijmouti novou nauku a věren zůstal katol. Církvi. Po dlouhých a mnohých útrapách vrátil se domů do Anglie, musil však znovu odtud prchnouti pro své katol. přesvědčení. Zdržoval se ponejvíce v *Lovani*. Vynikal velikou učeností a po *Bellarminovi* a *Perronovi* patřil k největším obhájčům Církve svaté. Zemřel 3. října 1598. *Charakter tohoto muže, který pro své přesvědčení trpěl nesmírně, jest zárukou pevnou, že nenapsal ničeho, o čemž úplně jistoty neměl*

Obhajovati hodnověrnost protestanta Schlüsselburga pokládám za úkol zbytečný. Pravda, protestanté mezi sebou

ob čas se hašteřili a hašteři, kde však se jedná o katol. Církev, tam se vždy spojí, neboť jedině, co je spojuje, jest: nenávisť katol. Církve. Kdo uváží poměry politické za doby Schlüsselburgovy, kdo vzpomene, že každý, kdož protestantem slul, horečně pracoval o vyhubení Církve římské: dosvědčí, nejen že Schlüsselburg o pravdě svých slov byl naprosto přesvědčen, nýbrž i zvláštní mez si položil, aby nepověděl více, než bylo třeba. Jisto jest, že z doznání Schlüsselburgova nejvíce zadostučinění plynulo katolíkům a k tomu by spolupůsobil protestant? Toť by svět jistě byl zvrácen!

Svědectví Bzoviovo a Raemondovo, ač známo o nich o obou, že sice nepravdivě, ale pouze povrchně při pracích svých si vedli, dokazuje přece, že v pramenech, z nichž čerpali, pravda o sodomii Kalvínově obsažena byla! Potvrzují tedy i oni svědectví Suriovo a Boziovo.

Jsme u konce. Tuším, že kdo pravdu poznati chce, nabytí přesvědčení o nepočestném životě Kalvínově a jeho sodomii. Pravda tato nikterak není na újmu snad „církví reformované“ — vždyť Kalvín tehdy, jak důsledně domnívati se můžeme, byl ještě, alespoň formálně katolíkem! — ale svědčí o tom, jací lidé novou víru hlásali a rozšiřovali, z katol. Církve utíkali a a nové církve zakládali! a co vlastně z katol. Církve je vyhnalo! — Byla to jich vlastní nemravnost a zvrhlost!

A jak skonala Kalvín? šťastně, nešťastně? Protestanté smrt Kalvínovu vyličují po příkladě Mikuláše Colladona, „přítele“ Kalvínova, ve světle svatozáře. My, katolíci, řídíce se zásadou: jaký život, taková smrt, tomu nevěříme a věřiti ani nemůžeme: uvážíme-li Kalvínův život nejen v mládí, ale hlavně jeho ukrutnosti páchané za doby „reformace“ v Ženevě, ty ukrutnosti, jež upíratí neodvážjí se ani ti největší nepřátelé katolíků. Sám pastor Šádek píše: „Nechceme v této věci Kalvína ospravedlňovati, jen na vysvětlenou a ne na omluvu pravíme, že jednal v duchu své doby“ (str. 23.), ba i protestantská encyklopedie doznává, že byl Kalvín „krutý a drsný“. (III. 683.) *Protestantský dějepisec lutherán Boost*, (Reformation und Revolution in Fr. 18. a 19.) líčí smrt Kalvínovu slovy: „Mocná Boží ruka dotkla

se tohoto kacíře tak těžce, že na svém spasení zoufaje a ďábla vzýváje v ustavičném zařikání, proklínání a rouhání se, duši svou přebídně vypustil. Do jeho tělesné za živa hnující nádoby červi se dali, tak že pro puch z něho vycházející žádný nemohl na blízkou vydržeti“. Podobně, jak nahoře uvedeno, vypsal smrt Kalvínovu i protestant Konrád Schlüsselburg.

Harenius napsal: „Umřel Kalvín zachvácen mstící rukou Boží, na nemoc ohavnou, kterou dokončilo zoufalství“ a Audin dokládá: „Proto také když umřel, nesměl nikdo k jeho mrtvole do umřelí komůrky vejíti . . . I popíli si černým šatem zastříti obličej mrtvoly“. *) (Kalvín, 2. sv. Str. 322.)

Takový byl konec „reformátora“ Jana Kalvína. Jaký život, taková smrt!

Protestanté, aby dokázali „nevinu“ Kalvínovu, uvádějí na obranu svou i výroky některých souvěkoviců Kalvínových a přátel, jako: Brigana, Bullingera, Blauera, Hallera, Colladona atd., pak i některých katolíků, jako: Florimonda Remonda, Massona atd., a z pozdějších dob zvláště u nás v Čechách Gindelyho, Brdlíka, Tippmana.

Vyroky protestantů vrcholí ve slovech, že Kalvín byl mužem „slavným a velikým,“ církve (sc. reformovaná) že utrpí smrti jeho „ztrátu nenahraditelnou,“ a p. Každý pochopí výroky tyto zcela dobře, uváží-li, že napsali je protestanté, přátelé Kalvínovi, jimž šlo v první řadě o to, by lid setrval i po smrti Kalvínově u „čistého evangelia“ a nenavrátil se k víře otců svých, t. j. nestal se katolickým. Vylíčení „bohatýrského“ života i šťastné smrti muže, před nimž za živa každý se chvěl, mělo býti onou páskou, udržující lid při „čistém evangeliu“. Ostatně, že i výroky uvedené musí se bráti s jistou rezervou, vyplýne i z toho, uvedu-li, že nejslavnější a nejznámější z oněch mužů, jichž protestanté se dovolávají, Bullinger, jak sama protestant-

*) Harenius byl protestant, jak svědčí Dr. Räss „Die Convertiten“ (III. 516. nn.) a očitým svědkem smrti Kalvínovy, později konvertoval.

ská encyklopedie dí (III. 548): „*postrádal duševní originality . . . a toliko v započatém díle pokračoval*“ či jinými slovy papouškoval to, co od jiných slyšel.

Dovolávati se výroku Florimonda Remonda, jakožto svědka rozhodujícího, není právě šťastným, neboť, jak nahoře jsem poznamenal, nepsal sice nepravdivě, ale *povrchně* t. j. *psal dle pramenů*, měl-li po ruce pramen pro Kalvína, psal pro něho, měl-li pramen proti Kalvínovi, psal proti němu. *Tím vysvětlíme si sporné jeho výroky o Kalvínovi!* Proto katolíci neuvádí Florimonda Remonda za pramen hlavní, nýbrž pouze k vůli potvrzení spisovatelů hodnověrných (tedy v našem případě Bozia!), z nichž Florimond Remondus čerpal. Fl. Remondus tedy nedokazuje, — není svědkem průvodním, — nýbrž pouze potvrzuje důkazy jiných! Philalethes o něm dí: „*Odvolává se sice na Bozia, vypravuje však povrchně a neurčitě*“ (str. 147.). I soudím tedy správně, že *chvalozpěvy Fl. Remonda o životě Kalvínově jsou „povrchní a neurčité“*.

Ještě něco o Gindelym. Aug. Kubeš píše: „*O Gindelym jest známo, že ve svých spisech rád zaujímal tak zvané sprostředkující stanovisko t. j., nechtěl pohoršit ďabla ani příliš vychválit Boha. Je-li však takové stanovisko v zájmu historické pravdy oprávněno, jest ovšem jiná otázka*“.

Poznámka pro naše „evangeliky reformované“. Naši „evangelíci reformovaní“ rádi vychloubají se vlastenectvím, láskou k vlasti. Historie učí opaku; duch Kalvínův též. Protestanté sami píší o Kalvínovi, že neměl lásky k vlasti, vlasteneckého citu. V protest. encyklopedii čtu o Bullingerovi: „*Obzvláště hodil se ku spravování Církvě . . . velice pro svůj vlastenecký cit, kterým zvláště lišil se od Kalvína, jenž svým universálním (všeobecným) názorem duševním zůstával ustavičně obyvatelům ženevským cizincem*“ (III. 548.) Tedy: buď naši reformovaní byli a jsou vlastenci a pak neznali a neznají ducha Kalvínova — anebo znali a znají ducha Kalvínova — a vlastenci nebyli a nejsou, ba ani býti nemohli a nemohou! Druhé jest pravdě podobnější, ježto katechismus heidelberský, jehož, naši reformovaní užívali a užívají, jest veden *duchem Kalvínovým*, jak sám pastor Mareš v *Ottově slovníku naučném* (V. 67. a XI. 18.) naznačuje.

Ročník XI.

Číslo 12.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom neb dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Na prahu věčnosti.

Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů.

Píše Václav Oliva.

III. Smrt Husova.

Redakce a administrace Praha VI.-80.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Smrt Husova.

Jedním z nejbohatších století na sekty a bludaře bylo, jak z dějin církevních známo, století čtrnácté. Kdežto bludaři dob předcházejících popírali pravidelně toliko jeden, anebo pouze několik článků víry, *útočilo kacířstvo od století čtrnáctého obyčejně na veškeré učení Církve a zachvacovalo široké kruhy lidové, protivilo se nejen auktoritě papežově, ale auktoritě vůbec, a připravovalo tak znenáhla všeobecný převrat stávajícího sociálního řádu, vybudovaného ve stoletích předcházejících, či vedlo ponenáhlu k revoluci jak církevní, tak státní. Do řad bludařův přebíhali mniši, kněži, bohoslovci a i někteří učenci, kteří hlavně spisy a knihami hleděli široce dalece nauku svou rozšířiti.* (Sr. Petr Fritz: *«Ketzer-Lexicon»* II.² 168. a I. 261. nn.)

Nemálo ku šíření se kacířstva přispěla pokleslá kázeň duchovenstva, jak světského, tak řeholního, *veliké bohatství Církve, mnohé její výsady, boje a spory o stolicí sv. Petra v Římě.*

Tyto a podobné zjevy vyvolaly u přemnohých touhu a přání po opravě církevní kázně, po opravě ve hlavě i v údech, touhu po utěšeném pořádku a blaživém životě, jaký panoval v dobách kdy církev řídila a spravovala všechny poměry, národy vedla ku slávě a štěstí nejen pozemskému, ale i nebeskému, kdy zářila čistotou, svatostí, krásou . . . Ve svém základě touha ona byla dobrou, neboť usilovala o slávu Církve, byla ušlechtilou, ježto cílem jejím bylo: štěstí národům znovu přinést,

byla z lásky a víry vyplynulou, ježto usilovala bývalou čistotou a krásou přiodíti zase tu, jež byla jí matkou upřímnou a věrnou, *ale v důsledcích vedla ku vzpouře, k revoluci, ježto poměry stávající chtěla změnití náhle a násilím.* Když však násilím vše v brzku provéstí se nedalo, *přistoupila k touze oné pýcha, uražená pýcha, osobní uražená pýcha, — hlavní hřích — jež zatvrdila srdce a zaslepila rozum tak, že odřekly se matky své, katol. Církve, a tím nastoupily cestu záhuby a zkázy nejen své, ale i jiných.*

Všeobecného proudu století čtrnáctého nebylo ušetřeno ani starobylé a staroslavné království České. Slavné doby Karlovy minuly. Národ český za Karla IV., »otce vlasti«, žil na vrcholu slávy své; jméno jeho bylo nejslavnějším mezi národy. »Otec vlasti« byl věrným synem katolické Církve; národ řídil se dle svého krále. Katolická víra v Čechách vzkvétala a s ní mohutněl a věncem slávy i krásy zdobil skráně své český lid.

Však běda! Sotva »otec vlasti« zamhouřil starostlivé oči své, střežící pilně korunu i víru sv. Václava, jakož i lid svatováclavský, »plameny vášní lidských vzplanuly, hořely dlouho, dlouho, po dvě stě let hořely a přivedly český národ s vrcholu slávy a moci k úpadku, téměř až k smrti.« (»Učte se z dějin« od starého vlastence, 11.)

Strůjcem vzplanutí plamenů vášní lidských v Čechách byl Jan Hus. Jan Hus narodil se 6. července r. 1369) v Husinci v jižních Če-*

*) 1. Den narození Husova, jakož i rok, udává se

chách, studoval v Praze, r. 1393 stal se bakalářem a r. 1396 mistrem svobodných umění, 1394 bakalářem bohosloví. Roku 1398 počal jako professor vyučovati na universitě Karlově v Praze a r. 1402 stal se kazatelem v kapli betlémské. Roku 1408 vzešly Husovi pro čítání a schvalování kacířských spisů Wiklefových rozepře s arcibiskupem; ježto rozepře ony nepřestávaly, dán Hus r. 1412 do klatby. Tu Hus, opustiv Prahu, pobýval z počátku v Ústí Sezimově a na Kozím Hrádku blíže Tábora, potom na hradě Krakovci na Rakovnicku. Na obou místech pokračoval v kázání směrem v Praze počatým. V říjnu r. 1414 odebral se pod listem bezpečným císaře Zikmunda k církevnímu sněmu do Kostnice, kdež souzen a jakožto kacíř odsouzen byv, dne 6. července 1415 smrt upálením podstoupil. (Josef Jireček: „Anthologie z literatury české“, II. 4.—5.)

Hus, jak z právě uvedeného životopisu patrně, byl *knězem, kazatelem, professorem, spisovatelem a rektorem* (ředitelem) vysokých škol či university v Praze.

I. Všecky zprávy, jež se nám o Husovi zachovaly, jakož i historická díla o něm jednající, vyličují jej jako muže *prostředně nadaného, nábožného, horlivého, pořádku dbalého, bezúhonného,*

u rozličných historiků rozličně. U nás zavládl náhled Palackého (Dějiny národa českého v Čechách a na Moravě III. Čtvrté vydání, 1894. str. 33.) alespoň po většině, že Hus narodil se r. 1369. Novější (Flajshans) udávají jinak. Den 6. červenec rozhodně asi pravdivým nebude; jeť to den Husova upálení a stěží i narození!

ale i náruživě prchlého, samolibého, urputného, svěhlabého, vzdorovitého, ba i uštěpačného. V. V. Tomek o něm dí: »Více vadila mu při vši sběhlosti v písmě sv., ve svatých otcích a v tohoslovecké literatuře středního věku *nedůkladnost studií* jeho theologických pro kterou neprohlízel vždy důsledků každého svého mínění«. (Riegrův slovník naučný, III. 983. *Hlavinka* («Bludy a lži v dějinách») píše: «Hus záhy obrátil k sobě obecnou pozornost. Úšlechtilá postava, vážná povaha, pověst rozšafnosti brzo mu zjednaly náchyllost lidu, lásku a úctu vyšších. *Horlivě a účinně* vedl si Hus v obcování, *ve zpovědnici, na kazatelně, a všecko se zdálo jíti po dobrém,* pokud nejen se světskými pány a s lidem, nýbrž i s arcibiskupem a duchovenstvem se shodoval. *Jakmile však s vrchností církevní se rozdvojil,* jakmile arcibiskup nemohl schvalovati vše, čeho Husovi posud byl promíjel, jakmile moc duchovní ujala se prostředků, aby přítrž učinila vzrostlému zlu, žádajíc poslušenství na svých podřízených: tu *stanul Hus na rozcestí, kde nezbývalo, než voliti mezi církevní pokorou a poddajností na jedné, a marnivostí a popularitou na druhé straně: on volil svůdnou cestu k levici*« (str. 193. n) Protestant *Palacký* napsal: »Zapomínal lehce, že také *pokora a poslušenství jsou ctnosti křesťanské*« (III. kn. XI, čl. 3.), a dále že u Husa shledává se »*neobyčejná smělost, neústupnost, nešetřnost proti nepřátelům, do oka padající chtivost po lásce u lidu a po cti a slávě, ale slávě takové,*

kerá vrch svůj nalézá v koruně mučnické (III. kn. XI, čl. 2.). Význačná jsou i slova *Hel-fertova*: »měl Hus *důmysl a vtip, a byl obratný dialektik*. Ale dialektika jeho *zvrhovala se často v důvtipkování*, důmysl jeho klonil se *k sofistickému překrucování*, vtipu svého užíval *k urážení nepřátel*, zvláště když jím hýbala *náruživost, slabá to stránka popudlivé mysli jeho*. Vůbec třeba charakter Husův uvažovati více se strany citu, nežli se strany rozumu. V srdci jeho měly původ svůj i stkvělé přednosti i tmavé stránky jeho charakteru; na povahách srdce jeho záležela příčina jeho povznesení, mnohostranné náklonnosti a úcty k němu; povahy srdce jeho byly příčinou jeho *poblouzení, tvrdošijného v něm setrvání a konečné záhuby*. »Jako ve hlavě tak i v srdci Husově živlové dobří a zlí v divé směsi se stýkali. *Nechceme-li býti tvrdšího soudu než Nejmilosrdnější, nelze popírati, že struny srdce Husova zaznívaly libými zvuky čistého smýšlení, zásad ušlechtilých, povahy měkké, nikoli slabé. Ale hned vedle těchto strun byly položeny jiné, zlozvučné. Náruživá prchlost, kterou se mnohdy unášeti dával ke slovům ničím neomluvitelným; marná samolibost, se kterou sebe spatřoval v samojediném držení pravdy naproti »klamu a mamu« ostatních svých vrstevníků; nepodajná urputnost, kterou se proti jinému přesvědčení vzpíral, jakož se jednou vyjádřil ke Křišťanovi z Prachatic: »Zdání fakulty theologické nepřijal bych, i kdybych stál před hranicí mně připravenou!«; sofi-*

stická uštěpačnost, se kterou výpovědi a tvrzení protivníků svých nejednou nabíral; *svéhlavá posléze vzdornost*, kterou se opíral rozkazům představených svých, rozsévaje ji dále v myslích přívrženců — všechno to jsou úkony, které povahu Husovu vydávají haně nejtěžší« (str. 217, »Mistr Jan Hus«, sepsal J. A. svob. pán Helfert, Praha, 1857.) Pokud se týče *mravnosti*, nenalzáme v dějinách jediného dokladu, že by ji byl Hus nějak porušil; byl tedy mravů čistých; alespoň, jak se dokládá, »nečistoty — totiž hříchů proti šestému přikázání — mu dějepis nevyčítá« (str. 12. »Učte se z dějin«.)

II. Jakožto *kazatel* způsobil Hus vystupováním svým více zlého nežli dobrého. *Úkolem hlasatele* slova Božského jest, *vykládati nauku křesťanskou*, šířiti zásady mravům i víře odpovídající, *káratí nepravosti*, ale *způsobem vhodným*, šetřiti při tom náležitě míry, a což *nejhlavnější jest*, *činiti vše ne pro popularitu* a oblíbenost u lidu, ale *pro čest, slávu Boží* a *vyvýšení křesťanské pravdy*. Jak tomu bylo u Husa?

a) Všickni, kdož jsou odborníky, a studováním jak života, tak spisů Husových českých i latinských se zabývali, potvrzují, což uznal a slavnostně prohlásil i sněm kostnický, že *Hus byl kacířem*. Poukazují v tomto směru na *důkladné a cenné práce Lenzovy, Kryštůfkovy, Řehákovy, Helfertovy, Höflerovy*, »*otce českého dějepisů Pa-lackého, ba i Winterovy*.

Moderní čeští »*husité*« *nepopírají, že by byl*

*Hus neuchýlil se od nauky katol. Církve, ale tvrdí-
vají, že učení Husovo neodporovalo hlavním člán-
kům víry, nýbrž týkalo se pouze některých «ma-
ličností». Moderní »husité« laskavě odpustí,
řeknu-li, že rozhodovati o tom, co jest křesťansko-
katolickým učením či článkem víry, — at již hlav-
ním nebo vedlejším dle »husitského« názoru,
ježto katol. věrouka rozdílu toho nezná! — ne-
náleží jim, ale Církvi, a ještě méně náleží našim
moderním husitům, o nichž známo, že v katoli-
cismu »pokulhávají«, ba mnozí (evang. pastoři,
ctitelé Husa, učitelé někteří atd.) již ani v Božství
Kristovo nevěří.*

S historiky českými, učícími, že Hus kacífem
byl, souhlasí i Němci.

Möhler («Dějiny církevní», II. 639.) píše:
»Hlavní a nejdůležitější bludy Husovy jsou: *Církev
pozůstává pouze z praedestinovaných*, t. j. Kristus
ustanovil Církev neviditelnou. Kdo k Církvi patří,
nikdo neví, leč Bůh, kterýž předurčuje. *Kristus
neustanovil primátu*, zcela důsledně dle věty před-
cházející, neboť kde není viditelné Církve, tam
není i viditelné hlavy . . . *Každý kněz, který do-
pustí se smrtelného hříchu, není více knězem; ne-
může platně své funkce (kněžské úkony) konati;
nikdo nemusí jej poslouchati . . .*«

Dle *Gröneho* («Odpustky», 100—163.) také
odpustky nenalezly milosti Husovy, jednak proto,
že Hus klonil se k nauce Viklefově o předurčení
ku věčné blaženosti anebo ku věčné zátatě,
jednak i také proto, že pohlížel na odpustky

jakožto prostředek ku sbírání peněz a ne jako na prostředek vedoucí ku spáse. *Učil, že papež nemá moci uděleti odpustků, a že odpustky jen tomu prospívají, kdo jest od Boha praedestinován. Interessantním však jest, že ničeho nevypravuje o zlořádech, jež by se byly za jeho doby s odpustky provozovaly.* (Sr. též článek Kryšťůfkův: »Husovo vystoupení proti odpustkům«, «Vlast», XIII., 117. n.)

»Jakožto rektor pražské university *propagoval Hus své bludy veřejně a pohoršlivě tak, že jak církevní, tak světská vrchnost vícekrát byla nucena proti němu — byt smírně — vystoupiti*« píše Dr. Burg. (I. 12—15. »Protestantische Geschichtslügen«.)

b) *Hus se nepolepšil, kázal po vesnicích často pod širým nebem, kdekoliv našel posluchače, a urážel nesmírně kněžstvo a dogmata katol. Církve. Tak jeho blud se stále šířil, dí Hergenröther. («Dějiny církevní», II. 222.) »Všude lichotil pýše obecného lidu, jež ustanovil soudcem duchovní i světské vrchnosti, pobuřoval ku pronásledování a potupení kněží i mnichů. Nauka jeho byla nejen kacířskou, ale i politicky velmi nebezpečnou a revolucionářskou.*« (Týž, 224.)

»Hus,« doznává Helfert, »jal se mluvíti o věcech, které takovým způsobem jistě nepatřily na kazatelnu, nadtož před mícháné obecenstvo.« »Kázání Husova byla plna prudkých výtek, plna jizlivého posměchu na nepořádky v duchovenstvu, a to barvami, jak mohl, křiklavými. Z ducho-

venstva nižšího pustil se Hus na duchovenstvo vyšší způsobem ještě nešetrnějším a vyzývavějším . . . (Hlavinka: »Bludy a lži« 196.)

c) Hus házel vážnost a čest duchovenstva na pospasy skandálu chtivému zástupu — *a to ze samolibosti a ze snahy po populárnosti*. Tato samolibost dospěla vrcholu, když Hus cestou do Kostnice se chlubil, že získal pochvaly u všech, s kterými sám mluvil, nebo když *kněz Hus »ve prvním výslechu se honosil sboru církevnímu, že kdyby dobrovolně byl do Kostnice nepřišel, nikdo na světě byl by nemohl jeho násilím tam přivésti. Že má ve vlasti své mnoho mocných přátel, jižto by jej na hradech svých před každou mocí byli uchrániti chtěli i mohli.*« (Palacký.)

III. Jakožto *professor* vynikal Hus ne tak na katedře jako v přě. »Hlavní a trvalý výsledek činnosti Husovy na poli jazyka českého záleží v tom, že v literatuře dal výhost starší mluvě spisovné . . . i že nahradil ji způsoby a tvary *tehdejší obecné mluvy* české. Veliké hnutí národní, novotami Husovými způsobené, značně k tomu přispělo, aby rozdily podřeční . . . u větší a rozsáhlejší, než před tím, míře ustoupily společné jednotě jazyka. *V tomto smyslu* Husa za upravitelē nynějšího spisovného jazyka našeho pokládati lze. Mimo to jest on *upravitelē* pravopisu, podnes nejen u nás, ale i u Chorvátův, Slovincův a Srbův lužických obvyklého. Jako spisovatel, hledíc i jen k formální straně spisův, čestně se se řadí k předchůdcům svým . . . *Vedle toho*

nelze zamlčeti, že náboženské snahy Husovy literaturu naši, která zvláště od doby Karla IV, v tak utěšené a mnohoslibné rozmanitosti vzkvétati počala, uvedly v suchopárnou jednotvárnost, ježto se volnému a zdárnému rozvoji nauk a krásného umění stala záhubnou. Celé století minulo, nežli se obnovenému vzdělání slovesnosti staroklassické podařilo škodlivé účinky tohoto stavu věci aspoň částečně ulahoditi.* (Jireček Josef: »Anthologie z lit. české« II. 4—5.) Podobně soudí i Palacký.

IV. Jako rektor pražské university získal si Hus na pobídnutí svých přátel „zásluhu“ o to, že král Václav vydal dne 18. ledna 1409 pověstný dekret kutnohorský, dle něhož národ český obdržel na universitě hlasy tři a ostatní národové toliko jeden. *Jakub Malý*, smýšlením liberál, o tom dí: „Král Václav byl popuzen k hněvu na mistry německé. Té příležitosti chopil se Hus, od přátel svých pobádán, k vybavení národa Českého na učení pražském z postavení malomocného, ve kterém se nacházel jako menšina domácích naproti většině tří národů cizích. I dovedl toho pomocí rad královských, jednak národu svému přejících, jeduak duchovenstvu odporných, že král vydal 18. ledna 1409 pověstný dekret kutnohorský, jímž národu českému na universitě přiřčeny jsou tři hlasy, třem cizím národům pak dohromady jen jeden. Následek toho bylo vystěhování se z Prahy německých mistrův a studentů . . .“ („Vlastenský slovník historický“, 209.) Podobně vyjadřuje se i Palacký. Zásluha tedy o vydání dekretu kutnohorského nepatří pouze Husovi, ale i jeho přátelům, jimiž Hus byl „pobádán“ a „radám královským, jednak národu svému přejícím, jednak duchovenstvu odporným!“

O životě Husově můžeme říci krátce: „Měl mnoho vlastností dobrých, ale bez chyb nebyl.“ („Učte se z dějin“, 13.)

Prve než vylíčím Husovu smrt, považuji za nutno pro jasnost názoru o ní předeslati několik slov a dokladů

*o důsledcích Husovy nauky. Nauka Husova vedla k revoluci, neboť učil-li Hus, že kněz, jakmile těžce zhřeší, není knězem, a že netřeba jej poslouchati, rovněž že i netřeba poslouchati krále, knížete, pána, jsou-li ve smrtelném hříchu, zaséval tak první zárodek revoluční. Protestant Palacký dí: „Při hojení uznaných od obojí strany (totiž Husa a kostnického sněmu) neduhů v ústrojí Církve chtěli onino (biskupové), aby každý úd její pečlivě chráněn a zachován byl, tento (Hus) pokusil se o to, jak se dí: „Skoč oko nebo zub.“ *At řekneme slovy novověkými: sbor počítal sobě . . . konservativně, Hus . . . radikálně a revolučně.* U nepředpojatého soudce nemůže býti ani pochyby, která z obou těchto cest byla by celému křesťanstvu prospěšnější a vítanější“ (III. kn. XI., čl. 4.)*

Trefně *objasňuje důsledky nauky Husovy* v životě politickém a občanském Němec professor Pastor: „Jako nauka Viklefova, tak *musily i výroky pražského mistra nutně vésti ku sociální revoluci*, neboť dle nich měly stávající poměry majetkové se změnit, vésti ku revoluci, *ježžž konec nikdo předvídati nemohl*, protože právo zaměnilo se s náboženskými názory. Pouze „věřící“, t. j. *přivrženci Husovi byli oprávněni míti majetek, a i ti jen tak dlouho*, pokud jich přesvědčení souhlasilo s přesvědčením lidí v zemi vládnoucích.“ (Dějiny papežů, I 135 n.)

Nahoře zmíněný Möhler napsal: „Již tato nauka (že ten, kdož ve smrtelném hříchu jest, není pánem, biskupem, knězem . . .) **musí stát z kořene vyvrátiti** Každý mohl o svém pánu prohlásiti, že jest ve smrtelném hříchu, a z toho vzíti si příčinu jej neposlouchati. Již tato nauka musila mu (Husovi) p ivoditi *ne-li smrt, tož alespoň doživotní žalář . . .* Abychom o Husovi úplně souditi mohli, **musíme pozorovati i jeho žáky.** V bylině poznáváme zrno. *Ducha vzpoury, vraždění kněží, mnichův a zpusťování celých zemí zasil Jan Hus.*“ (II. 639.)

Protestant Höfler se vyjadřuje: „Oběma Čechům, Janu Husovi a Jeronýmu Pražskému byli bychom přáli delšího života již proto, aby *spatřili hrůzy zpusťování*, jež jich nauka zavinila. *Nejkrvavější války, nejhroznější mravní výstřednosti, nejstrašnější morální příšery, zpusťování Ně-*

mecka, zplundrování Čech, zničení náboženství, vědy a umění, blahobytu a mravnosti v České zemi, to byly přirozené důsledky hlášané oběma změny.“ (Dějiny středověké II.² 299.) L. Blanc nazývá Husa „geniem moderní revoluce“ (Hist. de la Révol. française 1847. I. 19.), Arnošt Denis, obhájce husitismu, dí: „S Husem počíná revoluce, jež končí rozdrčením katol. jednoty“ (Huss et la guerre des Hussites. Paříž 1878. 1.)

Protestant Zöllner vyznává: „Byl-li si Hus vědom konsekvencí (důsledků) své nauky či následoval-li i v tomto pouze svého mistra (Viklefa), netřeba rozhodovati; jediné věci však nebude moci zapřít ani nejnadšenější chvalořečník českého reformátora, že totiž **zakročení proti naukám, jež hlásaly permanentní (stálou) anarchii ve státě a Církvi, jak od státní, tak církevní moci bylo aktem nutnosti**“ (Zur Vorgeschichte des Bauernkrieges, 1872, 34—5).

Z posud řečeného plyne: 1. Hus pro svou kacířskou nauku a pro svůj nepřiměřený způsob kázání byl velmi nebezpečným Církvi. 2. Hus pro svou kacířskou nauku a hlavně důsledky její byl velmi nebezpečným státu. — Z těchto příčin musily obě moci, jak církevní, tak státní, jež ostatně ve středověku v dosti úzkém trvaly přátelství, proti Husovi zakročiti. Obě skutečně zakročily, a to na sněmu v Kostnici, kdež Církev nauku Husovu zcela dle práva, na základě jeho rukopisův (Pal. III. kn. XI., čl. 4.), ježto v nich obsahovaly se bludy (Pal. tamtéž), prohlásila za kacířství a Husa, ježto kacířskou nauku svou odvolati nechtěl, za veřejného, formálního kacíře a odevzdala jej dle platných zákonů státních, pocházejících a stanovených od německého císaře Bedřicha II., velikého odpůrce papežův,*) moci státní. Státní moc, jejíž první povinností

*) Bedřich II. (1220—1250) římsko-německý císař podepsal v Kremoně dne 14. května r. 1238 a po druhé v Padově dne 22. února r. 1239 pro celé císařství římsko-německé zákon říšský (vydaný již od něho r. 1232 po království Sicilské), jímž nařizuje se upálení kacířů. Zákon tento platil až do míru augsburského roku 1555. Nejdůležitější místo z něho zní: „Bedřich, z Boží milosti císař římský . . . všem

jest bdíti nad zákony danými a je prováděti, musila důsledně Husa-kacíře potrestati tak, jak zákony velely, t. j. odsouditi na hranici a upáliti.

O upálení samém vypravuje protestant Palacký: „Na rozkaz od krále Sigmunda daný odložil tudíž falckrabě Ludvík Heideberský znaky říšské a vzav vězně v moc svou, odevzdal jej konšelům konstantským s těmi slovy: „Vezměte Jana Husa, jenž dle nálezu krále, pána našeho nejmilostivějšího, a z rozkazu našeho má co kacíř upálen býti.“ Bez odkladu pak následovalo vykonání nálezu. Když sbor pokračoval v jednání svém, Hus z rozkazu falckrabova veden jest z kostela i z města na popraviště . . . Když přiveden konečně ku připravené hranici . . . někteří okolostojící připomenuli, nechtěl-li by ještě se zpovídati, čemuž potakav, však když kněz přistoupiv jen pod tou výminkou rozhršení dáti slíbil, jestliže odvolá, opět odepřel . . . katové přivázali ho k prknu provazy i řetězy; když pak tváří k východu obrácen byl a někteří z okolostojících to při kacíři za neslušné pokládali, otočen jest k západu . . . V posledním okamžení přišel ještě od krále říšský maršálek Haupt z Pappenheimu a vyzval Husa u přítomnosti falckraběte Ludvíka konečně, aby odvoláním zachoval život i duši svou. Hus odpověděl . . . že na té pravdě, kterouž poznáv učil a kázal, nyní vesele chtěl umříti. Tu páni oba

svým věrným v celém císařství . . . (vzkazuje) milost svou . . . Nesešité roucho Boha našeho rozpáratí se pokoušejí kacíři . . . nařizujeme, aby bylo po pachatelích takových zločinů (kacířích) pilně pátráno . . . a poručíme, aby byli od úředníků našich vyšetřováni . . . Když pak tito shledají, že aspoň v jednom článku od víry katolické se odchylují, a budou pastýřským rádem napomenuti a přece nebudou chtítí zanechati úkladů ďábla temnosti (= bludů) . . . ustanovujeme . . . aby kacíři, ať se jmenují jakkoliv . . . za živa přede tváří obecnstva byli spáleni, vydáni jsouce soudu plamenův . . .“ (Pertz: Monumenta Germ. histor. legum II. 327. v Hanoveru 1837.) Tak zněl světský zákon, dle něhož Hus byl a musil jako kacíř upálen býti!!

tleskše rukama odešli, kat pak zapálil hranici. Děsný boj k smrti netrval dlouho . . . v několika okamžicích ani nehlesna zalknul se . . . všecken pozůstalý popel musel na popraviště pilně sebrán a do mimotekoucího Reyna vmetán býti . . .“ (III. str. 118.)

Tak dokončil kacíř, o němž řekl císař Sigmund: „Nikdy ještě nevystoupil tak nebezpečný kacíř jako Hus.“ (Häfler: *Fontes rerum austriacarum*. Vídeň, 1856—1866. I. 257.) I na Husovi naplnila se zásada: jaký život, taková smrt.

Liberálové a protestanté vytýkají katolické Církvi, že ona upálila mistra Jana Husa. Očitý svědek odsouzení Husova Oldřich z Reichenthalu vypravuje: „Protože byl (Hus) knězem posvěceným, oznámeno mu, že má býti degradován a svěcení zbaven. Ihned přistoupili velmistr Mikuláš a arcibiskup milánský, dva kardinálové a biskupové a dva světití biskupové a oblékli ho jako kněze a zase svlékli, modltce se a zničili známku kněžství. On vysmíval se tomu. Když se to stalo, pronesli nad ním rozsudek takto: *Jest kacíř a má býti potrestán pro kacířství. Doporučili ho pak světskému právu a prosili našeho pana krále a světské právo, aby ho nezabíjeli, ale ve vězení podrželi.*“ (Katholik 1898. 187 n.) Z vypravování tohoto očitého svědka jest jasno, že koncil (Církev) nezavinil smrti Husovy, nýbrž že spokojil se s degradací — čemuž se Hus smál! — a žádal světské právo, jemuž Hus jako kacíř vydán býti musil, za milosrdenství s ním. Císař žádosti koncilu nevyhověl, nýbrž, jak sděluje jmenovaný očitý svědek Oldřich z Reichenthalu, řekl falckraběti Ludvíkovi: „Vezměte jej a usmrťte jako kacíře místo nás.“ Falckrabě Ludvík odevzdal jej starostovi kostnickému se slovy: „Starosto, vezmi jej od nás obou (císaře a mně) odsouzeného a upal ho jako kacíře“ (d. c. 188.) Zatím, co Hus byl na popraviště veden a života zbaven, koncil, jak svědčí Palacký (str. 118.) „pokračoval v jednání svém“ (totiž v jednání o opravách Církve v hlavě i údech); nikdo tedy ze shromážděných otců u hranice Husovy nestál; kol hranice při vykonávání rozsudku byla zastoupena pouze moc světská, důkaz to, že již tehdy upálení Husovo považováno všeobecně za akt pouze moci světské!

Totéž doznává *Palacký* slovy: „I nelze zapírati, že sbor i (tenkrát) *ničeho neobmeškal*, cokoliv naň slušelo, aby vrchu přisnosti vyhnouti se mohl. Usilováno znovu dobrotou, přisností, přemlouváním a hrozbami navésti Husa, aby vrátil se opět do lůna Církvě. S přátelskou laskavostí a péčí snažil se především nejmenovaný jeden prelát, jenž nad jiné všecky získal sobě Husovu důvěru, aby obrátil ho zase na cestu spasení a odvolání . . . *Opětavé deputace od sboru . . . způsobily konečně, že se zdálo, jakoby oni a ne Hus ku prosbám se utíkali . . .* Potom, (při odsouzení samém na koncilu) četl biskup konkordienský *odsudek nejprv proti knihám a učení jeho, pak proti němu samému; ony odsouzeny k ohni, on pak vyhlášen za zjevného kacíře, an kázal prý učení bludné, pohoršlivé i odbojné, zavedl množství lidí, tupil čest a moc apoštolské stolice i Církvě, a zarputil se naprosto ve zlosti své; pročež že měl býti ssazen s kněžství, zbaven přijatého svěcení a odevzdán rukám světským, ana Církev nic s ním dále činiti neměla . . . Na rozkaz od krále Sigmunda daný, odložil tudíž falckrabě Ludvík heidelberský znaky říšské, a vzav vězné v moc svou, odevzdal jej konšelům konstantským . . .“ (III. 118.)*

Patrnó: Husa neupálila Církev, ale moc světská.

Posléze několik slov o tom: *umřel-li Hus za pravdu?* *Palacký* a nestranní historikové učí, že Hus uchyloval se v nauce své od katolické Církvě. *Katolická Církev jediné chová pravdu Kristovu*, Hus uchyloval se tedy od pravdy a proto nezemřel za pravdu, ale za blud. „*Uchvacuje ovšem cit (dodávám: cit uměle a chytře, všemi prostředky od odvěkého nepřítelě katol. Církvě — nevěry a svobodomyslnosti vyvolaný) . . . způsob smrti Husovy, a lehko může cit ten k tomu všemu ještě vlastenectvím tím více roznicený, strhnouti za sebou rozum. Ale rozum, který dovede si udržeti vládu nad citem, neřekne nikdy, že Hus umřel za pravdu*“ („*Učte se z dějin*“ str. 16.) Hus byl tedy, jak správně dokládá Helfert, „mučenníkem bludu.“

Veritas Domini manet in aeternum (Pravda Páně zůstává na věky) . . . A brány pekelné nepřemohou jí . . .!

Ročník XI.

Číslo 13.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Na prahu věčnosti.

Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů.

Píše **Václav Oliva.**

IV. Smrt Zwingliova.

Redakce a administrace **Praha VI.-80.**

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Smrt Zwingliova.

Po dobu téměř celého minulého století byli někteří „liberální“ osvícenci, profesoři vysokých škol a mnozí učitelé považováni od sobě rovných za znatele všech věd, za odborníky v pravém slova smyslu, za muže, před jichž „vědou“ a „učeností“ každý v pokoře šíjí svou skloniti musí, nechce-li býti prohlášen za tmáře, zpátečníka, nevědomce, klerikála. Co sbor takovýchto učenců prohlásil za pravdu, ať již v oboru vědy jakékoliv: historie, filosofie, bohosloví, přírodopisu, přírodopytu atd., bylo pravdou, ba musilo býti pravdou; proto běda každému, kdo osmělil se „liberálním“ osvícencům provésti názor svůj!

Teprve koncem století XIX. povstávali mužové, zejména ze řad katolických, kteří na základě odborných studií osmělili se proti běžným pravdám „liberálních“ osvícenců dokazovati a hájiti stanovisko jiné. „Liberální učenci“ zuřili; vrhli se na své odpůrce se zběsilostí téměř neuvěřitelnou, úplně neliberální a učence nedůstojnou. Uvádím jen, ježto předmětu, o němž pojednati chci, přímo se dotýká, vystoupení učeného katolického dějepisce Jana Janssena a jeho dílo: „Dějiny národa německého ve středověku *)“. Sotva dílo jmenované opustilo tiskařský lis a dostalo se na veřejnost, vrhly se na ně liberální a protestantské listy se

*) Geschichte des deutschen Volkes seit dem Ausgang des Mittelalter. Von Johannes Janssen. Pisatel má díla tohoto šestnácté vydání z r. 1892. Dodatkem je: „An meine Kritiker“ a „Ein zweites Wort an meine Kritiker.“

záštim zběsilým a to nejen v Němcích, ale téměř ve všech zemích. Na doklad uvádím kritiku z »historického časopisu« německého: »Zrozen a vychován v nanejvýš ultramontanním Porýní byl (Janssen) od prvního mládí velice dobromyslný (= hloupý?) fanatický a bigottický. *Mechanická modlitba růžence byla již v mládí nejmilejším jeho zaměstnáním* a ještě na smrtelné posteli obíral se myšlenkou, vykonati pouť k rouchu Kristovu (v Trevíru).« »*Pod ochranu Rodičky Boží*« (str. 62) *odhodlal se psáti německé dějiny.*« A o otázce, má-li přijmouti mandát do říšského sněmu, napsal (str. 70.): »Dlouho prosil jsem Rodičku Boží dobré rady, by mi i v této záležitosti poradila, a myslím, že jejímu hlasu, dle něhož řídívám se ve všech okamžicích již od dávných let, i tentokráte jsem dobře porozuměl«. Přijal mandát, ale záhy se roznemohl. . . . *Že tedy byl zcela neschopen (Janssen), aby porozuměl reformaci a právě tak neschopen, aby objektivní vyličení dějin podal, vyplývá z tohoto (!) zcela jasně.* Vše jevílo se mu ve světle náboženském, psal dějiny tak, »*jako advokát zastupuje svou stranu . . .*« *) a z českých autorů: »Janssen nejednal proti svému svědomí, když psal své dílo *nepravdivé skrz naskrz . . .*« (Frt. Šádek: Na obranu reformátorů a reformace. str. 5.)

Ze někteří z protestantů takto o Janssenovi

*) Sr.: Die katholische Bewegung in unseren Tagen XXVII. 1894. str. 273. Zcela opakem o Janssenovi soudí nestranný a učený protestant, univ. prof. Dr. Fr. Paulsen!

psáti mohli a mohou, jest sice s podivem, ale přece pochopitelně každému, kdo dílo Janssenovo přečetl a shledal, jak týž, na základě dlouhých a svědomitých studií, strhal nymbus záře a lesku s německé »reformace« a její sloupů »reformatorů,« jímž až posud, dík protestantským dějinám! ozáření byli, jak dílo Janssenovo právě největší myslitele a dějepisce přivedlo ku poznání pravdy v katol. Církvi. Maurer, protestantský bohoslovec a rektor vyšší dívčí školy v Landavě ve Falcku, horlivý bojovník za protestantismus a veliký nepřítel katol. Církve, právě studováním Janssenova stal se katolíkem; jeho syn věnoval se katol. bohosloví a dcera byla vychována v katol. klášteře. Takovýchto případů známo jest více. Hinc illae lacrimae pastorum! (Z této příčiny páni pastoři prolévají slzy!)

Historická fakta, zejména ta, která svědčila ve prospěch katol. Církve, byla překrucována po všechny doby; nejvíce a nejvydatněji však dělo se tak od dob náboženské revoluce ve století šestnáctém. Významně tu dí bývalý protestant František z Florencourtu: »Žádná událost dějinná nebyla tak mocně překrucována, pokud se týče historické pravdy a tak bezmyšlenkovitě s dějinnými lžemi šířena, jako tak zvaná reformace v šestnáctém století.« Francouzský historik Augustin Thierry dí: »Protestantismus a dějiny nedají se naprosto sloučiti. Protestantický systém byl proto přinucen, aby pro svou potřebu zbudoval vybájené dějiny.« Hrabě de Maistre: »Po tři století není líčení dějin ničím jiným než velikým odprísáhlým

bojem proti pravdě.« *Alexis z Toqueville* doznává :
 »Restaurace (= obnovení) historického badání
 jest restaurací velikosti katol. Církve.« (Die R.
 B. in unseren Tagen XXVII. 278.)

Otcem švýcarské »reformace« byl *Ulrich*
 (*Oldřich*) *Zwingli*. Protestanté ověnčili ho věncem
 slávy a prohlásili za »výborného svědka refor-
 mace;« dle historické pravdy však, »odpadlý kněz
Zwingli po životě nestoudně nemravném, skonál
v plné zbroji vojenské na bojišti proti věrným
katolíkům, s Bohem nesmířen . . .« (Řehák: »Kde
 jest reformace?« 38.) *Oldřich Zwingli* narodil se
 1. ledna 1484 ve Wildhausích v hrabství toggen-
 burském z rodičů zámožných. *Studoval v Bernu,*
ve Vídni a v Basileji; roku 1505 byl na kněžství
 posvěcen a hned r. 1506 ustanoven za faráře
 v *Glarusu*. Roku 1516 stal se farářem v pout-
 nickém a znamenitém městě šv^čcarském v *Maria-*
Einsiedelnu; z *Einsiedelnu* žádal o místo kazatele
 při velechrámě curyšském, jež také r. 1518 obdržel.
 Po přesídlení do Curychu ihned zřejmě vystoupil
 proti katolické Církvi, ač tajně k dílu tomu se
 byl připravoval již od r. 1516.

Zwingli stal se knězem dobrovolně; nikdo jej
 ku stavu kněžskému nenutil; jako kněz dobrovolně
 učinil slib, že bude žiti v čistotě a mimo man-
 želství. Než, ač obé slíbil, oddával se nemrav-
 nostem a nečistotě již jako farář v *Glarusu*.
 Činil tak tajně, že ani jeho důvěrní přátelé téměř
 ničeho nepozorovali. (»Ut etiam familiares« píše
 sám, »vix rescirent« Opp. 7, 55.) Bullinger, přítel

Zwingliův, dí o životě jeho v Glarusu: »Byl u některých velmožů zemských v nepřízni a nelásce, protože *byl podezříván z čehosi s několika ženami.*« (Reformationsgeschichte 1, 8.)

V *Einsiedelnu* klesl Zwingli tak hluboce, že směšoval se se *zhýralou nevěstkou*, již otec, jak sám Zwingli doznává, z domu pro její nepořádný život byl vyhnal, s nevěstkou, o níž dobře věděl, že i s jinými se směšuje. Nevěstka tato později Zwingliho obviňovala, že ji obtěžkal. *Ke skutkům právě vyličeným přiznává se sám Zwingli* v listě psaném r. 1518 k příteli svému Utingerovi (Opp. 7, 54), když ucházel se o místo kazatele při velechrámu curyšském. Protože v Curychu rozšířila se zvěst, že Zwingli »zostudil ctihodnou pannu, dceru to vznešeného muže,« vyvrací ji Zwingli zvláštním dopisem k Utingerovi ze dne 4. prosince 1518,) kdež obrací na sebe místo z Písma sv. 2, 22. Jeho souložnice dí, že nebyla pannou a pokračuje: »Fuit diurna virgo, nocturna mulier, nec non adeo diurna virgo, ut non universus populus non nesciret, passimque in eam id vulgi jactaret, quid obest capiti, quod etc. *Haec enim unum et alterum experta virum tandem et me passa est*; imo, ut vere dicam, vix in hoc traxit blanditiis plusquam blandis, nec, quod ad me spectat, ego ignoravi, eam devirginatam . . . actumque est, ut jam uterum ex me ferat, si modo vel hoc certo sciri potest. Haec, inquam, apud nos summi et imi decantant, nulli tamen sunt, qui me stupri vel insimulent . . .

est praeterea quendam ex iniquilinis experta, quod minus vulgatum est*, t. j. dle českého smyslu:*) že nebyla pannou, ví celý svět, vždyt směšovala se s jedním i s druhým a konečně i se mnou; já věděl zcela jistě, že není pannou. V témž listě s posměchem píše, že zneuctěná není dcerou vznešeného muže, ale holiče. (Potentis ajunt filiam stupratam. Potentis esse filiam non inficiar: nam id genus hominum est potens, cui impune vel imperatoris barbam attractare licet, nempe tonsor. Filia est, nemo negat, nisi forte pater . . .*) List uzavírá Zwingli slovy: *«Nic neslibuji (t. j. neslibuji se polepsiti, smilstva a nečistoty zanechati), jsa pamětliv slabosti, kterou obklíčen jsem.»* (Nihil tamen spondeo, memor, quod circum datus sum infirmitate.*)

Rovněž v Curychu již jako *«reformátor»* byl Zwingli oddán nečistotě a působil veřejné pohoršení. Dne 13. července 1522, jak sám doznává, podal ještě s desíti jinými kněžími kostnickému biskupu a spolkové radě žádost za zrušení kněžského bezženství, kdež se dí: *«Vaše moudrost viděla posud nepočestné živobyčí, které jsme, bohužel, až do té doby se ženami vedli (my chceme pouze o sobě mluvíti), čímž jsme velmi mnoho pohoršení dali; zkusivše, že nemůžeme čistý život podržeti, poněvadž nám ho Bůh neudělil, žádáme, aby nám manželství odpíráno nebylo.»* Téhož roku (17. září 1522) píše Zwingli svým

*) Úplný překlad — k vůli slušnosti! — podati nemožno.

přátelům: *»Řekne-li vám kdo, že hřeším pýchou, ožralstvím a smilstvem — rádi tomu věřte, poněvadž v pravdě neřestem těm i jiným bohužel podléhám.«* (Zwinglis Werke, Deutsche Schriften 1, 86.) Toho času žil Zwingli v souložnictví s Annou Mayerovou, vdovou po Janu Mayerovi z Knonau, s níž později (r. 1524) se oženil. Vydavatelé listu, jež Bucer zaslal Zwinglimu dne 14 dubna 1524 výslovně dí: *Zwingli tedy s manželkou svou spolužil dříve, než za dobré uznal, aby manželství jeho v chrámě bylo prohlášeno.«* (Janssen: *»Mým kritikům«* 138. poznámka).

Právem dí historik Dr. Kryštofek: *) *»Mravní povaha Zwinglioiva byla nesmírně zkalena . . . v listě k svému příteli Utingerovi jeví se býti nestydou a nesmírným mravním spuštěncem . . .«* Ve spise: *»Protestantismus oder Kirche?«* se píše: *»Zwingli byl mravně hluboce pokleslým knězem, jenž k nejhlubšímu zármutku svých hodných katolických přátel a příbuzných a k nesmírnému pohoršení katolického lidu žil životem nanejvýš špinavým a výstředním, jenž tak málo studu měl, že ze své nezdrželivosti a svého nemravného poměru s osobou známou, jako veřejnou nevěstkou, frivolně ještě šašky si tropil.«* (Str. 110 n.) Takový byl život *»reformatora«* Zwingliho, zakladatele církve švýcarsko-reformované.

A jaká byla jeho smrt? Předem, řídíce se zásadou i od protestantů uznanou: jaký život,

*) Všeobecný církevní dějepis. III. 91.

taková smrt, můžeme říci, že *nešťastnou*. Dějepis pravdu tuto potvrzuje.

Roku 1527 uzavřelo město Curych s Kostnicí spolek, k němuž následujícího roku přistoupil Basilej, Bern, sv. Havel, Biel a Mylhúsy, čili všechny kantony »reformované«. Katolické kantony Lucern, Uri, Švyc, Unterwalden, Zug, Wallis, a Freiburg byly nuceny *na ochranu své víry* proti kantonům reformovaným rovněž uzavřít spolek. Ku katolickým kantonům připojil se i král Ferdinand. Hrozila vypuknutí náboženská válka. Kostnice a Štrassburk sprostředkovaly na chvíli pokoj. Katolické kantony vzdaly se spolku s Ferdinandem. Curych a jeho stoupenci *vší mocí šířili »reformaci*«, vyháněli mnichy a zamezili »ke cti Boží a ve prospěch křesťanské víry« veškeren dovoz potravin a výrobků do kantonů katolických. *Došlo k válce*. Katolické kantony Lucern, Uri, Švyc, Unterwalden a Zug vytáhly proti Curychu. »Curyští a bernští*) se svými společníky vytáhli rovněž do pole; Zwingli sám vytáhl spolu a osvědčil se nejen jako dobrý kazatel, nýbrž také jako dobrý a statečný voják. Při nastalé srážce (11. října 1531 u Kakellu) a porážce Švýcarů, byl Zwingli raněn (Luth. Tom. Jen. An. 1558 fol. 193 a 197.) a mezi zabitými *polomrtev* nalezen. Jakýs Švýcar viděl, že *jest v posledním*

*) Tak vypravuje historik, jehož i protestanté se dovolávají, Floremundus Raemundus: „Historia... der Ketzeren“. Velký Hlohov, 1678. III. 391.

tažení, i otázal se ho, přál-li by si kněze a se zpovídati? Protože pak Zwingli nedal odpovědi, *ale zemi hryzal, ubil ho halapartnou do smrti*. Sleidamus jakožto hajitel kacířstva, vypráví, že bylo s mrtvým tělem Zwingliovým velmi krutě nakládáno, ba že ani smrtí jeho se nespokojili, nýbrž že odevzdán byl katovi, a jako arcikacíř a strůjce záhuby své vlasti spálen. Basilejská chronika či letopisy označují, že jeho tělo bylo čtvrceno a protože byl velmi tělnatý, že vojáci jeho tukem mazali si boty a střevíce. (Histor. August. fol. 198.) *To jest smutný konec, jímž Zwingli sešel; proto právem můžeme říci: Justus es Domine, et rectum judicium tuum = spravedlivý jsi, Bože, a spravedlivý jest soud Tvůj (Žalm 118.) Bylť Zwingli duch nepokojný, plný hněvu a pomsty a jeden z nejnebezpečnějších lidí, jež proti Církvi se byli pozvedli, vyjímaje Kalvína. Jeho stoupenci složili o něm následující verše:*

Occubuit patrio bellator Zwinglius ense,
et pressa est armis gens populosa suis. *)

Čtyři jiní odpadlí kněží zahynuli s ním, prvním byl bývalý opat, druhým jeho bývalý převor, třetím Antonín Valdeur a čtvrtým Jindřich Utinger, bývalý pokladník a kanovník. Ostatní zachránili se útekem a zaházeli velké množství

*) Padl mečem spolurodákův bojovník Zwingli a potlačen byl četný národ svou zbraní, t. j. zahubil soused suseda, otec syna, bratr bratra . . . jako kdys tomu bylo v Čechách!

zbraní. Když pak bernští a jich soudruzi o této porážce zprávu obdrželi, v rychlosti sebrali 30.000 mužů; katolíci však sebrali toliko 18.000...^a byli však curyšští jak známo z dějin, 24. října na Gubelu poraženi a přinuceni prositi o pokoj.

S vylíčením smrti Zwingliovy, jak tuto podáno, souhlasí téměř všechny historické prameny jak katolické, tak protestantské. I u Zwingliho uplatnilo se: Jaký život, taková smrt.

Protestanté, protože nemravný život Zwingliův a jeho smrt na bojišti se zbraní v ruce nemohou popřítí, snaží se je alespoň omluviti a to způsobem, svědčícím sice o protestantské chytrosti, ale ne o protestantské pravdě.

Se strany protestantů tvrdívá se, že poklesků, pokud se jakých dopustil, dopouštěl se Zwingli v době, kdy ještě byl knězem římské Církve a že tou měrou, kterou se stával reformátorem také i poklesků těch zanechával a mravně prospíval. Co jest na domněnce této pravdy? Abychom pravdu poznali, třeba stanovit: 1. Kdy Zwingli stal se reformátorem. 2. Žil-li v nečistotě i po době, když již reformátorem byl.

1. *Zwingli sám se chlubil, že „již r. 1516., kdy ještě nikdo v oněch krajinách o jméne Lutherově ničeho nevěděl, on již evangelium Kristovo hlásal; dva roky ještě prý mu bylo jméno Lutherovo neznámo, co on jenom bible se držel“ (Auslegung des XVII. Artikels. Zw. Werk, I. 253.) Kapito, přítel Zwingliův, píše roku 1537. k Bullingerovi: „Než ještě Luther veřejně vystoupil, srozuměli jsme se, Zwingli a já, abychom papeže svrhli.“ (Hottinger, Histor. Eccl. VI. 207.) Protestant Dörner vyznává: „Zwingli nikdy v pravdě a živě v Církvi římské nestál“ (Gesch. der prot.*

Theologie 283.) Nejnovější, čistě vědecké dílo protestantské: „*Der Protestantismus am Ende des XIX. Jahrhunderts* in Wort und Bild“, píše o Zwinglim: „Roku 1506. jako dvaadvacitiletý jinoch byl Zwingli zvolen za faráře v Glarusu a teprve tu, jak zdá se . . . blíže se zabýval vlastním theologickým studiem. Jeho vůdcem byl Erasmus . . . Když tento proslavený humanista r. 1515 nějaký čas v Basileji se zdržoval, pospíšil Zwingli, aby ho navštívil a list, v němž záhy potom za přátelské přijetí vzdává mu dík, mluví nadšenými slovy o úctě jakou ku svému učiteli pohlížel. U něho, praví, stává se člověk lepším tvorem. Proto všichni by měli Boha prositi, aby Erasma dlouho zachovati ráčil, by posvátná věda, již osvobodil od barbarství a sofistiky, mohla k dokonalejšímu stavu dospěti. V jakém smyslu tato naděje se bere, ukazuje pozdější doznání Zwingliovo, že od této doby . . . neobrací se více ku svatým, ale toliko ku Kristu a na něm jako na jediném pastýři a pokladu své duše lpí. Vůbec jest patrna ve jmenované době větší koncentrace Zwingliovo na Písmo a na pravdu v něm obsaženou. Bylo mu jasno, jak Mykonius doznává, že v papežství jest toho mnoho znetvoreno a že čistá nauka křesťanská toliko z Pisma čerpati se může . . . Přesazení do Einsiedelnu . . . nemělo sice za následek změnu vnějšího postavení Zwingliova k Církvi, bylo však pro jeho vnitřní vývoj velevýznačným. Administrator Diebold z Geroldsecku byl přítelem humanistické osvěty a učinil klášter středem její přívrženců ve Švýcarsku. I papežský tajemník, kardinál Schinner a legáti Ennius a Pucci, kteří často jako hosti v klášteře prodlévali, holdovali téže osvětě a obzvláště první nikterak netajil se s tím, že Církvi nastává důkladná reformace v učení a správě. Tak Zwingli přesídlením do kláštera vstoupil zároveň do kruhu stejně smýšlejících, kteří olivuplným postavením svým jeho snahy podporovali a jeho naději v očekávanou reformaci církevních poměrů toliko posilovali . . .“ (str. 76. a 77.)

Z těchto dokladů patrno, že Zwingli reformatorskou činností, byť ne hlučnou a ihned celé davy za sebou strhující, zabýval se najisto od roku 1516. A přitěžující okolností je, že, ač v srdci již dávno po katolicku nevěřil, přece

z chytrosti, aby půdu pro své vystoupení mezi lidem si připravil. zůstával formálně katolíkem až do roku 1522. Zatím lid svými názory otrávil a pak teprve zřejmě došlo na roztržku jeho s katolickou Církví.

2. Že před rokem 1522 Zwingli, již v srdci reformátor a již nauku protestantskou lidu hlásající, nemravně byl živ, doznávají i sami protestanté. Než, Zwingli i po zřejmém odpadu od Církve nemravnostem hověl. Dokladem toho jsou slova, jež sám 17. září 1522 — tedy po své roztržce s katol. Církví, — napsal svým přátelům: „Řekne-li vám kdo, že hřeším pýchou, ožralstvím a smilstvem — rádi tomu věřte, poněvadž v pravdě neřestem těm i jiným bohužel podléhám,“ jakož i faktum, že v době té žil v souložnictví s Annou Mayerovou.

Marnou jest vytáčka mnohých protestantů, že slova Zwingliova k přátelům napsaná „podle větší neb menší míry mravní citlivosti a sebekritiky, připouštějí různý výklad“, neboť jsou to slova důvěrná, přátelům napsaná — tedy upřímná! Rovněž *marnou jest vytáčka*, že Zwingli „uzavřel sňatek s vdovou po šlechtici Janu Meyerovi z Kno-nau, nejspíše na počátku roku 1522. Pověst o tom aspoň již v dubnu téhož roku pronikla až do Basileje, kde ji slyšel Glarean, v červenci zmínil se o tom Mykonius v Bernu, a v listě, který odsud Zwinglimu psal, pozdravoval již také jeho paní. Sňatek tento však Zwingli tajil a teprv po dvou letech uzavření jeho veřejně obnovil. (Šádek 41).“ Janssen vyvrací ji následovně: „V tajný konkubinát s dříve jmenovanou vdovou vstoupil (Zwingli), jak se zdá, teprve roku 1522.“ Ebrard*) ovšem se domnívá: že tohoto roku Zwingli vstoupil v „křesťanský sňatek“ a míní: „zasnoubení bez pochyby stalo se deklarací před některým reformované smýšlejícím kollegou za assistance přítomných.“ Jakožto jediný důkaz pro „křesťanský sňatek“ uvádí místo z listu Mykoniova ze dne 22. června 1522: „Vale cum uxore“, (Buď zdrav s paní). Naproti tomu upozorňuji na dopis lucernského duchovního Jana Xylotecta (Zimmermanna) ku

*) Protestant Ebrard byl jedním z těch, kdož s Jansenem polemisovali!

Zwinglimu ze dne 30. června 1522, jenž obával se, že lid s ním a jeho nevěstou (sponsa) zle naloží a v témže dopise tuto *svou nevěstu také paní* nazývá (uxorem meam adorti) *Xylotectus* náležel k oněm duchovním, kteří s Zwinglim žádali za zavedení kněžského manželství; prozatím však vzal si konkubinu (souložnici), již jmenuje sponsa (nevěstou) *anebo uxor* (paní). Tak tomu bylo tehdy i s Zwinglim. S katolického stanoviska nemůže poměr onen jinak pojmenován býti než jak pojmenoval jsem jej ve svých dějinách (t. j. souložnictví). Ještě 17. září 1522, tedy několik měsíců po pozdravu Mykoniově na paní (uxor) Zwingliovu, z něhož Ebrard odůvodňuje „křesťanský sňatek“, nepokrytě vyznává Zwingli svým přátelům: „Řekne-li vám kdo, že hřeším . . . smilstvem, rádi tomu věřte, poněvadž v pravdě těm neřestem . . . podléhám. Jistě by byl tak nepsal, kdyby byl sám věřil, že žije v „křesťanském sňatku“ (str. 137. n. „Mým kritikům“.)

Z řečeného vyplývá že: 1. Zwingli byl živ nemravně a nečistě a) jako tajný „reformátor“, b) jako „reformatore“ zřejmý a že 2. na něm uplatnila se jeho slova: „Klesl jsem a stal jsem se podoben psu, jenž vyvrženého opět požívá.“ (Zw. opp. VII. :5)

Z této příčiny v naveč se mění úmysl protestantů, omlouvati neřesti Zwingliovy příkladem sv. Pavla a sv. Augustina. Zcela spravně dí tu Dr. Řehák: „Sv. Pavel býval krvelačným fariseem, pokud víry Kristovy jakožto pravé nepoznal; když ale na cestě do Damašku byl od Samého Spasitele způsobem zázračným poučen, že kdo učeníky Paně nespravedlivě pronásleduje, Jej Samého pronásleduje: z náhlého poznání svého hrůzou se zachvěl, ale ihned odhodlaně se otázal: „Pane, co chceš, abych učinil?“ Načež ze zaslepeného nepřitele Kristova stal se *nejobětavější a nejhrošlivější apoštol Jeho!* Sám vypravuje příkladně o přemnohých modlitbách, strádáních, pracích i utrpeních, jež pro Krista snášel (2. Kor. 11. a 12.). A jak dokonale Pánu za dřívější pochybení svá *zadost učiniti* se snažil, vypravuje slovy: „*Tresci tělo své a ve službu (je) podrobuje, abych suad jiným káže, sám nebyl zavržen.*“ (1 Kor. 9, 27.)

Dělal Zwingli něco podobného? I kde pak! . . . byl *zhýralým knězem . . . v hříších těch dále pokračoval*, a ku veřejnému smilstvu s Annou Mayerovou, s kterou v žádný před Bohem platný sňatek jako katolický kněz vstoupiti vůbec nemohl, přidal hrozné tupení Církve . . . A podobně i sv. Augustin žil sice všelijak prostopášně . . . Avšak tak žil, pokud ještě křesťanem nebyl. Když pak i on se zvláštěního řízení Božího . . . poznal pravost víry katolické a pokřítiti se dal: *tu začal život nad míru kající . . .* Jaké pak ale pokání činil Zwingli za veřejné nemravnosti své?!" (str. 92. n.)

Mnozí aby nemravnost Zwingliovu omluvili, odvolávají se k tomu, že „poklesek“ Zwingliův v kruzích duchovenstva curyšského a einsiedeluského byl docela všedním, který se rozuměl sám sebou a jenž dle tamních názorů nestal za řeč, a že právě katoličtí kněží svěřili Zwingliovi nejpřednější a nejdůležitější kazatelnu velikého města Curychu čili jinými slovy: Církev sama jest zodpovědna za nemravnost Zwingliovu.

Jak z citátu nahoře uvedeného a to ze spisu („Der Protestantismus am Ende des XIX. Jahrh.“) čistě protestantského jest jasno, Gerold, jenž „Matce Boží mnoho peněz prolil a pohoršlivý dům vedl,“ sám papežský zástupce a legáti byli muži stejně smýšlejícími s Zwinglim a proto nedivu, že byli tací jako on a místo co duchovenstvo měli od zlořádu odvracetí, sami špatný příkl d mu dávali. *Tím také se vysvětluje, že Zwingli, ač již od r. 1516 byl „reformátorem“ dle učení, formálně v Církvi katolické trval, ba ještě za kazatele chrámu curyšského ustanoven byl. Církev nemůže býti zodpovědnou ani za hříchy Zwingliovy, ani za hříchy kteréhokoliv svého příslušníka a vyznavače. Krásně dří o tom Janssen: „Musím říci: vážně toho lituji a želím, že Zwingli a jeho nemravní soudruzi náleželi stavu kněžskému a dali v pravdě smutný příklad. Odpad v 16. století byl právě proto tak veliký a všeobecný, že zkáza mravů u velké většiny světského i řeholního duchovenstva tak hluboké byla zapustila kořeny. Široce rozvětvené, pomalu dozrávající zlo, propuklo v církevní revoluci: nejzkaženější vrstva duchovenstva zrušila ve zběsilém jásetu*

sliby a chopila se s radostí nauky, jež podávala theorii ku její dávno provozované praxi. . . . Nikdo nevyslovil se (o zkáze tehdejší) tak jasně, jako papež Hadrián VI. roku 1522 při začátku říšského sněmu v Norimberce: „Všickni uchýlili jsme se od cesty práva, my všickni musíme proto Boha ctíti a před Ním se pokoriti.“ Že lidská stránka Církve ustavičného očišťování potřebuje, učí sama Církev všeobecně: zkáza a zlozvyky křiklavě odporují její nauce. Ve smyslu a duchu Církve jedná proto každý, kdož pro reformu začíná boj ale jen potud, pokud bojuje se proti lidským hříchům a nepravostem, a ne proti svaté věci“ (str. 140. „Mým kritikům“). Zwingli bojoval proti svaté věci t. j. proti katol. nauce a sám při tom byl oddán, jak nahoře jsme viděli, nemravnosti a nečistotě. Proto důrazná a věčně pravdivá jsou slova: „Každá pravá a upřímná reforma začíná sama proti sobě s onou přisností, jež jediná jest s to, aby síly a důrazu dodala výstraze před hříchy a chybami doby. Kdo však sám zajat jest hříšným a zkaženým duchem času, nemá ani práva ani povolání, aby byl reformatorem Zwingliova výmluva: že nenalezl „nikoho mezi duchovenstvem takové zdrželivosti“ neospravedlňuje ho nikterak, neboť ctnostným může býti každý sám, ku konání ctnosti není třeba nikoho, nežli nás samých“ (str. 140. Janssen: „Mým kritikům“)

Smrt Zwingliova byla odplatou za jeho život. Sil vítr, proto sklidil bouři. Nepravdou jest, že Zwingli padl do rukou nepřátel, kteří ne v boji, ale jako zajatce jej ubili, vždyť Florimondus Remondus, vypisuje, jak nahoře uvedeno, že mezi zabitými byl polomrtev nalezen, že jakýs Švýcar viděl, že jest v posledním tažení, že zem hryzal (v posledním smrtelném zápase!) a proto, aby zkrátil Zwingliovi poslední zápas, ježto poznával, že živ nebude, ubil ho halapartnou do smrti. Po smrti tělo jeho bylo katem čtvrceno a jako arcikacíře spáleno. Sluší dodat, že stalo se čtvrcení i spálení mrtvoly Zwingliovy po boji, v době velice rozbouřené a kruté i s mrtvými nepřáteli jednající. Fakta musí pak uvažovati se, jak sami protestanté dí „v duchu své doby.“

Ročník XI.

Číslo 14.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Po oslavách Husových.

I.

Píše **Jiří Sahula.**

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Ten hřeší proti čtvrtému přikázání, nectě otce Krista a matky Církve svaté, kterýž vida matku svou hříchem zprzněni, netoliko neutře psoty, ale přidá neb rozmaže.

M. Jan Hus.

I.

Červencové hranice dohasly a s nimi i ten přehorlivý žár na trpělivý papír našich liberálních časopisů vnášený se poněkud přitlumil. Vhodná to doba k rozumnému přemýšlení o přemetech, jež spáchala horká krev novohusitů v parných dnech červencových; vždyť ve dnech »nadšení« mizela slova rozvážná v kvapném proudu husitském bez ohlasu, bez výsledku. —

Znali bychom rádi myšlenky těch vůdců liberálů, kteří jakž takž dobu husitskou znají, kteří by mohli lid náš rozumně poučiti, ale přece plují s proudem nerozumně zvrženým, jen aby vyhověli vášni davů; vždyť by ten »český lid« tak dlouho zaváděný mohl po některém tom novináři vrhnouti kamenem potupy, a bylo by po reputaci.

Vytklo by se mu, že navazuje na myšlenky klerikální, které teď přece nepatří do módy; sami

*

kollegové by mu vytkli zpátečnictví. A proto jest vždy lepší článek bouřlivý, bojovný než nejrozmumnější kritika.

Boucharonství sebe planější jest u nás ušetřeno kritiky; jemu čtenáři moderní vtisknou vždy rádi punc zdravého pokrokářství.

Leč běda tobě, český žurnalisto, jestliže ukážeš rozumně jen někdy na některé světlé body konservatismu! Tu osvědčený stroj pokrokářské žurnalistiky bude pracovati plnou parou, aby na tobě našel aspoň stín vědeckého klopýtnutí a řádně ti za to vyprášil.

A proto raději s proudem doby! Na tom nezáleží, jestliže po nejostřejším článku proti Církvi se jeho pisatel tajně bije v prsa, nemoha před nestrannou historií svůj nerozvážený kousek omluviti. —

Ale bude to jednou hodná ostuda pro naši generaci, až tak za sto let budou rozumnější potomci čísti, co se jejich »pokrokoví«
dědové ve jménu Husa natropili neomluvitelného bláznovství!

Skoro by bylo dobře, kdyby ty nadšené výlevy husitské v listech našich uložené do té doby zmizely, aby o nás příští pokolení mělo trochu lepší ponětí než zasloužíme. Věci, za které se sami husité styděli, které sami průběhem času zavrhli, jsou nyní znovu ohřívány, znovu na výsost velebeny.

Jak se bídne z dějin českých rozumným úvahami učíme!

Nešťastná ta část českého lidu, která se dává bez rozmyslu vésti a vychovávat »pokrokovými« liberály! Či jest to nějaké štěstí, jestliže se v lidu otrásá důvěra k řádům katolickým a jestliže se lidem svedeným nepředkládá v náhradu za to ničeho?

To zajisté dobře každý ví, že na zříceninách, jež liberálové soustavně připravují, nestaví se žádný pevný náboženský názor nový. Každý rozumný jest nucen se tázati: kdy konečně, vy husitští nadšenci, postavíte pevný základ církve nové, odpovídající duchu Husově? Kdy konečně po zmatku vámi způsobeném se uradíte společně o nových a jednotných bodech křesťanství »národního«, jež by v svém lůně dovedlo spojití dosud hašteřivé Čechy k společným názorům církevním?

Panečku, tohle by nedokázal ani Masařík; při úvahách o sjednocení náboženském by páni vůdci bodali do sebe více, než nyní bodají do katolíků. Tuhle chudák Iška chce býti služebníkem všech, přednáší o Husovi a husitech každému, neuráží z lidí pokrokových nikoho, a jak se mu ta církvička národní drobí! A již také dopadají na hlavu jeho klacky, i od těch lidí, jimž přece ještě nedávno poníženě sloužil. Jak by teprve pochodil, kdyby chtěl uváděti husitské proudy do jednotného řečiště neohroženým poukazováním na poblouzené výklady Husova ducha té neb oné naší husitské strany, jimiž se poznání a pocho-

pení Husa třístí na množství různotvárných náhledů!

Sám Hus by měl pernou patálii se svými nynějšími přáteli, kdyby je chtěl nyní sjednocovati a k učení svému zcela připoutati.

Jestliže někteří nynější žurnalisté vidí v Husovi horlivějšího národovce než theologa, v tom jest už hotové babylonské pomatení jazykův i mozkův; ba, Husovi tisknou ruku i sociální demokraté.

Šťastný Huse! Jest přísloví, že ani Pán Bůh všem lidem se nezachová, ač řídí vše moudrostí nejvyšší; ale ty jsi se zachoval všem, ačkoli na každého tvého oslavovatele se sypou v skutečnosti z tvých spisů trpké výčitky. Kdybys ale takhle mezi nás nyní přišel, tu bys se nesměl opovážiti vydávati zase nějakou postillu nebo výklad víry. Možná, že by ti to nikdo nekoupil. Spíše bys poznal, že by do tebe bušila kritika liberální daleko více nežli katolická.

Kdybys docela počal vykládati desatero na kazatelně v tom směru jako dříve, strhli by ti tvoji nadšenci hned s hlavy slavozář, kterou ti na skrář mermomocí nyní vstavují. Pro tvou tuhou morálku, pro tvá příliš pádná napomínání by ti nadávali více než sv. Alfonsovi z Liguori.

Ubohý sv. Alfons v předešlé k Husovým slavnostem dostal co proto, že se opovážil jednati tak, jak Hus již dávno před ním doporučoval. Bylo směšno pozorovati, jak nejhorlivější husitské listy před oslavami Husovými dláždily

cestu k tupení Círky farisejským odsuzováním morálky Alfonsovy. A přece Hus sám slovy příliš zřetelnými vykládá nejrůznější hříchy proti šestému Božímu přikázání. Ohražuje se zároveň proti těm lidem, kteří říkají, že by se o takových věcech nemělo nikde mluvit; vždyť prý sám Bůh o nich mluvil a mluvit přikázal, aby se těch hříchů služebníci Boží varovali.

Napsal dále: »Buď požehnaný Bůh, že kázal lidu praviti a psáti ty hříchy: ne aby je páchali, ale aby ostříhali se od nich. Též věrní učedníci Boží praví lidu pro výstrahu a vyznání v zpovědi, aby v nich nezemřeli. — I kněží mají je lidu, jako Bůh přikázal, praviti, i lidé, kteří jsou v ně upadli, mají se jich zpovídati, nechtěli na věky zatraceni býti. A zdá mi se, že lidé, kteříž těmi hříchy se przní, mají často ďábla v sobě, jenž je němý činí, by se těch hříchův nezpovídali.« — Dle těchto slov si může každý představit, s jakým porozuměním se připravovali husitští hrdinové k »prohloubené« oslavě Husově.

Že bys, mistře, neměl žádných dobrých vlastností, to ti katolíci neříkají; naopak, chválí při tobě ne jednu světlou stránku. Ale že bys byl mučéníkem největším a nejsvětějším, to říci nemožno, ačkoli zraky nadvlastenců mnohých ani stínu lidské slabosti na tobě neshledaly. Prý tvou popravou, jak v jednom listě stálo, byl spáchán zločin nejčernější, jemuž nebylo na světě rovno; až k tomuto vyjádření dospívá tedy moderní kritika, jež v jiném případě jest hotova strhati ka-

ždého jiného. Národ, jež chtf činiti papřroví naši velikáši čím dál pokrokovějším, vzdělanějším a rozumnějším, jest vlečen vůdci svými v otázce Husově do nedůsledností největších. A vděční čtenáři »osvícených« listů se dávají tak podváděti, že si nedají práci s přemýšlením, zda v skutku učení Husovu odpovídají slova a skutky těch, kteří se vydávají za harcovníky mistrových tužeb. Nevzpomenou si, že pravda o Husovi může býtí jedna; nepozorují, jak křiklavě se rozcházejí názory mistrových stoupenců nynějších o Husových myšlénkách a nepátrají, který ten čelný husita té pravdě nejvíce se přiblížil.

Jim stačí, jen když se Hus na výsost pochválí; žurnály jsouce svedeni, vidí v Husovi všecky ctnosti a každou z nich dle jejich názorů měl Hus v míře nejvyšší. Nevšimnou si, že to, co zvláště krásného, křesťanského v Husových spisech jest uloženo, dávno před Husem sama Církev hlásala a že Hus v tomto případě jen opakuje slova svatých pisatelů církevních, kteří dávno před ním zemřeli.

Však Hus přechoasto ze sv. Otců cituje, přiznává se tak nepřímó, že své lepší myšlénky nemá ze sebe, ale z jiných horlitelů křesťanských, kteří své spojení s Církví zbytečně nikdy nepřetrhli. Z těch citátů se také můžeme dobře poučiti, že mužům v pravdě katolickým nikdy nebyly zlořády církevní lhostejny, a že se proti nim stavěli se vším důrazem svého přesvědčení. A hle, těmto mravokárcům rozumným Církev

ústa nezavírala; naopak ta od nynějších husitů nenáviděná Církev je prohlásila za svatě.

Inu ovšem; když přece tito všichni velikáni mají v očích liberálů jednu velikou chybu tu, že zůstali ve spojení s Římem! Ač učeností a bystrou soudností desateronásobně nad Husem stojí, přece už nenaleznou milosti před zrakem pokrokářů, poněvadž ve své úctyhodné skromnosti rozvážně postupovali jako část velikého celku církevního: a na cestu výlučné, kluzké a pochybné reformace se nevydávali.

Pod jejich úsilím kráčela Církev k jistému mravnímu vývoji; oni podepřeli ty, kteří vedle nich do bahna klesali, a uzdravili choré své okolí. Nebyli pánovitými žalobníky a utrhači nemocných údů církevních, ale stali se jejich služebníky a přáteli, tak že je k sobě přitáhli.

Co by tu bývalo potlesku nespokojenců, kdyby se byli od Církve odtrhli a prováděli reformaci jako protichůdci církevní! Leč zda by se tak byla skutečná reformace provedla? Byli by zajisté tímto ukvapením a stálým žalováním mnohé duše choré spíše zatvrdili a odpudili, než napravili. Odtržením od Církve by si bývali ovšem získali pochvalu laciněji než klidnou prací. Liberálové nynější by je chválili pro církevní revoluci daleko více než pro všecku ostatní působnost.

Zkrátka: při čem není rámus a spousta útočných slov, to dle nynějších názorů neplatí nic. Jak krásně a poučně psal krátce před Husem o reformě Církve tichý filosof Tomáš ze Štítného!

Ale kolik našich žurnalistů na tohoto zdárně působícího vlastence a reformátora své čtenáře upozorňuje? Zkrátka, ten už nebyl takový chlapík jako Hus, poněvadž setrval v Církvi, poněvadž nestavěl na pranýř chyby kněžstva před soudci nepovolanými. Nemiloval kolem sebe mnoho hluku, neoddal se vzdoru neústupnému; byl to věrný syn Církve a proto se nehodí nijak jeho jméno k proticírkevním štvanicím. Hus byl člověkem daleko světějším, ano, on jest »nejsvětějším světcem národním« — poněvadž se vzepřel proti Církvi.

V tomto bodu, v trhání církevní autority byl ovšem Hus podobným liberálem jako liberálové nynější, ač nedospěl v tom přece ještě k takové dokonalosti jako tito. Jestliže Hus mnohé body katolické nauky obhajoval a víru v ně za nutnou k spáse prohlašoval, tu se jistě s liberály moderními rozcházel.

Tvrdil také, že nikdo »nic pěknějšího, nic trefnějšího« nevymyslí nad učení Církve svaté; prohlásil, že kacířové, kteří zůstávají přes všechno napomínání zatvrzelými, mají býti popraveni. S počátku na žaloby některé prohlašoval, že studenti pražští nejsou od něho svedeni, aby se domnívali, že Písmo sv. může si každý vykládati dle svého vlastního rozumu bez ohledu na tradici církevní a papežskou autoritu. Sám se přiznal, že by zasloužil trest, kdyby mu bylo dokázáno, že vykládá Písmo příliš liberálně, kacířsky.

Vyjádlil se ve svém sporu s knězem »kuchmistrem«, že mají býti zjevné kacíři k víře pravé mocí připuzení a jinde (v traktátě proti odpustkům) tvrdil, že na knížata světská přísluší, a by víru hájili mečem; však mu na to později Petr Chelčický nepěkně odpověděl. A beze všech rozpaků připomíná neliberálně, aby se hříšníci i nevěrci báli pekla, vyličuje při tom všecky hrůzy jeho. Napsal, že mají vrchnosti lidi hříšné »mrskati a bítí«; také prý jest jejich povinností liknavé násilím k službám Božím přidržovati. Nu, za takovouhle svobodu by se poděkovali jistě všichni moderní nadšenci husitští.

Jest se vskutku co diviti, že časopisy liberální v době oslav tolik Husovu »svobodomyšlnost« vynášeli. »Čas« si pospíšil ve svých »Besedách« s frází, že »spisy Husovy na dobro nás vyvádějí ze středověku«, že »jeho polemika církevní čelila k duchovnímu osvobození člověka, jemuž tu poprvé vrací vnitřní svobodu a samostatnost.«

»Osvěta lidu« namlouvala svým čtenářům, že za doby Husovy lid český toužil po »víře národní«, po svobodě svědomí a vyznání. Tohle se teprve povedlo. Ani Hus, který byl přece v Čechách tím nejradiálnějším nespokojencem, se o »víře národní« nezmiňoval, poněvadž by se mu každý vysmál. Víra, odvěčná pravda Boží by měla býti v každém národě jiná! Tolik rozumu měl Hus i jeho spojenci přece, že

uznali, že pravda Boží musí být i jen jedna a nikoli jiná v Čechách, jiná v Německu atd. Kdyby byli chtěli mít Čechové víru zvláštní pro sebe, nebyli by své názory vtloukali cepy do hlav německých a poselstvo české v Basileji nebylo by přemlouvalo shromážděné sněmovníky církevní, aby jejich nauka přešla v krev celé Církvi.

Táboři posílali i německé letáky do říše, snažíce se přemluvit Němce k přistoupení ku kalichu. Byli by zkrátka husité dopřáli jiným národům také jejich »národní víru«. A toto už také trochu ukazuje na žízeň husitů »po svobodě svědomí«. Že husité nikdy nezatoužili ani zdaleka po takové svobodě svědomí, jakou se pyšní liberálové, to by nebylo potřebí dlouze dokazovati. Násilnosti, které ve jménu šíření »pravdy Boží« od husitů se dály, svědčí právě o opa k u s v o b o d o m y s l n o s t i. Každá husitská strana myslila, že jen ona plnou pravdu Boží vyznává a každá přirozeně nerada trpěla ve svém okolí názory jiné. A tak došlo až k hroznému pobíjení nejen katolíků domácích, ale k bratrovražedným půtkám mezi husity samými.

II.

S nejurputnější nenávisť proti sobě stáli kališníci a Táboři. Mezi těmito soky husitskými

vznikaly vášnivější pŭtky, než mezi katolíky a husity vŭbec. Kališníci si zřídili docela zvláštní inkvisici k stíhání bludařských Táborů; vybírali mezi sebou spolehlivé vyzvědače, kteří by Táborů vyhledávali a k trestání zajímali. Vskutku bylo několik Táborů od kališníků upáleno.

Za to se jim zase odměňovali Táboři tím způsobem, že v jižních Čechách schytávali kněze kališné a nutili je k svým obřadům. Kdo ze zajatých neposlechl, byl bez meškání utopen nebo jiným způsobem popraven. Iméno kacíř mělo mezi »svobodomyslnými« husity tak hrozný zvuk jako u Husa a katolíků. Tenkrát zkrátka víra nebyla brána na tak lehké vážky jako za nynějších časův. U nás platí za pokrokovost, prohlásí-li se někdo za člověka bez vyznání. Kdyby to byl řekl někdo o sobě před Táborů, byli by ho v sudě upálili.

Však ve své svobodomyslnosti a snášelivosti upálili celé řady mnichů a kněží katolických i kališných jen proto, že tito chtěli mít vyznání jiné než jejich tyranů. Jak pak teprve, kdyby se před ně postavil moderní liberál a řekl, že jest mu náboženství věcí vedlejší nebo soukromou? S tím by jistě ani tak dlouho nemluvili jako s odpravovanými mnichy. Bylo přece heslem kněží tábořských, »aby bylo bojováno, mordováno a přinuceno k zákonu Božímu.« Zlořečený byl u nich, kdo si neumyl ruce v krvi protivníků jejich nauky. A na zabijení jinověrců udělovali kněží tábořští svým ovečkám dokonce plnomocné od-

p u s t k y; tvrdili totiž, že kdo v boji za věru padne, tu hodinu bude přijat do království nebeského.

«Jihočeské listy», aby notně potepaly katolickou úzkoprsošost, a zpátečnickou tyranii, zaplaky k větší slávě Husově: Upálení mistra Jana Husa jest vedle mučnické smrti největším zločinem, jenž kdy spáchán byl na národech tohoto světa, na právu, lidskosti a osvětě. Chtěli smrtí Husovou ubíti celý (!) český národ, nepohodlný tehdejšímu zkaženému světu. Ale plán bídníků, v Kostnici shromážděných se nepovedl.* — Nu, jestliže se redaktor tohoto listu horlým novohusitům nezamluvil, pak jim bude i nejnadšenější husita málo kurážný.

Slyšte, katolíci, největší zločin byl spáchán na Husovi proto, že bylo řádným soudem církevním pořádným výsledkem naloženo s Husem tak, jak se s náboženskými pobloudilci neústupnými v tehdejší věku vůbec na základě světských zákonů nakládalo! Hle, největší zločin zde byl spáchán na právu a lidskosti. Podle toho snad zločin u nepřátelů Kristových byl menší, ač týrali tito Krista Pána daleko více a delší čas než popravčí kostničtí Husa.

A to také nebylo nic, jestliže v prvních dobách křesťanství římsští úředníci delší čas mukami nevýslovnými trápili křesťany a pak je nechali uzdraviti se jen kvůli tomu, aby je potom mohli trápiti dále? Co byl krátký plamen Husův proti mukám těmto?

A ostatně, abychom nechodili pro příklady daleko, obraťme se k počínání husitův samých. Když Orebiti u Hradce v řece led prosekávali a do otvorů takto utvořených cpali těla živých mnichů, aby tito pomalu mrzli, to byl sotva mírnější trest než hranice Husova; anebo když u Radče Táboři faráře slamou obvázáli, tuto zapálili a s chechtotem se dívali na zoufalé pobíhání mučeníka tohoto ve víře pevného, to také nebylo menším trestem než jaký Hus podstoupil. Anebo jaká v tom byla svobodomyšlnost, jaký pokrok k lepšímu, jestliže vášnivé ženy táborské samy jednou množství žen katolických upálili? Tito všichni ubožáci se ocitli na spravedlivém soudu zdivočilého lidu, kde žalobníci zastávali zároveň soudce. To byly skutečně černé zločiny na lid-skosti páchané. Hus učinil lid soudcem nad kněžstvem a lid tedy soudil, jak se mu zdálo.

A o krutovládě panovačného kněze husitského Jana ze Želiva by se dala napsati kronika. Ten vládl v Praze za pomoci chátry novoměstské tak znamenitě, že husité mírnější nebyli nikdy před ním jisti svým životem. A když se násilníka tajnou odpravou zbavili, šeredně to odstonali: Lůza vybíjela domy pražské a pět konšelů popravila. A mistři pražští, kteří byli z části i osobními přáteli Husovými, byli soudem chátry vypověděni do Hradce Králové, »aby se káli«.

Pan Bůh rač nás chrániti před takovouto svobodou, jakou uváděli husité mnozí v skutek ve jménu »čisté pravdy Boží«. Po smrti Želiv-

ského nebylo o mnoho lépe, poněvadž jeho místo zastal neménšší tyran Jakub Vlk.

O tom, jaké napjetí panovalo mezi Žižkou a Pražany, a jaké krvavé výjevy se na jiných stranách odehrály, nebudeme se vůbec šířiti. Jisto jest, že do bitvy u Lipan nebyli netoliko katolíci, ale ani husité jisti životem; druh druhá se bál.

Tak vyhlíželo praktické provádění Husova programu. Jest jisto, že ten, kdo boží řádnou autoritu, uplete si na sebe obyčejně krutý bič tyranie, který hůř se dá svést než vláda zborcená. Tuhle máme tu lásku k svobodě a národní víře u husitů.

Pokračování v příštím čísle.

Ročník XI.

Číslo 15.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Po oslavách Husových.

II.

Píše Jiří Sahula.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

A hle, my katolíci nesvobodomyšlnost zmíněnou ani tak trpce netepeme, jakoby ji tepali naši liberálové — kdyby ty krutosti pocházely se strany Církve. My to nazýváme »nejčernějšími zločiny«, jestliže mírní husité upalovali tvrdošijné a krvelačné fanatiky v zájmu sebeobrany. My se nedivíme pranic, že rozumnější husité převrácení pravdy Boží počítali mezi největší zločiny a že zacházeli s neústupnými bludaři jako s rouhači. Za nynějších časů ovšem platí u mnohého prostý zloděj za horšího, než nepřítel pravé víry. Ale husité tak pokrokoví ještě nebyli, aby se k takovýmto názorům propracovali, blížíce se tak více k Církvi katolické, než k nynějším »osvícencům«. A povážíme-li, že za prosté falšování potravin, za krádež a podobné věci hrozilo dle tehdejších zákonů upálení, pak se nedivme, že za rouhání husité Tábory tím spíše upalovali; a patříce na skutky těchto »pokrokářů«, omluvíme snadno i upálení Husovo, které rozhodně tak trapné a zdlouhavé nebylo, jako když Husité upalovali mnichy v sudech nebo když položivé katolíky zabíjeli. Mělit kališníci ve všeličems trochu popletené názory, ale tolik věděli, že dvě víry zcela různé by pravdami Božími zároveň býti nemohly.

*

V tehdejším věku zkusil při soudě často nevinný člověk »na útrpném tázání« stokrát víc než Hus na hranici. Nechtěl-li se člověk sebe nevinnější před soudem k zločinu přičítanému přiznati, natáhl ho kat jednoduše na žebřík, spálil na bocích jeho a pod pažďím několik svíček; nebo palečnicemi prsty mu zmrzačil. Takové trápení se opakovalo, pokud se nebožák nepřiznal ke všemu. A když ještě před hranicí případně byl otázan, zda vše mluvil pravdu a prohlásil na otázku, že byl ke lži nucen přílišnými mukami, vedli ho biřící znovu na žebřík útrpný, kdež při novém trápení znovu svou výpověď musil opakovati. A to se dalo při soudech husitských, kdy již dávno popel Husův v Rýně se rozplynul.

Zač nyní provinilec sedí v žaláři čtyry, šest neděl, za to tehdy musil trpěti muka nevýslovná, takže často za trápení skončil dříve, než ho stihl trest konečný. Daniel Adam z Veleslavína sám zaznamenává případy, kde byli trápeni až k smrti lidé zcela nevinní. Hle, tak se s Husem přece v Kostnici nezacházelo! To jsou věci jen trochu pročtělým lidem všeobecně známé — ale před »lidem českým« se musí býti o tom zticha, aby snad naposledy náš národ církev neomluvil a aby neprestal věřiti v svobodomyslnost a pokrokovost husitství. Jen katolíci páchali »černé zločiny«, husité však, jak patrně z předešlého, směřovali k svobodě vůle a svědomí.

Kdyby bývali tak chudáci věděli, do jakého pokrokového světla je postaví nynější nepřátelé

Církvě! Když bylo s Tábořy zle, když cítili již skoro na zádech ránu panskou, kterou jim jiní husité zasadí, tu najednou obrátili; s mírnými kališníky již vcházeli ve větší přízeň a počali najednou problašovati, že Církev pravá nemá bludaře pronásledovati; prý spíše má sama s odevzdaností do vůle Boží snášeti protivenství od bludařů.

Toto mínění se už ovšem blíží více názorům moderním, ale bylo vynuceno nezbytostí. Táboři zde mluvili k vůli vlastnímu prospěchu. Když viděli, že jim cepy vypovědí službu, honem učili kališníky a katolíky snášlivosti. Ale přes to neuznali ani husité názory tábořské za správné a Tábořy ochromili řeží lipanskou, poněvadž od nich vlast česká zkusila víc než od vojsk Sigmundových. Není divu, poněvadž v řadách »Božích bojovníků« bylo té doby plno loupežné chasy německé, která přijala kalich a cep jen k vůli chlebu a vlast naši milovala jen potud, pokud zde bylo co brát.

A neví snad nikdo o tom, jak úřední husitská církev, která nad katolíky vynikala pouze kalichem, jak tato církev krutě pronásledovala české bratry? Neví o tom nikdo nic, jak se ocitli čeští bratří před inkvisicí duchovního správce Rokycany a pak byli po husitsku pro svou věru trápeni?

Milí novináři, k důkladnému poučení o době husitské by bylo třeba i toto poznamenati. Ale to by poněkud zatemnilo ty oslavy a proto —

pryč s těmi vzpomínkami neblahými! To je lepší rozplakati čtenáře líčením krutosti a otrokářství katolického.

III.

Věru měli husité přece mnohem větší rozum než nynější vykladatelé jejich snah, kteří líčili v červenci tohoto roku husity jako rázné průkopníky »svobody« a nezdolné »odpůrce ultramontanismu«. Táboři ovšem ve svém odporu k Římu byli tak stálí, že pozvání k smírnému ukončení sporu náboženského přijali s klením; ale kališníci se slzami v očích se radostně chopili ruky, jež jim byla basilejským koncilem nabízena k smíru, chtěli se rádi spojit s Církví, stojíce neústupně pouze na několika zvláštnostech. Kdyby tak některý liberál nynější stál v příčině ultramontanismu na stanovisku starohusitském, ten by stržil k větší cti a slávě husitů od spolubratří nadávek!

Říká se, že nevědomost hříchu nečiní; ale kdo trochu postavení rozumných husitů k Římu zná, ten hřeší, chce-li národu namluviti, že v husitství »ultramontanismus« místa neměl; vždyť ho i za bojů se Sigmundem bylo mezi husity plno! Vždyť již hned po vítězné bitvě na Vítkově smlouvali se husité s nepřitelem — ač poraženým — o spojení s Římem. Vzpomeňte

si, novohusité, na ta častá, ponížená psaní správce husitského Rokycany, jimiž se v Římě ucházel o berlu biskupskou; vzpomeňte si na tu uctivost, jakou projevoval Jiří z Poděbrad nástupci Petrovu a jak týž panovník husitský ku konci svého života veřejně prohlásil úplnou poslušnost k Římu. Tohle byl skutek ovšem hodně nelibérální. A kolik cest vážili Čechové do Říma po celé století, jen aby navázali znovu přerušené spojení! Jestliže již v prvním kvasu válečném kališný mistr Příbram proti Táborům hájil autoritu Říma, jestliže někteří husité i to nelibě nesli, že jejich spolubratři epístolu a evangelium recitují u oltáře jazykem českým, pak tím nedokazovali tito lidé právě snahy protirímské. Když po stvrzení kompaktat se ujal nad husity duchovní správy v Čechách katolický biskup Filibert, husité se mu pořídili tak, že příliš horlivý radikál Rokycana přišel na čas o všecken vliv. A když biskup ten za krátko zemřel, plakali husité nad smrtí tohoto uvážlivého ultramontána, který by byl jistě zemi českou upokojil a s Římem při své rozvaze trvale spojil, kdyby mu býval popřán delší věk.

Sám Palacký připomíná, že tento biskup zaslouží našeho vděku jako smírce a pokojitel národa. Když pak po jeho smrti nabyli zase převahu vůdcové radikálnější, neprozíraví, tu ovšem napjetí mezi Římem a Čechy bylo zase brozivější. Ale — jak již dříve bylo podotčeno — ani nyní nepřestávalo navazování s Římem. A když přibyl r. 1448 do Prahy papežský legát Karvajal, uvítali

ho husité tak slavně, že nebylo (dle zprávy starého letopisce) v zemi pamětníka, aby byl takovým způsobem v Čechách vítán některý král.

Proto prosíme naše papírové hrdiny, aby zbytečně neubližovali husitům tvrzením, že byli tito tuhými odpůrci ultramontanismu jako osvícenci nynější. Také bylo husitům těžko hráti si na výstřední svobodomyšlníky. Vždyť právě ti nejzkušenější nahlíželi, že při roztržce s Římem hyne církev česká a upadá do neplodného šosáctví a že při tom i hmotné blaho národní, jakož i dobrá pověst Čechů zkázu bere. Zkušeností poznali světle, jak se bídne vyplatila roztržka s Římem. S počátku bylo plamenných řečí revolučních dost a dost, ale již roku 1417 mistři pražští zdržovali rozjetý vůz důkladnými brzdami. Husovi se to znamenitě o vzdoru řečnilo; dle jeho slov měl nastati nebeský ráj na zemi, jestliže se odtrhne »sbor vyvolených« věřících od »kněžstva neřádného«.

Hůře bylo však jeho program v praxi s dobrým úspěchem prováděti. Nejvíc by byli otcové kostniční vytrstali Husa, kdyby ho byli poslali zpět do Čech s dovolením, aby si papežoval dle vlastního gusta nad svými stoupenci; co by byl chudák zkusil, kdyby rozjitřené a zfanatisované davy pak chtěl přivést k jednotným názorům náboženským! To, co tropili Táboři ve jménu jeho, jistě by byl nemohl strpěti, nechtěl-li by zašlapati myšlenky v traktátech svých uložené. Kdyby býval v zmatku obecném učil dále jako

dřív, byli by ho prokleli Táboři zrovna tak, jako to činili mistrům pražským, osobním jeho přátelům. Hranice kostnická ho zachránila před sešedněním a hněvem vlastních; co nasil, to musili pak trpce odnáseti právě ti, kteří v nauce náboženské nejvíce upáleného mistra následovali. Hus si odnesl slávu podvrácením autority staré, na mistry čekala tuhá a nevděčná práce s budováním autority nové. Ukázalo se, jak těžko jest v jedno spojovati ty, kteří nedávno byli rozeštváni. Kdyby byli mladočeští poslanci zemřeli hned po svém prvním volebním triumfu ještě před skutečnou prací parlamentární, jak by bylo vyslovováno jejich jméno zbožně od mnohých a mnohých! Jaké sympathie si získávali svým krasořečnictvím o pokroku v kruzích našeho národa! Mnohý prostý člověk si dle těch řečí plamenných myslil: nevymohou-li tito tak kurážní vlastenci naší zemi české státní právo, pak už to nedovede nikdo. Ale nyní jsou vavříny trhány se skrání jejich i od bývalých přátel. Proč? Poněvadž bylo Mladočechům dopřáno nejen hovořit a bouřit proti stranám jiným, ale také jednati. Nějak sami Mladočeši nahlédli, oč je tížeji stavěti řády nové, než volebními řečmi kaziti a tupiti staré.

Šťastný Hus, ten byl na tom o mnoho líp než Mladočeši! Milosrdná hranice ho zachránila před karamboly budoucnosti; zachránila ho před vyzváním národa, aby ukázal, kde jsou ty slibované reformační plody, jež měly dle jeho slov uzrání na stromě jeho programu.

Co chudáci kněží kališní zkusili později od vlastních svých oveček! Jak jim husité sami spílali ožralců, smilníků, hlupáků! Štítily se s „popy“ za jedním stolem seděti; potkali-li kněze na cestě, považovali to za špatné znamení. Ale toho, který kněze husitské do takovéto zbědovanosti mravní bezděčně svým programem přivedl, ušetřili nadávek. Hus bojoval proti autoritě církevní, dokazoval, že moc světská má na kněze dohlížeti a že bude dobře, budou-li statky duchovenstvu odňaty.

Tak podrazil mimovolně nohy i theologům nejřádnějším; a na místo autority Říma nastoupila sobecká autorita vrchností, která si v husitismu zatáčela náboženskými záležitostmi dle své vůle. Stav kněžský se stal ujařmeným přívěskem lidí sobeckých; ti, kteří měli duchovně vládnouti, kteří měli vésti lid k ideálům pravdy Boží a k mravnímu obrození, musili se bázlivě chouliti před svými ovečkami, aby nepřišli o chleba. Nechali si k vůli uchránění hmotné existence předpisovati od svých kollatorů, jak mají kázati a jaké obřady mají v chrámě konati. Tohle byla pak církev „učící a královská“.

Nač bylo potřebí vůbec v Čechách theologů, jestliže každý pán, který třeba sotva povrchně Písmo znal, dělal biskupa sám? Toho musil poslouchati kněz jako svého učitele; ten byl ve skutečnosti nejřednějši instancí duchovní. A mohl-li pán často beztrestně kněze spolíčkovati nebo karabáčem spráskati, zda to nebylo nepo-

chybnou známkou kněžského otroctví? Hle, jak se osvědčila Husem navrhovaná autorita nová! Husa za svatého vyhlašoval jak pán, tak kněz. Ale kdyby byl někdy kněz svému pyšnému chlebo-dárci ze spisů Husových se opovážil dokázati, že mu nedobře poroučí, že Hus napomínal národ k něčemu zcela jinému, než co pán poroučí, tu by těžce svou smělost odnesl!

Nu, páni novináři, kteří stále ukazujete na svobodomyšlnost Husovu a husitů samých, všimněte si také těchto bolestných stránek a uvažujte o nich. A myslíte-li, že jsou tyto řádky přehnány, nahlédněte do akt konsistoře husitské, jež sebral Dr. Klement Borový. Tam se důkladně poučíte o hmotném i mravním otroctví, do něhož bylo kněžstvo svévolnými velmoži na základě Husova programu uvedeno. Tam se dočtete, že po zborcení řádné církevní vlády šlápla kněžím na hrdlo nenasytná despocie panská, jež obohacena byvši uchvácenými statky kněžskými, utvrdila svůj vliv politický a přemoženými o zem smýkala. A nedostačí li vám ani svědectví husitské konsistoře, nahlédněte do spisů česko-bratrských; tam naleznete trpkou obžalobu na vrchnosti i jejich kněze. I ten Luther na počátku XVI. století velmi nepěkně o mravní úrovni kněžstva českého se vyjádřil.

IV.

A máme snad ještě široce vykládati o husitském demokratismu? Bývali by naši žurnalisté v červenci lépe udělali, kdyby o tom vůbec pomlčeli. Vychvalovati husitskou »lidovost« a vzepjetí demokratického ducha v husitství jest věcí velmi choulostivou. Hnutí husitské bylo ovšem ze značné části hnutím demokratickým. Jenže již na počátku chtělo hamižné panstvo hráti v revoluci prim; jezdilo po smrti Husově po celých Čechách, shánějíc podpisy a pečeti k protestnímu listu. Vybánělo kněze katolické i z těch far, kde byli osadníci konservativní. Přetvářelo se tak, že z počátku v šlechticích táborští sedláci viděli své upřímné spojence a horlivé zastance Husovy reformace.

Ani to prosté hlavy nemátlo, že po upálení Husově drancovali šlechtici nejen statky kněžské, ale i královské. Ač se v protestní listině obražovali s rozhořčením, že v Čechách není bludařstva žádného, dávajíce na jevo veliký hnus před kacířstvím, přece hned v následujícím okamžiku přimhouřili nad bludařstvím Táborů oči obě. Věděli dobře proč; vždyť potřebovali selských ramen, třebaš kacířských, k zachování před Sigmundem toho, co byli kněžstvu urvali. Proto v době kritické se s Táborý bratříčkovali. ač měli karabáč pod pláštěm již přichystaný. Když však spatřili, že Sigmund nijak nežertuje a že snad jeho hustý voj

přece hnutí potlačí, odrazili pojednou »husitští páni« od prostých občánků a šli skoro všichni poníženež ke Kutné Hoře, nabízejíce své služby proti souvěrcům. Tohle si Žižka dobře pamatoval, ač jiní husité na to později rádi zapomínali.

Když mimo nadání na Vítkově bylo rozbodnuto ve prospěch povstalců, hned v sobě zase cítilo panstvo husitskou krev; hned zase přísahalo věrnost kalichu a Husovi; hned se dušovalo před svou duší milou, že již Husa vícekrát neopustí. Jaký pak zisk taky bylo lze čekati od Sigmunda! Ten jim jako katolický panovník uloupení statků církevních potvrditi nemohl; za to občánkové husitští jim úchvaty ponechati musili, poněvadž se sami o statky kněžské dělili — zcela v duchu Husově. Sedláci táborští a orebští se zatím spokojovali lupem na vlastních krajanech páchaným a těšili se bezstarostně, že dle slibů kněží svých každé místo jim bude náležeti, »na kterém jejich noha tlačiti bude«. Panstvo je nechalo nějaký čas blázniti; ze samého vlastenectví si nevěšmalo ani toho, jak Táboři bohatství a umělecké poklady — pýchu to naší země — barbarsky ničí. S cepy tábořskými nebylo radno žertovati; Žižka vyprášil husitským pánům kabáty nejednou. A ta tábořská demokracie zatím klesla mravně tak, že se za ni začal Žižka sám styděti a připravoval družinu novou z Orebitů. Když pak stavy vyšší, stavy kališné našly příhodnou chvíli, spojily se s katolíky českými i ně-

meckými proti »shromáždění lotrů«, jak sami Táborý nazvali ne bez důvodu a zlomili vaz české demokracii, která si příliš nezbedně s osudem zahrávala. A od té doby začínalo býti se sedláky stále hůř, až za Jiřího z Poděbrad jim vloženo na šij úředně jeho tělesného nevolnictví. Hnusno čísti, jak se pak sedlákům vedlo za to, že pomohli jejich předkové — třeba jen nepřímo — šlechtě k obohacení. Zbývá při tom jenom otázka, která z obou stran husitských, demokratická či aristokratická byla lepší? Kdyby chtěl někdo chváliti ty protichůdné strany obě, učinil by se směšným. Kdo jednu z těchto stran pochválí, musí druhou pokárati. A tu je ten bolestný bod pro moderní husitské nadšence! Raději o krutých svárech Táborův a kališníků mlčí, jen aby nemusili dosvědčiti, že byli husité také velmi křehkými lidmi, a že reformaci namnoze prováděli pobíjením sebe samých. Tedy voláme k vám, páni žurnalisté, abyste k vůli lepšímu prohloubení oslavy Husovy a k vůli lepšímu pochopení doby husitské nám také na přes rok pověděli, kterou stranu husitskou tolik vychvalujete a kterou zavrhuje. My si myslíme tolik, že česká demokracie se v dlouhých válkách hodně zvrhla a že svou nerozmyslností připravila tuhé jeho potomkům. A o straně kališné soudíme, že v ní kvetlo také mnoho frázovitosti; zvláště to bylo u šlechty. Leč byly v ní živly též rozvážné, z nichž na předním místě sluší jmenovati některou část mistrů pražských;

a tito lidé místo plamenných řečí pracovali, pokud se dalo, o sblížení s Římem. Rozumnější husité spolku s Táboři se vyhnuli a přichýlili se obecně ke kališníkům a jim příbuzným Sirotkům. Střední stav vůbec dobře postřehl, že zavládne přece mnohem lepší pořádek náboženský i politický, nabude-li vrchu strana kališná. O tom se ovšem ještě tehdy nevědělo, že panstvo má záslusk na povalení moci stavu městského a selského. Co panstvo obmyšlelo, to provedlo pozvolna, když už mělo úplně volné ruce. Ten sedlák, jehož práva za Karla IV. a Václava IV. byla hájena českými arcibiskupy, kapitulou pražskou i jinými kněžími, přišel po bouři husické o své zastance. Ale to prostí kališníci s počátku nevěděli, jak v budoucnu své rozmnožené moci šlechta využítkuje. Zkrátka u větší části národa po prvním bouřlivém kvasu se ozval zase silně zdravý smysl pro konservativní zásady. A nebýti Rokycany a několika jiných úzkoprsých theologů, kteří houževnatě lpěli na několika odstředivých věroučných zvláštnostech, bylo by se stalo spojení s Římem lehce skutkem.

Tažme se tedy horkokrevných oslavovatelů, zda máme husity slaviti jako lidi konservativní nebo jako křesťany »svobodomyšlné a pokrokové«. Nejde zkrátka u nich příliš chváliti ani konservativní snahy ani odstředivé; vždyť obojí věc u husitů v jisté míře shledáváme.

Církev husitská se pohybovala v kolejších obojetných, rozpačitých. Ani se nikdy na dobro

od Říma neodtrhla, ani se s papežským stolcem nikdy do opravdy a trvale nespojila. To by jistě nynější »husité« neschvalovali, že kališníci, ačkoli často o Římu nepěkně se vyjadřovali, přijímali přece s největším povděkem, jestliže jim někteří katoličtí biskupové kněze jejich světili. Na jedné straně odpor, na druhé dobrovolná závislost na milosti katolických biskupů. Jak tedy? Byli husité zpátečníky či pokrokáři? Ani jedno ani druhé; vážní historikové, jako Denis, Borový, Tomek, Pubitschka a jiní právem vytýkají husitům polovičatost a nedůslednost. A naši pokrokáři v tupení Církve rozhodně polovičatí nejsou. Tedy zbytečně balamutí lid, jestliže mu namlouvají, aby za příkladem husitů kráčel »za světlou pochodní osvěty.« Za příklad neústupného vzdoru proti Církvi by mohli spíše vystaviti Luthera a protestanty; ti už bušili do Církve s jinší kuráží než husité.

Pokračování v příštím čísle.

Ročník XI.

Číslo 16.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Po oslavách Husových.

III.

Píše Jiří Sáhula.

Ředakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Nedivíme se, že v horkých dnech červencových silněji krev k hlavě proudí, vykouzlující tam představy příliš fantastické. Ale velebiti husitství jako zjev příkladného demokratismu, lidovosti, svobody a důsledného odporu proti »zotročujícímu« Římu, to už je přece trochu mnoho. Abychom my, katolíci, husity jen a jen kárali a haněli, jako hanějí stále katolickou církev naši odpůrci, k tomu se nesnížíme.

Vždyť nám nejde na rozum, aby konservativní a zbožní katolíci doby Karlovy a Václavovy upadli najednou do naprostého a trvalého odporu k starým řádům. Však nejen kališníci, ale i Žižka sám výtržníky příliš »pokrokové« hranicí ztrestali.

Známo též, jak Žižka fanatického kazatele táborského Antocha v Praze po jeho kázání na místě spolíčkoval.

To by učinil zajisté i mnohým slavnostním řečníkům červencovým, kdyby viděl, jak zbůhdarma, beze vsí příčiny náš lid vedou nikoli k větší zbožnosti, ale k randálům a zdivočině.

Husovi se ani nezdálo o té svobodomyšlnosti, jakou mu mnozí sváteční »poučovatelé« připisují. Neškodilo by, kdyby naši liberálové uvažovali trochu více o těchto slovech Husových: »Kristus jest otec náš a církev svatá jest nejvyšší matka naše. A toho otce a tu matku nejprvé máme ctíti, neb v nůzi musíme a máme toho

otce a matky té naučení a pomoci volati a treskání od nich míle přijeti. A když právě a plně ty rodiče uctíme, tehdy plně zákon křesťanský zachováme, a kterak daleko jich nectíme, tak daleko přikázání Božího nezachováme; neb nelze jest křesťanu hřešiti, jedné ač tomu otci a té mateři chvály umenší.« (Ve »Výkladu víry«.) Při tom připomíná Hus, že k ctění církve jest potřeba její poznání, »neb neznání církve svaté činí v lidu mnoho bludův.« A ještě lépe mluví Hus do duše nynějším osvícovatelům na jiném místě takto: »Ten hřeší proti čtvrtému přikázání, nectě otce Krista a matky, církve svaté, kterýž vida matku svou hříchem zprzněnou, netoliko neutře psoty, ale přidá neb rozmaže.« Slyšíte to vy, kteří v katolické církvi dle jména trváte a přece její čest do bláta šlapete? Slova nahoře uvedená jsou, hledíc k rozumům našich pokrokářů, více než zpátečnická, ale jsou to slova svobodomyšlného Husa, a proto zasluhují od vás povšimnutí.

Hus ovšem sám proti nim nejednou jednal. Ale nejednou též ukázal daleko větší lásku ke katolíkům než husité nynější. Vyjádřil se jednou, že mnohým katolickým kněžím není boden řemenky u obuvi rozvázati; v Kostnici měl velikou radost, že ho katolický mnich »velmi krásně« vyzpovídal. Jednoho preláta, v Kostnici přítomného, ctil jako otce. I s jedním svým žalobníkem, Štěpánem Pálčem, loučil se před smrtí se slzami v očích a vroucím objetím.

Mějte dobře na paměti, vy matrikoví katolíci, kteří církev svou hyzdíte, že v příčině církevních revolucionářů Hus se vyjádřil: »To velí Spasitel, řka: Neuposluchá-liť (nespokojenec) obce (církev), buď tobě pekelník, pohan neb zjevný hříšník.« Všimněte si tedy, jak vaše proticírkevní útoky sám Hus odsuzuje, ač tím bezděčně odsoudil také sám sebe. Dejte tedy pozor, abyste svobodomyšlnost Husovu příliš nepřechválili a katolickému konservatismu příliš neutrhali.

Každý krasořečník Husův má si též dobře zapsati Husovo napomenutí: »Mnohomluvný aneb blekotný nadarmo poddává se v nejistoty mnohé jazyka.« Jinde Hus praví s výstrahou: »Dí Spasitel: Z každého slova prázdného, kteréž promluví lidé, dadí z něho počet v den súdný. Prázdné slovo, jakož dí výklad, jest slovo nepotřebné; a nepotřebné jest, kteréž hodného úžitku nenese, ani míní. Ó, kterak vydadí lidé počet z každého slova nekáraného, utrhavého, lživého!«

Dobře si tedy, vy osvěcovatelé, запиšte do paměti tato slova; máte je z péra samého Husa. A dříve než o zpátečnictví církevním a Husově pokrokářství mluvíti začnete, dobře si svou látku promyslete, aby plamenná slova vaše nevzbudila v lehce vznětlivých vašich posluchačích křivé názory o církvi Boží. Hus s bázní důvodnou napsal, že ho jednou bude Bůh žádati: »Daj počet z lidí, které jsi měl vésti k spasení a nevedl jsi.« A přidává: »Ba běda nám, nevedeme-li

lidu k spasení, že máme za ně počet vydati.« A proto, necht' dají pozor na každé své slovo všichni ti, kteří představují duševní vůdce národa. Jejich poučení čtou a poslouchají tisíce a tisíce krajanů.

A běda jim, jestliže z nerozmyslu lid na místě poučení proti církvi fanatisují a autoritu její ruší; neboť dle Husa »má člověk velmě se ostříhati, aby nižádného nezabil na duši zlým učením, zlú radú.« A zdali pak jest to rada dobrá, volá-li mnohý nedouk: »Pryč od církve?« Jistě to není dobrým poučením, jestliže při tom neukazuje, jaké církve má kdo poslouchati, jakých pevných názorů se přidržeti, až starobylou církví zhrdne. To jest tolik, jako vyvésti někoho v deštivém počasí ze suché místnosti ven a tam ho opustiti bez poukázání na jinou ochrannou budovu.

Po zboření církevní autority bylo by rozhodně nutno postaviti autoritu novou, které by se podřídil celek národa. Jinak by moderní busité tak bratrsky svorně za rozvojem národa kráčeli jako to činili starohusité. Ti jsou nám velikou výstrahou, abychom si věc dobře rozmyslili, než se na nové, dobrodružné cesty v náboženské otázce vydáme.

V.

Ve dnech oslavy Husovy tázal se jistý český žurnalista písemně anglického spisovatele Chamberlaina, jaké jest jeho mínění v příčině Husových oslav. Chamberlain v delší písemné odpovědi

mimo jiné se vyjádřil: »Kdyby se český národ odhodlaně a jednomyslně znal k velikému svému Husovi a jeho velikým předchůdcům, zaujme rázem první místo mezi národy cislajtánské monarchie.« A nemyslete si, milí čtenáři, že tato slova jsou zcela nesprávná. Dají se všelijak vyložit; přijde na to, v jakém smyslu máme se k Husovi znáti. Kdybychom se měli k Husovi přátelsky hlásiti dle vzoru a příkladu nynějších našich liberálů, tu bychom se na to první místo mezi cislajtánskými národy nevyšplhali nikdy. Každý náš liberál vidí v Husovi něco jiného a dle toho každý líčí Husa jinak, takže by musila býti povaha Husova z nejrůznějších, sobě odporných vlastností složena, kdyby měla vyhlížeti dle písemných fotografií našich učených osvěcovatelů. Všechny pokrokářské strany se k Husovi všude hlásí a to prvenství našeho národa stále kulhá. Jak je viděti, není zkrátka a dobře Hus skutečným praktickým pojátkem rozvaděných pokrokových bratří. Hus jest jim zatím znamenitou záminkou k podrážvání církevního vlivu.

Jen tak daleko zatím »uvědomění« novohusitů z přetřásání Husova učení a života dospělo. Kdyby však měly strany, Husem nadšené, něco skutečného na základě Husových ideí postaviti, tu by musily všechny, bez rozdílu, své programy pronikavě změniti.

Ale kdež bychom mohli na to čekati! Každý novinářský vůdce má sebe za neomylného; ne-

chce ustoupiti ani svému jinému soudruhu liberálovi v některých názorech, ač se mu týž blíží svým programem více než Hus. Jak pak teprve přeformovati svůj program zcela! Staří husité to myslili s následováním Husa přece jen daleko upřímněji, než nynější slavnostní řečníci!

A co se tu napáchalo ve jménu Husově randálů, co tu bylo nesvornosti, když mělo se v Husově duchu postupovati!

Aspoň na venek kladli husité hlavní důraz při všem svém jednání na náboženskou otázku. Ale ač se všichni k Husovi, jako národnímu světci, s pochlibou hlásili, neprováděla důsledně Husův program ani jedna husitská strana. To bylo těžko už z té příčiny, že Hus byl ve svém učení sám nedůsledný, že předvedl před zraky Čechů program polovičatý a v mnohých věcech neuskutečnitelný. Přečtěte si jen, co nestranný dějepisec Helfert píše o Husově učení.

Ale ani ty věci, jež by bývalo možno z návrhů Husových uskutečniti, nenalezly po jeho smrti praktických zastanců.

Táboři více dbali poučování wiklefity Engliše než všech Husových traktátů. A Pražané s úctou naslouchali mistru Příbramovi, Prokopu z Plzně a jiným, kteří autoritu Říma zastávali. O Žižkovi se vůbec neví, že by se byl ve svém přesvědčení od katolíků v něčem lišil; aspoň tábořským bohoslužbám neobcoval a naposled i jako vojenský vůdce Táborů se vzdaloval.

Padlo-li tedy učení Husovo v skutečnosti v zkázu již kostnickou hranicí, za doby, plné nadšení pro upáleného mistra, nyní by tím méně novohusité mistrův program v praxi uvedli, třeba by se to mělo státi jen v hrubých rysech. Luthér měl také stále na jazyku pro Husa chválu, ale svým učením šlapal idey, v Husových spisech uložené.

Chtěli by nyní snad kráčet v šlepějích Husových tito lidé, jimž jest náboženská otázka věcí »s o u k r o m o u«, a n o i v e d l e j š í?

Však dostaly »Národní Listy« od »Hlasů ze Siona« notný a zasloužený výprask za to, že chtěly postaviti do popředí význam Husův národnostní na úkor významu náboženského. Kdo chce k Husovi do opravdy se znáti, musíš rozhodně již předem uznati o t á z k u n á b o ž e n s k o u z a v ě c h l a v n í; jinak to nemyslíš s husitským nadšením upřímně. Vezmi si kterýkoli jeho spis a uvidíš, nač Hus hlavní důraz kladl.

To dozná každý, že v tehdejším čase byla v národě našem daleko větší zbožnost než nyní. A přece ještě Hus stýskal: »Již pravda Kristova málo v lidech svítí, ani již chtějí, aby (kněží) čtení nekázali.« Jinde Hus napsal: »Bláznivi jsou lidé, kteříž pilněji a žádost věččí mají k panství neb k království světa tohoto, nežli k království nebeskému, o němž dí Spasitel: Nejprvé hledajte království nebeského.« Jiná jeho rčení jsou: »Nižádného nemá člověk milovati k povýšení v světě, ani k utěšení kterému, jedné ač (toliko když) to

povýšení a utěšení tihne k ctnosti, a tak k prospěchu církvi svaté, k Boží chvále, a k spasení té osoby, již člověk miluje.«

A aby ukázal, že náboženství jest něčím světějším, vyšším než pouhé vlastenectví, končí: »Já pro ctnost a pro úžitek církvi svaté více miluji cizozemce ctnostného a užitečného církvi svaté, než bratra vlastního, ne tak užitečného.«

Podobně vyjadřuje se i na jiném místě.

Praví též rozhodně: »Kterázkolivěk péče není potřebná k jednomu konci, jenž jest radost věčná, ta jest péče nehodná. Poňavadž Kristus neučí nás, abychom se modlili za panství, ani za zboží tohoto světa, zjevná věc jest, že těch věcí nemáme dbáti.«

Co pak tomu řeknou nadšení socialisté, kterým jde hlavně o úpravu hmotných poměrů? Co tomu řeknou naši jiní žurnalisté, kteří kladou národnost stále do popředí před náboženstvím? Hus, ač svou vlast miloval, přece jen dobře věděl, že se má snažiti každý národ hlavně a předně o dosažení blaha věčného.

Věděl, že každý národ má dáti přednost pevným rozkazům Boha samého a své věčné spáse přede vším jiným.

Jestliže jsme pravými křesťany, jsme i pravými národovci, poněvadž dle rozkazu Božího i církevního vlast svou milovati musíme.

Jest však věcí zhola nesmyslnou, když naši vůdcové myslí, že podrytím církevní autority vznítí snad větší žár lásky k vlasti u svého národa.

Právě tímto způsobem klesne pravé vlastenectví zcela, třebaš by ho bylo plno nakupeno na papíře.

Naši novinářští husité už tím dokazují málo vlastenectví, že na místě společné akce národní z důvodů často osobních, malicherných spíše útočí na sebe než na skutečné nepřátele vlasti. Hle, Hus se vyjádřil, že otázka náboženská jest věcí první, a že nám má býti milejším v pravdě křesťanský Němec, než vlažnější v náboženství Čech. A přece se najednou přiklasaly »Radikální Listy« s básní, z níž vybíráme tato charakteristická slova: »Tvůj s Římem spor, kde padl jsi i vyhrál, spor bezcenný o věčná tajemství je dnešku dalek a my ctíme jen tvé zanícené víry hrdinství.« Prý Hus první řekl »v Středověku tmách to slovo svaté: Národ a Řeč česká.«

Jen tak dále; takhle se k Husovi, jak z hořejšího patrně, pěkně budeme znát. Otázku, týkající se věčnosti, mají tedy »Rad. Listy« za bezcennou. A jestliže tedy tentýž list ctí hrdinství Husovo, jak napsal, ctí ho tedy pro hrdinství za věc bezcennou, za blouznění.

To pak jest rozhodně nepravdou, že byl Hus u nás prvním vlastencem, který řeč českou ctí. Tomáš Štítný pro své české spisování vystál více než Hus a uměl znamenitě hájiti svou národnost. Ten Husovi znamenitě cestu ušlapal.

A Karel IV. snad českou řeč nenáviděl? Kdekoli v Německu byla česká posádka, všude musil býti český kněz. Nařizoval německým kurfiřtům,

aby své děti dávali učití českému jazyku. Založil slovanský klášter atd.

Mnozí katoličtí mistři šli s Husem stále v jeho vlasteneckém zanícení; jen v otázkách náboženských se s ním přirozeně srovnati nemohli.

Jestliže tedy »Rad. L.« ctí Husa jen proto, že »první« hájil českou národnost, dokazují neznalost dějin a zhrdají-li jeho »spory o věčná tajemství,« zbytečně Husa urážejí. Už je viděti, že by nejen socialisté, ale i radikálové znamenitě musili své programy změnit, kdyby chtěli za Husem upřímně kráčet.

Dr. Grégr ve svých chvalozpěvech o Husovi proslovil se stejně neobratně jako »Rad. Listy«. Prohlásil, že prý může ctítí Husa každý Čech i katolík. Také přiznával se k Husovi předně a hlavně jako k národovci; náboženské přesvědčení jednobokaždého jest mu »drahocenným pokladem«, ale věcí soukromou.

Co by tomuhle nápadu řekl upálený mistr, který pobízel velmože, aby mocí vlažné křestany do kostela honili? Nu, zkrátka u Mladočechů nejde o následování Husa vážně mluvit.

Trochu hluchých a nejnepných frází s řečniště aneb od redakčnšho stolku do lidu vržených jest pramalým důkazem praktického husitství.

To poslanec Černý při Husově oslavě přece utrousil několik dobrých slov. Řekl bez obalu: »Musíme svůj život srovnávati s životem Husovým, jeho následovati, sebe poznati. Nerouhejme se mu planou oslavou, nebudme prospěcháři, ne-

buďme ješitní pokrytci. Od sebe musíme začísti, sebe uzdravit a pak bude zdrav i celek.»

Tohle byla slova trochu rozumnější; kdo s pokryteckým nadšením před Husem na kolena kleká a při tom mluví i jedná proti duchu Husovu, ten jméno pravého husity nezaslouží.

Že nemají právo k Husovi se hlásiti též ani kalvinisté ani lutherané, to uzná každý, kdo pozoruje křiklavé rozdíly mezi věroukou Husovou a náboženských pokrokářů. Pro obmezenost místa nebudeme se o těchto rozdílech mnoho šířiti. Tolik jen podotýkáme, že Hus obrňoval své výklady všude, kde se dalo, citáty ze sv. Otců. Kdyby však s těmito citáty, v prvotní církvi napsanými, srovnal našinec nauky protestantské a vyznání kalvinské, jaké by tu našel nepřeklenutelné rozpory! Tyto nové církve mají však přece před našimi liberály přednost tu, že považují (soudíc aspoň dle jejich listů) náboženskou otázku za věc hlavní; a tvrdí rozhodně, že hlavní těžiště Husova významu spočívá v otázce náboženské.

VI.

Zbývá jen ještě malá otázka, za jaký konec náboženské Husovy idey chopiti, jak je v život uváděti, jakým způsobem přeměnití jimi tak rozviklané poměry nynější. To nám poslanec Černý jasně nepověděl. Ó, co by tu bylo rozumů a rozoumků, kdyby se skutečně měly ideály Husovy v praxi prováděti!

Vždyť podtrhávají pokrokáři nynější půdu církvi pod nohama tupením mnohých věcí, jimž sám Hus učil.

A nyní by se snad tyto strany měly obrátit a svým změněným chováním odvolati všecky výstřednosti dřívější? Takovou skromnost, takový sebezápor od nich čekati nemůžeme.

Hus na př. napsal o zpovědi: »Všeliký, kdož chce vděčně sloužiti, má se často zpovídati: neb budeš-li se svých hříchův na zpovědi tajiti, Bůhť je zjeví; pakli je budeš zjevovati, Bůhť je skryje. A protož kteří dobře činí a nezpovídají se Bohu často, jsou ti takoví, jako ten, ješto naplní sud smrdutých věcí, a potom veň nalije dobrého pití a tak jedno druhým zkazí. A protož jako věrný sluha Boží, jakž kolivěk shřeší netoliko smrtedně, ale všedně, ihned se utec na Boží zpověď.« Nuže, kolik pokrokářů se odhodlá skloniti své koleno ve zpovědnici? Dosud to nedělá žádný z nich.

O svátostech Hus napsal: »Sedm jest posvátných věcí: prvá jest křest, druhá biřmovanie, třetí manželství, čtvrtá kněžství, pátá pokání, šestá svátost těla Božího, sedmá poslední svaté olejování.« Kolik našich pokrokářů má tyto svátosti v úctě? Někteří si činí posměšek z několika, jiní ze všech svátostí. A Hus důrazně mimo jiné vytýká, že při svátosti oltářní jest pravé tělo a pravá krev Krista Ježíše. Kdo tomu z nynějších husitů věří?

Ještě vizme, jak si mistr svěcení dne svátečního představuje; prý v neděli »máme zvláště

ctítí Pána Boha, krmíc a okrašlujíc duši ctnostmi; neb jinak neděle nesvětíme, jedné najprvé ctíce Boha, druhé připravujíc duši, a třetí a najposlé tělo. Bídňě a ohavně hřeší, mnějice, by v svátek světili, kteříž opustíc díla tělestná, marnomluvením, turnováním, kolbú, kostkú, šachováním, tancováním, lakomým trzžením a jinými péčemi toho světa zaneprázdní.* Nuže, kdo jest tak z pokrokářů silným, aby chtěl uváděti tato Husova připomenutí v praxi?

To naše církev jest přece liberálnější, povolujíc v neděli některé zábavy, Husem zapovídané, jen když dějí se bez hříchu. Ale při následování ducha Husova musily by v neděli odpočívati karty, kuželky, taneční zábavy, sokolská »cvičení«, kulečník a jiné podobné věci. »Vešken den nedělný má naložen býti a ztráven v duši, v slovu a v skutku v nějakém povýšení chvály Boží.« Také by si to naše církev přála, kdyby to mohlo býti najednou provedeno, ale naši husité rozhodně nikoli.

»Lenochové sváteční, dlúho ležíc, mše i kázání chtíce zameškávajíc, slúží ďáblu, jenž slove Šathan.* Poznamenejte si dobře do paměti tato slova Husova všichni vy, kteří v sobotu taneční zábavy pořádáte a pak v neděli vyspáváte místo návštěvy mše sv.

Co soudil Hus o Panně Marii? »Pravá víra jest, že Panna Maria, protože hodna jest byla z daru Božího, aby Pannú ostanúc, Matkú Boží byla, apoštoly svaté i patriarchy, i všechny kóry

angelské důstojenstvím přesáhla a tak po svém Synu naše pomocnice jsou pravá, nám jest řečnice (za orodovnicí) ustavena.« Takle slova jistě se nelíbí novým husitům, kteří smějí se procesím mariánským a Zdrávasem zhrdají.

A jestliže se nevěrci i někteří jinověrci smějí mariánské úctě, posmívají se ctění svatých obrazů ještě více. Leč Hus byl poněkud střízlivější. Napsal: »Dí někdo: Čemuž tehdy jsou obrazy? Odpovím, že proto, aby na nich se sprostní učili a tak vzpomínali na Boha a na svaté, k náboženství popuzeni, hotovi a zapálení byli, a tak Bohu a svatým horlivěji sloužili. A když tak obrazy lidí vedú, tehdy užiteční jsou jako knihy.«

Prý skrze obrazy Bůh i divy činí; bylo dříve malování jich zakázáno jen pro nebezpečí modloslužby.

Toho necht si dobře všimnou ti novohusité, kteří se obrazům světců posmívají, ale Husův obraz přece s pochlubou vystavují. A ještě k větší cti Husově malují vedle něho kalich aneb dokonce malují Husa s kalichem v ruce, jakoby on sám přijímání laiků z kalicha zavedl. Jak se dá také prostřednictvím obrazu lháti!

Takovýmhle způsobem se český národ rozhodně k Husovi nepřiblíží.

O manželství projevil Hus toto mínění: »Věť, že manželství jest svolení muže a ženy nerozdílné až do smrti; a to svolení jest nerozdílné do smrti jednoho z nich, takže již nemůž některý z nich odvoliti (manželství přerušiti), aniž jich

kdo můž rozděliti, aby nebyli manželé; ač druhdy pro cizoložstvo bývají rozloučení, takže spolu nepřebývají, ale nebývají rozloučení v manželství. Z toho patrno, že v duchu Husově nikterak nekráčeji hlasatelé »volné lásky«, třebaš by Husa svými ústy co nejvíce velebili. A mnoho-li by tak asi napočetl novohusitů, kteří by brojili rázné proti románům, v nichž hladkou formou se vychvaluje aspoň nepřímou nevěra manželská? Čteme-li moderní romány, vždy jest v nich pro zmíněnou nevěru plno omluv. Osoby, proti šestému přikázání hřešící, jsou líčeny nejčastěji jako lidé ubozí, které okolnosti »nutily« přervati násilně pouto řádného manželství. Mnoho-li se na jde nových spisovatelů, kteří by podobné protikřesťanské a protihusitské zlořády bez obalu odsoudili a přičetli je na vrub hlavní pohnutce, svévolné vášni a úpadku křesťanského ducha? Jak málo v této věci jest Hus svými moderními žáky následován!

Ročník XI.

Číslo 17.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

— ✨ —

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

— © —

Vůdčí hvězdy.

Ideál, vzpruha skutků. — Přátelství.

Zčeštila M. G.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Ideál — vzpruha skutků.

Zle pro mládež,
nemá-li ideálů.

Svět upoutává příliš ducha na sebe a protož musí se tento vždy znovu vzmužiti, a své panství nad tělem hájiti, nechce-li se plaziti v prachu a broudu zemskou učiniti svým Bohem.

Přítomná, hluboko v materialismus zabřednutá doba, není k tomu způsobilou, aby v člověku podporovala ideální snahu, nýbrž ona jest právě, jež všechny vyšší a pravé ideály udušuje, ale za to před i dolem požitku a zisku se sklání.

Co jest ideál? Povedu laskavé čtenáře do Florence. Projdeme chodby a komůrky Sv. Marka! Frà Angelico zjednal tomuto klášteru světoznámou jeho slávu. Kamkoli se obrátíme, přichází nám vstříc zbožný Giovanni se svými sv. obrázky. U vchodu namaloval dva dominikány, jak přijímají pohostinně Spasitele v poutnické říze, pamětlivi jsouce slov Kristových: »Cožkoli jste jednomu z nejmenších bratří mých učinili, mně jste učinili.«

Na druhých dveřích spatřujeme obraz Krista v hrobě, a na konci první křížové chodby překrásný obraz sv. Dominika se slzami v očích, které ku svému Spasiteli pozvedá.

Jdeme dále — tu otvírá se před námi kapitolní sál, a nové divy křesťanského umění se nám objevují. Umělec líčí zde Krista v nejhlubším ponížení smrti na kříži a zároveň v největším povýšení, jakožto soudce světa. Vidíme zde Spasitele

v okamžiku největší bolesti, kdy jeho požehnaná matka pní v duchu zároveň s ním na kříži, vidíme ho ale též ve stavu největší radosti, anť spasil zbloudilou ovci, litujícího hříšníka podle sebe na dřevě kříže. Po pravé i levé straně kříže vidíme svaté a zbožné muže a ženy, z jejichž pohledů a pohybů čteme zrovna úžasné vyprávění o kříži. Zbožňování, podivení, dík, soucit, věrnost, pokora mluví z okolo stojících a klečících, ve kterých snadno největší světce církve, Augustina, Dominika, Ambrože, Antonína, Benedikta a Františka poznáváme.

Vstupme konečně do jednotlivých cel v San Marco, jaké nádherné květy umění zde hledí k nám! Nelze pohlédnouti na tyto obrazy Krista, Madonny, andělů, apoštolů a sochy světců bez vnitřního pohnutí! Zde nepomáhalo žádné vzdělání, žádná akademie, díla tato vytvořena byla z přetékaající zbožnosti nevinných duší, spojené s důvtipem!

V nádherných formách jest Angelico od mnohých geniů pozdějších časů předstížen, ve sv. výrazu nevinnosti a čisté lásky Boží jest však dosud nedostižitelným. Kdybychom tajně naslouchali vnitřním citům umělce, kdybychom se ho mohli zeptati, zdali ve svých obrazích spatřuje uskutečnění nějakého ideálu, odpověděl by mistr, s žalem své dílo pozoruje:

»Ó nikoliv, ideál, který se před zrakoma mýma vznášel, nelze dosíci štětcem a paletou!

Neboť ideál jest, jak již samo jméno nazna-

čuje, ono dovršení, jehož pojem nebo pochopitelná představa hluboko v duši lidské vstřípena jest; jest to onen pohled nekonečna, jehož obraz v sobě nosím, jest to jisté něco, krásnější, větší, dokonalejší než vše, co uskutečniti se může, ono něco, jež vidím všemi svými dšly protřpytovat, jež ale, čím horlivěji je pronásleduje — ustupuje v nekonečnou hloubku.«

Rozeznáváme ideál křestana, umělce, kupce atd. Všechny tyto ideály neexistují ve skutečnosti, nýbrž jen v duši člověka; ale jsou zároveň předlohou, dle které se má skutečnost utvářeti.

Když ale někdy skutečné historické osoby, jakožto ideály se naznačují, ku př. sv. Vincenc z Pauly jako ideál kněze, Fiesole jako ideál malíře, nevyjadřuje se tím nic jiného, než, že takové osoby, onomu velkému, dokonalému obrazu, který se vznáší před duchem lidským, příliš blízci jsou, zdají se jej dosahovati, a proto jako pravý vzor podoby, jako ideál je pozorujeme.

Pokusme se koncipovati ideál křestana.

Svědomité plnění křest. povinností střídá se v jeho životě s bohumilou prací. Ve styku s bližním nebledá nic jiného než čest a slávu Boží. V neštěstí podržuje tudíž veselost a Bohu oddanou mysl jako ve štěstí. Z nejtěžších osudů a nejtvrděších zkoušek činí si nejzáslužnější skutky. A když se přiblíží večer jeho života, radostně odevzdává ducha svého v ruce Stvořitele; zemře, jak žil — v pokoji Páně.

Zde máme ideál křestana, jak více neb méně

prosvituje nepřehlednou řadou světců, k jejichž cti církev oltáře přisoudila. Přidružíme k ideálu křestana ideál umělce.

Má-li nám umění zprostředkovati jasný názor a tím nezkalený požitek krásna nadsmyslných sfér, musí umělec především míti velkého ducha a čisté bobabočné srdce, jakož i nutno, vyznamená-vati se šlechtností smýšlení. Z andělům podobné myslí vyrostou hned jako květiny pravda a přiro-zenost, potřebné to vlastnosti každé umělecké koncepce.

Koncipujme konečně ještě ideál syna Mer-kurova. Nadšen smělymi podniky svých velkých předků, vyzbrojen bohatými poklady jazykových a geografických vědomostí, zběhlý v rozdílu zboží, lidí a obchodních domů, vychází s jistým pohle-dem v obyčejný obchod a styk jako ve smělé spekulace. Lesk jeho firmy stoupá den ode dne, spojení jeho se rozšiřují, jméno jeho nabývá zvuku v obchodním světě a výrobky jeho domu vzbuzují na velkých světových výstavách podivení všech. Zde máme slabými tahy naznačeny tři ideály. Čím krásněji ještě jeví se tyto v duši čtenáře, neboť slova lidská nemohou vyjádřiti daleko to, co vy-kouzlí smělý vzlet fantazie.

Ale nemusí tyto ideály, jež jsme právě na-kreslili, nejen člověka okouzlit, nýbrž jej i k po-dobnému následování šlechtného jednání rozpla-meniti? »Také já jsem malířem«, zvolal Correggio nadšeně, když pozoroval obraz Rafaelův.

Pravý ideál povznáší člověka vzhůru, vždy

výš a výše, od dokonalosti k dokonalosti. Kde člověk sleduje vysokých účelů, tam roste jeho síla, jeho statečnost, odvaha, jeho energie, jeho nadšení.

•Buďto,« praví trefně Jean Paul, buďto musí člověk, jenž něco konati chce, velké účely míti anebo musí s velkými lidmi obcovati. Velikost pochází od jakživa od velikosti, velcí mužové vzdělávali se od jakživa od druhých velkých mužů.

Který básník nesešal z oněch nesmrtelných květů Homera a Hesioda, Sappha a Pindara, Aeschyla a Sophokla?

Který malíř nepohřšíl se v divuplné koncepcce, jež jen štětce Fiesola, Leonarda da Vinci, Michaelangela, Rafaela vytvořiti mohl? Který hudebník nenaslouchal duchaplným harmoniím králů hudby: Palästrina, Glucka, Haydna a Mozarta?

Od Achylla vzňala se fantasie Alexandra Velkého, že se stal druhým Achyllem.

Alexander měl •Homera• pořád pod polštářem ležeti, aby v něm mohl čísti, kdykoli se probudí. Též ve válečném tažení nosil jej při sobě ve zlaté skřínce. Při svém tažení Asii navštívil na válečném poli v Troji náhrobky starých hrdinů a pomník Achylleův ozdobil květinami.

Všecko velké vzdělalo se od velkého, nebo jak římský básník praví: »Od hrdinů pochází hrdinové.«

Rovněž tak všechna svatost vzdělává se od svatosti, hlavně od »svatého svatých«, jenž v plnosti času dílo vykoupení a posvěcení světa vykonal. Od té doby šumí nezastavitelně proud času, generace přicházejí a odcházejí, a všemi těmi změ-

nami svítí každému poutníku země onen božskolidský ideál, ideál všech ideálů, jenž mu ukazuje cestu k poslednímu cíli, a propůjčuje nové peruti jeho kolísavé síle.

Vskutku ideál jest vznešený dar Boží, vzpruha všeho jednání a tvoření!

Přátelství.

„Kdybich třeba tím nejnuznějším žebrákem byl, mám-li srdce přátelské, jsem dosti bohat.“

»Člověk jest společenskou bytostí«, pravil již nejslavnější ze starých filosofů Aristoteles; a poukazoval k tomu, aby lidstvo ve společnosti žilo, s jinými zacházelo, od nich se poučovalo, a své skutky dle jejich zařizovalo.

Co jest zde makavějšího, než aby se jeden k druhému úžeji přimknul a s ním vroucněji se spojil, zvláště, nalezne-li u něho větší účastenství a hlubší porozumění pro své vlastní zájmy. Kde to se stane, utvoří se ono šťastné spojení, jež svět nazývá přátelstvím. Proč plýtvat slovy k objasnění přátelství?

Pohleď jen tam do nádražní budovy na onoho mladého muže, jak prudkými kroky sem a tam přechází. Brzy poblíží na hodinky, jdou mu však příliš zdlouhavě, brzy hledí netrpělivě do dálky, nespátří-li již vystupující páru blížícího se vlaku. Konečně zabučel vlak. Mladík chvěje se radostí, srdce jeho nedočkavě tluče, plno blahého očekávání. Ještě okamžik — a již spočívá v náručí

svého přítele. Se zářící tváří vede ho do svého obydlí, otázky jeho nezdají se míti konce; neviděli se již 10 let. Teprve když na věžních hodinách blízkého kostela bilo 12 hodin, a spánek klížil jejich víčka, rozloučili se, aby se ráno opět shledali.

Není-li to přátelství, jež jsme právě vylíčili?

Může býti něco potěšitelnějšího a sladšího nad toto svaté spojení dvou nerozlučně spoutaných srdcí? Považuje sama »knihá knih«, jak Göthe bibli nazývá, za šťastného toho, jenž nalezl věrného přítele.

Jest ve světě teď, bohužel, mnoho přátelství, jež by se spíše nepřátelstvím nazývati měla, A proč?

Poněvadž se prýští z nečistých pohnutek. Jsi snad od Boha obdařen tělesnou krásou; hled, jak se ti lidé vtírají, vyhledávají tvé přítomnosti a zasypávají tě lichotnictvím. Nedůvěřuj však takovým přátelům, jsou to tvoji nejúhlavnější nepřátelé, lidé plní nízkého smýšlení, kteří slouží jen smyslnosti a tebe hledí strhnouti do propasti nepravosti. Nebo jsi ozdoben mnohými duševními dary, velikým rozumem, čilou obrazotvorností, máš žertovné nápady. Hled, jak tě lidé obklopují, holdujíce ti a opěvujíce tvého ducha. Ale nedůvěřuj jim, nejsou to praví přátelé. Chtějí se s tebou jen bavit, srdce jejich však zůstane při tom studeným jak pramen vody, jenž se prýští ze stinných skal.

Jsi bohat a oplýváš statky. Popatři, jak se

lidé namáhají, aby ti ukázali své přátelství. Ale nevěř jim; nehledají v pravdě tebe, nýbrž jen tvé poklady, jejich srdce je plno zisku a lakotnosti, a přátelství jejich nesměruje k jinému účelu, než aby se obohatili.

Jsi konečně ve vysokém postavení a máš veliký vliv. Hleď, jak sem spěchají ti bezpočetní přátelé, majíce ústa plna sladkých řečí a šíjí stále hluboko sehnutou. Však nevěř jim; zacházíš s nepřáteli, kteří neznají větší radosti, než aby tě svrhli a sami na trůn se vyšvihli. Ó, jak klamným jest svět, a jak řídké jest věrné přátelství! Jest jich mnoho, kteří se přáteli nazývají, málo však, kteří jimi jsou.

V čem záleží pravé přátelství?

Pravé přátelství záleží v tom, abychom bližního v Bohu milovali, a jemu pro Boha zvláště dobře činili. Ono pozdvihuje se nad obyčejnou lásku k bližnímu, a hledá na všechny možné způsoby časné i věčné blaho; proto může se pravé přátelství jen na bázni Boží zakládati. »Jen kdo zbožným a dobrým, jest naším přítelem,« říkali staří pohané. V nevěreckém srdci nesídlí nikdy pravé přátelství. Kdo se nebojí Boha, jak se bude báti přítele oklamati, podvésti, jej nebezpečí vydati a k hříchů svěsti? Ano, jest nepochybně jisto, že si nevěrec neodpočine, až také svého přítele v pouta nevěry chytí, jež jeho samotného tak tlačí. »Nevěrecký člověk láká svého přítele a přivádí ho na nepravou cestu,« stojí v knize přísloví. A lidové pořekadlo vyjadřuje jasně: »Pověz mi,

s kým zacházíš, a já ti povím, jaký jsi.« Nikdo neříkej: »Chci svého přítele obrátit, jest jinak tak šlechetný a dobrý.« Chceš-li jej obrátit, modli se za něj horlivě: bližších styků ale a přátelského obcování se varuj, sice obrátí on tebe, ale — k zlému. »Není žádné uhlí tak žhavé, aby nezhaslo, když se pokropí vodou, a žádný člověk není tak ctnostný, aby se nemohl zkazit, když se přátelí se zkaženým člověkem,« praví sv. Vincenc Paulánský.

Mezi nevěreckými filosofy minulého století, nalézal se také Diderot. Podobně, jako Voltaire a jiní, pracoval neunavně na vyhlazení všeho křesťanského. V největších bolestech ošetřoval jej mladý muž, jenž v pokoře Bohu sloužil. Když tento povážlivý stav Diderota zpozoroval, dodal si odvaby a pravil k nevěrci: »Vidíte-li mne nyní více pohnuta nad vaším osudem než jindy, nedivte se tomu. Vím vše, co jsem vám dlužen. Vaše dobrodiní jest to, čím žiji, poctil jste mne důvěrou, již jsem nikdy nemohl očekávati; nechci býti nevděčným, a byl bych jím, kdybych před vámi skrýval nebezpečí, kteréž vám hrozí. Dejte své věci do pořádku, především si vzpomeňte, kam půjdete. Jsem ještě mladý muž, vím to, ale jste jist, že vaše filosofie jest s to, aby vaši duši zachránila? Co se mne týče, pochybuji a jest mi nemožno mysliti na osud, jenž očekává mého dobrodince, a nevarovati ho, aby věčnému neštěstí ušel. Hleďte, pane, jest ještě čas. Odpusťte mě mé napomínání.«

Tak mluvil mladý muž. Diderot naslouchal s pohnutým srdcem, a uklouzla mu z očí slza. Hleděl dlouho upřeně před sebe, a bojoval ve svém nitru krutý boj. Konečně přece zvítězil hlas svědomí. Dříve vysmíval se Bohu a věčnosti, nyní žádal kněze a chtěl se zpovídat. Ale ó neštěstí, zpráva o tom neočekávaném a náhlém obratu dostala se též k uším jeho přátel. Rychle přispěchali, obklopili jeho lůžko a všemožně se namáhali, aby jej od toho předsevzetí odvrátili. A mezitím, co hleděli jej upokojiti o stavu jeho nemoci, slibujíce mu brzké uzdravení, zatarasili všechny dvěře domu, aby kněz neměl tam přístupu. S tím nebyli ještě ale spokojeni. Pod záminkou, že by mu lépe prospěl venkovský vzduch, odvezli Diderota na venkovský statek. Též tam hlídali ho přísně a nehnuli se od jeho lože, až vydechl svou nešťastnou duši. Toto stalo se 2. července 1784.

Tam přivádí přátelství s neznabohy.

Kdybychom chtěli psáti o příbězích všech oněch nešťastníků, v jejichž srdcích dříve plápolal sv. plamen víry a blažené nevinnosti, nemusili bychom velmi často ztrátu víry a dobrých mravů špatnému přátelství přičítati? »Bezbožný člověk zviklá přítele a vede ho na cestu, jež není dobrá.«

Pročž vystřídejž se každý styku s přítelem, jenž bloudí v náboženství, nebo jest zkažených mravů, neboť styk onen přivedl by za krátko i tebe do zkázy. Taková přátelství jsou hrobem nevinnosti a náboženství.

»Neměli jsme žádného styku a spojení,« tak píše věrný přítel velikého Basilia z Nazianu, »neměli jsme žádného spojení s oněmi mladíky, kteří byli nestydati neb lhostejni u víře; než s těmi jsme se stýkali, kteří byli mírumilovní a mravní, a jichž rozmluva nám mohla býti užitečnou.«

Jak úchvatné a sladké jest v nějaké krásné duši veleben se cítit a vědět, že naše radost cizí tváře rumění, že naše úzkost cizí nádra plní, že naším bolem cizí oči vlnou!

A ještě vznešenější jsou slova bible: »Věrný přítel jest silná záštita, kdo ho našel, našel poklad.«

S věrným přítelem nelze nic porovnat a cenu jeho věrnosti nevyváží ani zlato, ani stříbro. »Věrný přítel jest lékem života, a kteří se bojí Pána, naleznou takového.« Jako jedna duše ve dvou tělech jsou praví přátelé. Se šlechetnou upřímností spolu jednájíce, přinášejí si vstříc nezrušitelnou lásku a pravou úctu. Utrhačné řeči a kousavý výsměch nepřijde jim ani na mysl, a vyklouzne li jim nějaké nepromyšlené slůvko, jest jim to upřímně líto, a prosí pokorně přítele za odpuštění

V neštěstí jako ve štěstí lnou k sobě, nemají větší radosti, než mohou-li jeden druhému v něčem pomoci; oba závodí ve službách lásky. Bez ostychu kárá na příteli to, co zasluhuje kárání, a upozorňuje ho přátelsky na jeho chyby. Nezapomínajíce svého posledního a nejvyššího cíle, podporují se na nebezpečné cestě tam — modlí se za sebe a bojují spojenými silami veliký boj

života, aby též jednou nahoře povždy spolu spojeni byli.

Není takové přátelství žádoucí? Může takové přátelství být zlatem a stříbrem vyváženo?

»Ty jsi«, tak píše jistý mladý umělec svému příteli, »ty jsi potěšující anděl, sestoupilý mezi mne a moje vášně, v tvé blízkosti stal jsem se klidným a lepším. Tvá jemná moc, jíž nikdy, nikdy nezapomenu, vystoupila často tak dobročinně, světlem nevinnosti ozářena z nočních oblak, a moji duši úžasem opojila.«

Sami pohané vzpomínali nadšenými slovy pravého přátelství. Láska přátelská je nejmocnější všech pudů, ona láme všechny ohledy. Vyhledej si přítele ctnostného, v jehož srdci sídlí bázeň Boží, který pro Boha a v Bohu daruje ti lásku, hledej ho, a nalezl-li jsi mezi tisíci snad jednoho takového přítele, drž se pevně a nepuť ho více. Užiješ pozemského života dvojnásobně a jistěji dospěješ k poslednímu cíli.

Chceme-li ale nejvýše pokročiti a po nejdokonalejším přátelství pátrati, musíme tam patřiti, kde trůn Nejvyššího. Stává přátelství mezi Bohem a člověkem? Jak nevypověditelná jest velikost Boží a tak nekonečná Jeho vznešenost nad každou stvořenou bytostí, že mnoho mudrců pohanských zapírá a pochybuje o možnosti přátelství mezi Bohem a člověkem.

A ne bez příčiny, neboť přátelství, jak praví sv. Jeroným, vyžaduje nějaký poměr stejnosti mezi oběma díly, jež mají se sloučit. Bůh jest

ale vysoko povznesen nad člověka. Pročež zdá se přátelství mezi ním a člověkem nemožné. A přece našel Bůh ve své nekonečné moudrosti, lásce a moci cestu, aby člověčenstvo k sobě připoutal v nejvšlejší přátelství. Víme jistě, že každému člověku, který mu neklade v cestu překážky, vlévá posvěcující milost, t. j. onu nepochopitelnou, vznešenou a zázračnou vlastnost, kterouž člověk, jakoby oblečen novou bytostí a druhou přirozeností k vyššímu stavu, než ve kterém naroden byl, se povznese, Bohu se podobá a jak sv. Petr praví, božské povahy (přirozenosti) účasten se stává, takže nejen jest pro božské přátelství způsobilým, nýbrž vskutku Božím přítelem jest, jak Spasitel sám výslovně praví: »Nejmenuji vás více služebníky, nýbrž svými přátely.«

Když jest již neobyčejná přednost, býti sluhou Božím, jak vznešená to přednost, Jeho přítelem býti a se nazývati? Není tímto nebeským a božským titulem každá pozemská čest, královská hodnost a přirozené vyznamenání zatemněno? Co jest to, jaký význam má slovo: »Přítel Boží?« Uvažme jen ty dva pojmy těchto slov: »Přítel a Bůh! Kdo nám říci může, co jest Bůh? Vezměte všechny dokonalosti, všechnu krásu a velikost, a slučte je v jednu bytost: Jest to bytost Boží? »Ne,« odpovídá trpitel Job, »neboť Bůh jest tak nesmírný, že přesahuje naši vědomost.« »Ne,« odpovídá nám král David, »veliký jest Pán a chvályhodný příliš a velikost Jeho nemá konce!«

»Ne,« odpovídá nám apoštol, neboť »nikdo nezná co Božího jest, jen Duch Boží!«

Nevýslovně povzneseno jest nade vše líčení světlo Boží krásy a velebnosti, žádná řeč nedovede Jeho velikost představit, žádné ucho pojmuti. Jmenujte záři jitřenky, poukazujte na jasnost měsíce, na zářící paprsky jasu slunečního, před velebností Boží zblednou vesměs, zdají se tmavší proti Ní, nežli půlnoc proti poledni.

Přítel ale, to jest druhé já, to druhé sám, obraz toho, s kým přátelství jsem uzavřel, takže žádný z obou nic vlastního pro sebe nemá, nýbrž vše dělí s přítelem, takým způsobem, že jeden k druhému říci může: »Co tvého jest, jest mým, a co mého jest, jest tvým. «Nyní slučte ty dva pojmy a pak tažte se samy sebe. Co jest vyššího než přátelství Boží? Kdo dovede náležitě oceniti tuto důstojnost, že jest mezi ubohým a bídým pozemským červíkem a mezi neskončenou bytostí tak vřelé spojení?

Nejvyšší Pán všehomíra, Jemuž sloužiti nebeské dvorstvo za největší čest si pokládá, neostýchá se, s námi v tak vřelý poměr vstoupiti, že nás ne sluhy, ale přátele nazývá, že nás svých božských statků účastny činí.

Ó, jak veliké je milosrdenství našeho Spasitele! Štasten, kdo nahlédne, že v Bohu jest nejvyšší a nejdokonalejší přátelství. Srdce druhého člověka, je-li i šlechtné a dobré, jest přece vždy samo v sobě jen ubohé a hledá opět svou potěchu a své štěstí v srdci našem. Ale my známe srdce,

Jež, nekonečně šlechetné, nekonečně láskyplné a dobré jest, naše srdce celé proniknouti může, a jež nám vše poskytne, co vždy žádati a přátii si budeme, jest to Srdce Boha. A kdybychom i našli přítele, který by odpovídal všem našim přáním, bude to dlouho trvati? Nevyrve nám ho náhle smrt z náručí? Nemůže on jednou, falešným podezříváním jsa dohnán, nás opustiti? Nemůže on taktéž jinému příteli svou lásku darovati a tím nás, když ne docela, tedy aspoň částečně ze srdce zabnati? Tisíce možností dalo by se vypočítii. Ale my známe opět srdce, jež všem těmto možnostem jest daleko, — jest to opět Srdce Boží! Když jsme posvěcující milostí přátelství s Bohem uzavřeli, můžeme býti pevně přesvědčeni, že tento svazek se strany Boží nikdy nebude zrušen. Za to stojí nám Jeho věčnost — pročž nemůžeme se smrtí od Něho odloučiti.

Za to stojí nám Jeho nepochopitelná moudrost, pročž nemůže nás nikdy z falešného podezření opustit. Za to ručí nám jeho nekonečný Duch, Jehož láska neslábne, když i také nad tisíci jinými se rozestře. »Můj křestane,« volá proto blah. Angelus, »dej svoje srdce Bohu!«

Dej srdce svoje Bohu,
on svoje tobě zas dá
ó, jaká výměna cenná,
ty vystoupíš vzhůru, on k tobě dolů!

Ročník XI.

Číslo 18.

Cena 4 haléře.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Vůdčí hvězdy.

Zčeštila M. G.

Advent a Narození Páně na Slovácku.

Píše Konstantin Volařík.

Redakce a administrace Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1901.

Svědění, měřítko našeho jednání!

Bůh stvořil svět a jej také zachovává. Utvořil všechno s moudrostí a spořádal dle ustanovených zákonů, a tyto zákony udržuje stále, neproměnitelně v platnosti. V tomto vesmíru existují jak rozumem a vůlí obdařené bytosti, tak i bytosti nerozumné. Také těmto nerozumným tvorům jest předepsán zákon, dle něhož musí se pohybovati, aby dosáhli cíle, ku kterémuž jsou určeni. Protož rozeznáváme fysické světové zákony a mravní zákony přírody. Oba mají mnohé vlastnosti stejné, v jednom bodu jsou ale přece od sebe zcela rozdílné. Fysické světozákony jsou pevné a trvalé. Slunce a měsíc obíhají již tisíciletí svou dráhu, den a noc mění se dále a nikdy nemůže den nocí a noc dnem se státi; nikdy nepadne kámen místo k zemi do výše, nikdy nenosí strom plody na kořenech místo na větvích, nikdy neleze rak vpřed místo vzad.

Zákony fysické jsou pevné a trvalé a právě tak i mravní zákon přírody. Morální pojmy zůstávají pořád stejny, jak byly v duši člověka vloženy; zlo zůstává stále zlem, dobro pořád dobrem.

Fysický zákon světa jest společný, platí pro všechny časy, pro všechna místa, pro všechny poměry, opanuje každé stvoření, od nejmenšího až k největšímu. Zrovna tak má se to s mravním zákonem.

Není člověka od tohoto zákona nezávislého, jest lidstvu zákon ten jaksi již vrozen; podléhá

mu, jak člověk nevzdělaný, surový, tak i vzdělaný, jak muž tak i žena, jak hoch, tak i stařec. Není, jak již Cicero píše, jiný zákon v Římě a jiný v Athénách, jiný teď a jiný budoucně, nýbrž všechny národy, a to každého času, váže věčně platící a ten samý zákon. Fysický zákon je konečně jasný a zřetelný. I když také jeho vnitřní jsoucnost dosti často vystihnouti nemůžeme, jeho působení přece jasně poznáváme. Fysický světový zákon se nemění. Též mravní zákon vždy zřetelně a ne dvojsmyslně ozývá se v našich nadrech. Nikoho není třeba poučovati, že zlého máme se stříci, dobro konati. Ač v mnohém se oba tyto zákony srovnávají, přece jenom v mnohém též se liší.

Fysický zákon vykonává se sám, nezakouší nijakého odporu se strany stvoření. Kámen nemůže se protiviti zákonu tíže, musí padnouti dolů, jakmile se mu nedostává podpory. Pták nemůže odporovat pudu, musí stavět hnízdo a staví je pořád stejným způsobem. Ne tak morální zákon. Zákon morální předpokládá vůli, hledí si zjednati platnost však tak, že člověk i proti němu jednati může.

Kdo je však původcem tohoto pevného a jasného zákona, a jak se nám oznámí? Právě tak, jako původcem fysického zákona nemůže býti nikdo jiný než Stvořitel světa, tak jest i on původcem mocného zákona, stvoření svobodné duše. Mravní zákon jest tedy vůlí Boží a jest to též zároveň zákon věčný. A jak se nám tento zákon zjevuje? Svědomím!

Svědomy jest měřtkem — pravítkem našeho jednání!

Mezi všemi duševními úkazy lidského života není žádný tak všeobecně znám a v působnosti tak prozkoumán jako ten zákon, jež zoveme svědomím. Něžné dítko rozumí hlasu svědomí. Červeň studu, pokrývající líc jeho nevinnou, prozrazuje, že nemohlo bez trestu hlasu kárajícího přeslechnouti.

Svědomy provází mladíka jako druhý anděl strážný nebezpečími a bouřemi mladického věku. A svědomí jest též vůdcem a soudcem i dospělých lidí. Dobré svědomí jest útěchou člověka a slávou jeho v bojích a nesnázích života. Svědomí znají všichni národové země. Ať jsou mezi národy sebe větší rozdíly v řeči, náboženství, jeden hlas ozývá se v prsou každého člověka, tajuplný hlas svědomí.

V křesť. učení a vědě stojí svědomí v popředí. A co dokazuje nám to? To dokazuje nám zřejmě, že svědomí v srdce člověka od samého Boha je vloženo, že jest takřka svatyní, již Bůh v každé duši lidské zbudoval. »Svědomy jest hlas Boží v člověku,« praví staří. »k dobrému nabádající a před zlem varující.« Svědomí jest od Boha lidskému duchu vrozený mravní cit. »Národové,« praví apoštol, »jsou sami sobě zákonem.«

Zákon ten je v srdce každého člověka vepsán písmem, které lidský duch v sobě nosí od okamžiku svého zrození, v sobě nalézá, čte a čísti musí při prvním probuzení svého svědomí. Člověk

pohřizuje se při prvním záchvatu ve spánek hříchu — svědomí ale není ohlušeno, ono nespí, ono bdí. Svědomí bdí, ježto není lidským, nýbrž božským dilem.

Člověk boří kostely, strhuje oltáře, vraždí kněze, zříká se všeho náboženství; leč svědomí nemůže z prsou svých vyrvati, jeho srdce nedá se o ně oloupiti; svědomí zabiti nemůže. A proto že člověčenstvo má srdce, potřebuje Boha, touží po náboženství. Svědomí člověka je nesmrtelné, jako nesmrtelný je Bůh sám.

Pohanský básník a filosof Epiktet poznával ve svědomí hlas Boží. »Jako hochy,« praví tento filosof, »svěřili nás rodičové paedagogovi, jenž nad námi bděl, jako mužům dal nám ale Bůh za strážce svědomí.«

Seneka nazývá svědomí duchem svatým, jenž uvnitř nás bydlí a nás v spravedlnosti cvičí. A na jiném místě krásně praví: »Nikdo necení ctnost výše, nikdo není jí více oddán, než ten, který i dobré jméno obětuje, než by svědomí své poskvřnil.«

Tato svědectví, z úst pohanských mudrců pocházející, byla posly oněch svědectví, jež duch svatý sám v nadpřirozených zjeveních a v křesťanském učení do celého světa vyslal, aby autorita svědomí celému člověčenstvu ohlášena byla.

Nuže, není pochybnosti více. Svědomí není hlasem lidského rozumu, jak domníval se německý filosof Kant; ono jest skutečně hlasem Božím. — Svědomí není neužitečnou hrou lidských vrtochů,

nýbrž výrazem věčné, neproměnitelné vůle Boží s lidstvem, zjevením božského majestátu a panství, jakož i zjevením nepochopitelné jeho lásky.

Síla, tento dar lásky Boží, obmyslila lidstvo svobodnou vůlí, jako nejvyšším vyznamenáním mezi všemi tvory.

Jako kompas vždy k severu ukazuje, tak svědomí všechny skutky naše řídí vzhledem k Bohu, nabádá k ctnosti, střeží před zlem. Následujme věrně svého svědomí, neboť následující hlasu jeho, jdeme za hlasem Božím. Kdo nezažil ještě okamžiku, kdy celý zmaten, nemohl se rozhodnouti, kde hlas pokušení tak klamným byl, že skoro myslel, že dobře činí; jen v nejskrytější komůrce srdce bylo ještě něco, a toto něco, jež nazýváme svědomím, říkalo určitě a rozhodně: zaraz, nečň toho.

Ve dnech dětství vodila nás starostlivá ruka matčina a bdělo nad námi láskyplné oko otcovo. Však v pozdějších letech chyběla nám tato vůdčí ruka; my stáli uprostřed světa, a záviselo jen od nás plniti příkázání Boží, nebo vyhledávati šálivou stezku hříchu, záviselo jen od nás, chceme-li následovati hlasu svého svědomí neb neposlouchati ho. Chceme-li viděti smutné následky, jež zanedbání hlasu Božího v našem nitru působí, odstraňme na okamžik svědomí ze života člověka.

Hned by musily být nejkrásnější listy z dějin člověčenstva vytrhány. Nejčistší a nejslechetnější skutky lásky k otčině, rekovné myslí, sebeobětování, věrnosti ve vykonávání povinnosti, buď

jednotlivce, buď celých národů, nezdobily by lidstvo, kdyby je nebyla vyvolala auktorita svědomí, a kdyby jich nebyla chránila proti námitkám slabosti a egoismu.

Svědomí učinilo protestantskou kněžnu Alžbětu Galickou, která po čtyři léta při ranní i večerní modlitbě přísahala, že nikdy nestane se katoličkou, později nejhrošlivějším dítětem katol. církve a nejzbožnější sestrou řádovou.

Svědomí vložilo Johnsonovi, presidentu Spojených Států Severní Ameriky, v ústa tato krásná slova: »Budu činiti svou povinnost, zdar jest u Boha! Podporujte mne, páni moji!«

Svědomí učinilo křestany všech století mučenníky. Zrnko kadidla, vhozené do pánve obětní ku počtě bohů, bylo by postačilo od smrti je zachrániti a jim k bohatství a slávě dopomoci. Ale oni ani nedotkli se kadidla pro svědomí; neohnuli kolena svá před obrazy bůžků, pro svědomí; trpěli hlad a žízeň, horko a zimu, mučení a smrt k vůli svědomí.

Odstraňme svědomí — a všechny veliké skutky lásky k otčině, hrdinství, sebeobětování, věrnosti ve vykonávání povinnosti, klesnou ke skutkům sebelásky a pýchy.

Svědomí jest nejjistějším měřítkem našeho jednání. »Při všem svém díle,« praví Písmo sv., »následuj věrně svého svědomí, neb tak se kráčí dle vůle Boží.«

A na jiném místě praví Písmo sv.: »Svědectví dobrého svědomí toť sláva naše!«

Advent a Narození Páně na Slovácku.

Čtyři tisíce let čekalo lidstvo na Mesiáše — tak učili staré naše předky Slováky svatí bratři ze Soluně.

Ano, čtyři tisíce let čekalo lidstvo na Vykupitele, tak stojí též psáno v neomylné knize knih, v Písmě svatém a právě tak bratři svatí učili. Tedy nebyl to jejich výmysl, nýbrž podávali předkům našim ryze dějepisnou pravdu.

Církev svatá na památku tohoto čtyřtisíciletého toužebného očekávání nařídila věrným synům a dcerám všech národů (kteří v Pána věřili), aby i oni čtyři neděle v srdcích svých na příchod Páně se připravovali a tak tuto dobu před Narozením Páně oslavovali.

Svatý Cyrill a Methoděj učili naše předky neomylnému učení víry naší, učili též, že lidstvo čtyři tisíce let na Pána čekalo a dle nařízení církve svaté čtyři neděle před Narozením Páně se starými Slovany advent jako památku tohoto očekávání oslavovali. Památka tato jest předchůdcem veselých svátků vánočních.

Jak významná jest památka tato! Má do sebe něco kouzelného a každý počítá, brzo-li uplyne advent, by mohl pozdraviti Jezulátko.

Advent, ta doba klidu, předchází před dobou nového obrození člověčenstva.

Po celý ten advent čtyř tisíců let člověčenstvo ve tmách tápalo, uráželo Boha, prohřešovalo se samo na sobě a přírodě, a Bůh ve svém milo-

srdenství poslal Vykupitele. Musil povstati oprávcе, jinak by člověčenstvo zahynulo.

Et verbum caro factum est et habitavit in nobis.

Narodil se v Betlémě, hlásal Svoje božské učení a dle proroctví umřel na dřevě kříže. Takovou odměnu dalo lidstvo Jemu, který mu brány smíru otevřel.

Církev svatá nařídila, aby v celém světě křesťanském ta doba památce čtyř tisíc let se zasvětila.

Od doby té, kdy svatí věrozvěstové přinesli nám víru svatou, od té doby též slaví se po celém Slovácku advent.

Jak vypadá to v době adventní v tiché víscе slovácké?

Jest po pracích. S polí, luk, vinic a sadů všechno sklizeno. Doma odbývají se obyčejné práce domácí; hospodyně pilně šijí a spravují, a hospodáři opravují hospodářská náčiní. A co stařenky a vnoučata?

Odzvonil zvoník klekání. Sníh lehce poletuje v chumáčích na šedé doškové slovácké chaty. Všechna okna a okénka osvětlena. Venku mráz. Kolem stolu v teplé »jizbě« shromáždění domácí a čeled. Hospodyně otevírá dvěře od kuchyně a vchází s kouřící se misou do světnice. Hospodář odkládá dýmku, všichni zbožně spínají ruce, umlká smích a rozhovor a vroucně modlí se před jídlem. Večeře na stole. Mlčky každý pojídá darů, »kterých jim Pán Bůh poštědřil.«

Po večeři opět zbožná modlitba a s »Pán Bůh zaplat za večeřu« odchází čeleď »pokludita« dobytek. Hospodář béře dýmku, vyklepe, znovu nabije a odchází s napomenutím dítkám, susedovi na besedu. Sused starý písmák odebírá noviny a jiné užitečné hospodářské listy, a tam scházejí se hospodáři, by si trochu poplkali.

Již sedí u kachlových kamen na »žigli«, malou lampičku mají postavenou na »granci«, pilně čtou aneb si vespolek hospodářských rad podávají.

Hospodář odešel. Vnoučata očkem dívají se po stařence. »No, děti vezměte mi přeslici, jeden kolovrat, jiný koudel a vřeteno, a půjdeme naproti na přástku!« Hup a již všechno přichystáno. Děti napřed a stařenka vzadu a jdou na přástku. Naproti již sedí jiné stařenky přástevnice a děti kamarádí se k sobě na »peci«.

»Stařenko,« žebrouí jedny, »prosím vás, vykládejte nám!« Stařenka usedne, napraví koudel, vřeteno a kolovrat, vše utichne a stařenka započne vypravovati, jak Kristus Pán chodil se svatým Petrem po zemi, pak o zakleté princezně, o hradě a jeho pokladech. Jiná zase stařenka vypravuje o rytířích, o strašidlech a »raubířích«. Jiná opět o hastrmanovi a tak každá něco vypravuje, až děti strach a hrůza obchází, a když jdou s přástky, drží se každý pevně stařenčiny zástěry strachy, by jim někdo neublížil.

Jinde po večeři nasype hospodyně na stůl peří. Sejdou se děvčata, derou, vypravují o běž-

ných věcech, o tajnostech srdce aneb zpívají svatě i světské písně obsahu slušného.

Jinde po večeři sedí u stolu celá rodina i čeleď a hospodář sám aneb nejstarší syn neb dcera předčítá z Bible neb z Postilly aneb ze života P. Ježíše aneb svatých.

Jest devátá. Na věži odbíjí a táhlým zvukem nese se ráz na ráz od chalupy k chalupě. Ponocný nasadí roh a odtrubuje devátou. Besedy a prástky berou konec. Každý jde domů, přeje bližnímu dobré noci a spěchá, by mohl se uložit k spánku, aby ráno časně vstal na roráty.

Na venkově jsou obyčejně roráty o půl šesté hodině.

K ránu přestalo sněžit. Měsíček schoval se a jen hvězdičky blyskotají se v lazurovém vesmíru.

V dědině klid. Pojednou velebně nese se zvuk zvonu tichou dědinkou a zve věřící do chrámu Páně. Chaloupky ožívají. Všude okna osvětlena. Rodiče budí děti, by si pospíšily, že budou podruhé vyzváněti. Všichni jsou ustrojeni. Velebný hlas hovorného srdce rozléhá se tichou dědinkou. Z domu vycházejí hospodáři, hospodyně, starci, stařeny, čeleď a děti. Doma zůstali jen nemocní a co »poklúzajú«.

Venku mrzne, až to pod nohama chodců jen chrupá.

Staří i mladí nakoupili sobě na »jarmaku« svíček a sloupečků, by sobě mohli v kostele svítiti.

Chrám Páně klidné a tiché vesničky naplněn.

S oltáře plá velebná zář světél a celý kostel osvětlený. U oltáře zazvoněno.

Stříbrovlasý kmet — kněz — přichází, oděn jsa v roucho barvy fialové, k oltáři, by obětoval obět smíření Otci a Pánu Nejvyššímu. Kněz zanotí velebný chorál: »Ecce Virgo concipiet« a na kůru pan »rektor« a zpěváci pokračují.

Po modlitbě jako jedněmi ústy nese se velebně k nebesům mohutný český chorál: »Ejhle, Hospodin přijde — —«

Pozorujme, s jakým zápalem pějí Pánu zbožní v chrámě přítomní. Staří i mladí v roztoužení po Pánu otevírají srdce svá a jedním hlasem velebně nese se chorál k trůnu Beránka. Zpěv umlká. Varhany něžným hlasem doprovázejí, jako ozvěna, ještě zpěvnou modlitbu věřících. Teď nastává posvátný okamžik — Těla Páně proměnění. Všechno koleno kočí se při pozdvihování a věřící bijí se v prsa. Na věži zvonek svým jemným hláskem oznamuje nepřítomným posvátný úkon. Doma jsoucí ustávají od práce, klekají na kolena, a aspoň v tomto okamžiku zalétá duch jejich do chrámu před oltář.

Ó, jak mocný jsi, Hospodine, že tvorstvo, které Jsi k obrazu Svému stvořil, sklání před Tebou kolena, otevírají Tobě srdce svá a přednášejí Ti tužby, přání a díkučinění!

Jest po mši svaté. Lid ve zbožném zanícení opouští velebný stánek Páně a ubírá se každý ke své denní práci.

Tak běží hodiny, běží dny, až konečně dojde

ten slavný, ten tichý, ten velevýznamný den —
Štědrý den.

Jak velice těší se děti na tento den! Vždyť vědí, že v tento den koná se památka znovuzrození Páně!

•Hoj, ty Štědrý večere, ty tajemný svátku,
co ty komu dobrého neseš na památku?•

Děti nemohou se ani večera dočekat. Matka přikazuje, by celý den nic nejedly, že jest půst, a kdyby porušily půst, že neuvidí zlatou kačenu.

Den Štědrého večera chýlí se ke konci. Venku mráz, sníh poletuje volně na střechy blažené Slovače. Okna osvětlena. Hospodář usedá k večeři a s ním celý dům i čeleď. Vroucí modlitba a pak pustí se všichni chutě do jídla. Bohatší mají rybu, chudší moučný pokrm, avšak Ježíškova kaše nesmí nikde chyběti. Jest po večeři. V některých domech rozžihá se stromeček a dítky podělovány jsou dárky. Však všude stejně veselo není. Tam v třetí chatě sedí též rodina u večeře, ale bez hospodáře. Před týdnem opustil toto slzavé údolí a šel ke správě Boží. Nejmladší dítě batolí se k matince se slovy: »Mamičko, kdy přijdú tatíček od Ježíška?« Matka chápe se dítěte, tiskne k prsoum svým, líbá je a s pláčem odpovídá: »Ano, dítě mé, šli k Ježíškovi prosit a orodovat za nás.« Zbytky večeře nosí dítky kravičkám, by i ony podíl braly na Štědrém večeru.

Chudé děti chodí dům od domu po koledě a bývají obdarovány. Pastýř na návsi troubí a bičem práská a při tom koledu prozpěvuje. Šohaji

střílejí z bambitek a každý přičiňuje se, by důstojně oslavena byla svatá tichá noc. Z každého okna plane zář, odráží se od protější zasněžené střechy a pocestnému zdá se, že poseta jest dědinka miliony diamanty.

Ano, poutníče, ta víře věrná srdce slovácká jsou Pánu dražší než všechny miliony diamantů.

Celá vesnička se raduje a chystá na půlnoční.

Jak šťastni jsou obyvatelé tito, s jakým zápalem hotují se, by uvítali Novorozeného! Dobře opatrujte si, Slováci, ten poklad bratřími Soluňskými sem na Moravěnku zanesený, abyste jednou, až k životu novému zrozeni budete, šli tou branou do věčných stanů, kudy svatí věrozvěstové šli. Co tu radosti, co tu veselí po dědině, vše se raduje, vše plesá a těší se na půlnoční, kdy může oslaviti památku zrození Páně!

Ano v knize Prozřetelnosti a božského úradku psáno jest: »Aj, Panna počne a zvatí se bude Emanuel.«

Anděl Páně s nebes výše donesl tu zprávu světům, že v Betlémě ve chlévě na seně leží malé Jezulátko. A tak činí každý rok; anděl Páně sstupuje na zem, dotýká se zvučných strun citů srdcí lidských, by rozezvučely se mocným heslem: »Sláva na výsostech Bohu, pokoj lidem dobré vůle na zemi!«

Na věži odbíjí se dvanáctá hodina a rázem rozezvučely se zvony v jednom hlaholení, volající věřící na půlnoční. Jaká to nebeská harmonie vy-

chází z těchto kovových úst a nese se k nebes výšinám! Zbožný lid spěchá na půlnoční.

Před oltářem stojí děti, za nimi panny a mládenci, za těmito hospodyně a hospodáři.

V lavicích sedí starci a stařeny. Na kůru jsou zpěváci a nemohou se ani dočekat, až zvonek dá znamení, že začínají služby Boží. Zazvoněno. Stříbrovlasý kmět — kněz jde k oltáři. S oltáře rozlévá se po celém kostele tajemná zář svící a kostelíček přeplněný — celý osvětlený.

Kněz vstoupí před oltář a tu všichni jako jedněmi ústy s průvodem varhan z té duše prosté, slovácké, pějí staročeský hymnus: »Narodil se Kristus Pán, veselme se.«

Starému kmetovi — knězi dere se pod tíhou dojmů maně slza z oka a třpytí se na vráskovité líci jako stkvoucí perla. Vzpomíná, kolikrát slyšel u oltáře pěti tento velebný hymnus a kolikráte jej asi uslyší. Tam v lavici sedí stříbrovlasý osadník stařec. Vzpomíná na minulá léta. Rukávem utírá si slzu, slzu vděčnosti a díky Novorozenému, že dal mu šťastně dožítí tak vysokého a klidného stáří. Tam stařenka zapomněla se růženec modliti, ústa nešepotají Zdrávasy, zrnka nepadají z ruky do ruky, ale ona hledí po svých vnoučatech, jak s veselou tváří pějí Novorozenému, a srdce její povznáší se k Bohu, by dal vnoučatům dar svých milostí, by byli hodní synové a dcery církve, vlasti, státu a celému národu.

Tam zase klečí děti — sirotci — hlas vypo-
vídá jim službu a při vzpomínce na dobrého
tatíčka a hodnou matičku srdce jim krvácí, slzy
řinou se po skrání a oni nemohouce zpívati modlí
se k Ježíškovi, by tatínka a maminku k Sobě do
nebíčka vzal.

Jak dojemný jest to obraz v této chvíli!
Každý ať v bolu a zármutku, ať v radosti a ve-
selosti, spěchá útěchu vzíti od Novorozeného,
v duchu padá před jeslemi a buď děkuje aneb
prosí Pána, by jej vyslyšel.

Pojď sem, nevěřče, postav se do chrámu
v tuto chvíli, pozoruj a uvažuj a věz, že anděl
Páně zatřese až do základů budovou v srdci tvém
ustavenou, budovou nevěry, zažene zlého démona
nevěry a na zbytcích této budovy vystaví Betle-
hem víry, umístí ti tam Ježíška a ty procitneš
v obrození k jiným tužbám srdce svého. Ano,
postav si každý jesle pevné víry a brány pekelné
ti jich nepřemohou.

Ježíšku, Ty mocný, Ty silný, Ty svatý, Ty
nesmrtelný, nedej zahynouti nám Slovákům, dej
nám síly, bychom Tebe mohli před celým světem
vyznávati, dej nám vnuknutí, jak bychom nejvíce
prospěli církvi svaté, celé vlasti a mocnému kmenu
Slavie.

Upozornění! Expedice brožur „Slova pravdy“
jest v Cyrillo-Meth. knihkupectví — Praha, Melantrichova
ulice. Objednávky starších ročníků lze činiti v administraci,
objednávky běžného ročníku toliko v knihkupectví.